

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní

Sborník vědeckých prací studentů Ekonomické fakulty Jihočeské
univerzity v Českých Budějovicích

Jindřiška Kouřilová a kolektiv

Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní

Sborník vědeckých prací studentů

Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Vedoucí kolektivu:

doc.Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Recenzenti:

Ing. Zita Drábková, Ph.D.

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

Ing. Daniel Kopta, Ph.D.

Ing. Jaroslav Svoboda, Ph.D.

Ing. Miroslava Vlčková, Ph.D.

Ing. Radek Zdeněk, Ph.D.

doc.Ing. Jindřiška Kouřilová, CSc.

Sborník výzkumných prací studentů magisterského a doktorského studia byl zpracován v rámci a s podporou GAJU 149/2014/S: „Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní“.

© 2014 Ekonomická fakulta

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

ISBN 978-80-7394-485-8

OBSAH

FINANČNÍ ŘÍZENÍ	7
Žaneta Kubíková: „Zhodnocení finanční situace společnosti Sokolovská uhelná, a.s.“	9-14
Blažej Štícha: „Finanční analýza a mezipodnikové srovnání“	15-20
Pavel Vomáčka: „Možnosti promítnutí rizika do hodnocení finanční situace podniku“	21-26
Jana Kučerová: „Hodnocení finančního zdraví podniku ve vazbě na finanční výkazy sestavené dle českých účetních předpisů (ČÚP)“	27-32
Miroslav Rauch: „Kapitálová struktura podniku ve vazbě na likviditu“	33-37
Iveta Prachařová: „Problematika zajištění a vymáhání pohledávek“	38-44
František Drdák: „Bitcoin. Virtuální měna“	45-49
Jakub Giertl: „Využití korelací na devizovém trhu FOREX“	50-54
ÚČETNÍ, DAŇOVÉ A DALŠÍ PRÁVNÍ ASPEKTY PODNIKÁNÍ	55
Jiří Klička: „Analýza vlivu legislativních změn na účetnictví podniku“	57-60
Pavla Eiblová: „Rekodifikace soukromého práva – jeho souvislosti s účetnictvím“	61-77
Barbora Červencová: „Změna právní formy podnikání ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost“	78-81
Eva Bendová: „Účetní, daňové a právní aspekty přeměny právní formy podnikání fyzické osoby na právnickou osobu v podmínkách ČR“	82-85
Lenka Hornová: „Analýza účetnictví neziskové organizace a vliv legislativních změn na její účetnictví“	86-92
Jitka Klečková: „Metody kreativního účetnictví, modely a jejich využití“	93-97
Radka Smrčková: „Kreativní účetnictví ve sféře přenosu dat z manažerského do finančního účetnictví se zaměřením na zásoby“	98-103
Renata Cibuzarová: „Kalkulace jako nástroj řízení nákladů“	104-109
Michaela Janočková: „Mezinárodní účetní standardy pro malé a střední podniky (IFRS pro SME)“	110-114
Kristýna Dvořáková: „Účtování o hospodářských zvířatech, vazba na reálnou situaci“	115-119
Martin Telecký: „Účetnictví v chovu ryb“	120-127
Klára Marešová: „Tuzemský reverse charge ve stavebnictví se zaměřením na dopad u vybraného dodavatele“	128-132

VEŘEJNÉ FINANCE A VEŘEJNÉ POLITIKY	133
Lucie Brožová: „Politický rozpočtový cyklus měst v České republice“	135-140
Věra Skálová: „Analýza využití prostředků z fondů Evropské unie a návrh finančních nástrojů pro vybranou obec (statutární město České Budějovice)“	141-145
Hana Švepešová: „Současná kohezní politika EU a její budoucnost ve vazbě na Českou republiku“	146-150
Monika Hlasová: „Čerpání podpor na obnovitelné zdroje energie“	151-156
Barbora Gebauerová: „Koncept flexicurity“	157-163
Romana Krejčová: „Zpoplatnění dopravní infrastruktury, se zaměřením na ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko“	164-167
EKONOMIKA ZEMĚDĚLSTVÍ	169
Jan Krátoška: „Tvorba výnosů v zemědělském podniku“	171-174
Kristýna Pangrácová: „Zhodnocení cenového vývoje hovězího masa ve vybraných státech EU“	175-179
Petra Nováková: „Zemědělské manažerské poradenství“	180-182
MANAGEMENT	183
Nicola Weinzettlová: „Analýza vnějšího prostředí vybraného podniku“	185-189
Monika Votavová: „Analýza vnitřního prostředí vybraného podniku“	190-194
Petra Solarová: „Angažování zákazníků v rámci marketingového managementu podniku: metodické aspekty tvorby teoretického modelu“	195-200
Ladislav Beran: „Dopravní služby a jejich řízení“	201-206

Předmluva

Sborník výzkumných prací studentů magisterského a doktorského studia byl zpracován v rámci a s podporou GAJU 149/2014/S: „Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní“. Příspěvky vycházejí z hlavních témat korespondujících se zadáním cíle grantu a to: otázky právní formy podnikání, finanční řízení, daňová problematika, veřejné finance, kvalita managementu, problematika vykazování aktiv ve vybraných oborech, specifické problémy malých a středních podniků. Většina příspěvků referujících o výsledcích již zpracovaných témat, je doplněna několika rešeršemi k pracím připravovaným. Sborník může být využit dalšími studenty jako studijní materiál, dále při výuce jako ilustrační, podpůrný materiál. Z tohoto důvodu byl i původní řešitelský kolektiv autorů doplněn o vhodné příspěvky několika dalších studentů, kteří by mohli ve své činnosti na daná témata navázat.

(Studenti dali se zveřejněním svých příspěvků během jejich zpracování souhlas)

Finanční řízení

Zhodnocení finanční situace společnosti Sokolovská uhelná, a.s.

Žaneta Kubíková

Abstrakt: Příspěvek se zabývá hodnocením finančního zdraví společnosti, Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s., na základě výsledků různých metod finanční analýzy. Společnost byla srovnána s třemi konkurenčními podniky v letech 2005 až 2012. Data byla čerpána z finančních výkazů, jako jsou rozvaha, výkaz zisku a ztráty a přehled o peněžních tocích. První část je zaměřena na definici finanční analýzy a vymezení metod finanční analýzy. Druhá část obsahuje výpočet horizontální a vertikální analýzy rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Následuje výpočet ukazatelů aktivity, likvidity, rentability a zadluženosti. Nakonec byla společnost celkově hodnocena podle bankrotních a bonitních modelů. Na základě výsledků bylo zhodnoceno finanční zdraví firmy.

Klíčová slova: finanční analýza · rentabilita · likvidita · zadluženost · aktivita · bankrotní model.

1 Úvod

Za základní cíl finanční činnosti podniku lze považovat dosažení finanční stability podniku. Finanční stabilita se hodnotí podle toho, zda podnik dokáže udržet trvalou platební schopnost a zda vytváří přiměřené množství zisku. K zjištění, jestli podnik naplňuje tyto i další cíle, slouží finanční analýza.

Finanční analýzu by měl v dnešní době provádět jak velký, tak i malý podnik. Samotné účetní výkazy nemají dostatečnou vypovídací schopnost. Metody finanční analýzy data z minulosti hodnotí v různých souvislostech. Na základě výsledků analýz lze předpovědět pravděpodobný budoucí vývoj podniku. Finanční analýza neslouží pouze pro dlouhodobý management a jeho řízení, ale i pro krátkodobý management a jeho rozhodování.

Cílem bylo vytvořit metodiku na základě údajů z účetních výkazů a následně ji aplikovat. V metodice jsou zahrnuty především poměrové ukazatele rentability, aktivity, likvidity a zadluženosti a zvolené bonitní a bankrotní modely. Z metodiky jsou zřejmé hodnoty, dosažené do číselníků a jmenovatelů jednotlivých ukazatelů, vzaté z rozvahy, výkazu zisku a ztráty, přehledu o peněžních tocích či z přílohy.

V závěru došlo k vyhodnocení získaných výsledků z jednotlivých analýz a k souhrnnému posouzení ekonomické situace podniku na trhu. V neposlední řadě došlo k návrhu konkrétních opatření, která by mohla vést ke zlepšení finanční situace společnosti na trhu.

2 Metodika

Pro aplikaci finanční analýzy byla zvolena společnost Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. K výpočtům byly využity údaje především z rozvahy a z výkazu zisku a ztráty z let 2005–2012. Výsledky poměrových ukazatelů společnosti Sokolovská uhelná, byly srovnány s českými konkurenčními podniky, které se také zabývají dobýváním hnědého uhlí a jeho úpravou na území České republiky. Prvním konkurenčním podnikem jsou Severočeské doly a.s., které těžbu provádějí v Severočeské hnědouhelné pánvi. Z již zaniklé kontroverzní společnosti Mostecké uhelné v roce 2008 vznikly dva nové subjekty Litvínovská uhelná a.s. a Vršanská uhelná a.s. Ty společně patřily do skupiny CzechCoal až do roku 2013, kdy se společnost Litvínovská uhelná ze skupiny vyčlenila a nese nový obchodní název Severočeská energetická a.s. Data společnosti Vršanské a Litvínovské uhelné jsou použita až od roku jejich vzniku 2008. V Příspěvků bylo vypočteno velké množství poměrových ukazatelů, ale pro tento příspěvek byly vybrány jen ty nejzajímavější. Z vypočtených soustav ukazatelů byl vybrán index důvěryhodnosti IN01.

$$\text{Obrat celkových aktiv} = \frac{\text{Tržby} + \text{Výnosy}}{\text{Suma aktiv}} = \frac{\text{VZZ 001} + \text{004} + \text{019} + \text{026} + \text{042} + \text{044} + \text{053}}{\text{R 001}} \quad (1)$$

$$\text{Doba obratu krát. pohledávek z obchodní činnosti} = \frac{\text{Krát. pohledávky}}{\frac{\text{Tržby} + \text{Výnosy}}{360}} = \frac{\text{R 049}}{\frac{\text{VZZ 001} + \text{004} + \text{019} + \text{026} + \text{042} + \text{044} + \text{053}}{360}} \quad (2)$$

$$\text{Doba obratu krát. závazků z obchodní činnosti} = \frac{\text{Krát. závazky}}{\frac{\text{Tržby} + \text{Výnosy}}{360}} = \frac{\text{R 104}}{\frac{\text{VZZ 001} + \text{004} + \text{019} + \text{026} + \text{042} + \text{044} + \text{053}}{360}} \quad (3)$$

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{Peníze} + \text{Peníze na BÚ} + \text{KCP a podíly}}{\text{Krátkodobé závazky}} = \frac{\text{R 059} + \text{R 060} + \text{R 061}}{\text{R 103}} \quad (4)$$

$$\text{Celková zadluženost} = \frac{\text{Cizí kapitál}}{\text{Suma aktiv}} * 100 = \frac{\text{R 085}}{\text{R 001}} * 100 \quad (5)$$

$$\text{Rentabilita tržeb} = \frac{\text{EBIT}}{\text{Tržby}} * 100 = \frac{\text{VZZ 061} + \text{VZZ 043}}{\text{VZZ 001} + \text{VZZ 005}} * 100 \quad (6)$$

$$\text{Index důvěryhodnosti IN01} = 0,13 * A + 0,04 * B + 3,92 * C + 0,21 * D + 0,09 * E \quad (7)$$

$$A = \frac{\text{Suma aktiv}}{\text{Cizí kapitál}} = \frac{R 001}{R 086} \quad (8)$$

$$B = \frac{\text{EBIT}}{\text{Nákladové úroky}} = \frac{\text{VZZ 061} + \text{VZZ 043}}{\text{VZZ 043}} \quad (9)$$

$$C = \frac{\text{EBIT}}{\text{Suma aktiv}} = \frac{\text{VZZ 061} + \text{VZZ 043}}{R 001} \quad (10)$$

$$D = \frac{\text{Tržby} + \text{Výnosy}}{\text{Suma aktiv}} = \frac{\text{VZZ 001} + 004 + 019 + 026 + 042 + 044 + 053}{R 001} \quad (11)$$

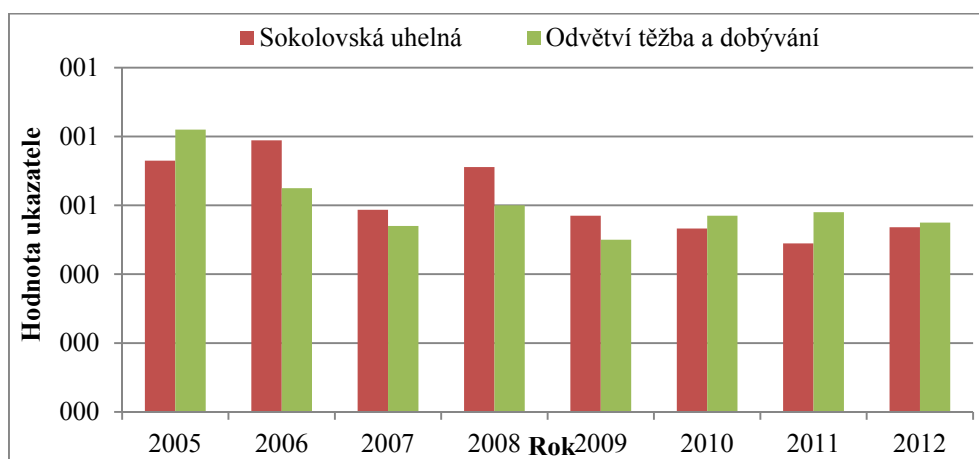
$$E = \frac{\text{Oběžná aktiva}}{\text{Krátkodobé závazky} + \text{Krátkodobé bankovní úvěry}} = \frac{R 031}{R 103 + R 117} \quad (12)$$

3 Výsledky

3.1 Obrat celkových aktiv

Ukazatel udává, kolikrát se celková aktiva v podniku obrátí v tržbách za rok. Pokud výsledek ukazatele, ve srovnání s odvětvovým průměrem, je nižší než průměr, pak by podnik měl buď zvýšit tržby nebo prodat některá aktiva. (Sedláček, 2007)

Obrázek 1 Obrat celkových aktiv společnosti Sokolovská uhelná ve srovnání s odvětvím v období 2005-2012

Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s., data Ministerstva průmyslu a obchodu, vlastní zpracování

V obrázku 1 nebyly pro porovnání výstupů ukazatele zvoleny konkurenční podniky, ale hodnoty odvětví těžba a dobývání. Po porovnání hodnot není viditelný podstatný nedostatek či přebytek vůči hodnotám odvětví. V letech 2006 až 2009 se společnost nacházela nad odvětvovým průměrem, to je samozřejmě dobré. Nejvyšší hodnoty ve sledovaném období dosáhla společnost v roce 2006, kdy svá aktiva využívala neefektivněji. Jedna koruna aktiv přinesla 0,79,- korun výnosů.

3.2 Doba obratu krátkodobých závazků a krátkodobých pohledávek z obchodní činnosti

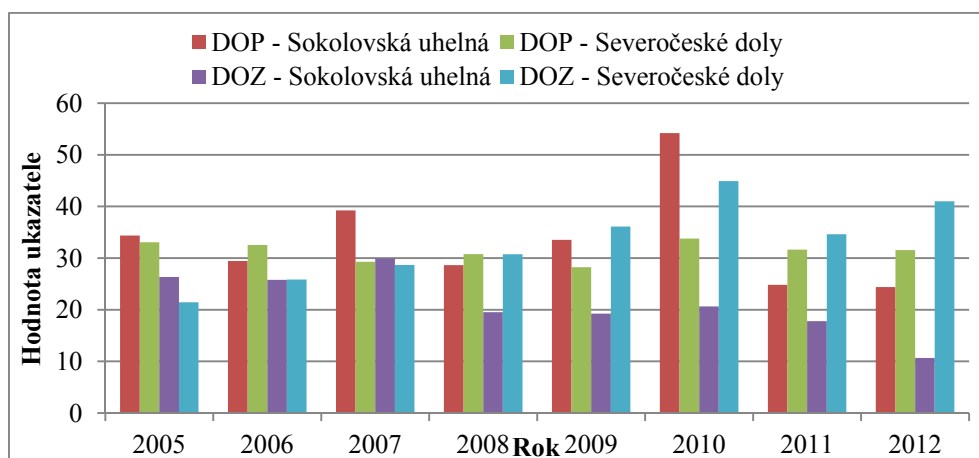
Doba obratu pohledávek říká, kolik dní podnik čeká na splacení pohledávek. Výsledná hodnota by neměla být delší než podnikem stanovená doba splatnosti. To totiž znamená, že obchodní partneři neplatí včas. Doba obratu závazků udává, za jak dlouho jsou splaceny závazky společnosti. Mělo by platit, že doba obratu závazků je vyšší než doba obratu pohledávek. Jinak bude oslabena finanční rovnováha podniku. (Růčková, 2011)

Doba obratu pohledávek a závazků Sokolovské uhelné ve sledovaném období střídavě rostla a klesala, o čem se lze přesvědčit na obrázku 2. Nejvyšší hodnotu doby splatnosti pohledávek 54,2 v roce 2010 způsobil značný nárůst pohledávek z obchodní činnosti po splatnosti. Bohužel bližší informace podnik odmítl poskytnout. V letech 2006, 2008, 2011 a 2012 se hodnoty ukazatele nacházely dokonce pod doporučenou hranicí doby splatnosti pohledávek, která činí 30 dní. Odběratelé své závazky hradili ještě před datem splatnosti. Z výsledků ukazatele doby obratu závazků lze na první pohled usoudit, že s platební morálkou Sokolovská uhelná problémy neměla ani v jediném roce.

Doba obratu krátkodobých pohledávek z obchodní činnosti konkurenčního podniku Severočeské doly se po celých osm let pohybovala kolem 30 dnů. Doba obratu krátkodobých závazků v celém sledovaném období rostla. Od roku 2009 překročila doporučenou hranici 30 dnů a došlo ke zpoždění úhrady závazků. Společnost zřejmě využívala ob-

chodních úvěrů, protože prostředků k včasnému placení měla dostatečné množství. Celkově Sokolovská uhelná vykazovala srovnatelné nebo lepší hodnoty ukazatelů.

Obrázek 2 Doba obratu krátkodobých závazků a krátkodobých pohledávek z obchodní činnosti v období 2005-2012

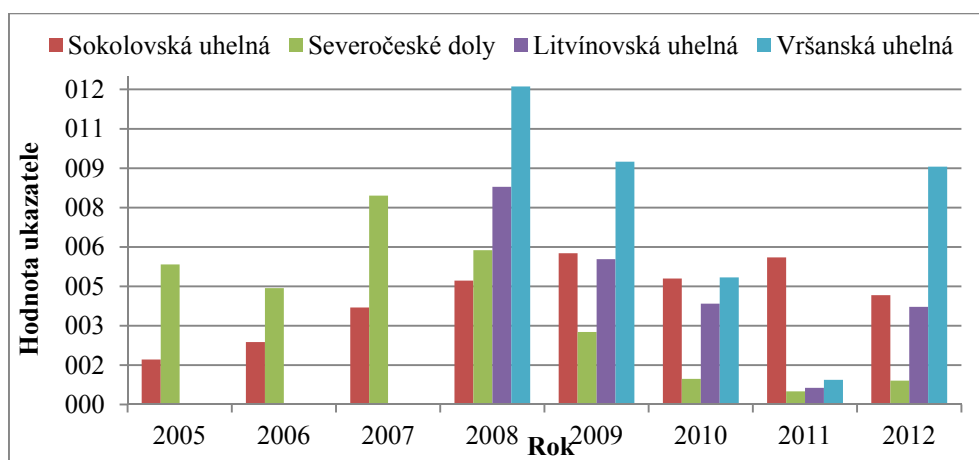

Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. a Severočeské doly a.s., vlastní zpracování

3.3 Okamžitá likvidita

Ukazatel vyjadřuje schopnost podniku uhradit právě splatné dluhy. Do vzorce vstupují nejlikvidnější položky rozvahy (peněžní prostředky na bankovních účtech či v hotovosti a volně obchodovatelné cenné papíry – ekvivalenty v hotovosti). Hodnota této likvidity by se v českých podmínkách měla nacházet na minimální hodnotě 0,2. (Sedláček, 2011)

Obrázek 3 Okamžitá likvidita společností v letech 2005-2012

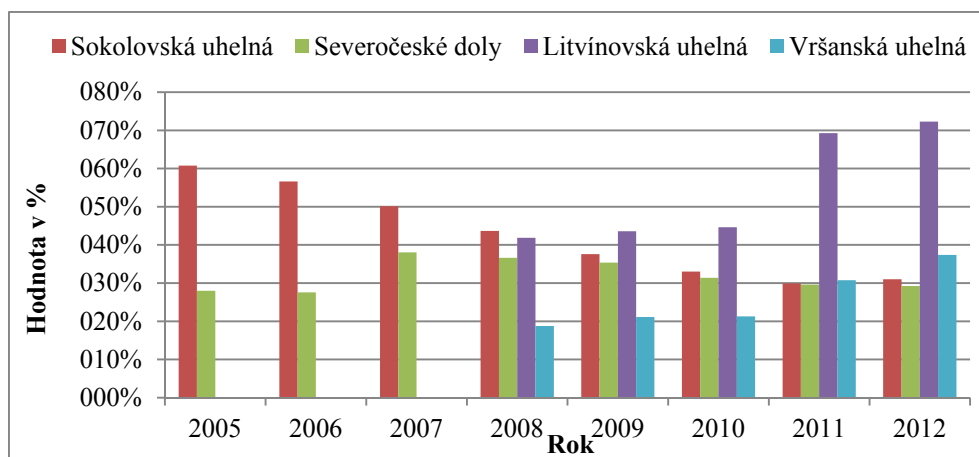

Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty všech společností., vlastní zpracování

Výsledky pohotovosti likvidity jsou téměř shodné s běžnou likviditou. Z toho vyplývá, že množství zásob setrvávajících v podniku není nadbytečné. Proto jsem se zaměřila především na okamžitou likviditu. Nejvyšší vliv na ukazatele likvidity mají nejlikvidnější položky. U všech společností byly vysoké hodnoty ukazatele zapříčiněny velkým množstvím peněžních prostředků v hotovosti a na bankovních účtech a vysokým nárůstem krátkodobých cenných papírů a podílů ve sledovaném období. Celkově lze dojít k závěru, že všechny společnosti měly velké množství peněžních prostředků, z kterých byly schopné splatit krátkodobé závazky. Na druhé straně měly přebytečné množství peněžních prostředků, které nebyly nijak využívány.

3.4 Celková zadluženost

Jde o ukazatel, jehož pomocí se vyjadřuje celková zadluženost společnosti. Obecné pravidlo je, že čím vyšší je hodnota ukazatele, tím je riziko věřitelů vyšší. (Růčková, 2011)

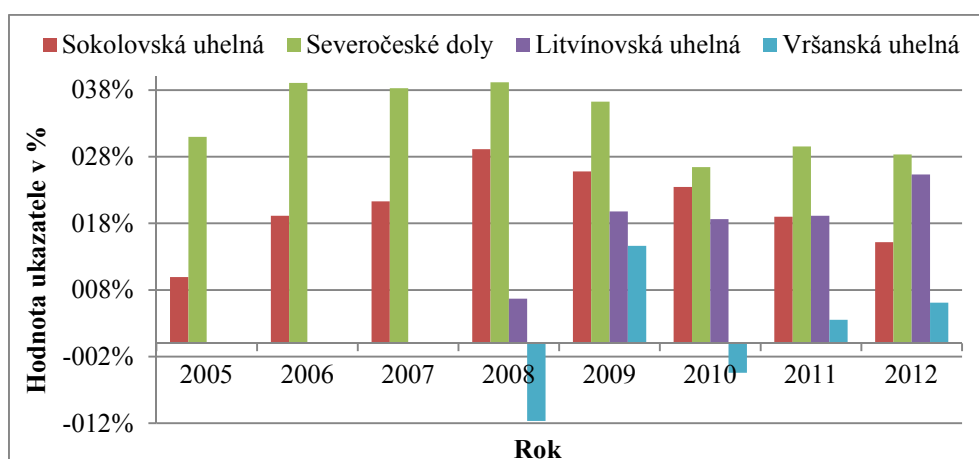
Obrázek 4 Celková zadluženost společností v letech 2005-2012

Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty všech společností., vlastní zpracování

Zadluženost společnosti Sokolovské uhelné ve sledovaném období klesala. Nejvyšší hodnota 60,78 % z roku 2005 v průběhu let klesla až na 30,99 %. Litvínovská a Vršanská uhelná vykazovaly opačný trend, kdy se od svého vzniku postupně zadlužovaly, a to z důvodu modernizace zastaralých strojů. Severočeské doly si v roce 2007 vzaly dlouhodobý úvěr a od té doby jej postupně splácují. Financování především vlastními zdroji není tak výnosné. Každý podnik musí dojít k ideálnímu poměru vlastních a cizích zdrojů pro své financování.

3.5 Rentabilita tržeb

Rentabilita tržeb sděluje, kolik zisku připadá na jednu korunu celkových tržeb podniku. (Růčková, 2011)

Obrázek 5 Rentabilita tržeb společností v letech 2005-2012

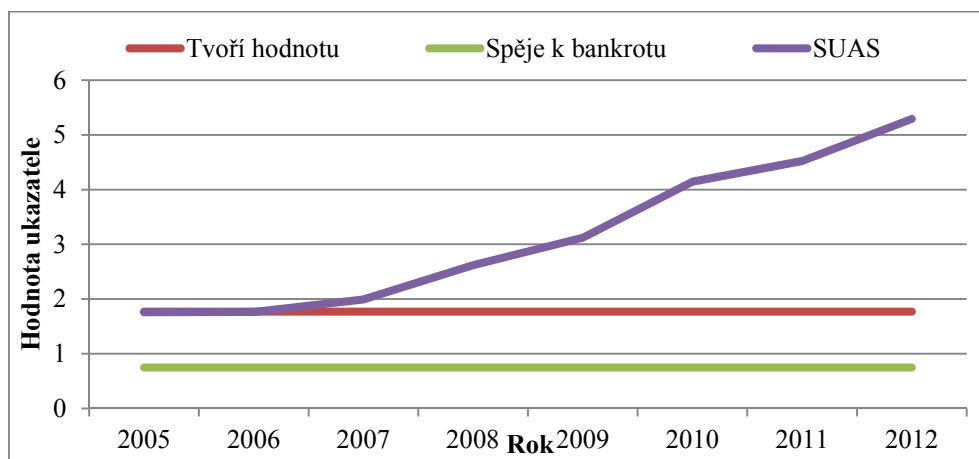
Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty všech společností., vlastní zpracování

Rentabilita tržeb Sokolovské uhelné měla od roku 2005 až do roku 2008 rostoucí charakter. Od roku 2009 až do konce sledovaného období postupně klesala. Nejnižší hodnota 9,95 % byla v prvním sledovaném roce a znamená, že 0,0995,- korun zisku vynesla 1,- koruna tržeb, ale v roce 2008, kdy hodnota ukazatele vystoupala nejvýše, přinesla 1,- koruna tržeb 0,2914,- korun zisku.

Severočeské doly měly výsledky ukazatele ve všech letech lepší než zbylé podniky. Ukazatel nejnižší klesl na úroveň 26,43 % v roce 2010, oproti ostatním podnikům jde o vysokou hodnotu ukazatele. Nejlépe si tedy podnik vedl v roce 2008 kdy 0,3918,- korun zisku připadlo na 1,- korunu tržeb. Litvínovská uhelná dosahovala sice nižších, ale též kladných výsledků. V případě Vršanské uhelné šlo v letech 2008 a 2010 o ztrátu. Ve zbylých třech letech jde o zisk, ale poněkud nižší, než u ostatních společností.

3.6 Index důvěryhodnosti IN01

Pokud hodnota indexu vychází vyšší než 1,77, tak lze říci, že podnik vytváří hodnotu. Rozmezí indexu 0,75 – 1,77 značí, že se podnik nachází v tzv. „šedé zóně“. To znamená, že společnost ani nevytváří hodnoty, ale ani nebankrotuje. Nižší hodnota než 0,75 znamená, že podnik směřuje k bankrotu. (Sedláček, 2011)

Obrázek 6 Index důvěryhodnosti IN01 společnosti Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. v letech 2005-2012

Zdroj: Rozvahy, Výkazy zisku a ztráty Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s., vlastní vypracování

Na obrázku 6 je možné sledovat vývoj indexu IN01. Sokolovská uhelná se v letech 2005 a 2006 nacházela na horní hranici „šedé zóny“. V těchto letech společnost o jednu desetinu nevytvářela hodnotu, ale jedna desetina je zanedbatelná. Již od roku 2007 se hodnoty IN01 dostaly nad horní mez intervalu. Od té doby ukazatel roste až na nejvyšší hodnotu v posledním sledovaném roce, a to 5,29. Ve výsledku lze Sokolovskou uhelnou zhodnotit jako společnost s dobrým finančním zdravím, která se nemusí obávat závažných finančních problémů.

4 Závěr

Na základě zjištěných údajů lze posoudit finanční zdraví Sokolovské uhelné v letech 2005 – 2012 jako dobré. Po provedení podrobné finanční analýzy je zřejmé, že společnost neměla problém s úhradou závazků, podnik byl likvidní. Likvidita převyšovala doporučené hodnoty uváděné v literatuře, proto bych navrhla snížit část oběžných aktiv (peníze na bankovních účtech) nebo si společnost může dovolit zvýšit krátkodobé závazky. Sokolovská uhelná nezadržuje přebytkové zásoby, které by mohly ovlivnit nejen likviditu.

Společnost by měla být stále obezřetná a správně se rozhodovat v tom s kým obchoduje. Sama nemá problém se splacením svých závazků, dokonce provádí úhradu závazků ještě před datem splatnosti. Na druhé straně v roce 2010 evidovala vysokou hodnotu doby splatnosti krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů, a to téměř dvojnásobnou než v předchozích letech. Situace v následujících letech již nenastala. Zadluženost Sokolovské uhelné se ve sledovaném období snížila z 60 % na 30 %.

Na základě bankrotního indexu IN01 lze konstatovat, že se nejedná o firmu s finančními potížemi, která by se měla obávat bankrotu. Samozřejmě obezřetnosti není nikdy dost.

Při srovnání s konkurenčními podniky si společnost vede dobře. Vršanskou a Litvínovskou uhelnou ve všech směrech převyšovala. Srovnatelné, ale i lepší hodnoty Sokolovská uhelná vykazovala při porovnání s výsledky podniku Severočeské doly.

Společnosti bych doporučila řídit se i nadále nastavenou finanční strategií. Jen provést malé úpravy ve výše zmíněných nedostatcích. Společnost vykazuje stabilní výsledky, a to i v období, kdy ekonomika byla zasažena světovou finanční krizí.

Literatura

- Kubíková, Ž. (2014). *Zhodnocení finanční situace konkrétního podniku* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Sedláček, J. (2011). *Finanční analýza podniku*. 2. rozšířené vyd. Brno: Computer Press, 152 s. ISBN 978-80-251-3386-6.
- Růčková, P. (2011). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 4. rozšířené vyd. Praha: Grada, 143 s., ISBN 978-80-247-3916-8.

Internetové zdroje

- Justice. *Obchodní rejstřík a Sbírka listin: Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.* [online]. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl?subjektId=isor%3a517467&klic=dkwfeb>

Justice. *Obchodní rejstřík a Sběrka listin: Severočeské doly a.s.* [online]. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl?subjektId=isor%3a102778&klic=avq4iz>

Justice. *Obchodní rejstřík a Sběrka listin: Severočeské energetická s.r.o. (Litvínovská uhelná a.s.)* [online]. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl?subjektId=isor%3a500025410&klic=iskumt>

Justice. *Obchodní rejstřík a Sběrka listin: Vršanská uhelná a.s.* [online]. 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl?subjektId=isor%3a500017939&klic=m4f1gl>

Region. Loga společností. [online] 2014 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: http://www.ucebnice3.enviregion.cz/prirodni-zdroje_-_prumysl-a-tezba/loziska-hnedeho-uhli/vyznamne-spolecnosti-tezici-hnede-uhli

Ministerstvo průmyslu a obchodu: Analytické materiály a statistiky [online]. 2005 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/ministr-a-ministerstvo/analyticke-materialy/>

Assessment of the financial situation of the Sokolovská uhelná, a.s.

Author: Žaneta Kubíková

Abstract: *The paper deals with the evaluation of financial health of companies, Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s., based on results of different methods of financial analysis. Company was compared with three competing companies in years 2005 and 2012. Data was taken from financial statements such as balance sheet, income statements and cash-flow. The first part focuses on the definition of financial analysis and the definition of the methods of financial analysis. The second part of this work is made to calculate the horizontal and vertical analysis of balance sheets and income statements. Followed by a calculation of indicators of activity, liquidity, profitability and indebtedness. Finally, the company was assessed by calculating bankruptcy and credibility models. Based on the results, the financial health of the company was assessed.*

Section: Finance, Accounting and Taxes

Keywords: Financial Analysis · Profitability · Liquidity · Indebtedness · Activity · Bankruptcy Model.

JEL G3: Corporate Finance and Governance

Finanční analýza a mezipodnikové srovnání

Bc. Blažej Štícha

Abstrakt: *Předmětem příspěvku je přiblížení a vysvětlení metod mezipodnikového srovnání, dále provedení krátké finanční analýzy vybraného podniku, a ve vybraném odvětví a provedení komparace s ostatními podniky pomocí metod mezipodnikového srovnání. Dále je zanalyzována finanční situace vybraného podniku a provedeno mezipodnikového srovnání metodou pořadí, podílu, bodovací, zjednodušené bodovací, normované proměnné a vzdálenosti od fiktivního podniku při použití různého počtu ukazatelů. Výsledné pořadí firem je zhodnoceno Spearmanovým korelačním koeficientem. V závěru je celkové zhodnocení výsledků mezipodnikového srovnání a popsány některé problémy, které při výpočtu a provádění mezipodnikového srovnání mohou nastat.*

Klíčová slova: Finanční analýza · mezipodnikové srovnání · korelační koeficient.

1 Úvod

Informace, které získáme pomocí finanční analýzy, umožňují dospět k určitému obrazu o hospodaření a finanční situaci podniku. Slouží jako podklad pro rozhodování managementu podniku. Data a informace, které využíváme pro finanční analýzu, jsou buď získána přímo ze základních účetních výkazů, nebo z nich odvozená. Finanční analýza je důležitá především pro podnikové vedení a jejich rozhodování o dalším vývoji, ale zajímá i další zájmové skupiny, jako jsou vlastníci, věřitelé, banky a investoři. Cílem příspěvku je přiblížení a vysvětlení metod mezipodnikového srovnání, provedení krátké finanční analýzy vybraného podniku a sledování vlivu metod mezipodnikového srovnání na hodnocení podniku, resp. jeho pořadí; a dále zhodnocení shody výsledného pořadí podniků.

2 Metodika

Cílem příspěvku je zhodnotit finanční situaci vybraného podniku ve vybraném odvětví a provést komparaci s ostatními podniky pomocí metod mezipodnikového srovnání. Dalším bodem je zhodnocení výsledků mezipodnikového srovnání, tedy zda jednotlivé metody poskytují shodné výsledky. Jedná se o podniky z oblasti výroby nábytku, klasifikace dle CZ-NACE – 31. Jedná se sekci C – zpracovatelský průmysl, oddíl 31 – Výroba nábytku. Údaje pro výpočty byly získány z rozvah a výkazů zisku a ztráty z let 2009 – 2011. Do mezipodnikového srovnání jsou zařazeny ukazatele z oblasti rentability, likvidity, aktivity a zadluženosti, ukazatele tržní efektivity nejsou zahrnuty (Grünwald & Holečková, 2009; Blaha & Jindřichovská, 2006).

Bude provedeno srovnání podniků na základě 15 ukazatelů bez stanovených vah ukazatelů v roce 2011. Při výběru ukazatelů pro mezipodnikové srovnávání jsem se inspiroval prací od Dany Kubíčkové a Jiřího Soukupa s názvem Spider analýza jako metoda mezipodnikového srovnávání (Kubíčková & Soukup, 2006). Jedná se o následující ukazatele:

Rentabilita celkového kapitálu, rentabilita tržeb, ROCE, doba obratu zásob, rychlost obratu aktiv, doba inkasa pohledávek, doba splatnosti krátkodobých závazků, zadluženost, úrokové krytí, běžná zadluženost, krytí stálých aktiv vlastními zdroji, běžná likvidita, pohotová likvidita, okamžitá likvidita, hrubá cash flow likvidita.

Dále bude provedeno srovnání na základě 4 reprezentativních ukazatelů bez stanovených vah z každé oblasti v roce 2011. Pro mezipodnikové srovnání se využijí tyto ukazatele:

- Rentabilita celkového kapitálu
- Rychlost obratu aktiv
- Zadluženost
- Běžná likvidita

Ještě jednou bude provedeno srovnání s 4 ukazateli se stanovenými subjektivními váhami pomocí Saatyho metody. Dále pak budou podniky srovnány podle 4 ukazatelů s využitím jednotkových koeficientů bez stanovených vah a porovnány výsledky z jednotlivých srovnání, jak se změní výsledné pořadí firem. Konečné výsledky budou porovnány Spearmanovým koeficientem. A z výsledných pořadí podniků uvidíme nejlepší podniky z vybraného souboru podniků a určíme, jak se bude měnit pořadí našeho sledovaného podniku v souboru, a při použití jaké metody můžeme ovlivnit pořadí podniku a posunout ho v žebříčku nahoru. Pro praktickou část byla vybrána firma Santal spol. s r. o., která má sídlo v Třeboni.

Hodnocení můžeme rozlišit podle rozsahu ukazatelů:

- **Jednorozměrné** – toto hodnocení je jednoduché, zkoumáme-li soubor podniků podle jednoho ukazatele, například podle rentability kapitálu. Mezi nevýhody této metody patří posuzování úspěšnosti podniku pouze podle jednoho kritéria, snahou je posoudit úspěšnost podnikání komplexněji podle více ukazatelů. Proto se využívá i vícerozměrné hodnocení.
- **Vícerozměrné** - o vícerozměrném hodnocení mluvíme, pokud podniky hodnotíme podle více ukazatelů. V praxi si často nevystačíme pouze s jedinou charakteristikou objektu, proto hovoříme o vícerozměrném srovnávání.

Základním krokem při vícekritériálním hodnocení je výběr objektů (podniků), které budeme dále hodnotit a výběr hodnotících ukazatelů, případně stanovení jednotlivých vah ukazatelů (vyjadřující důležitost ukazatelů). Dále následuje určení charakteru všech ukazatelů, zda se jedná o ukazatele maximalizační (+1) nebo minimalizační (-1).

Smyslem těchto metod je shrnutí více ukazatelů do jedné kvantitativní charakteristiky. Z výsledků vícespektrální analýzy v mezipodnikovém srovnávání zjistíme pozici srovnávaných podniků v daném souboru.

V podnikové praxi můžeme použít jednu z těchto metod mezipodnikového vícerozměrného srovnání:

- Metoda pořadí
- Metoda podílu
- Bodovací metoda
- Zjednodušená bodovací metoda
- Metoda směrodatné proměnné
- Metoda vzdálenosti od fiktivního objektu

Spearmanův korelační koeficient

Pokud budeme chtít zjistit, zda se shoduje pořadí podniků podle jednotlivých metod mezipodnikového srovnání, k tomuto využijeme Spearmanův koeficient pořadové korelace. Tímto koeficientem posoudíme shodu pořadí srovnávaných firem. Koeficient může nabývat hodnot od -1 do 1. Pokud je $r_s = 1$, znamená úplnou shodu, $r_s = -1$ znamená úplnou neshodu a $r_s = 0$ nezávislost.

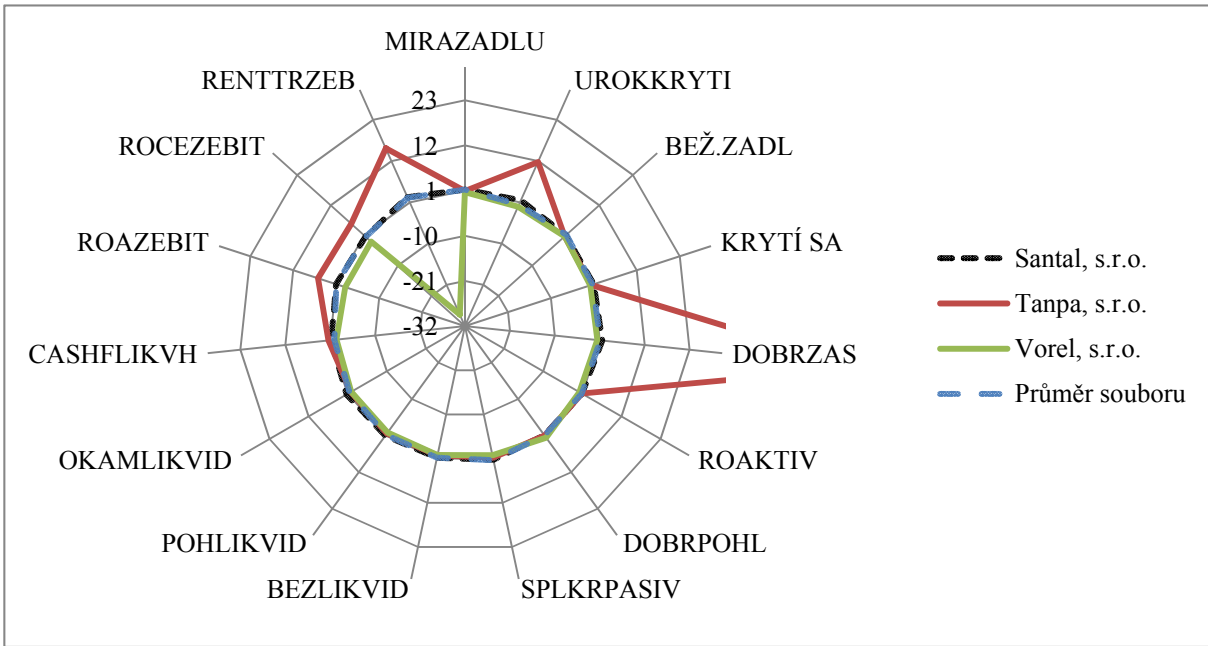
$$r_s = 1 - \frac{6 \sum (i_x - i_y)^2}{n * (n^2 - 1)}$$

- i_x, i_y – pořadí podniků podle jednotlivých metod
- n – počet podniků v souboru

3 Výsledky

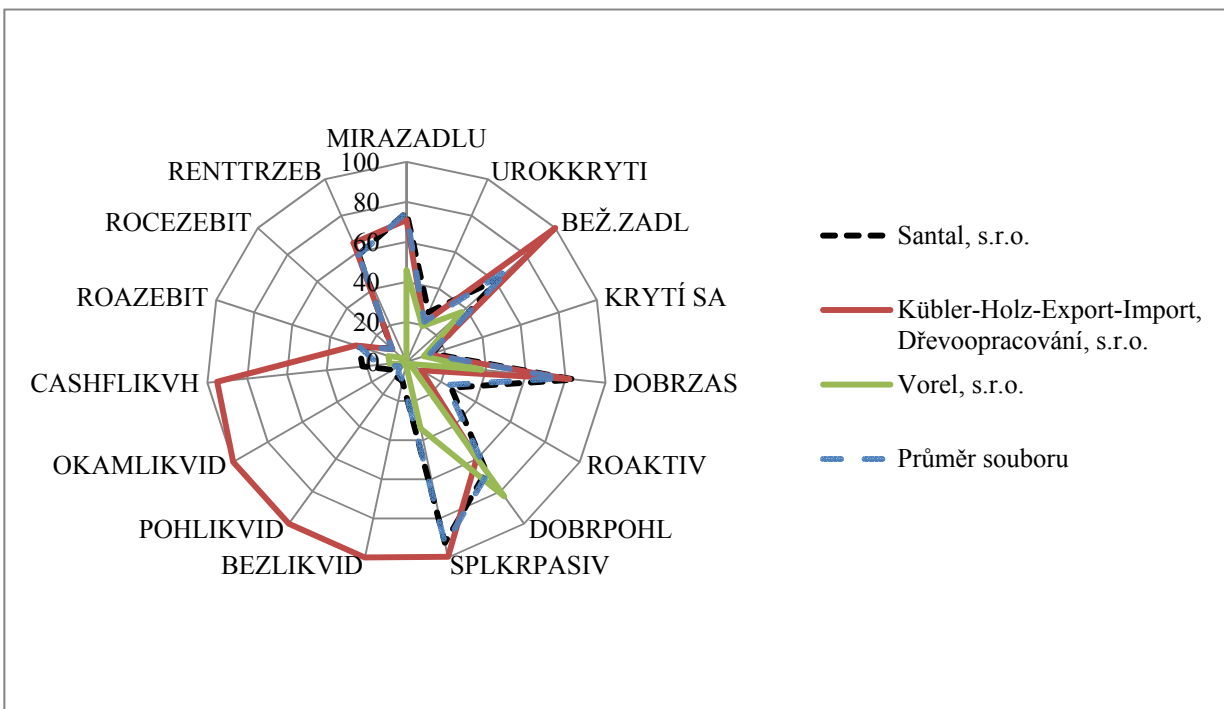
Na obrázku 1 vidíme, jak vypadá Spider graf při použití údajů z metody podílu. Průměr souboru, který je značený mordou barvou udává průměrné hodnoty ukazatelů při použití metody podílu. Podle této metody se na prvním místě umístila společnost Tanpa, s. r. o. a z grafu je patrné, že hodnoty některých ukazatelů leží nad souborovým průměrem, to značí, že podnik je nadprůměrný, taktéž se umístil na prvním místě. Na 114. pozici se umístil podnik Vorel, s. r. o., v grafu je značen zelenou barvou a leží pod souborovým průměrem. Společnost Santal dosahovala, téměř shodných hodnot jako byl souborový průměr, proto se 15-ti úhelníky téměř kryjí.

Obrázek 1 Spider graf při použití metody podílu

Zdroj: účetní závěrky, vlastní zpracování

Obrázek 2 Spider graf při použití bodovací metody

Zdroj: účetní závěrky, vlastní zpracování

Na obrázku 2 vidíme, že nejlepší hodnot v oblasti likvidity dosahovala společnost Kübler-Holz-Export-Import, Dřevoopracování, s.r.o., tato společnost se také podle bodovací metody umístila na 1. místě. Společnost Vorel, s. r. o. se opět dle této metody umístila na 114. pozici, a ztrácela v oblasti likvidity a rentability, v době obratu pohledávek dosahovala lepších hodnot, než byl průměr souboru. Opět naše sledovaná společnost dosahovala téměř souborových průměrů.

Tabulka 1 Pořadí podniku Santal, s. r. o. za roky 2009 -2011 dle jednotlivých metod

Santal, s.r.o. v letech 2009, 2010, 2011	Metoda					
	Bodovací	Zjednodušená bodovací	Pořadí	Podílu	Normované proměnné	Fiktivního podniku

15 ukazatelů

Santal, s.r.o. (2009)	50	53	31	32	48	37
Santal, s.r.o. (2010)	38	41	20	32	38	24
Santal, s.r.o. (2011)	50	56	34	56	47	45

4 ukazatelé

Santal, s.r.o. (2009)	65	57	39	42	60	38
Santal, s.r.o. (2010)	47	42	22	38	42	47
Santal, s.r.o. (2011)	51	56	38	56	52	59

4 ukazatelé + koeficienty

Santal, s.r.o. (2009)	65	57	39	37	60	38
Santal, s.r.o. (2010)	47	38	22	36	42	47
Santal, s.r.o. (2011)	51	51	38	51	52	59

4 ukazatelé + váhy

Santal, s.r.o. (2009)	48	36	26	33	43	30
Santal, s.r.o. (2010)	38	31	17	30	38	34
Santal, s.r.o. (2011)	50	55	45	53	50	54

Zdroj: účetní závěrky, vlastní zpracování

V tabulce 1 vidíme pořadí podniku Santal v jednotlivých letech a podle jednotlivých metod podnikového srovnání. Nejlepších umístění dosahoval podnik díky metodě pořadí. V roce 2010 dle metody pořadí se nacházel dokonce na 17. pozici. Pokud se podíváme na rok 2010 je vidět posun v pořadí, a to směrem nahoru v žebříčku, propad zaznamenal podnik pouze u metody vzdálenosti od fiktivního podniku. Bylo to dáno také stále vysokými hodnotami jednotlivých ukazatelů, v roce 2011 hodnoty těchto ukazatelů snížili a podnik také klesl ve výsledném pořadí firem.

4 Závěr

Z uvedených výsledků korelačních koeficientů můžeme usoudit, že oproti ostatním metodám se nejvíce lišila metoda vzdálenosti od fiktivního podniku a metoda pořadí. Metoda pořadí je velmi jednoduchá na zpracování, ale nebere však v úvahu absolutní rozdíly hodnot ukazatelů, stanovuje pouze pořadí hodnot ukazatelů. Metoda vzdálenosti od fiktivního podniku dává odlišné výsledky v pořadí, protože tato metoda pracuje s čtvercovými odchylkami a je tedy jinak citlivá na odchylky. Největší shodu v pořadí nám dávala metoda bodovací a metoda normované proměnné. U metody podílu a zjednodušené bodovací metody se shoda pořadí podniků měnila na základě použitých způsobů výpočtu a počtu ukazatelů.

U metody pořadí použití jednotkových koeficientů dává stejné pořadí firem, jako když s těmito koeficienty nepočítáme, což ale plyne již z výpočtu. Shoda v pořadí podniků se vyskytla při bodové metodě, kde dávalo využití jednotkových koeficientů stejné výsledky, jako když jsme s nimi nepočítali. Při porovnání korelačních koeficientů s kritickými hodnotami jsme došli k závěru, že zamítáme hypotézu o nezávislosti na 0,1% hladině významnosti a prokázali jsme tak statistickou závislost v pořadí podniků, že pořadí podniků nejsou náhodně uspořádaná.

Původně jsem plánoval dělat mezipodnikové srovnání s 16 ukazateli, ale u ukazatele ROE se vyskytl poměrně častý problém. Pokud se podnik nacházel ve ztrátě a měl záporný vlastní kapitál, vycházel tento ukazatel pro tyto podniky kladný, a z nejhorších podniků se stávaly průměrné až nadprůměrné podniky. Matematicky pokud je v čitateli i jmenovateli záporná hodnota, výsledek vyjde kladný. Pokud měl podnik pouze vlastní kapitál nebo ztrátu, vycházela rentabilita vlastního kapitálu záporná. Tedy značně to ovlivňovalo výsledky mezipodnikového srovnávání, proto jsem tento ukazatel vyřadil. Obdobný problém se mohl vyskytnout u ukazatele ROCE, i když to není tak častý jev. Tento ukazatel je v mezipodnikovém srovnání použitý, ale v tomto souboru podniků k této situaci nedošlo.

Další důležitou otázkou bylo stanovení jednotlivých ukazatelů, zda se bude jednat o ukazatele maximalizační nebo minimalizační. U některých ukazatelů, kde je nejlepší hodnota ta největší nebo naopak nejlepší hodnota je ta nejmenší, nebyl žádný problém při stanovení, zda se jedná o maximalizační nebo minimalizační kritérium. U ukazatele zadluženosti, ukazatele likvidity a dob obratu to již jednoznačně není. Při sestavování metod mezipodnikového srovnání jsem zvolil lepší variantu z těchto dvou. Ukazatele zadluženosti jsem zvolil jako minimalizační, ukazatele likvidity jako maximalizační, dobu obratu zásob a pohledávek jako minimalizační. Doba obratu krátkodobých závazků se v literatuře uvádí, že by měla být větší než doba obratu pohledávek, ale pokud tady zvolíme, že doba obratu krátkodobých závazků bude maximalizační, tak ze zvoleného souboru podniků budou upřednostňovány podniky s horší platební morálkou, nebo i neplatiči. V souboru vybraných podniků je jeden podnik, jehož hodnota ukazatele doby obratu krátkodobých závazků činí 1000 dní, z tohoto důvodu jsem zvolil tento ukazatel také jako minimalizační.

Jako řešení této situace se nabízí řešení pomocí výběru fiktivního podniku, a to hned ve dvou variantách. V první variantě bych stanovil u těchto výše zmíněných ukazatelů, tedy u ukazatelů zadluženosti, likvidity a dob obratu jako nejlepší hodnoty pro fiktivní podnik z oborového průměru. V tomto případě by se jednalo o průměrné hodnoty vypočtené ze souboru 114 podniků uvedených v této diplomové práci. Druhá varianta počítá s přiřazením fiktivnímu podniku doporučených hodnoty z ekonomické teorie u těchto sporných ukazatelů.

Dalším problémem, na který sem narazil, se vyskytl u podílové metody v letech 2009 a 2010, kde u ukazatele rentability tržeb vyšla průměrná hodnota záporná. Aby se firmy s dobrými výsledky nepropadly díky tomuto problému v pořadí dolů, tak sem výsledné hodnoty vynásobil -1 , tím se vlastně z ukazatele maximalizačního stal minimalizační, ale výsledné pořadí více odpovídalo skutečnosti oproti tomu, kdybych tuto změnu neudělal. S jinými překážkami jsem se při tvorbě mezipodnikového srovnání nesetkal. A jak ovlivnit mezipodnikové srovnání, abychom požadovaný podnik posunuli v žebříčku co nejvíce nahoru? Důležité je vybrat do mezipodnikového srovnání ty ukazatele, kde dosahuje nejlepších výsledků, a ještě to můžeme doplnit stanovením vah. Pokud ukazateli ve kterém má náš podnik výrazně lepší hodnotu, než ostatní podniky ještě přiřadíme velkou váhu, posuneme tímto podnik ještě více v žebříčku směrem k vrcholu.

Poděkování

Príspevek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU 2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

- Blaha, Z. S., & Jindřichovská, I. (2006). *Jak posoudit finanční zdraví firmy*. Praha: Management Press, s.r.o.
- Dobeš, J. (2014, February 25). Metody stanovení vah kritérií. *Jan Dobeš Software | Autoškola professional | Forms HelpMate | MyChoice*. Retrieved from <http://www.dobesoft.cz/web.php?id=101&0=1>
- Finanční analýza - ManagementMania.com. (2013, April 5). *Sociální síť pro business - ManagementMania.com*. Retrieved from <https://managementmania.com/cs/financni-analyza>
- Grünwald, R., & Holečková, J. (2009). *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha: Ekopress, s.r.o.
- Hindls, R., Seger, J., & Hronová, S. (2002). *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing.
- Jílek, J., & Souček, E. (1990). *Ekonomická statistika v praxi*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury, n. p.
- Kubičková, D., & Soukup, J. (2006). Spider analýza jako metoda mezipodnikového srovnání. *International scientific days 2006*. Retrieved from http://old.fem.uniag.sk/mvd2006/zbornik/sekcia1/s1_kubickova_dana_349.pdf
- Manažerské účetnictví (Management accounting) - ManagementMania.com. (2013, May 21). *Sociální síť pro business - ManagementMania.com*. Retrieved from <https://managementmania.com/cs/manazerske-ucetnictvi>
- Olivková, I. (2011). Aplikace metod vícekritériálního rozhodování při hodnocení kvality veřejné dopravy. *Perner's Contacts*. Retrieved from http://pernerscontacts.upce.cz/23_2011/Olivkova.pdf
- Růčková, P. (2011). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Sedláček, J. (2011). *Finanční analýza podniku*. Brno: Computer Press, a.s.
- Synek M. a kol. (2011). *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Synek, M., Kopkáně, H., & Kubálková, M. (2009). *Manažerské výpočty a ekonomická analýza*. Praha: C.H. Beck.

-
- Štícha, B. (2014). *Finanční analýza a mezi podnikové srovnání* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Zdeněk, R. (2012, July 3). *Finanční analýza*. Přednáška, České Budějovice JČU.

Možnosti promítnutí rizika do hodnocení finanční situace podniku

Pavel Vomáčka

Abstrakt: Cílem příspěvku je zhodnotit aplikovatelnost moderních ukazatelů měření finanční výkonnosti podniku, a to v souvislosti s jejich staršími předchůdci. V teoretické části je načrtnuta historie vývoje cíle podnikání spolu s ukazateli, pomocí kterých se měří jejich naplňování, ukazateli ziskovosti společně s konceptem ekonomické přidané hodnoty. Pozornost je věnována dvěma nejčastějším způsobům výpočtu ekonomické přidané hodnoty v podmínkách českého kapitálového trhu. Dále jsou popsány metody, pomocí kterých jsou ukazatele ekonomické přidané hodnoty porovnávány a testovány. V praktické části jsou kromě samotného testování uvedeny výstupy.

Klíčová slova: ukazatele rentability · ekonomická přidaná hodnota · Spearmanův korelační koeficient

1 Úvod

Investoři, banky, věřitelé, obchodní partneři, konkurenti, tito všichni jsou určitým způsobem zainteresováni na chodu podniku a na jeho budoucím vývoji. Jinými slovy, všechny tyto zainteresované strany jsou do jisté míry závislé na odhadu současného, budoucího hospodaření firmy. Metod pro hodnocení finanční výkonnosti existuje dnes již mnoho, některé více, některé méně přesné. Nevybrat správnou, dostatečně jednoduchou a efektivní metodu přitom může v krajním případě znamenat například bankrot společnosti, osobní bankrot jedince, prohospodaření finančních prostředků větší skupiny lidí. Příspěvek se zabývá různými způsoby hodnocení hospodaření podniků v podmínkách českého trhu.

Příspěvek se zabývá porovnáním a použitelností moderních metod hodnocení finanční výkonnosti podniku ve vztahu k jejich starším protějškům. Nejvíce užívané koncepty jsou použity na výběrovém vzorku 100 českých výrobních podniků s cílem změřit naplňování obecných cílů podnikání. Jakožto zástupce moderních ukazatelů měření finanční situace podniků je použit koncept ekonomické přidané hodnoty. Tento ukazatel je porovnán s klasickými metodami ohodnocení výkonnosti podniku, ukazateli rentability. Testování metod hodnocení finanční situace probíhá z pohledu analytika externího.

Vzhledem k cíli a účelu byly formulovány následující hypotetické předpoklady.

Hypotetický předpoklad 1

Dle prvního hypotetického předpokladu na základě metody ekonomické přidané hodnoty budou podniky dle jejich hospodaření seřazeny do obdobného pořadí, jakého lze dosáhnout pomocí tradičních, prostých metod ohodnocení finanční výkonnosti podniku.

Při potvrzení této hypotézy by potenciální uživatel při prostorovém srovnávání podniků, případně časovém srovnávání jedné společnosti nemusel užívat moderních, na výpočet a informace náročných metod hodnocení hospodaření a namísto toho by si vystačil s klasickými, jednoduchými ukazateli ziskovosti.

Hypotetický předpoklad 2

Jednu výhodu oproti tradičním ukazatelům rentability však metoda ekonomické přidané hodnoty má, a to nezávisle na dosažených výsledcích testování prvního hypotetického předpokladu. Existuje jednoznačná hladina, od které firma uspokojuje nároky všech, kteří se podílejí na jejím chodu. Jelikož však původní koncept ekonomické přidané hodnoty je určen primárně pro trh Spojených států a kompletní propočty jsou obchodním tajemstvím firmy Stern Stewart & Co., je třeba při užití této metody v podmínkách českého trhu přistoupit k jistým zjednodušením propočtu.

Druhý hypotetický předpoklad předpokládá dobrou vypovídací schopnost různých forem propočtů ekonomické přidané hodnoty v podmínkách českého trhu. Výsledné ekonomické přidané hodnoty výběrového souboru 100 podniků jsou testovány pomocí bonitních a bankrotních modelů, jejichž relevantnost byla v našich podmínkách dříve potvrzena.

Cíle podnikání

Názory, jaké by měly být finanční cíle podniku a vůbec celkové cíle podnikání v současnosti stále prochází vývojovou fází. Zprvu byl jako cíl podnikání teoretiky brán pouze zisk a to jeho maximalizace. (Valach et al., 1999) Postupem času celkový zisk nahrazen bezrozměrnými ukazateli rentability. Jedná se o statickou veličinu, která nebere v úvahu míru podnikatelského rizika. (Synek, 2010)

Podstatou hodnocení investice je porovnání výnosů k vynaloženému kapitálu, ze kterého plynou. Přičemž je třeba vzít v úvahu také faktor času a faktor rizika. (Synek, 2010) Na tyto faktory bere ohled v současnosti nejrozšířenější a většinou teoretiků i praktiků uznávaný cíl podnikání, maximalizace tržní hodnoty.

„Základní cíl podnikání (a tím i finanční cíl firmy) je dnes víceméně všeobecně považována maximalizace tržní hodnoty firmy, v podmínkách akciové společnosti maximalizace tržní ceny akcií.“ (Valach et al., 1999)

2 Materiál a metodika

Použitý vzorek

Bylo vybráno 100 českých společností. Firmy nebyly vybírány namátkou, nýbrž musely splnit jisté požadavky. Dalším nárokem na vzorek společností jako na celek bylo zajištění dostatečné míry homogenity, heterogenity.

Z homogenního hlediska byly vybrány podniky působící ve výrobní oblasti. Jakožto výrobní podnik považují ten, kterému alespoň 50% plynoucích příjmů je tvořeno vlastní činností.

Má-li rozbor ukazatelů mít určitou vypovídající schopnost s ohledem na český trh, je třeba kromě homogenity zajistit i jistou míru heterogenity společností, které jakožto průřez několika majoritních odvětví u nás, odráží využití předem zmíněných ukazatelů v širším kontextu českého trhu. Odvětví, ze kterých jsem dotyčné společnosti vybíral, byla potravinářské, automobilový průmysl, zemědělství, potravinářský sektor, průmysly chemický a hutnický. Nejnovější data v takto širokém měřítku jsou dostupná za rok 2012. Společnosti nebyly vybírány namátkou, nýbrž musely splnit určitá kritéria. Těmito kritérii byly:

- existence nákladových úroků,
- již zmíněná převaha výrobní činnosti nad činností obchodní,
- nezáporný vlastní kapitál,
- existence kompletních údajů o nevykázaném finančním pronájmu v příloze k účetní závěrce.

Klasické ukazatele měření výkonnosti podniku

Nejenom Marek et al. (2009), ale také ostatní autoři: (Bláha a Jindřichovská, 2006), (Grünwald a Holečková, 2009), (Kislingerová et al., 2007) považují ve svých pracích poměrovou analýzu jako stavební kámen jakékoliv finanční analýzy. Proč se ukazatele ziskovosti těší již několik desetiletí takové oblibě?

Dle Grünwalda a Holečkové (2009) ukazatele rentability dávají jednoduchou formou odpověď na v praxi často kladené otázky. Je vhodné investovat do konkrétního projektu? Vyplatí se pokračovat v činnosti podnikání? Jinak řečeno, ukazatele pomáhají vyřešit veliké množství rozhodovacích procesů. Jak byly do podnikání vložené prostředky zhodnoceny v minulosti, dá se ostatně s určitou jistotou předpokládat také v budoucnu.

Jako zástupci klasickým metod měření výkonnosti podniku jsou použity dva v teorii nejčastěji zmiňované ukazatele rentability, rentabilita aktiv a rentabilita vlastního kapitálu. Následující vzorce jsou přebrány od autorů Grünwald a Holečková (2009).

$$\text{rentabilita celkového kapitálu} = \frac{\text{zisk před úroky a zdaněním}}{\text{aktiva}} \cdot 100\%$$

$$\text{rentabiliza vlastního kapitálu} = \frac{\text{zisk po zdanění}}{\text{vlastní kapitál}} \cdot 100\%$$

Moderní ukazatele měření výkonnosti podniku

„Základem je tedy maximalizace hodnoty pro vlastníky, tzn. maximalizace shareholder value. Tento cíl, jak se v současné době shoduje většina teoretiků a praktiků, je nejvýstižněji vyjádřen v ukazatelích MVA a EVA.“ (Synek, 2010)

V našich podmínkách lze využít několik postupů, jak dosáhnout ekonomické přidané hodnoty. V zásadě má český analytik při hodnocení podniku na výběr mezi dvěma variantami. Upravit původní metodu společnosti Stern Stewart & Co. podmínkám českého kapitálového trhu a omezit propočty pouze na nejvýznamnější a snadno dostupné úpravy, anebo převzít postup, užívaný Ministerstvem průmyslu a obchodu již modifikovaný českému trhu, jak také doporučuje,

především pro jednoznačnost výsledků a podmínkám týkající se našeho trhu mnoho členů akademické půdy v České republice.

Dvě nejčastější formy ukazatele EVA byly počteny na základě metodik pospaných v literaturách Odbor ekonomických analýz (2013), Mařík et al. (2003).

U ekonomické přidané hodnoty je třeba k její absolutní povaze provést úpravu. Tou je vztáhnout přidanou hodnotu k určité sumě, která do jisté míry odráží velikost sledovaného podniku. V úvahu v tomto případě přichází celková bilanční suma, suma vlastního kapitálu nebo u upravené metodiky Stern Stewart & Co. čistá operační aktiva.

Použití statistické metody testování

Pro vyhodnocování pořadí společností, zjištěných pomocí různých metodik je třeba využít statistických nástrojů. Jeden z nejrelevantnějších konceptů zabývající se touto problematikou je Spearmanův korelační koeficient pořadí.

Koeficient udává užitečné popisné měření asociace mezi dvěma soubory řad. Jedná se o metodu, která měří a testuje stupeň propojení mezi dvěma proměnnými, které jsou zaznamenané pomocí pořadí. (Matre a Gilbreath, 1987) Síla tohoto koeficientu leží v obecné aplikovatelnosti (McClave a Nebson, 1988).

Při testování spolehlivosti ekonomické přidané hodnoty je potřeba vyjít z relevantních metod, jejichž spolehlivost byla dříve potvrzena. Pro účely tohoto příspěvku je použita disertační práce Ing. Jana Sušického (2011), který se zabýval využitelností modelů predikce finanční tísně a jejich aplikací v podmínkách České republiky.

„Finanční zdraví se nedá z účetních údajů exaktně vypočítat, nýbrž jen testovat s přípustnou tolerancí, odpovídající míře neadekvátnosti použitých metod (údaje o minulosti) vzhledem k sledovanému cíli (budoucí vyhlídka).“ (Grünwald a Holečková, 2009)

Kritéria bonity, bankrotu

Jakožto bankrotující společnosti v použité disertační práci (Sušický, 2011) byly brány podniky, které do pěti let od okamžiku testování na základě databáze MAGNUS byly označeny jako:

- v likvidaci,
- v konkursu,
- v předběžné správě,
- ve vyrovnání,
- v nucené správě.

Prosperující společnosti byly vymezeny na základě žebříčků hodnocení tuzemských podniků zpracovávaných společnostmi ČEKIA. a.s., Central European Capital CZ. s.r.o. a CRA RATING AGENCY. a.s. Dalším důvodem zařazení podniku mezi prosperující byl vzrůstající obrat a pravidelné kladné výsledky hospodaření. (Sušický, 2011)

Z výsledků průzkumu Ing. Jana Sušického (2011) je patrné, že v české republice v sektorech automobilového průmyslu, potravinářství a zemědělství neexistuje bankrotní model, který by byl natolik vyvážený a přesný, že by na uspokojivé úrovni správně zařadil jak bankrotující, tak prosperující společnosti. U každého odvětví byly z tohoto důvodu vybrány 4 nejúspěšnější predikční modely, které se pyšní vysokou mírou úspěšností zařazení alespoň u jedné vlastnosti z úpadku nebo prosperity.

Testování spolehlivosti individuálních aplikací ekonomické přidané hodnoty probíhá na základě jednostranných statistických testů. Hladinou spolehlivosti je zde procentuální úspěšnost predikce použitého modelu.

3 Výsledky

Testování pořadí

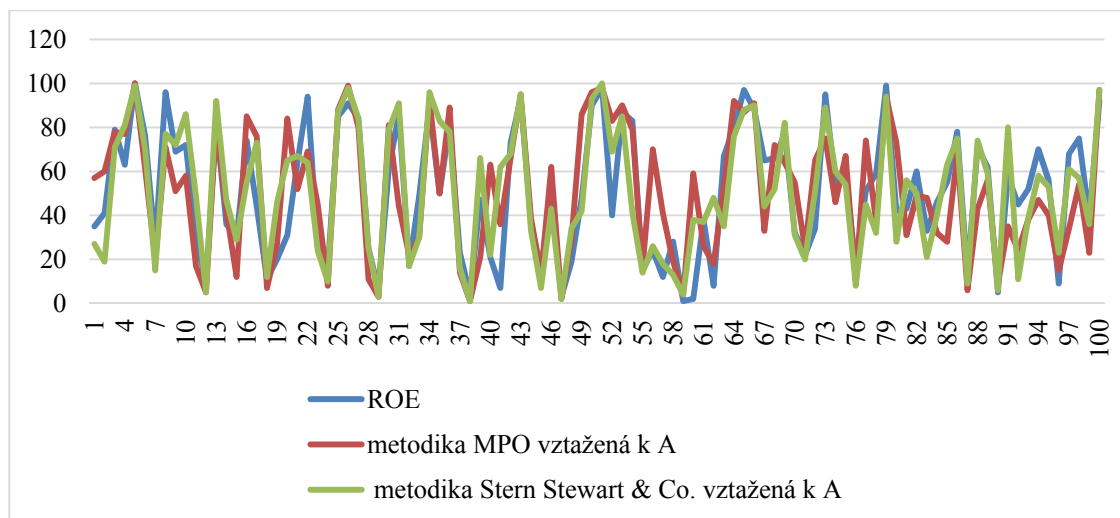
Výsledné hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu u ekonomické přidané hodnoty počtené dle metodiky Ministerstva průmyslu a obchodu se pohybuje okolo hodnoty 0,8. Výsledné závislosti upravené metody společnosti Stern Stewart & Co. vychází o něco lépe, kulminují od hodnoty 0,776 po hodnotu 0,854.

Zjišťování, zda jsou tyto hodnoty korelačního koeficientu dostatečné, bylo provedeno neparametrickým testováním. Dle nulové hypotézy neexistuje závislost mezi pořadími. Alternativní, jednostranná hypotéza tvrdí závislost mezi různými pořadími celku. Takto vysoké hodnoty korelačního koeficientu pořadí by byly dostačující i pro soubor 15 společ-

ností při hladině spolehlivosti 99,9%. Nulová hypotéza je zamítnuta a závislost mezi proměnnými je prokázána. Hypotéza číslo 1 je tedy potvrzena. Při testování velikého vzorku společností nám metoda ekonomické přidané hodnoty dle obou metod srovnala společnosti do obdobného pořadí, jako tradiční, prosté ukazatele rentability.

Následující graf pro větší přehlednost ukazuje, jak odlišnosti v pořadí vypadají po vizuální stránce.

Obrázek 1 Průběh pořadí vztažen k rentabilitě VK

Zdroj: vlastní výpočet na základě dat poskytnutých v účetních závěrkách v letech 2011, 2012

Testování spolehlivosti konceptu ekonomické přidané hodnoty v podmínkách českého trhu

Jednu výhodu však oproti metodám rentability ekonomická přidaná hodnota jistě má. Tou je hraniční hodnota, v tomto případě hodnota 0, která nekompromisně odděluje společnosti na ty, které investorům dávají jistou hodnotu od těch podnikatelských záměrů, které by bylo lepší opustit.

Testováním rozsáhlého souboru českých podniků (cca 1600) se autor (Sušický, 2011) dopracoval k záporné odpovědi na jím položený, druhý hypotetický předpoklad. Pro Českou republiku neexistuje univerzální predikční model, který je možno použít s vysokou pravděpodobností úspěšnosti ve všech odvětvích. V každém odvětví je třeba použít individuální predikční modely.

Spolehlivost metod ekonomické přidané hodnoty je testována na 3 použitých odvětvích (sektor zemědělství, potravinářství, automobilový), které zahrnují přesně 50 společností z celkového počtu 100.

U žádného z padesáti sledovaných podniků nenastala situace, kdy byl do budoucna predikován ekonomický zisk a zároveň finanční tíseň. U 21 případů z 50 (42%) došlo k rozporu při ověřování spolehlivosti metodik ekonomické přidané hodnoty, kdy alespoň 1 z metod predikovala nevytváření přidané hodnoty v případě, kdy byla predikčním modelem předpovězena uspokojivá finanční situace. Na základě tohoto testování nemůže být zpochybněna spolehlivost modifikovaných propočtů ekonomických přidaných hodnot. Je třeba však mít na zřeteli jejich přísnější charakter.

U 15 společností z celkového počtu 100 podniků došlo k rozdílným závěrům, zda byla vytvořena ekonomická přidaná hodnota. Ve 13 případech z tohoto počtu nebyla přidaná hodnota vytvořena dle metodiky Ministerstva průmyslu a obchodu, ve 2 případech dle upraveného původního konceptu Stern Stewart & Co.

Z 50 testovaných společností k tomuto rozporu došlo v 5 případech, u 4 z toho nebyla EVA vytvořena dle metodiky Ministerstva průmyslu a obchodu. Pomocí predikčních modelů nebylo možné jednoznačně určit, která z metodik propočtu ekonomické přidané hodnoty odráží správný výsledek.

4 Závěr

Príspevek zkoumá použitelnost novějších konceptů měření finanční výkonnosti v souvislosti s jejich staršími protějšky. Pozornost je věnována známějším, v praxi často užívaným metodám.

Výběrový vzorek 100 českých podniků byl analyzován pomocí tradičních metod, ukazatelů rentability a novějšího konceptu ekonomického zisku, ukazatele EVA. Veškeré výpočty jsou brány z pohledu analytika externího, počítáno je pouze pomocí veřejně dostupných informací. K tomuto účelu byly vybrány dvě v české praxi často zmiňované metody,

metodika použitá Ministerstvem průmyslu a obchodu (Odbor ekonomických analýz, 2013) a původní postup společnosti Stern Stewart & Co., zjednodušen pouze na nejdůležitější operace a modifikován podmínkám českého kapitálového trhu (Mařík et al., 2003).

Hlavní výhodou ukazatelů rentability je jejich jednoduchá aplikovatelnost. Stakeholder poměrně jednoduchým způsobem dostává relativně validní informace týkající jeho předmětu zájmu. Metodika je dále vhodná pro použití při větším množství analyzovaných podniků. Nevýhodou je poté nekonzistence s moderními cíli podniku, maximalizací tržní hodnoty. Ukazatele rentability nezohledňují faktor, rizika, faktor času.

Ekonomická přidaná hodnota zohledňuje pohled vlastníků, pracuje na úrovni konceptu ekonomického zisku, bere v úvahu riziko společně s časovou hodnotou peněz. Další výhodou metody ekonomické přidané hodnoty je její orientace na budoucí období. Již z metodické části vyplývá složitost výpočtu metody ekonomické přidané hodnoty. Další, poměrně významnou nevýhodou je neaplikovatelnost v podmínkách málo rozvinutých akciových trhů. Tyto nedostatky se projevují při zjišťování průměrných nákladů na kapitál pomocí stavebnicové metody CAPM.

Hlavními přínosy této jsou:

- přiblížení problematiky výpočtů ekonomické přidané hodnoty z pohledu externího analytika,
- porovnání 2, v našich podmínkách častých způsobů propočtu ekonomické přidané hodnoty,
- porovnání ekonomické přidané hodnoty se staršími metodami hodnocení finanční výkonnosti, ukazateli rentability,
- ověření spolehlivosti individuálních aplikací metody ekonomické přidané hodnoty.

Na základě testování Spearmanova korelačního koeficientu byly společnosti srovnány do obdobného pořadí, jako tomu bylo u klasických ukazatelů rentability. První hypotetický předpoklad je tohoto testování potvrzen. Uživatelé ekonomické přidané hodnoty mohou před samotným počátkem výpočtu promyslet důvod užití ukazatele EVA. Při trendové analýze, stejně jako u konkurenčního srovnání se jim žádné přidané hodnoty oproti tradičním ukazatelům ziskovosti nedostane.

Druhý hypotetický předpoklad nebyl potvrzen, ani vyvrácen. Individuální metodiky jsou spolehlivé, je potřeba brát na zřetel jejich přísnější charakter. Situace, kdy firma nevytváří ekonomickou přidanou hodnotu, avšak v budoucnosti pravděpodobně nedojde k bankrotu a společnost se bude těšit prosperitě, její obrat bude pravděpodobně stoupat, nenastává až tak ojediněle.

Při zohlednění plnění novodobých podnikových cílů maximalizace tržní hodnoty, zakomponování faktorů rizika a času, nedošlo z pohledu externího analytika k přidání očekávané hodnoty. Starší, klasické ukazatele měření výkonnosti porovnávají společnosti obdobným způsobem jako moderní metody ukazatele EVA. Pomocí různých individuálních aplikací propočtu ekonomické přidané hodnoty nedochází ke stejným závěrům. Metodika Ministerstva průmyslu a obchodu je obecněji přísnější metodou. Pomocí testování predikčními modely se nepodařilo určit, který z těchto dvou způsobů je relevantnější. Predikční modely dále nevyvrátily, ani nepotvrdily spolehlivost ekonomické přidané hodnoty. Při individuální aplikaci je potřeba analytikem mít na zřeteli, že i přes vykazání záporné ekonomické přidané hodnoty se společnost stále může těšit prosperitě, především pokud pro její odhad byla užita metodika Ministerstva průmyslu a obchodu manželů Neumaierových.

Literatura

- Bláha, Z., Jindřichovská, I. (2006). *Jak posoudit finanční zdraví firmy*. 3. rozš. vyd. Praha: Management Press. ISBN 80-7261-145-3.
- Grünwald, R., Holečková, J. (2009). *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-26-2.
- Kislingerová, E. et al. (2007). *Manažerské finance*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7179-903-0.
- Marek, P. et al. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-49-1.
- Mařík, M. et al. (2003). *Metody oceňování podniku: proces ocenění, základní metody a postupy*. Praha: EKOPRESS. ISBN 80-86119-57-2.
- Matre, J. G. Van, Gilbreath, G. H. (1987). *Statistics for Business and Economics*. 3. ed. Homewood: PBI. ISBN 0-256-03719-1.
- McClave, J. T., Nebson, P. G. (1988). *Statistic sfor business and economics*. 4. ed. San Francisco: Dellen publishing company. ISBN 0-02-379020-2.
- Odbor ekonomických analýz. Finanční analýza podnikové sféry. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu. *www.mpo.cz*. [online]. Květen 2013. [cit. 2014-4-13]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument141226.html>
- Sušický, J. (2011). *Využitelnost bankrotních modelů a jejich aplikace v podmínkách České republiky* (disertační práce). Praha. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta.

-
- Synek, M., Kislíngrová, E., et al. (2010). *Podniková ekonomika*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-336-3.
- Valach, J. et al. (1999). *Finanční řízení podniku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: EKOPRESS. ISBN 80-86119-21-1.
- Vomáčka, P. (2014). *Možnosti promítnutí rizika do hodnocení finanční situace podniku* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.

Hodnocení finančního zdraví podniku ve vazbě na finanční výkazy sestavené dle českých účetních předpisů (ČÚP)

Jana Kučerová

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na hodnocení finančního zdraví podniku ve vazbě na finanční výkazy sestavené dle českých účetních předpisů. Cílem je analyzovat informační schopnost finančních výkazů, protože tyto výkazy jsou základním zdrojem pro finanční analýzu. Výsledky finanční analýzy jsou závislé na kvalitě informací, které jsou obsaženy ve finančních výkazech. Problémem finančních výkazů je možnost jejich ovlivnění žádoucím směrem. Tato manipulace může být prováděna v rámci českých účetních předpisů, jestliže umožňují výběr z více metod nebo může být prováděna porušováním účetních předpisů. Příspěvek obsahuje popis slabých stránek výkazů a možnosti, jak lze tyto výkazy ovlivnit. V další části je hodnoceno finanční zdraví vybrané účetní jednotky pomocí indexu IN95 a Altmanova modelu.

Klíčová slova: finanční zdraví · finanční výkazy

JEL: M40

1 Úvod

Příspěvek se zabývá hodnocením finančního zdraví podniku a to prostřednictvím finančních výkazů, které jsou sestaveny v souladu s českými účetními předpisy a analýzou jejich vypovídací schopnosti. Tyto výkazy slouží jako základní zdroj informací pro vypracování finanční analýzy, která umožňuje zhodnotit finanční zdraví podniku. Celkový obraz o hospodaření účetní jednotky poskytuje účetní závěrka, která je vyvrcholením účetních prací za celé účetní období. Účetní závěrka je souborem finančních výkazů. Povinně je její součástí rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha.

Účetní závěrka musí být sestavena takovým způsobem, aby respektovala požadavek věrného a poctivého zobrazení předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky. Tento požadavek je zakotven v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Z požadavku vyplývá, že finanční výkazy jsou obrazem reálné ekonomické situace účetní jednotky a poskytují jeden pravdivý obraz o účetní jednotce. Ve skutečnosti finanční výkazy nejsou odrazem reálné finanční pozice a výkonnosti obchodní korporace a to z toho důvodu, že získání jediného pravdivého obrazu je omezeno celou řadou skutečností. Účtování v českých podmínkách je ovlivněno daňovou legislativou, a je často upřednostňován formální obraz skutečnosti před jejím obsahem. Proto jsou omezeny účetní zásady a principy, které tvoří podklad pro zachování věrného obrazu.

Při provádění finanční analýzy s cílem porovnat finanční situaci účetní jednotky v čase nebo s cílem porovnání účetní jednotky s ostatními subjekty, je potřeba brát v úvahu, že finanční výkazy mají omezenou vypovídací schopnost. Na jejich vypovídací schopnosti jsou závislé výsledky finanční analýzy, protože pro její provedení jsou využity informace převzaté z finančních výkazů. Finanční analýza může poté poskytnout zkreslené výsledky. Finanční výkazy je možné ovlivnit žádoucím směrem, obsah těchto výkazů se proto může v důsledku toho lišit, v závislosti na tom, jaké cíle preferují jejich tvůrci. Pokud je cílem tvůrců finančních výkazů, aby se podnik jevil jako prosperující a úspěšný, potom se budou snažit vykazovat vyšší výsledek hospodaření. Pokud by bylo záměrem placení nízké daně z příjmů, bude snahou vykazat nižší výsledek hospodaření.

Finanční výkazy mají slabé stránky, které vyplývají z používaných účetních metod. Finanční výkazy je možné ovlivnit v rámci účetní legislativy, jestliže poskytuje možnost výběru z více metod a postupů. Potom účetní jednotka může vybrat takovou metodu, která zajistí dosažení jejích preferovaných cílů.

2 Cíl

Cílem je zhodnotit finanční zdraví vybraného podniku na základě informací obsažených ve finančních výkazech a analyzovat faktory, které mohou finanční zdraví ovlivnit.

3 Metodika

Příspěvek se věnuje hodnocení finančního zdraví konkrétní účetní jednotky, která poskytla finanční výkazy pro zpracování. Potřebné informace pro zpracování příspěvku byly získány od akciové společnosti, která se zabývá výrobou pekárenských a cukrárenských výrobků a nákupem a prodejem pekařského zboží.

Pro provedení zhodnocení finančního zdraví a analýzu vypovídací schopnosti byly použity finanční výkazy za období 2009–2012. Nejprve byla provedena analýza absolutních ukazatelů zahrnující horizontální a vertikální analýzu. Tato analýza poskytuje obraz o majetkové a finanční situaci sledovaného podniku. Následoval výpočet některých poměrových ukazatelů, které jsou součástí vybraných modelů finančního zdraví, které byly v práci využity pro zhodnocení finančního zdraví sledované účetní jednotky. Tyto vybrané ukazatele byly analyzovány. Jednalo se o ukazatele rentability, aktivity, likvidity, zadluženosti.

V další části byl proveden výpočet modelů indexu IN95 a Altmanova modelu, které se zabývají hodnocením finančního zdraví. Výsledné hodnoty jsou rozděleny do tří pásem. Podle toho, do kterého pásma sledovaný podnik spadá, je vyhodnoceno, zda podniku hrozí bankrot.

Příspěvek také obsahuje analýzu vybraných položek finančních výkazů, které mají vliv na hodnocení finančního zdraví. Pozornost byla věnována takovým položkám, u kterých je možné využít variantní postupy účtování. Na příkladech bylo uvedeno, jak volba metody a postupu účtování ovlivní rozvahu a výkaz zisku a ztráty a jak se následně odrazí v hodnocení finančního zdraví.

4 Výsledky a závěry

Nejprve byla v praktické části provedena horizontální a vertikální analýza rozvahy a výkazu zisku a ztráty za období 2009–2012. Byl posouzen podíl jednotlivých položek rozvahy na celkových aktivech a podíl jednotlivých položek výkazu zisku a ztráty na celkových výnosech a pomocí horizontální analýzy byl sledován vývoj jednotlivých položek v čase.

Dále byla provedena analýza vybraných poměrových ukazatelů. Byly vybrané takové ukazatele, které jsou součástí vybraných modelů finančního zdraví, jejichž prostřednictvím bylo hodnoceno finanční zdraví. Výsledné hodnoty jednotlivých ukazatelů jsou umístěny v tabulce 1.

Tabulka 1 Výsledné hodnoty vybraných poměrových ukazatelů

Ukazatel	Rok			
	2009	2010	2011	2012
Ukazatele rentability				
Rentabilita aktiv (v %)	13,6	4,0	5,3	12,3
Dlouhodobá rentabilita aktiv (v %)	73,3	74,4	75,3	69,2
Ukazatele aktivity				
Obrat celkových aktiv	1,4	1,2	1,2	1,5
Doba obratu závazků po lhůtě splatnosti	0,02	0,00	0,00	0,00
Ukazatele likvidity				
Běžná likvidita	2,6	2,7	2,2	2,4
Pracovní kapitál na aktiva	27,8	27,7	17,6	25,6
Ukazatele zadluženosti				
Ukazatel finanční páky	5,51	5,78	5,93	4,78
Úrokové krytí	-	-	-	-
Míra finanční samostatnosti (v %)	451,2	477,8	493,2	377,7

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci ukazatelů rentability byly hodnoceny rentabilita aktiv a dlouhodobá rentabilita aktiv. Rentabilita aktiv dosahovala nejvyšší hodnoty 13,6 v roce 2009. V dalším roce dochází ke snížení rentability, protože došlo k výraznému poklesu zisku. V dalších letech zisk rostl a to pozitivně působilo na hodnoty rentability, které se zvyšují. Dlouhodobá rentabilita aktiv vykazuje v prvních třech sledovaných letech rostoucí trend, k jejímu snížení dochází v posledním roce, kdy byly vyplaceny dividendy akcionářům a v důsledku toho poklesl nerozdělený zisk.

Následně byla provedena analýza aktivity. Obrat celkových aktiv dosahoval ve všech letech hodnot vyšších než 1, která je považována v rámci literatury za minimální doporučenou hodnotu. V průměru se aktiva obrátila 1,3 krát. V roce 2010 je patrný pokles obratu a to vlivem snížení tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb, které jsou nejvýznamnější položkou výnosů. V roce 2012 se obrat opět zvýšil a to v důsledku výrazného snížení aktiv. Dále byla hodnocena doba

obratu závazků po lhůtě splatnosti. Závazky po splatnosti představují velmi nízké částky v porovnání s výnosy, a proto se hodnoty ukazatele pohybují okolo nuly.

Z ukazatelů likvidity byly analyzovány běžná likvidita a pracovní kapitál na aktiva. Běžná likvidita má doporučené hodnoty v rozmezí 1,5 – 2,5. V prvních dvou letech dosahovala hodnot vyšších než je 2,5 a v posledních dvou letech se pohybovala ve vymezeném intervalu, v jeho horní části. Vysoké hodnoty ukazatele vedou k úsudku, že riziko platební neschopnosti je velmi nízké. Podnik má vysoký podíl krátkodobého finančního majetku, který je nejlíkvidnější složkou oběžných aktiv, a proto se nedostane do finančních problémů, pokud bude potřebovat rychle přeměnit oběžná aktiva na peněžní prostředky. Na druhé straně vysoká likvidita snižuje rentabilitu, protože finanční prostředky nejsou ukládány v takových formách aktiv, které by přinášely vyšší výnosnost. Pracovní kapitál na aktiva vykazuje kladné hodnoty ve všech sledovaných letech. Kladný čistý pracovní kapitál značí, že část oběžných aktiv je financována pomocí dlouhodobých zdrojů podniku. To znamená, že účetní jednotka používá dlouhodobé zdroje pro financování jak fixních aktiv, tak i pro financování oběžných aktiv. Z přebytku krátkodobých aktiv nad krátkodobými dluhy lze usuzovat, že podnik je likvidní.

V rámci ukazatelů zadluženosti byly posuzovány tři ukazatele. Prvním analyzovaným ukazatelem byl poměr aktiv a cizího kapitálu, který je součástí IN95 a je autory nazýván finanční pákou. Hodnota ukazatele bude klesat, čím více účetní jednotka bude využívat cizí zdroje. Hodnota cizího kapitálu se v průběhu sledovaných let změnila jen málo, důvodem růstu ukazatele je tedy zvyšování aktiv a to nikoliv růstem zadlužení podniku, ale rostoucí hodnotou vlastního kapitálu. Ukazatel úrokového krytí nebylo možné vypočítat, protože účetní jednotka nepoužívá bankovní úvěry pro financování své podnikatelské činnosti a v důsledku toho jsou nákladové úroky nulové. Posledním hodnoceným ukazatelem je míra finanční samostatnosti, která dosahuje vysokých hodnot, které převyšují doporučenou hodnotu 100 %. Vysoké hodnoty jsou způsobeny nízkým podílem cizího kapitálu na celkovém kapitálu podniku. Zadluženost podniku dosahuje za sledované období velmi nízké hodnoty, v průměru 18 %. Pokud se podnik snaží minimalizovat finanční riziko, potom jsou vysoké hodnoty žádoucí. Nízké hodnoty tohoto ukazatele jsou preferovány v situaci, kdy je snahou podniku podpořit rentabilitu vlastního kapitálu.

Dále byl proveden výpočet hodnot Altmanova modelu a indexu IN95, které pomocí jediné souhrnné číselné charakteristiky umožňují posoudit finanční zdraví podniku. Na základě zhodnocení finanční situace s využitím těchto modelů je možné konstatovat, že účetní jednotka není ohrožena bankrotem. Pomocí indexu IN95 bylo zjištěno, že podnik dosahoval ve sledovaném období hodnot vyšších než 2, což je klasifikováno jako dobré finanční zdraví a účetní jednotka není ohrožena bankrotem. Stejně jako index IN95, tak ani Altmanův model nenaznačuje, že by byl podnik ohrožen bankrotem. Ve všech sledovaných letech byla překročena hranice, která vyjadřuje dobré finanční zdraví. Za tuto hranici autor modelu považuje hodnotu 2,9.

V další části byla sledována vypovídací schopnost finančních výkazů. Pomocí těchto výkazů je možné získat informace pro provedení finanční analýzy. Výsledky finanční analýzy mohou být zkresleny v důsledku slabých stránek finančních výkazů, které omezují jejich vypovídací schopnost. Byly analyzovány vybrané položky finančních výkazů, které mají vliv na hodnocení finančního zdraví. Na příkladech bylo uvedeno, jak volba metody účtování ovlivní jednotlivé vybrané položky finančních výkazů a následně finanční zdraví podniku. Souhrnný přehled jednotlivých analyzovaných oblastí, které mají vliv na hodnocení finančního zdraví podniku, je zobrazen v tabulce 2 na konci příspěvku.

Jednou z oblastí, která ovlivňuje vypovídací schopnost finančních výkazů, je oceňování majetku. U dlouhodobého majetku je možné pomocí hranice pro zařazení majetku do dlouhodobého hmotného (resp. nehmotného) ovlivnit výši nákladů v době pořízení a tedy i výsledek hospodaření. Účetní jednotky mají možnost zvolit hranici, od které budou majetek považovat za dlouhodobý. Pokud bude pořizovací cena nižší než stanovený limit, potom tento majetek nebude odpisován a jeho pořizovací cena v plné výši zvýší náklady v roce pořízení. Pokud bude pořizovací cena vyšší než stanový limit, potom bude jeho opotřebení vyjádřeno pomocí odpisů. Prostřednictvím odpisů bude docházet k postupnému přenášení pořizovací ceny do nákladů. V roce pořízení budou náklady nižší, než v případě, pokud by pořizovací cena byla přenesena do nákladů celá. Výsledek hospodaření v době pořízení dlouhodobého majetku je ovlivňován také pomocí pořizovací ceny z hlediska toho, co je do této ceny zahrnováno. Součástí pořizovací ceny mohou být úroky, zejména z úvěru, pokud tak účetní jednotka rozhodne. Jestliže budou součástí pořizovací ceny, potom se zvýší hodnota aktiv a výsledek hospodaření. Pokud naopak účetní jednotka rozhodne, že úroky nebudou zvyšovat pořizovací cenu majetku, potom budou úroky účtovány do nákladů a v důsledku toho se sníží výsledek hospodaření v roce pořízení majetku.

Možnost volby mají účetní jednotky také v oblasti oceňování zásob při výdeji do spotřeby. Účetní jednotky mají českými účetními předpisy umožněno volit z několika způsobů. Volba metody ovlivňuje výsledek hospodaření. V příspěvku byly porovnány jednotlivé způsoby ocenění (FIFO, vážený aritmetický průměr proměnlivý a periodický) při rostoucích a klesajících cenách. Z porovnání je patrné, že v situaci rostoucích cen je metoda FIFO spojena s nižšími náklady oproti ostatním metodám a to vede k vykázání vyššího výsledku hospodaření. V situaci klesajících cen zásob, vykazuje FIFO nejvyšší náklady a to v důsledku způsobí vykázání nižšího výsledku hospodaření. Vážený aritmetický průměr proměnlivý a periodický vykazují nižší rozdíl v nákladech než FIFO. Metoda FIFO má tedy oproti těmto dvěma metodám vyšší vliv na výsledek hospodaření.

Finanční zdraví podniku je dále ovlivněno tvorbou opravných položek. Zhodnocení vlivu vytvoření opravných položek a nevytvoření opravných položek bylo znázorněno na příkladu opravných položek k zásobám. Sledovaná účetní jednotka tvořila ve sledovaném účetním období opravné položky k nízkoobrátkovým zásobám a tím byla dodržena zásada opatrnosti. Pokud by opravné položky vytvořeny nebyly, potom by došlo k nadhodnocení aktiv v rozvaze. Výsledkem by bylo zlepšení ukazatele běžné likvidity a rentability. Jelikož opravné položky nebyly účtovány do nákladů, nedošlo ke snížení výsledku hospodaření. Došlo by ke zlepšení hodnot obou modelů finančního zdraví a vyšší hodnoty by značily lepší finanční situaci.

Odhadly se dále objevují i v případě účetních odpisů z hlediska stanovení doby životnosti majetku. S rostoucí dobou životnosti roste zároveň doba odpisování a v důsledku delší doby odpisování budou náklady ve formě odpisů nižší v porovnání s kratší dobou odpisování. Doba životnosti může ovlivnit výši aktiv, zisku a odloženou daň. Jestliže bude doba odpisování prodloužena, dojde ke zvýšení výsledku hospodaření v důsledku nižších účetních odpisů a zároveň dochází k úspoře na odložené dani v podobě odloženého daňového závazku. Po ukončení daňového odpisování by mohlo dojít k prodeji majetku a to co bylo ušetřeno na dani, se již nebude muset vracet. Zkrácením doby odpisování dochází ke snížení výsledku hospodaření vlivem vyšších účetních odpisů. Výši odpisů je možné dále ovlivnit zvolenou metodou odpisování. Čím vyšší je hodnota odpisů, tím nižší je výsledek hospodaření a zároveň nižší hodnota aktiv v rozvaze. Nižší hodnota aktiv ovlivní u IN95 ukazatele rentability a aktivity. Dojde ke zvýšení a tím pádem ke zlepšení finančního zdraví. V rámci Altmanova modelu navíc dochází ke zlepšení ukazatele pracovního kapitálu na aktiva.

Možnost ovlivnění finančního zdraví se dále objevuje v oblasti rezerv. Sledovaná účetní jednotka netvořila rezervy. Na příkladu byl znázorněn dopad tvorby rezervy na opravu dlouhodobého majetku na finanční zdraví. Byla předpokládána tvorba rezervy v letech 2009 až 2011 a v roce 2012 došlo k jejímu rozpuštění. Vytvoření rezervy se projevilo ve zvýšení nákladů a v důsledku toho došlo ke snížení výsledku hospodaření. Zároveň se zvýšily cizí zdroje v rozvaze. Vytvoření rezervy způsobilo pokles hodnot obou modelů finančního zdraví. IN95 vykazoval pokles jeho hodnoty po tvorbě rezervy v prvních třech sledovaných letech tvoření rezervy. Je to způsobeno snížením rentability aktiv, protože tvorba rezervy se projeví ve snížení výsledku hospodaření a dále v poklesu hodnoty finanční páky, jelikož vlivem tvorby rezervy roste velikost cizích zdrojů. V posledním roce, kdy došlo k rozpuštění rezervy, IN95 vykazoval nárůst jeho hodnoty a to by mohlo vést k vyvolání mylného dojmu o finanční situaci podniku, v důsledku vysoké hodnoty indexu. V rámci Altmanova modelu je patrné, že v prvních třech letech dochází také ke snížení jeho hodnoty. Kromě poklesu rentability aktiv, je patrné také snížení hodnoty ukazatele míry finanční samostatnosti. Důsledkem poklesu hodnot ukazatelů je snížení hodnoty Altmanova modelu. Hodnota Altmanova modelu se v roce rozpuštění rezervy zvýšila.

Poslední sledovanou oblastí, která omezuje vypovídací schopnost finančních výkazů, byl finanční leasing. České účetní předpisy neumožňují o leasingu účtovat v podobě navýšení aktiv a navýšení závazků. Oba modely finančního zdraví vykazují lepší hodnoty, než v případě, kdyby finanční leasing byl ve finančních výkazech zohledněn. Po zahrnutí předmětu leasingu do aktiv a závazků do pasiv, a následného odpisování majetku, které zvyšuje náklady, došlo ke snížení hodnot indexu IN95 i Altmanova modelu. Při provádění finanční analýzy je vhodné výkazy o hodnotu leasingu upravit, s cílem získat přesnější výsledky finanční analýzy.

Následující tabulka 2 obsahuje souhrnný přehled jednotlivých analyzovaných oblastí, které mají vliv na hodnocení finančního zdraví podniku.

Tabulka 2 Vliv volby metody účtování na výsledek hospodaření a na hodnoty modelů finančního zdraví

Vliv stanovení hranice pro zařazení do DHM na výsledek hospodaření	Hranice pro zařazení do DHM je 30 000Kč	Hranice pro zařazení do DHM je 55 000	
Požizovací cena	50 000	50 000	
Náklad	16 667*	50 000	
Výsledek hospodaření	Vyšší	Nižší	
Vliv zahrnutí (resp. nezahrnutí) úroků z úvěru do pořizovací ceny na výsledek hospodaření	Úrok není součástí pořizovací ceny	Úrok je součástí pořizovací ceny	
Aktiva (v Kč)	500 000	550 000	
Náklad (v Kč)	50 000**	0	
Výsledek hospodaření	Nižší	Vyšší	
Vliv metod oceňování na výsledek hospodaření	Rostoucí ceny	Klesající ceny	
	Náklady (v Kč)	Náklady (v Kč)	
FIFO	40 310	41 590	
Vážený aritmetický průměr proměnlivý	40 421	41 480	
Vážený aritmetický průměr periodický	41 496	40 404	
Změny hodnot Altmanova modelu, indexu IN95	Rok		
	2009	2010	2011
			2012

IN95 původní hodnoty	2,534918	2,376709	2,422231	2,583181
Altmanův model původní hodnoty	4,543169	4,191287	4,21962	4,237785
IN95 po tvorbě rezervy	2,440669	2,223771	2,217802	2,713573
Altmanův model po tvorbě rezervy	4,426338	3,977078	3,918575	4,323695
IN95 bez tvorby OP k zásobám	2,542918	2,383832	2,43205	2,590103
Altmanův model bez tvorby OP k zásobám	4,548697	4,199416	4,233059	4,253203
IN95 při zohlednění finančního leasingu	-	-	2,143541	2,363392
Altmanův model při zohlednění finančního leasingu	-	-	3,813950	3,918736

Zdroj: vlastní zpracování

Vysvětlivky: *výše odpisu (předpokládá se životnost 3 roky a lineární odpis: $50\,000/3=16\,667$)

**úrok (pořizovací cena majetku je 500 000 Kč, částka úvěru je 500 000 Kč a úrok činí 10 % p. a.)

Výše uvedená omezení je nutné brát v úvahu při hodnocení finanční situace. Tato omezení mohou být využita pro ovlivnění obsahu finančních výkazů žádoucím směrem a mohou tak zkreslit vypovídací schopnost finanční analýzy.

Poděkování

Príspevek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

- Bařinová, D., & Vozňáková, I. (2005). *Vyhodnocení a využití účetních výkazů pro manažery, společníky a akcionáře*. Praha: GRADA Publishing, a. s.,
- Blaha, Z., & Jindřichovská, I. (2006). *Jak posoudit finanční zdraví firmy*. (3rd ed.). Praha: Management Press.
- Comiskey, E., & Mulford, CH. (2002). *The Financial Numbers Game*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Drábková, Z., & Kouřilová, J. (2009). *Kreativní účetnictví ve vazbě na účetní výkazy*. České Budějovice: EF JČU, IG 1/09
- Dvořáková, D. (2008). *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. (2nd ed.). Brno: Computer Press, a. s.
- Griffiths, I. (1986). *Creative accounting: how to make your profits what you want them to be*. London: Unwin Paperbacks.
- Grünwald, R., & Holečková, J. (2004). *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha: Nakladatelství VŠE.
- Grünwald, R., & Holečková, J. (2009). *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha: Ekopress, s. r. o.
- Hamlová, E. (1999). *Vybrané problémy finanční analýzy firmy*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Holečková, J. (2008). *Finanční analýza firmy*. Praha: ASPI, a. s.
- Holman, R. (2005). *Ekonomie*. (3rd ed.). Praha: C. H. Beck.
- Jones, M., (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- Kislingerová, E., & Hnilica, J. (2005). *Finanční analýza- krok za krokem*. Praha: C. H. Beck.
- Knápková, A., & Pavelková, D. (2013). *Finanční analýza, komplexní průvodce s příklady*. Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Kovanic, P., & Kovanicová, D. (1999). *Poklady skryté v účetnictví: finanční analýza účetních výkazů*. (4th ed.). Praha: BOVA POLYGON.
- Kovanicová, D. (2004). *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům*. Praha: BOVA POLYGON.
- Kovanicová, D. (2004). *Abeceda účetních znalostí pro každého*. (14th ed.). Praha: BOVA POLYGON.
- Krupová, L. (2011). *Kreativní účetnictví. Zneužívání účetnictví, možnosti a meze*. Praha: Komora auditorů ČR.
- Kučerová, J. (2014). *Hodnocení finančního zdraví podniku ve vazbě na finanční výkazy sestavené dle českých účetních předpisů* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Marek, P. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. (2nd ed.). Praha: EKOPRESS.
- Paseková, M. (2007). *Účetní výkazy v praxi*. Praha: Kernberg Publishing, s. r. o.
- Růčková, P. (2010). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. (3rd ed.). Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Ryneš, P. (2009). *Cash flow v účetní závěrce*. (3rd ed.). Olomouc: ANAG, spol. s r. o.
- Ryneš, P. (2010). *Podvojný účetnictví a účetní závěrka*. (10th ed.). Olomouc: ANAG, a.s.
- Sedláček, J. (2011). *Cash flow*. (2nd ed.). Brno: Computer Press, a. s.
- Sedláček, J. (2011). *Finanční analýza podniku*. (2nd ed.). Brno: Computer Press, a. s.
- Scholleová, H. (2012). *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. (2nd ed.). Praha: GRADA Publishing, a. s.
- Valach, J. (1999). *Finanční řízení podniku*. (2nd ed.). Praha: EKOPRESS.
- Zelenková, M. (2010). Negativní dopad daňové účinné rezervy na opravy dlouhodobého hmotného majetku na věrný a poctivý obraz účetní závěrky. *Český finanční a účetní časopis*, 5(1), 59-67.
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.
- Vyhláška 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.
- Černohouz, J. (2013). Jak bude vypadat finanční leasing od příštího roku. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2360827/jak-bude-vypadat-financni-leasing-od-pristihho-roku.html>

The evaluation of the financial health of the firm in relation to financial statements compiled according to the Czech accounting standards

Jana Kučerová

Abstract: *This paper is focused on the evaluation of the financial health of the firm in relation to financial statements compiled according to the Czech accounting standards. The aim of the paper is to analyse the information ability of financial statements, because these statements are the basic source for financial analysis. Its results are dependent on the quality of information, which are contained in the financial statements. The problem of the financial statements is the possibility to influence them to desirable direction. This manipulation can be made within accounting standards, if there are more methods or it can be made out of the accounting standards.*

In the paper is described the final accounts and there are characterized individual statements, which are the parts of the final accounts. There are described the weaknesses of the statements and the possibilities, how to influence them with the using manipulation of the accounting data. The last chapter of the theoretical part includes the description of the financial analysis. Then I evaluate the financial health of the definite company with using the index IN95 and the Altman's model. There are identified the factors, which have the influence on the financial health. The impacts of the different accounting of the some items are demonstrated on the changes of the value of the financial health's models.

This paper was made as a part of the solution of project GAJU2014 Economic impacts of legislative changes in field of the finance, accounting and taxes.

Competition section: Finance, accounting and taxes

Keywords: financial health · financial statements

JEL: M40

Kapitálová struktura podniku ve vazbě na likviditu

Miroslav Rauch

Abstrakt: Výrazné ekonomické výkyvy minulých let jsou již za námi a to nám dává prostor ke zhodnocení dopadu jejich působení. Co tento vývoj způsobil v podnikové sféře, se můžeme dočíst z denního tisku, ale jakým způsobem se podniky poučily, nebo si ze strašáka s názvem ekonomická krize vzali ponaučení, se nejspolehlivěji dozvíme pouze z detailních analýz jejich hospodaření. Přijaly podniky dostatečná opatření zamezující vzniku ohrožení jejich existence? To je otázkou zodpovědnosti vedení každého podniku.

Jak a zda vůbec se konkrétní český podnik přizpůsoboval v době krize ztíženým podmínkám na trhu, se snaží přiblížit tento příspěvek. Jeho snahou je přiblížit celkovou situaci podniku skrze analýzu likvidity. Pro komplexnější představu o vývoji tohoto ukazatele v oboru působení podniku, bylo provedeno i mezipodnikové srovnání.

Klíčová slova: Kapitálová struktura · likvidita · oběžná aktiva · pasiva · zadluženost · Rozvaha

1 Úvod

Výrazné ekonomické výkyvy minulých let jsou již za námi a to nám dává prostor ke zhodnocení dopadu jejich působení. Co tento vývoj způsobil v podnikové sféře, se můžeme dočíst z denního tisku, ale jakým způsobem se podniky poučily, nebo si ze strašáka s názvem ekonomická krize vzali ponaučení, se nejspolehlivěji dozvíme pouze z detailních analýz jejich hospodaření. Přijaly podniky dostatečná opatření zamezující vzniku ohrožení jejich existence? To je otázkou zodpovědnosti vedení každého podniku.

Obecně převládajícím názorem je, že většina podniků si v nedávných kritických podmínkách uvědomila svou zranitelnost a ta je donutila k zamyšlení se nad potenciálními hrozbami. Jednou ze stránek takového zamyšlení je nepochybně optimalizace kapitálové struktury, tedy struktury zdrojů financování podniku.

Společnosti si bez ohledu na zaměření, velikost, rychlost obrátu kapitálu, atd. jistě velmi rychle uvědomily důležitost existence rozvahových položek typu rezervní, kapitálové fondy a cizí zdroje. Právě objem cizích zdrojů a jejich struktura byly často příčinou skutečnosti, že se podniky během krize dostávaly do platební neschopnosti, která u mnohých z nich byla počátkem existenčních potíží.

Aby bylo zamezeno komplikacím s budoucím setrváním na trzích a ztráty byly pokud možno co nejmenší, musely podniky reagovat na změny vývoje ekonomiky velmi rychle. K tomu bylo potřeba využít všech dostupných nástrojů a analýz generujících nezbytná opatření. Jednou z nich je i finanční analýza jako generátor transparentních podkladů potřebných pro přijímání strategických rozhodnutí.

Jedním z rozhodujících ukazatelů s významným vlivem na přijímaná rozhodnutí je bezpochyby likvidita podniku. Ta nám mimo jiné dává odpověď na otázku, zda má podnik k danému okamžiku dostatek finančních prostředků, a je tak schopen dostát svým splatným závazkům.

2 Cíl

Cílem je posoudit likviditu konkrétního podniku při zohlednění jeho kapitálové struktury

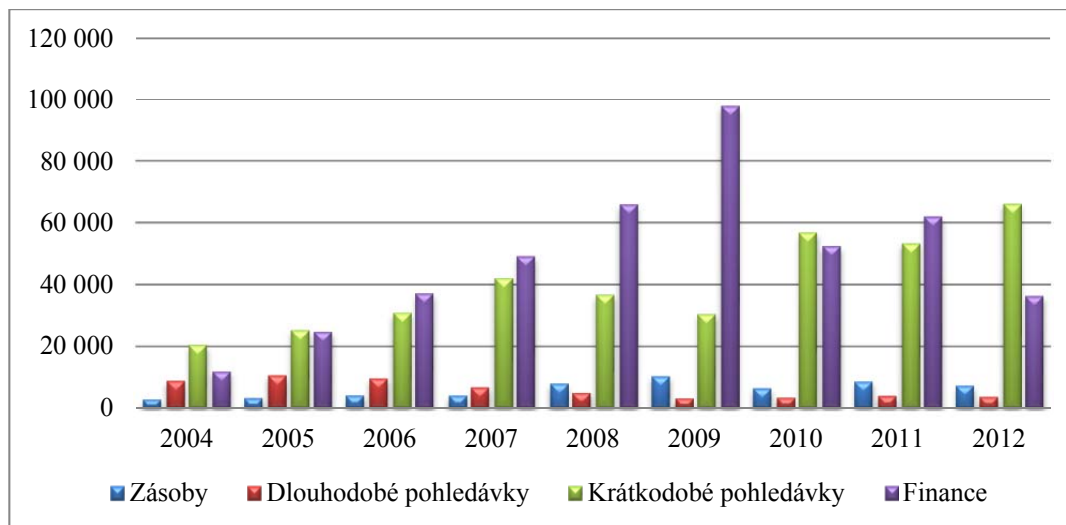
3 Metodika

- Horizontální analýza
- Analýza poměrových ukazatelů
- Analýza likvidity pomocí čistého pracovního kapitálu

4 Výsledky

4.1. Vývoj oběžných aktiv

Obrázek 1 Vývoj oběžných aktiv CHVaK, a. s. (v tis. Kč)

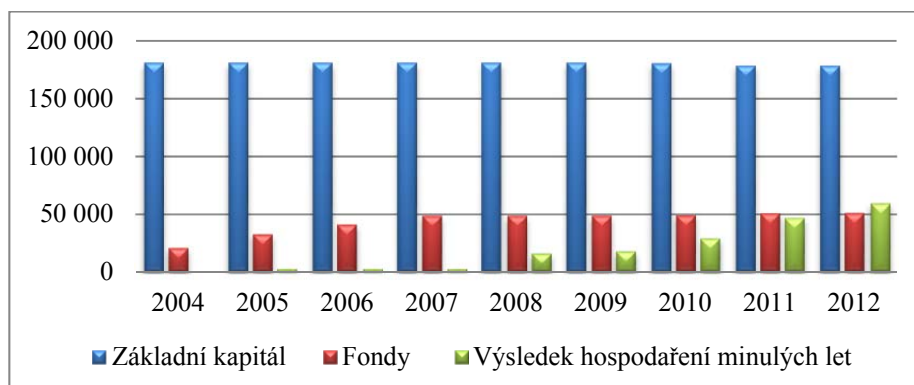
Zdroj: Interní zdroje podniku, vlastní zpracování

V oběžných aktivech společnosti CHVaK, a. s. zobrazených v obrázku 1 byly ve sledovaném období nejvýraznějšími položkami krátkodobý finanční majetek a krátkodobé pohledávky. Vázání velkého množství prostředků ve formě financí se může jevit jako neefektivní, protože je tím negativně ovlivňována rentabilita podniku. Podle vyjádření předstedy představenstva podnik tyto prostředky drží z důvodu možného vzniku krizových situací, ohrožujících zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Vzhledem k počtu krizových situací a stavu této položky na začátku sledovaného období se lze domnívat, že držet takovýto objem prostředků není efektivní. Lze tedy doporučit, aby prostředky krátkodobého finančního účtu byly sníženy a investovány do komerčních fondů, kde dojde k jejich lepšímu zhodnocení.

Stav pohledávek společnosti je následující. Dlouhodobé pohledávky za sledované období klesly více než dvojnásobně a v současnosti jsou tvořeny pouze nedobytnými pohledávkami. Krátkodobé pohledávky, tvořené převážně pohledávkami z obchodních vztahů, rostly díky vyššímu objemu stavebních prací. Vývoj naznačuje, že tento trend bude pokračovat i nadále a podniku lze doporučit, aby na tuto oblast zaměřil svou pozornost a snažil se objem krátkodobých pohledávek držet na optimální úrovni, případně včas zabránil jejich nadměrné kumulaci.

4.2. Vývoj vlastního kapitálu

Obrázek 2 Vývoj vlastního kapitálu

Zdroj: Interní zdroje podniku, vlastní zpracování

Základní kapitál doznal za sledované období z vykazovaných položek nejmenší změny. K jeho mírnému poklesu, jak je vidět v obrázek 2, však došlo na základě rozhodnutí valné hromady, vedoucí k odkupu akcií formou úpisu. Snahou bylo, aby obce okresu Domažlice zvýšily svůj podíl ve společnosti.

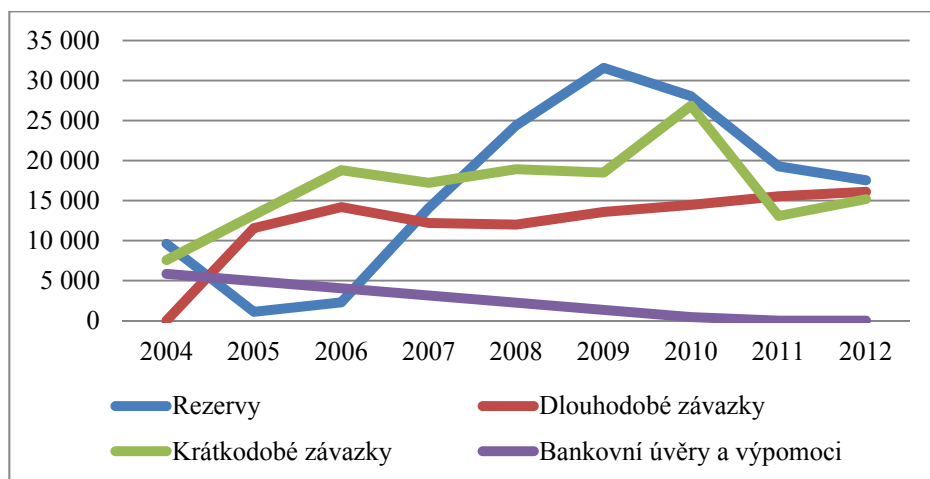
K větší změně došlo u fondů, výrazně rostoucích mezi lety 2004 až 2007. Jejich růst byl podle vyjádření vedení společnosti dán zákonem o vodovodech a kanalizacích, které nařizují tvorbu fondů obnovy. Protože stále ještě jde o spo-

lečnost smíšenou, nikoliv plně vlastněnou veřejnoprávním sektorem, je její přístup k dotacím na obnovu značně ztížen. I to je důsledek snahy držet větší objem prostředků právě ve fondech.

Pokud se zaměříme na výsledek hospodaření minulých let, vidíme jeho rostoucí tendenci až od roku 2008. Prostředky, které společnost generovala do té doby, sloužily k úhradě ztráty minulých let, která je připisována na vrub bývalému vedení podniku. Společnost CHVaK, a. s. nevyplácí dividendy a od roku 2008 se snaží vygenerované prostředky kumulovat pro plánovanou rekonstrukci vodního přivaděče z Nýrské přehrady. Ta se bude pohybovat řádově v desítkách milionů korun. Až poté bude společnost podle slov předsedy představenstva ochotna přistoupit k řešení otázky výplaty dividend.

4.3. Vývoj cizího kapitálu

Obrázek 3 Vývoj cizího kapitálu CHVaK, a. s. (v tis. Kč)

Zdroj: Interní zdroje podniku, vlastní zpracování

Jak je patrné z grafu 3, u společnosti CHVaK, a. s. docházelo až do roku 2009 ke skokovému nárůstu rezerv až na hodnotu 31 590 tis. Kč. Část těchto rezerv byla následně použita k výstavbě nového kanalizačního systému v Domažlicích a k rekonstrukci čistíren odpadních vod. Dalším z důvodů proč společnost kumuluje prostředky je, aby akcionáři (obce okresu Domažlice) mohly realizovat své infrastrukturní projekty a nemusely přitom být vázány na úvěry od finančních institucí, byrokracii a rizika spojená s vrácením prostředků v případě zjištění chyb v použití dotací.

4.4. Ukazatelé likvidity

Při hodnocení samotné likvidity bychom se měli orientovat na poměrové ukazatele a ukazatel čistého pracovního kapitálu. Když začneme rychlou likviditou, tedy likviditou prvního stupně, vidíme z tabulky 1, že její hodnoty ve sledované společnosti jsou stejně jako u ostatních ukazatelů likvidity vysoko nad hodnotami doporučenými literaturou. Samotné hodnoty se pohybovaly mezi 3,88 a 8,55 a jsou způsobené velkým objemem krátkodobých pohledávek a krátkodobého finančního majetku. V mezipodnikovém srovnání, zohledněném v tabulce 2, je až zarážející velikost rozdílu mezi hodnotami analyzovaného podniku a průměrem odvětví za stejné sledované období. Z těchto důvodů lze podniku doporučit, aby se co nejdříve zaměřil na efektivnější využití takto vázaných prostředků, neboť současný stav vede k jejich znehodnocování a je jistě na úkor celkové rentability podniku.

Tabulka 1 Vývoj ukazatelů likvidity CHVaK, a. s.

Ukazatel / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rychlá likvidita	3,88	3,58	3,48	5,06	5,2	6,63	4,02	8,55	6,77
Pohotovostní likvidita	4,95	4,35	3,98	5,45	5,47	6,81	4,15	8,86	7,03
Běžná likvidita	5,32	4,6	4,2	5,69	5,89	7,35	4,4	9,52	7,52

Zdroj: Interní zdroje podniku, vlastní zpracování

Podobný vývoj byl ve sledovaném období i u pohotovostní likvidity. Zatímco odvětvový průměr se pohyboval do dvou procent, společnost CHVaK, a. s. dosahovala několikanásobně vyšších hodnot. Pokles mezi léty 2009 a 2010 byl způsoben zmiňovanými investicemi do rekonstrukce kanalizačních systémů v Domažlicích. V roce následujícím došlo ke skokovému nárůstu pohotovostní likvidity až na hodnotu 8,86. Doporučit lze opět efektivnější využití finančního majetku.

Běžná likvidita v podstatě kopíruje vývoj předchozích dvou ukazatelů likvidity. Hodnoty jsou příliš vysoké a několikrát je překonáván odvětvový průměr – viz tabulka 2.

Tabulka 2 Vývoj ukazatelů likvidity CZ NACE (OKEČ)

Ukazatel / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rychlá likvidita	0,22	0,19	0,26	0,16	0,1	0,29	0,29	0,35	0,3
Pohotová likvidita	1,11	1,06	1,26	0,86	0,96	1,23	1,22	1,52	1,23
Běžná likvidita	1,28	1,2	1,43	0,95	1,15	1,39	1,39	1,73	1,36

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. 19. 6. 2013 [cit. 2014-04-05]. Analýza vývoje ekonomiky ČR, vlastní zpracování

Z odvětvového průměru můžeme vidět mírný pokles ukazatelů likvidity mezi roky 2007 a 2008, který mohl být způsoben preventivními opatřeními v souvislosti s ekonomickou krizí. Když srovnáme hodnoty ukazatelů na začátku a konci sledovaného období, lze vyvodit závěr, že došlo k jeho mírnému růstu a ani ekonomická krize nezpůsobila výraznější výkyvy.

4.5. Čistý pracovní kapitál CHVaK, a. s. (v tis. Kč)

Tabulka 3 Vývoj čistého pracovního kapitálu CHVaK, a. s. (v tis. Kč)

Ukazatel / rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Oběžná aktiva	45 033	64 909	82 746	103 079	116 694	142 721	120 114	128 896	114 338
Krátkodobé závazky	7 565	13 217	18 805	17 226	18 929	18 512	26 868	13 093	15 196
Čistý pracovní kapitál	37 468	51 692	63 941	85 853	97 765	124 209	93 246	115 803	99 142

Zdroj: Interní zdroje podniku, vlastní zpracování

Objem čistého pracovního kapitálu, tedy jakési rezervy, která podniku umožňuje pokračovat v činnosti i v případě vzniku situací vyžadujících velký výdej peněžních prostředků, byl vzhledem k zaměření podniku dostačující. Jeho hodnota se podle údajů v tabulce 3 výrazně zvyšovala od začátku sledovaného období až do roku 2009, kdy dosáhla maxima. V roce následujícím došlo ke skokovému snížení o téměř 31 mil. Kč způsobenému vyšším objemem investic. V následujícím roce čistý pracovní kapitál opět výrazně vzrostl, čím lze dospět k závěru, že na základě dostupných dat je společnost proti nepříznivým událostem vzhledem k oboru zaměření chráněna dostatečně.

5 Závěr

Na závěr lze konstatovat, že na základě dostupných dat a provedené finanční analýzy, dosahuje likvidita společnosti vzhledem ke svému zaměření nadměrně vysokých hodnot. Ty negativně působí na další ukazatele, zejména rentabilitu. Z toho důvodu lze společnosti doporučit, aby se na tuto oblast více zaměřila a snažila se o efektivnější využití prostředků, které jsou při současném stavu znehodnocovány. Dále by společnost měla svou pozornost orientovat na prodlužující se dobu obrátu pohledávek a dostupnými prostředky zamezit jejímu dalšímu nárůstu.

Důvody vyššího objemu krátkodobého finančního majetku jsou jednoduché – společnost se snaží držet okamžitě dostupnou zásobu prostředků pro případ vzniku krizových situací. Vzhledem k nízkému stavu této položky na začátku sledovaného období a počtu krizových situací, lze bez obav objem prostředků snížit nejméně o třetinu.

Poměrně velký objem prostředků společnost váže i v nerozděleném zisku minulých let – jde o prostředky kumulované za účelem plánované rekonstrukce vodního přivaděče z nýrské přehrady. V souvislosti s náročností a přípravou celé akce nebude třeba na tyto prostředky sahat v nejbližších třech letech. Z toho důvodu by měly být investovány tak, aby došlo k jejich zhodnocení.

Pokud zhodnotíme na začátku položenou otázku – byl vybraný podnik ovlivněn nedávnou ekonomickou krizí a byl v souvislosti s ní nucen přijmout ochranná opatření? Odpověď je ne. I přes všechny možné komplikace, které ekonomická krize v podnikovém prostředí způsobila, nebyla společnost CHVaK, a. s. nucena přijmout úsporná, ani jiná opatření a krize na ni neměla žádný výrazný dopad.

Protože společnost v současnosti zastřešuje dvě oblasti působení - vodárenskou a stavební činnost, stálo by za úvahu tyto činnosti více diverzifikovat, např. založením další společnosti. Právě objem stavebních činností díky externím

zakázkám rostl i v období krize a lze se tedy domnívat, že tento trend bude pokračovat i nadále. Diverzifikace by mohla přinést úsporu nákladů, zefektivnění organizační struktury a lepší specializaci v obou oborech.

Literatura

- Blaha, Z. S., & Jindřichovská, I. (2006). Jak posoudit finanční zdraví firmy. Praha: Management Press
- Synek, M. (2009). Finanční plánování a likvidita. Praha: Grada
- Landa, M. (2007). Finanční plánování a likvidita. Brno: Computer Press
- Kislingerová, E. (2007). Manažerská ekonomika. Praha: C. H. Beck
- Krutina, V., & Novotná M. (2004). Ekonomika podniku: Cvičení. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta
- Valach, J. (1999). Finanční řízení podniku. Praha: Ekopress
- Rauch, M. (2014). *Kapitálová struktura podniku ve vazbě na likviditu* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Sedláček, J. (2011). Finanční analýza podniku. Brno: Computer Press
- Synek, M. (2006). Podniková ekonomika. Praha: C. H. Beck
- Wöhe, G. (1995). Úvod do podnikového hospodářství. Praha: C. H. Beck
- Mareš, S. (2003). Zdroje financování podniku. Praha: Vysoká škola finanční a správní
- Kislingerová, E. (1999). Oceňování podniku. Praha: C. H. Beck
- Doležal, J., & Fireš, B., & Míková, M. (1992). Finanční účetnictví. Praha: Grada
- Kovanicová, D. (1997). Finanční účetnictví v kontextu současného vývoje. Praha: Polygon
- Růčková, P. (2010). Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi. Praha: Grada
- Valach, J. (2005). Investiční rozhodování a dlouhodobé financování. Praha: Ekopress
- Grünwald, R., & Holečková, J. (2007). Finanční analýza a plánování podniku. Praha: Ekopress.
- Gallagher, J. T., & Andrew, J. D. (2007). Financial Management: Principles and Practice. England: FreeLoad Press

Problematika zajištění a vymáhání pohledávek

Bc. Iveta Prachařová

Abstrakt: Podcenění obchodních rizik ve svém důsledku vede ke zvýšení rizika zhoršeného ekonomického postavení podniku. Cílem příspěvku je zhodnotit problematiku zajištění a vymáhání pohledávek, tj. zajišťovacích nástrojů, možností vymáhání. V dalším pak uvést řešení častých nedostatků při zajištění a vymáhání pohledávek. Data získaná od konkrétní účetní jednotky byla zpracována a vyhodnocena prostřednictvím finanční analýzy, SWOT analýzy a subjektivního pozorování. Byla vybrána účetní jednotka, které odpovídá všeobecnému průměru, a výsledky analýz jejich dat byly aplikovatelné na co nejširší spektrum podniků. Byl navržen systém kroků, které by podnik měl při zajištění a vymáhání svých pohledávek provést. Využitím navrhovaného řešení dojde k zefektivnění zajišťovacích nástrojů a k zrychlení inkasa pohledávek po splatnosti.

Klíčová slova: pohledávka · zajištění · vymáhání · řešení

1 Úvod

Problematika správného zajištění a efektivního vymáhání pohledávek je v současné době velmi aktuální tematikou. Téměř každý podnik se setkal s problémy provázející řešení pohledávek, jejichž splatnost již vypršela, a které se staly předmětem soudního či exekučního řízení. Podniky se málo zaměřují na prověřování svých obchodních partnerů a často zbytečně riskují, že jejich pohledávka nebude uhrazena. Mnoho podnikatelů není dostatečně informováno o možnostech, jak by mohli snížit riziko vzniku nedobytné pohledávky, jak využít zajišťovacích prostředků tak, aby pohledávka mohla být označena za zajištěnou.

Dalším častým problémem je špatný postup při vymáhání pohledávky po splatnosti. Podnik by se měl především využitím vhodného zajištění snažit předjít situaci, kdy pohledávka nebude obchodním partnerem uhrazena. Ale i přes využití zajišťovacích nástrojů dochází k tomu, že podnik tyto situace musí řešit. Proces vymáhání pohledávky by měl být rychlý a především efektivní. Pohledávka po splatnosti je pro podnik přítěží ve dvou ohledech, jednak blokuje podniku finanční prostředky, které mohl již mít k dispozici a dále je její vymáhání spojeno s náklady, které v souhrnu snižují výnos z pohledávky plynoucí.

Cílem je tedy identifikovat nedostatky, které se v průběhu zajištění a vymáhání pohledávky vyskytují ve společnostech a navrhnout takový postup, jež by stávající situaci zlepšil.

2 Materiál a metodika

Při vypracovávání dané problematiky byly využity informace získané z odborné literatury a z internetových stránek, které se zajištěním a vymáhání pohledávek souvisejí. Pro samotnou analýzu byla využita data a informace konkrétní účetní jednotky, která svou podnikatelskou činností nikterak nevybočuje a reaguje na většinu změn v ekonomice. Tím jsou výsledky z provedených analýz aplikovatelné pro většinu podniků, zabývajících se stejnou podnikatelskou činností.

Nejdříve byly analyzovány zajišťovací nástroje a způsoby vymáhání pohledávek, které mohou v současné době podniky využít. Poté byla provedena analýza pohledávek konkrétního podniku za období 2009 – 2012. Zjišťovalo se, jaké je složení pohledávek, jaké jsou průměrné doby splatnosti, a dále jaká je likvidita podniku, která s vývojem pohledávek v podniku úzce souvisí. Následně byla data a postupy využívané v účetní jednotce porovnány s možnostmi zajištění a vymáhání pohledávek, které podnik může dle právní legislativy použít. Porovnáním došlo k identifikaci nedostatků a následně byla navržena vhodná řešení.

3 Výsledky

Provedenými analýzami byly stanoveny nejčastější nedostatky při zajištění a vymáhání pohledávek v podniku. Těmito nedostatky je nedostačující prověřování budoucích i stávajících obchodních partnerů, nepřehledná evidence neuhrazených pohledávek, ve vnitropodnikové směrnicí neřešené pevně stanovené postupy při vymáhání a rychlost a důraz jednání s dlužníky.

3.1 Analýza ekonomické aktivity a likvidity společnosti

Prostřednictvím analýzy poměrových ukazatelů se hodnotí vzájemný vztah mezi dvěma nebo více ukazateli.

3.1.1 Hodnocení ukazatelů aktivity

Ukazatelé aktivity měří, jak efektivně podnik využívá vložené prostředky. Po provedení analýzy ekonomické aktivity je možné zjistit, jakou vyjednávací sílu vůči dodavatelům podnik má či jak efektivně hospodaří se svými aktivy.

Pro hodnocení doby splatnosti pohledávek účetní jednotky byly užity následující ukazatelé:

Doba splatnosti pohledávek = pohledávky z obchodních vztahů / denní tržby

Doba obratu závazků = závazky z obchodních vztahů / denní tržby

Tabulka 1 Doba splatnosti pohledávek v letech 2010 – 2012 (ve dnech)

Doba splatnosti pohledávek		
2010	2011	2012
38	23	44

Zdroj: autor

Doba splatnosti pohledávek analyzované firmy se nachází v přijatelném intervalu, tj. 14 až 70 dnů. V průběhu sledovaného období hodnoty střídavě kolísaly, v roce 2011 došlo k výraznému snížení doby splatnosti, o 15 dnů oproti roku 2010. V roce 2012 se doba splatnosti ovšem opět výrazně zvýšila.

Tabulka 2 Doba úhrady závazků z obchodních vztahů v letech 2010 – 2012 (ve dnech)

Doba úhrady závazků z obchodních vztahů		
2010	2011	2012
49	18	18

Zdroj: autor

Z výsledných hodnot je patrné, že v průběhu sledovaného období došlo k ustálení hodnot. Výsledné hodnoty za rok 2011 a 2012 lze považovat za výborné, jelikož firma hradila své závazky téměř ve stanovené lhůtě splatnosti.

Z porovnání doby splatnosti pohledávek a doby úhrady závazků je patrné, že v roce 2010 firma čerpala bezúročný dodavatelský úvěr od svých dodavatelů, jelikož doba úhrady závazků je delší než doba splatnosti pohledávek. V následujících letech firma naopak dodavatelských úvěr poskytovala.

3.1.2 Hodnocení ukazatelů likvidity

Likviditu je možné definovat jako souhrn všech prostředků, které má podnik k dispozici pro úhradu svých splatných závazků. Prostřednictvím ukazatelů likvidity se určuje schopnost podniku dostát svým závazkům.

Pro hodnocení likvidity společnosti budou užity následující ukazatelé:

Běžná likvidity = oběžná aktiva / krátkodobé závazky

Pohotová likvidity = (obežná aktiva – zásoby) / krátkodobé závazky

Okamžitá likvidity = (peněžní prostředky + ekvivalenty) / okamžitě splatné závazky

Tabulka 3 Podíl pohledávek z obch. vztahů na oběžných aktivech v letech 2010 – 2012 (v %)

Pohledávky z obch. vztahů/obežná aktiva		
2010	2011	2012
31 %	31 %	35%

Zdroj: autor

Pohledávky z obchodních vztahů tvoří za sledované období v průměru 32,5 % oběžného majetku. Tento stav je stálý a nedochází k výraznému kolísání. Čím vyšší je podíl pohledávek na oběžném majetku podniku, tím obezřetnější musí podnik být, jelikož každá jeho změna výrazně ovlivní výsledné hodnoty.

Tabulka 4 Ukazatel běžné likvidity v letech 2010 - 2012

Běžná likvidita		
2010	2011	2012
1,82	2,95	2,59

Zdroj: autor

Ukazatel běžné likvidity ukazuje, kolikrát je daný podnik schopen pokrýt pohledávky věřitelů v případě, kdy by proměnil veškerá svá oběžná aktiva v peněžní prostředky. Doporučená hodnota by měla být vyšší než 1,5. Pokud by byla menší než 1, nebyl by ekonomický subjekt schopen uhradit krátkodobé závazky z oběžných aktiv a byl by nucen použít k úhradě dlouhodobé finanční zdroje.

Ve sledovaném období se hodnoty běžné likvidity pohybovaly v doporučených hodnotách. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2011, v tomto roce byly krátkodobé závazky firmy VDX s.r.o. kryty oběžnými aktivy téměř trojnásobně.

Tabulka 5 Ukazatel pohotovosti likvidity v letech 2010 - 2012

Pohotovostní likvidita		
2010	2011	2012
1,59	2,54	1,63

Zdroj: autor

Nevýhodou ukazatele běžné likvidity je jeho citlivost na strukturu zásob hodnoceného ekonomického subjektu. V ukazateli pohotovosti likvidity se zásoby odstraňují, tím dojde k očištění aktiv a ke zlepšení vypovídací schopnosti ukazatele. Doporučená hodnota by se měla pohybovat nad 1. Hodnoty ve všech třech letech jsou proměnlivé, ale vyšší než 1, to naznačuje dobrou finanční situaci podniku.

Tabulka 6 Ukazatel okamžité likvidity v letech 2010 - 2012

Okamžitá likvidita		
2010	2011	2012
1,01	1,61	0,57

Zdroj: autor

Okamžitá likvidita je ukazatelem, který měří schopnost společnosti hradit své krátkodobé závazky. Zdrojem pro úhradu jsou peníze v hotovosti, na běžných účtech a peněžní ekvivalenty (krátkodobé obchodovatelné cenné papíry). Doporučená hodnota by měla být vyšší než 0,2.

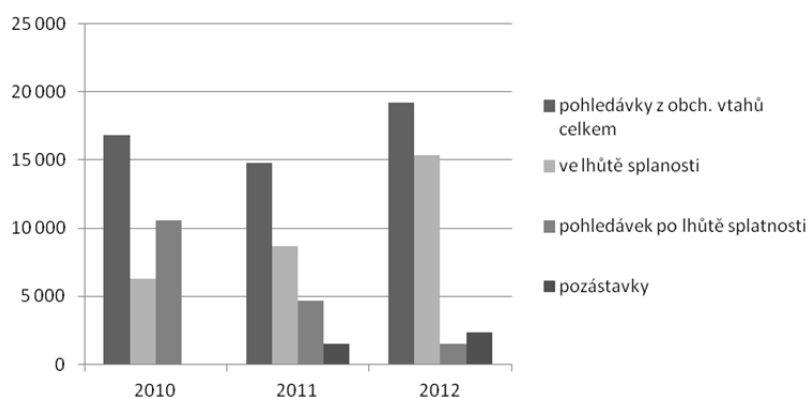
Z analýzy je patrné, že ve všech sledovaných letech byly měřené hodnoty vyšší než stanovený limit, to znamená, že je zajištěna likvidita a ve firmě by nemělo dojít ke zhoršení platební situace.

3.2 Analýza současného stavu pohledávek

Firma dělí své pohledávky dle délky jejich splatnosti na krátkodobé (doba splatnosti je kratší než jeden rok) a dlouhodobé (doba splatnosti je delší než jeden rok).

3.2.1 Stav obchodních pohledávek 2010 - 2012

Účetní jednotka využívá pro zjišťování informací o uhrazování faktur přijatých a vydaných za dané období saldokonto. Saldokonto je pomocná účetní kniha, která je tvořena souborem analytických účtů. Podnik sleduje v saldokontu vývoj a složení pohledávek.

Obrázek 1 Obchodní pohledávky v letech 2010-2012

Zdroj: autor

Ve sledovaném období docházelo ke kolísání celkové výše pohledávek. Důležitý ovšem je snižující se podíl pohledávek po splatnosti, tento trend je způsoben postupným zlepšováním systému managementu a zaváděním norem ISO.

Tabulka 7 Obchodní pohledávky složení v letech 2010 – 2012

Doba úhrady	Rok					
	2010		2011		2012	
	Částka v tis. Kč	%	Částka v tis. Kč	%	Částka v tis. Kč	%
Pohledávky z obchodních vztahů celkem	16 830	100	14 770	100	19 223	100
Ve lhůtě splatnosti	6 296	37,41	8 637	58,48	15 355	79,88
Pohledávek po lhůtě splatnosti	10 534	62,59	4 650	31,48	1 522	7,92
- z toho < 180 dnů	10 219	97,01	3 767	81,01	665	43,69
- z toho > 180 dnů	315	2,99	883	18,99	857	56,31
Pozástavky	0	0	1 483	10,04	1 346	12,20
Pohledávky s dobou splatnosti delší než 5 let	0	0	0	0	0	0

Zdroj: autor

Po provedení analýz pohledávek a postupů v podniku, byly navržena opatření v podobě průběžného prověřování zákazníků, potřeba vypracování přehledné a podrobné evidence pohledávek po splatnosti, pevné stanovení postupů při vymáhání pohledávek a v neposlední řadě zrychlení jednání a zvýšení důrazu při jednání s dlužníky.

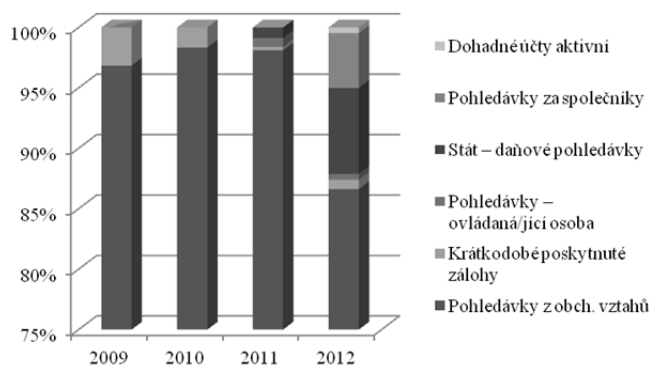
3.2.2 Vývoj pohledávek v letech 2009 – 2012

Tabulka 8 Vývoj pohledávek v období 2009 – 2012 (v tis. Kč)

Typ pohledávky	Rok			
	2009	2010	2011	2012
Krátkodobé pohledávky	12 625	17 114	15 055	22 190
Pohledávky z obch. vztahů	12 227	16 830	14 770	19 223
Krátkodobé poskytnuté zálohy	398	284	43	170
Pohledávky – ovládaná/jící osoba	0	0	110	109
Stát – daňové pohledávky	0	0	132	1 577
Pohledávky za společníky	0	0	0	1 008
Dohadné účty aktivní	0	0	0	103
Dlouhodobé pohledávky	0	236	297	378
Pohledávky z obch. vztahů	0	71	24	378
Odložená daňová pohledávka	0	165	273	0

Zdroj: autor

Obrázek 2 Procentuální zastoupení krátkodobých pohledávek v letech 2009 – 2012

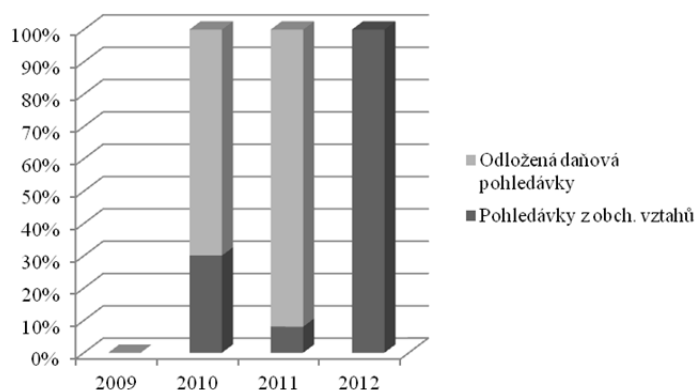

Zdroj: autor

Z přehledu je patrné, že v průběhu sledovaného období docházelo ke kolísání krátkodobých pohledávek a k postupnému zvyšování pohledávek dlouhodobých. K nejvýraznějšímu nárůstu došlo v roce 2012 a to jak u krátkodobých, tak i dlouhodobých pohledávek. V letech 2009 – 2012 tvořila převážnou část krátkodobých pohledávek pohledávky z obchodních vztahů. V roce 2012 též došlo k navýšení pohledávek za společníky, z nulového stavu na 1 008 tis. Kč, a daňových pohledávek o 1 445 tis. Kč. Tento stav je způsobený realizací plánované fúze.

Trend vývoje procentuálního zastoupení pohledávek je v jednotlivých letech kolísavý. Nejmenší část je tvořena dohadnými účty aktivními a největší část pohledávkami z obchodních vztahů, ty tvoří v průměru 95 % celkové roční hodnoty krátkodobých pohledávek.

Obrázek 3 Procentuální zastoupení dlouhodobých pohledávek v letech 2009 – 2012

Zdroj: autor

Vývoj dlouhodobých pohledávek je značně nejednotný. V roce 2009 nebyly zaznamenány žádné dlouhodobé pohledávky, v letech 2010 – 2011 nejvyšší část tvořily pohledávky za odloženou daň. V roce 2012 jsou dlouhodobé pohledávky tvořeny pouze pohledávkami z obchodních vztahů.

3.3 Návrhy na řešení zjištěných nedostatků

Průběžné prověřování obchodních partnerů

Podnik by měla důsledněji prověřovat informace o nových klientech a především zavést průběžnou kontrolu stálých klientů, jelikož v průběhu času může dojít ke změně jejich solventnosti a likvidity. Obchodní oddělení firmy by na základě těchto informací mohlo lépe rozhodnout o přijetí či nepřijetí zakázky. Jedním ze způsobů zjištění solventnosti klienta je kontaktovat firmu, s níž klient již obchodoval, a získat reference o jeho platební morálce.

Dalším zdrojem informací o obchodním partnerovi je například obchodní rejstřík. Firmy zapsané v obchodním rejstříku mají zveřejňovací povinnost, tzn. že veškeré dokumenty jako účetní závěrky, audit, výroční zprávy, zde musí pravidelně zveřejňovat. Ze zveřejňovaných dokumentů může podnik zjistit, kde klient sídlí, jaký je jeho předmět podnikání, výše základního kapitálu, či informace, zda nebylo s firmou zahájeno konkurzní řízení, nebo se firma nenachází v likvidaci. V insolvenčním rejstříku si může firma zjistit aktuální stav nových i stávajících klientů, tj. zda nebyl podán návrh na zahájení insolvenčního řízení či se obchodní partner v insolvenčním řízení již nenachází.

Zjištěné informace by si měla firma archivovat, ideálně vypracováním databáze se zjištěnými informacemi o obchodních partnerech, která zajistí snadný a přehledný přístup.

Vypracování přehlednější a podrobnější evidence pohledávek po splatnosti

Jedním z dalších zjištěných nedostatků byla nevyhovující evidence pohledávek po splatnosti. Společnost vede evidenci informací o firmě v přednastavených formulářích, na kterých je uveden název společnosti, její sídlo, IČO, DIČ, kontakty, dlužná částka, termín splatnosti a druh plnění. Tyto údaje jsou však nedostatečné pro podání jasné informace jakou má obchodní partner platební morálku, nakolik je solventní.

Z tohoto důvodu by bylo vhodné doplnit formulář o položky, které by obsahovaly popis úkonů, které byly provedeny vůči dlužníkovi, datum provedení upomínky a způsob upomínání. Dále by měly být uvedeny informace o tom, zda byla uzavřena dohoda o posečkání platby či se strany dohodly na splátkovém kalendáři, zda a jak je pohledávka zajiště-

na, jaký je náhradní termín splatnosti pohledávky. Takto strukturovanou evidenci by měla firma pravidelně aktualizovat, čímž získá lepší přehled o stavu svých neuhrazených pohledávek po splatnosti a bude moci lépe a především efektivněji reagovat.

Stanovení přesných postupů při vymáhání pohledávky

Ve firmě by měla být vydána vnitropodniková směrnice, která by jasně upravovala postupy při vymáhání, tj. jednotlivé kroky a časové rozmezí mezi nimi. Též by měl být přesně označen pracovník nebo pracovníci, kteří za správný postup vymáhání pohledávky odpovídají. Vedoucí pracovníci by měli pravidelně kontrolovat dodržování těchto postupů a zajistit, aby s danou směrnicí byli příslušní zaměstnanci dostatečně seznámeni.

Zrychlení jednání a zvýšení důrazu při jednání s dlužníkem

Analyzovaná firma zasílá obdobně jako většina podniků, standardně tři upomínky, postup však není ustanoven ve vnitropodnikové směrnici, tento nedostatek byl taktéž doporučen k nápravě. Upomínky by měly být důraznější a interval mezi jednotlivými upomínkami by se měl urychlit. Čím delší je proluka mezi upomináním, tím delší dobu nemůže firma užít finanční prostředky, které již měla mít k dispozici. Dále postupným nasčítáváním neuhrazených pohledávek hrozí firmě druhotná platební neschopnost.

Odpovědný pracovník, pověřený firmou, by měl pravidelně kontrolovat stav pohledávek, pokud zjistí, že nějaká z pohledávek nebyla uhrazena do data splatnosti a uplynula doba delší než 1 týden, měl by kontaktovat obchodního partnera, telefonicky nebo e-mailem, a upozornit na fakt, že faktura byla již splatná a požádat o co nejrychlejší uhrazení. V případě kontaktování e-mailem je ideální si doručení e-mailu nechat potvrdit.

Pokud ani do týdne nebude pohledávka po splatnosti uhrazena, pracovník firmy by měl zaslat první písemnou upomínku, zde upozorní dlužníka na fakt, že byl již upomínán telefonicky nebo e-mailem. V upomínce bude uveden nový datum splatnosti faktury, tj. za 14 dnů od vystavení upomínané faktury.

Projeví-li dlužník zájem a ochotu situaci řešit, firma může navrhnout odklad platby, tj. dodavatelský úvěr, akceptaci směnky či splátkový kalendář. Pokud dlužník dále nereaguje na zasláný dokument, firma zašle druhou upomínku, zde bude dlužník opět upozorněn na fakt, že dosud svůj dluh neuhradil. Také mu bude vystavena penalizační faktura s obnoveným datem splatnosti. V upomínce bude informován o tom, že pokud do 7 pracovních dnů částku neuradí, bude celá záležitost předána právnímu zástupci firmy.

4 Závěr

Cílem této studie bylo co nejstručněji a zároveň srozumitelně zhodnotit problematiku způsobů zajištění a vymáhání pohledávek. Příspěvek charakterizuje nejčastěji vznikající nedostatky řízení pohledávek v podniku a navrhuje jejich řešení. Dle vypracovaných analýz bylo zjištěno, že zkoumaný podnik postupným zaváděním managementu kvality a vnitřních směrnic upravující postupy v účetní jednotce, snížil během dvou let podíl pohledávek po splatnosti z téměř 63 % na pouhých 8 % celkové výše pohledávek. Došlo ovšem ke změně procentuálního složení pohledávek po splatnosti. V roce 2010 byly tyto pohledávky tvořeny z 97 % pohledávky po lhůtě splatnosti do 180 dnů, kdežto v posledním sledovaném roce 2012 tvořily pohledávky po splatnosti do 180 dnů 44 %, tzn. že hlavní podíl na pohledávkách po splatnosti měly pohledávky, které byly více jak 180 dnů po splatnosti. Dále byly stanoveny některé možnosti, jak s pohledávkou po splatnosti nakládat a způsoby účtování zvoleného postupu.

Problematika pohledávek po datu splatnosti je firmami řešeným a rovněž v médiích často rozebíraným problémem. Etika a slušné chování se v dodavatelsko-odběratelských vztazích postupně více vytrácí. Tudiž, i přestože firma svou pohledávku dostatečně zajistí, tj. využije vhodné zajišťovací nástroje, není možné její nezaplacení zcela vyloučit. Nastane-li situace, že i přes zajištění pohledávky, má podnik pohledávky po splatnosti, měl by je začít řešit co nejdříve. S postupem času dochází ke snížení hodnoty pohledávky a také ke snížení pravděpodobnosti jejího zaplacení.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován s podporou GAJU 149/2014/S Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní

Literatura

- Drbohlav, J., Pohl, T. (2011). *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1
- Pilátová, J., Richter, F. (2011). *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. ANAG. 120 s. ISBN 978-80-7263-678-5
- Vozňáková, I. (2004). *Efektivní řízení pohledávek*. GRADA. 122s. ISBN 80-2470-770-5.
- Vyhláška 500/2002 Sb.
- Prachařová I. (2012). *Zúčtovací vztahy se zaměřením na dodavatelsko-odběratelské vztahy* (Bakalářská práce). Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- Horáková, K., Lemberková, P. (2005). *Vzory obchodních smluv a podání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 520 s. ISBN 978-80-7357-105-6
- Prachařová, I. (2014). *Způsoby zajištění a vymáhání pohledávek* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Švarcová, J. (2013). *Ekonomie – stručný přehled* Ceed; 303 s. ISBN 80-903433-8-2.
- Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení („insolvenční zákon“)
- České účetní standardy pro podnikatele
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- Sedláček, J. (2011). *Finanční analýza podniku*; Computer Press a.s. 152 s. ISBN 978-80-251-3386-6
- Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách

Internetové zdroje

- www.ceed.cz
- pomocspohledavkami.webnode.cz
- www.egap.cz
- www.pravnipraxe.com
- www.statsoft.cz
- www.ipodnikatel.cz

Bitcoin. Virtuální měna.

Bc. František Drdák

Abstrakt: Příspěvek pojednává o virtuální měně Bitcoin, která je v poslední době velmi populární a začíná se používat jako alternativní platební prostředek za služby a zboží při nákupu přes internet. Tato měna je decentralizovaná, a proto při transakcích odpadá role prostředníka typicky banky. Mezi nejvýznamnější výhody patří rychlost transakce, která trvá v řádu minut či hodin a také malé nebo žádné poplatky za transakci. Přináší ovšem i nevýhody a to například nemožnost vrátit transakci. Princip celé sítě spočívá v přidělení unikátní adresy a dvojce klíčů (privátní a veřejný). Pro poslání Bitcoinu je nutné znát pouze adresu příjemce. Transakce se poté zpropaguje celou sítí, zařadí se do bloku a tyto bloky se poté ověřují pomocí tzv. minérů. Mineři jsou uživatelé sítě, kteří generují nové Bitcoiny a zároveň ověřují transakce ostatních. Pro placení či uchovávání Bitcoinů se používá tzv. peněženka a pro dolování tzv. miner. V závěru jsou uvedené různé varianty peněženek v závislosti na použité technologii (tlustý nebo tenký klient) a jaké jsou požadavky na hardware uživatele. Je zde také uvedeno, jaké přednosti má placení Bitcoinem v porovnání s běžnými platebními metodami používanými v současné době.

Klíčová slova: Bitcoin · digitální měna · P2P · decentralizace · dolování

1 Úvod

Toto téma jsem si vybral, protože je to velmi aktuální téma a nabízí alternativní náhled na měnu jako takovou. V dnešní době už nikoho nepřekvapí, že lze platit za zboží či služby přes internet. Těchto metod je dnes velké množství a znamenaly revoluci v nakupování. Bitcoin je ale jiný, jde o samostatnou virtuální měnu, kde nezáleží, jestli ve státě platícího se používá euro, dolar nebo česká koruna. Právě z tohoto důvodu by to mohl být další významný zlom v rámci zaběhnutých trendů při placení přes internet. Navíc by Bitcoin mohl ovlivnit i samotné finanční instituce jako jsou banky a další. A to z různých ekonomických hledisek například proto, že poplatky za transakce jsou velmi malé nebo nulové. Dále také tím, že transakce je velmi rychlá a nezáleží na tom, kde se plátce a příjemce nachází. V tomto případě totiž odpadá celá role prostředníka, tzn. banky.

Dále je toto téma zajímavé také z pohledu informatiky a to proto, že je to čistě digitální a virtuální měna. To přináší možnost zkoumat měnu z různých pohledů, jako je například bezpečnost nebo samotná struktura měny a dále také možnosti uchovávání Bitcoinu či transakcí s ním. Celou tuto problematiku se pokusím přiblížit a též ukázat nějaké praktické ukázky dolování a skladování Bitcoinu.

2 Materiál a metodika

Hlavním materiálem pro čerpání informací jsou články o Bitcoinu v internetových fórech a samozřejmě též matematická práce od Satoshi Nakamoty. Ten totiž popsal základní principy a vlastnosti měny a je považován za zakladatele této měny. Jelikož je toto téma relativně novou záležitostí neexistuje v dnešní době mnoho literatury, která by se touto problematikou zabývala, a když tak pouze z uživatelského hlediska, kde vlastní princip a fungování měny zůstává nepopsáno. Většina literatury, z které čerpám, je v angličtině a proto budu využívat i odborných výrazů z angličtiny, které nemají v češtině zatím ustálený překlad.

Metodika se skládá zejména z rešerše odborných článků a literatury na dané téma. Dále pak ve výběru vhodného softwaru k předvedení toho jak funguje měna v praxi. V této části jde hlavně o program k získávání Bitcoinu tzv. miner a též program určený pro správu měny tzv. peněženku. Při této příležitosti bude také přiblíženo jaké všechny možnosti uživatel má a jestli, případně jak ho limituje použitý operační systém tzn. software nebo hardware počítače či mobilního zařízení (tabletu, mobilního telefonu).

3 Výsledky

Bitcoin je decentralizovaná digitální měna která je nezávislá na jakékoli centrální autoritě co by se starala o správu a provoz měny. Provozem měny jsou myšleny nezbytné operace, jakými jsou validace transakcí či emise peněžních jednotek dané měny. Bitcoin je open–source projekt což znamená, že veškeré zdrojové kódy a dokumentace jsou volně dostupně na internetu. (Bitcoin Developers, 2013)

Ve srovnání s ostatními zaběhlými způsoby placení po internetu jsou platby rychlé, nezávislé na místě určení či odeslání a též nevratné. První dvě vlastnosti jsou určitě výhodou ale ta třetí, nevratnost je bohužel důsledkem toho že měna je decentralizovaná a nemá tedy žádného správce či autoritu, která by mohla platbu zastavit či vrátit. Dále nelze také účty zmrazit či zrušit.

Obrázek 1 Vývoj ceny 1 BTC v posledním roce

Další výhodou, která je velmi podstatná z ekonomického hlediska jsou poplatky za zpracování platby (za transakci). Tyto poplatky jsou dobrovolné a napomáhají k rychlejšímu zpracování transakce. Ovšem pokud bude poplatek nulový transakce se též provede. V dubnu 2014 je hodnota poplatku 0,0001 bitcoinu = 0,8 CZK. A samotná hodnota 1 BTC je 397,5 USD, což je přibližně 8000 Kč. (viz. Obrázek 1)

Veškeré transakce a zůstatky všech adres jsou k dispozici na internetu na adrese blockchain.info a to i IP adresami, odkud byly transakce učiněny. Bitcoin není tedy úplně anonymní, jak se většina laiků domnívá.

3.1 Jak bitcoin funguje

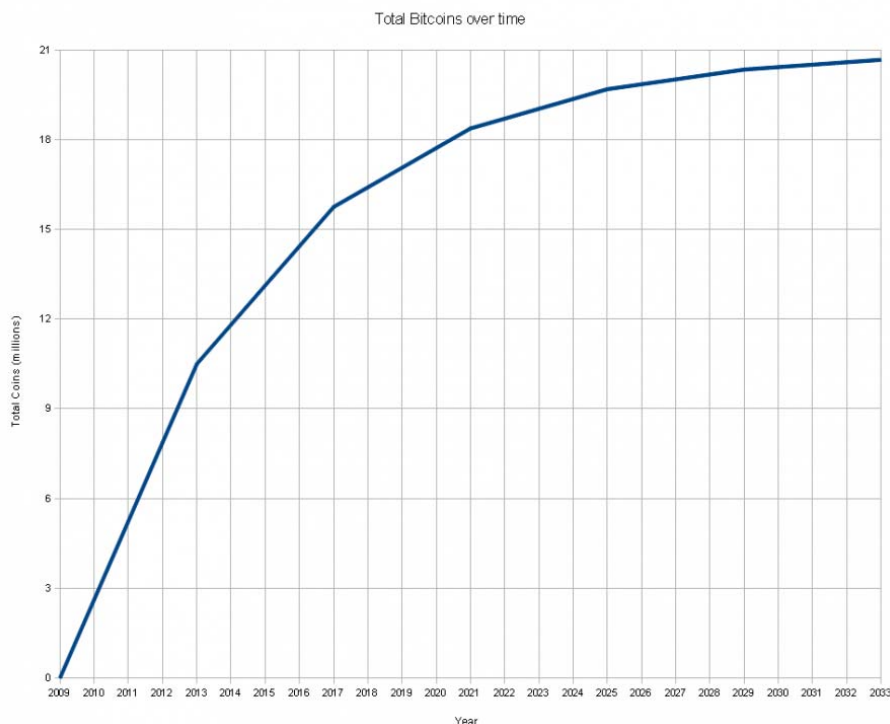
Vznik této měny se datuje do roku 2008 kdy byl sepsán matematický základ. V roce 2009 pak vyšel první oficiální klient sítě. Pomocí tohoto klienta si založíme účet neboli tzv. bitcoinovou peněženku. Tato peněženka obsahuje libovolné množství příjmových adres (veřejný klíč). Na tyto adresy si můžeme nechávat posílat bitcoiny. Při posílání bitcoinů je mezi uživateli vytvořena transakce, tu pak odesílatel podepíše svým privátním klíčem. Každá transakce též odkazuje na transakci předešlou. Tento princip zajišťuje, že bitcoiny nemůžou být zfalšovány a že ty samé bitcoiny nemohou být utraceny dvakrát tzv. double-spended. Každá transakce je pak broadcastována sítí Bitcoin od bodu k bodu aby se stala platná a bylo možno ověřit její pravost. Broadcast je v informatice metoda přenosu zprávy v síti, kdy zpráva je v této síti vysílána všem připojeným síťovým rozhraním. (Wikimedia Foundation, 2001) Když je transakce ověřena jsou bitcoiny připsány na cílovou adresu.

3.2 Vytváření bitcoinu

Proces vytváření neboli generování Bitcoinů se nazývá mining v českém překladu těžení. Celkový počet Bitcoinů, které budou postupně uvolněny do oběhu je stanoven předem a je konečný. Postup uvolňování do oběhu je stanoven složitostí řešeného matematického problému. Do roku 2140 by měly být vytěženy všechny bitcoiny a jejich množství je stanoveno na 20 999 999,9769 BTC. (Bitcoin Wiki, 2014)

Těžba je distribuovaný systém shody, který se používá k potvrzení uskutečněných transakcí. Potvrzené transakce se ukládají do tzv. bloků. Zřetěžené bloky se nazývají blockchain. Tento systém vynucuje chronologické uspořádání proběhlých transakcí, chrání neutralitu sítě, a umožňuje různým počítačům, aby se dohodly na stavu systému.

Má-li být transakce ověřena, musí být vložena do blockchainu, který bude pomocí kryptografie ověřen v síti stovkami dalších uživatelů.

Obrázek 2 Postupné uvolňování Bitcoinů do oběhu

Jak je znázorněno v grafu, v průběhu času množství Bitcoinů v oběhu roste. Ovšem tempo růstu je s narůstajícím počtem Bitcoinů menší. Mineři a jejich hardware připojený do Bitcoinové sítě se pokouší najít řešení specifického matematického problému (potvrzování transakcí).

Pokud miner úspěšně najde řešení, vytvoří tak nový blok, za který mu náleží odměna. Do prosince 2012 byla odměna za vytvoření nového bloku 50 BTC. Každé 4 roky je odměna snižována na polovinu. V současnosti je tedy odměna 25 BTC.

Těžba také tvoří ekvivalent loterie a zajišťuje, že žádný jednotlivec nemůže jednoduše přidávat nové bloky jak se mu zachce. Tímto způsobem nemůže žádný jednotlivec kontrolovat co je a co není vloženo do blockchainu. (Bitcoin-miner, 2012)

3.3 Vybraný software

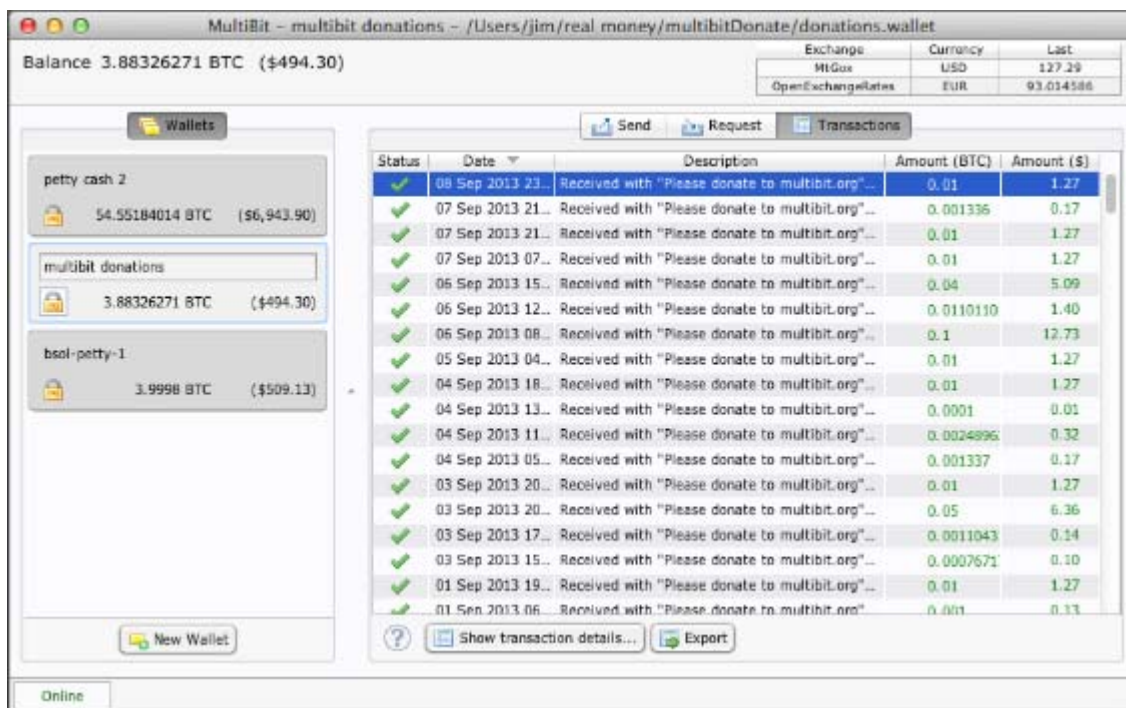
Jako příklad softwaru používaného pro uchování a dolování Bitcoinů byli vybráni tyto zástupci:

- MultiBit – lokální peněženka
- Bitcoin Qt – oficiální bitcoin client
- GUIMiner – těžební software

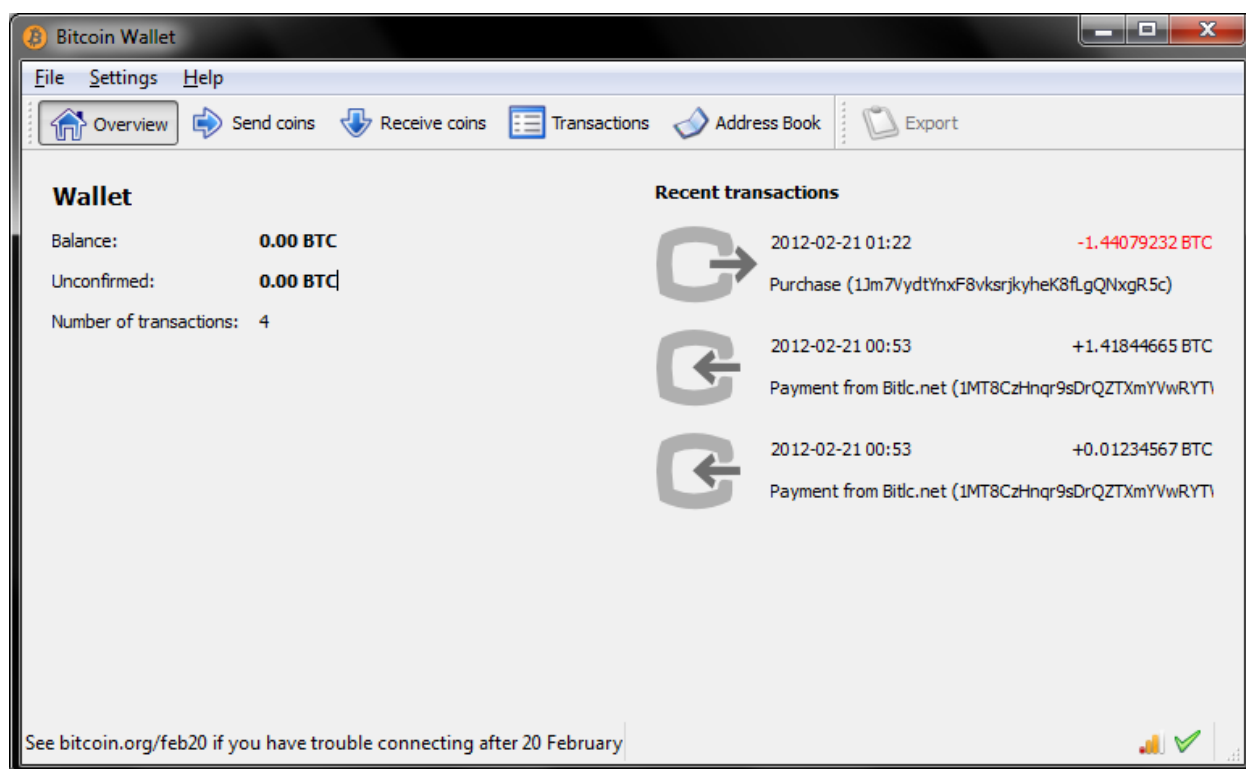
První uvedený software je lokální peněženka, kterou lze nainstalovat jako aplikaci na PC. Je to tzv. Header klient. Přední výhodou tohoto typu klienta je to že, uživatel nemusí ve svém PC udržovat celý blockchain, jehož velikost se neustále zvětšuje. MultiBit proto zabírá pouze pár desítek megabajtů na disku a uživatel nemusí zbytečně čekat, než se stáhne kompletní blockchain (tato akce je velmi zdoluhavá v řádu desítek hodin). Z těchto důvodů je vhodná pro začátečníky a pro uživatele, kteří nepotřebují pokročilé funkce.

Druhým uvedeným programem je Bitcoin Qt. Tento program je oficiálním klientem nebo též peněženkou. Opět má formu lokální aplikace, kterou si může uživatel nainstalovat na svůj počítač. V tomto případě se ovšem jedná již o tzv. Full klient. To znamená, že tento klient stahuje celý blockchain. V současné době je velikost blockchainu asi 12 GB a rychlost stahování je relativně pomalá. Proto tato peněženka není vhodná pro začínající uživatele, kteří si Bitcoin chtějí rychle vyzkoušet a seznámit se s jeho fungováním. Na druhou stranu tato peněženka umožňuje pokročilejší funkce např. psaní různých komentářů do plateb jako je tomu při zadávání platebního příkazu v internetovém bankovníctví.

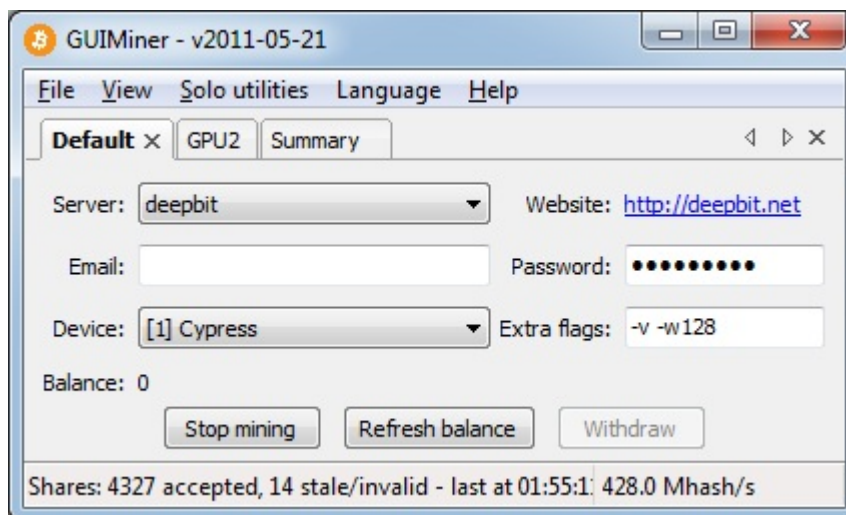
Obrázek 3 Náhled prostředí peněženky MultiBit

Obrázek 4 Oficiální klient Bitcoin Qt

Posledním uvedeným softwarem je GUIMiner. Tento program je používán k dolování Bitcoinů. Po nainstalování může uživatel v tomto případě tzv. miner propůjčovat výpočetní výkon počítače nebo jiného zařízení na řešení matematických úloh. Pokud úlohu vyřeší jako první, náleží mu odměna viz předchozí kapitola. Tento program je určen zvláště začátečníkům a funguje bez nutnosti rozsáhlé konfigurace. K bezproblémovému použití slouží začátečníkům i přehledné grafické prostředí a podpora hlavních operačních systémů. Samozřejmě tento miner nabízí i pokročilé možnosti jako např. manuálně upravit kolik jader procesoru se bude na výpočty používat nebo jestli se bude pro výpočty používat i grafická karta.

Obrázek 5 GUIMiner – nástroj pro těžbu Bitcoinů

3.4 Srovnání platby Bitcoinem s běžnými platebními prostředky

V tabulce 1 je porovnání mezi placením Bitcoinem pomocí různých klientů a použitím platebních prostředků jako je Paypal, platební karta nebo bankovní účet.

Tabulka 1 Srovnání klientů Bitcoinu a ostatních platebních prostředků

Typ služby	Vytvoření účtu	Požadované údaje	Rychlost transakce	Nutnost důvěry v provozovatele	Uživatelská podpora	Pojištění vkladů
Full klient	Minuty	Žádné	Minuty – Hodiny	Ne	Ne	Ne
Header klient	Minuty	Žádné	Minuty – Hodiny	Ne	Ne	Ne
Tenký klient	Minuty	Email	Minuty – Hodiny	Ano	Ano	Ne
Bankovní účet	Dny	Osobní údaje	Dny	Ano	Ano	Ano
Platební karta	Dny–týdny	Osobní údaje	Dny	Ano	Ano	Ano
PayPal	Dny	Osobní údaje	Hodiny	Ano	Ano	Ne

4 Závěr

Cílem příspěvku bylo přiblížit virtuální měnu Bitcoin běžnému uživateli a vysvětlit hlavní principy a výhody tohoto platebního prostředku. Dále srovnat platbu Bitcoinem s ostatními běžně dostupnými platebními prostředky. Tyto cíle jsem naplňoval hlavně pomocí načtení literatury a výběrem vhodných aplikací pro ukázkou. Z příspěvku bych chtěl vycházet při tvorbě mé diplomové práce a proniknout do této problematiky hlouběji hlavně co se týče přesných specifikací šifrovacích algoritmů, hašovacích funkcí a systému potvrzování transakcí, abych mohl navrhnout mobilní platební aplikaci pro operační systém Android.

Literatura

- Bitcoin Developers (2013). Bitcoin GitHub. *GitHub*. [Online]. [Citace: 13. 4 2014.] Dostupné z: <https://github.com/bitcoin>
- Bitcoinminer.cz (2012). *Bitcoinminer.cz* [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.bitcoinminer.cz/cz>
- Broadcasting (networking) (2001). [Online] San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. [Citace: 13. 4 2014.] [http://en.wikipedia.org/wiki/Broadcasting_\(networking\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Broadcasting_(networking)).
- FAQ - Bitcoin. *Bitcoin Wiki* [online]. 2014 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: https://en.bitcoin.it/wiki/Faq#How_does_the_halving_work_when_the_number_gets_really_small.3F
- Huřfá, P. (2013). *Analýza virtuální měny Bitcoin*. Praha, 2013. Bakalářská. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Ing. Radim Brixí.
- Nakamoto, S. (2007). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. Dostupné z: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

Využití korelací na devizovém trhu FOREX

Jakub Giertl

Abstrakt: *Hlavním cílem příspěvku bylo otestovat využití korelací na devizovém trhu FOREX. V první části je postupně probrána všeobecná teorie měnových trhů, po které následuje technická analýza, ve které jsou rozebrány a vysvětleny indikátory použité při testování. Poslední kapitola teoretické části se věnuje fundamentální analýze a korelacím, u kterých jsou popsány typy korelací rozděleny dle korelačního koeficientu. Dále je upřesněno, jak budou testy probíhat a jsou vymezeny pravidla obchodní strategie pro vstup i výstup z pozic při obchodování s využitím korelací i bez nich. V závěru jsou shrnuty a vyhodnoceny výsledky obou testů, které jsou následně porovnávány.*

Klíčová slova: FOREX, korelace, obchodní strategie, technická analýza

1 Úvod

Příspěvek se zabývá obchodováním na devizovém trhu FOREX. Význam měnových trhů roste spolu s celosvětovou globalizací. Tím, jak se trh rozšiřuje, se zvyšuje i počet brokerských společností, které se snaží trh zpřístupnit pomocí finanční páky a snižováním různých poplatků i menším investorům, kterým pro obchodování stačí minimální obchodní kapitál.

Důvodem pro výběr tohoto tématu byl osobní zájem o světové dění a o obchodování na devizových trzích, s čím je propojen i zájem o technickou a fundamentální analýzu. Volba mezinárodního devizového trhu je z části podnětána jeho dobrou dostupností a vysokou likviditou.

Cílem příspěvku je tedy otestovat, zdali je z dlouhodobějšího hlediska možné využívat korelace měnových páru spolehlivě pro obchodování na devizovém trhu FOREX a jestli bude s využitím korelací zaznamenán větší zisk a menší chybovost vstupů do pozic naproti testu bez využití korelací. K otestování je použita kromě korelací i technická a fundamentální analýza.

2 Materiál a metodika

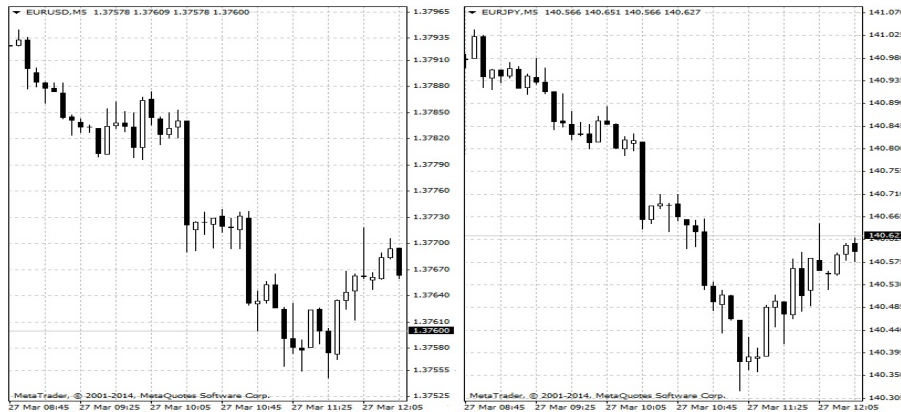
Po prostudování technické analýzy, fundamentální analýzy a korelací je ověřováno využití korelací pomocí volně dostupné strategie. Základem strategie jsou Stochastický oscilátor, Klouzavé průměry a Pivot points. Test bude proveden jednou s korelacemi a jednou bez nich. Před samotným testováním bude obchodní strategie popsána, stejně tak i využití indikátorů pro generování signálu. Dále budou popsány signály pro vstupy do pozic, určování hranic SL a TP a signály pro zavření pozic.

Po vymezení pravidel strategie, bude v další části daná strategie otestována. Nejprve bude z důvodu potřeby aktuálních korelačních dat ověřena strategie s využitím korelací. V rámci testu bude živě obchodováno na demo účtu pomocí platformy MetaTrader4 na měnovém páru EUR/JPY a zároveň budou sledovány korelace s měnovým párem EUR/USD. Korelace budou z důvodu aktuálnosti a rychlosti sledovány na webových stránkách. Test bude probíhat od 20. 1. 2014 do 14. 2. 2014 tj. 4 týdny, vždy přes celou Londýnskou seanci od 9:00 do 17:00. Veškeré provedené obchody budou zpracovány do tabulky v programu Microsoft Excel.

Po té bude proveden backtest dané strategie bez využití korelací v časovém období od 20. 1. 2014 do 14. 2. 2014. Aby nedocházelo ke skreslování dat, bude backtest proveden jenom v čase, kdy bude zaznamenán korelační index nad 80 a začne vždy o hodinu dříve, než korelace překročí 80 a skončí hodinu potom, kdy korelace klesne pod 80. V čase, kdy budou korelace pod 80, probíhali by oba testy pomocí stejné strategie. Výsledky backtestu budou také zaznamenány do tabulky, kde k nim budou přidány obchody, které byly mimo korelace, aby se strategie daly porovnat na 4 týdenní bázi. Data budou následně sloužit pro statistickou analýzu.

Pip neboli Percentage in point je bod nebo jednotka, která vyjadřuje změnu ceny na měnovém páru. Změní-li se cena EUR/USD z 1.3520 na 1.3500, tak se cena změní o 20 pipů. V pipech se vyjadřuje například i spread.

Obrázek 1 Kolerace mezi EUR/USD a EUR/JPY, kolerační koeficient byl na úrovni 96,8

Zdroj: Vlastní tvorba v programu MetaTrader4

2.1 Pravidla pro vstup do pozice

Vstup do pozice bude v testu proveden po dosažení kompletního signálu všech indikátorů a provedení kontroly fundamentální analýzy, pokud nebude následovat vyhlášení důležitých fundamentů. Při signálu bude nejdříve vstup indikovat M5 stochastic, po kterém bude následovat stochastic M15 a změnu trendu by měly začít indikovat i klouzavé průměry překřížením 5EMA a 25EMA a případným proražením linie 60SMA.

EMA- exponenciální klouzavý průměr
 SMA- jednoduchý klouzavý průměr

Obrázek 2 Na příkladu je červenou čarou znázorněn vstupní signál do pozice SELL

Zdroj: Vlastní tvorba v programu MetaTrader4

Vstup do pozice s korelacemi

Při vstupu do pozice se bude přihlížet na korelovaný pár a jeho dlouhodobější indikátory jako například M15 a H1 stochastic a klouzavý průměr 60SMA a důležité psychologické hranice.

2.2 Zavření pozice

K zavření pozice může dojít více způsoby. Jedním z nich je naražením ceny na hranici stop loss. Dalším způsobem může být zavření pozice u úrovní podpory a odporu a u důležitých psychologických hranic, kdy by se zároveň oscilátory dostaly blízko k vrcholu nebo dnu a trh by neměl sílu danou hranicí prorazit.

Zavření pozice s korelacemi

Při výstupu z pozice se bude také přihlížet na korelovaný pár a jeho indikátory, což může mít za následek to, že obchod potrvá déle nebo naopak dojde k uzavření pozice dříve.

3 Výsledky

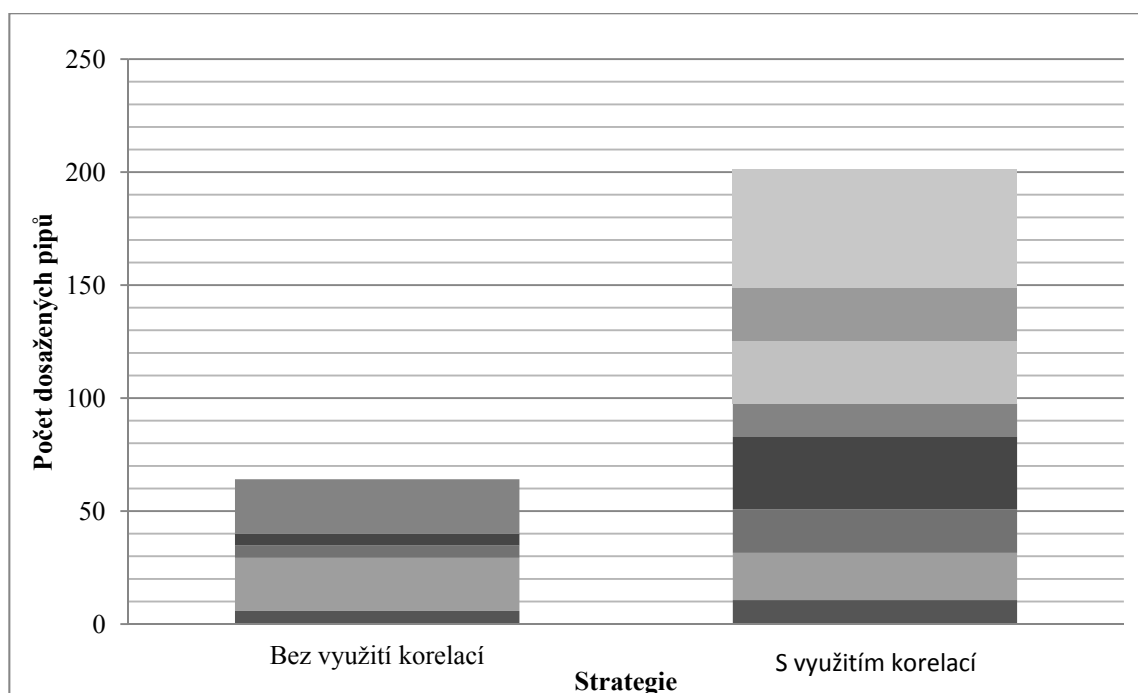
Z dlouhodobého hlediska se od prvního týdne šlo na časové řadě EUR/JPY o převážně klesající trend s případnými korekcemi. V tomto období se korelační koeficient dostal pětikrát nad úroveň 80 a z toho byly s využitím korelací zobchodovány dvě pozice. Zisk v pipech se už od prvního týdne vyvíjel v prospěch strategie s využitím korelací, kde bylo dosaženo 31,5 pipů, na rozdíl od strategie bez využití korelací kde byla na backtestu zobchodována jedna pozice se ziskem 5,8 pipů.

Ve druhém týdnu dále pokračoval silný klesající trend, díky kterému vznikaly silné signály pro vstup. Mimo období korelací byly v tomto týdnu zaznamenány největší provedené obchody a to 67 a 56,9 pipů. Zároveň i největší inkasované ztráty -18,2 a -12,3 pipů. Za toto období korelace čtyřikrát překročily hranici 80. S využitím korelací byly provedeny tři obchody s celkovým ziskem 66,1 pipů naproti backtestu, ve kterém byl zaznamenán na stejných obdobích jenom jeden obchod se ziskem 23,5 pipů.

Většinu času ze třetího týdne byl na EUR/JPY po tom, co se cena dostala přes hranici 137,000, následoval boční trend, kdy cena kulminovala kolem této hranice. Za třetí týden byly naměřeny jenom dva krát korelace překračující hranici 80, kde ale byly zobchodovány dvě pozice s využitím a dvě bez využití korelací. Bylo dosaženo zisku 51,1 pipů a 10,7 bez korelace. Na konci týdne nabral měnový pár rostoucí trend.

V začátku čtvrtého týdne pokračoval rostoucí trend z konce předchozího týdne, který se pak utlumil a dostal se ve druhé části týdne do bočního trendu nad hranici 139,000. V posledním týdnu byly zaznamenány čtyři období s korelacemi nad 80, ze kterých však došlo jenom k jednomu obchodu u obou testů. S využitím korelací byl zisk 52,4 pipů a bez využití 24,1 pipů.

Obrázek 3 Na grafu znázorněny porovnání ziskovosti strategií s využitím a bez využití korelací

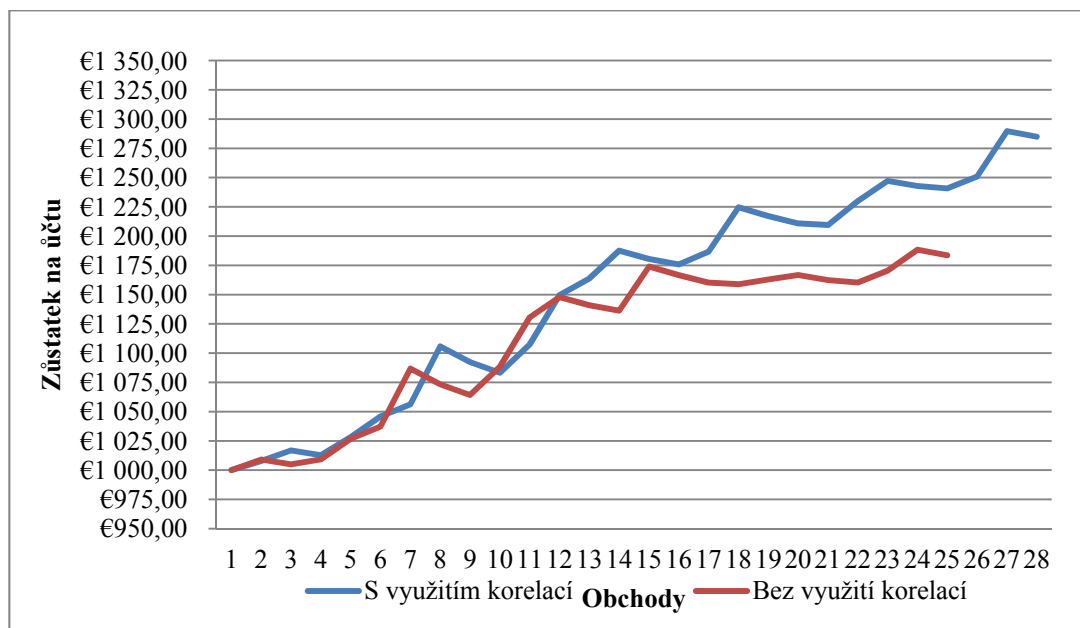

Zdroj: Vlastní tvorba v programu Microsoft Excel

I když byly realizované obchody s využitím korelací ziskovější, neznamená to však, že i trvaly déle. Průměrná délka obchodu při využití korelací byla po zaokrouhlení 35 minut, ale průměrná délka obchodu bez využití korelací byla po zaokrouhlení 80 minut. Což znamená, že obchody trvaly více jak dvounásobně delší dobu. Za příčinu tomu může být, že s využitím korelací je ve strategii více faktorů, které ovlivňují, zdali bude pozice ještě držena, nebo bude uzavřena. Proto mohl korelovaný pár EUR/USD dříve signalizovat změnu vývoje ceny a mohlo tak dojít k dřívějšímu uzavření pozice.

Na obrázku 4 je v porovnání linií grafů vidět průběh obou testů. S využitím korelací bylo za 4 týdny dosaženo zisku 28,5% naproti tomu zisk bez využití korelací činil 18,36%, což je více než 10% rozdíl.

Obrázek 4 Znázorňuje vývoj jednotlivých testů ve 4 týdenním měřítku

Zdroj: Vlastní tvorba v programu Microsoft Excel

4 Závěr

Cílem bylo ověřit využití korelací pro obchodování na devizových trzích. V praktické části, byla nejdříve popsána strategie, pomocí které dané testy probíhaly. Poté byl na měnovém páru EUR/JPY proveden na demo účtu čtyřtýdenní test s využíváním korelací, který probíhal v reálném čase od 20. 1. 2014 do 14. 2. 2014. Výsledky testu se všemi informacemi a časy, kdy byl korelační index vyšší než 80, byly zapisované v programu Microsoft Excel. Korelace byly sledovány s měnovým párem EUR/USD. Poté následoval backtest bez využívání korelací v obdobích, kdy byl korelační index nad 80. Backtesty vždy začínaly vždy o hodinu dříve a končily hodinu poté, co korelační index klesl pod 80. Oba testy probíhaly na obchodní platformě MetaTrader4.

První test dosáhl za čtyři týdny celkového nárůstu od počátečního kapitálu ve výši 28,5%, kde v porovnání s backtestem, který na čtyřtýdenní bázi dosáhl nárůstu zisku 18,36%. V obdobích s korelačním indexem nad 80, bylo v prvním testu s využitím korelací zobchodováno v náš prospěch dosaženo 201,6 pipů, co proti testu bez využití korelací, ve kterém v daných obdobích bylo zobchodováno jen 64,1 pipů. V čem test s využitím korelací ukázal, že byl více než třikrát ziskovější. Dalším důležitým zjištěním bylo, že obchody v prvním testu v průměru trvaly o méně než polovinu kratší dobu, než obchody ve druhém testu, ve kterém se korelace nevyužívaly. Po těchto zjištěních bych si dovolil konstatovat, že využití korelací na devizovém trhu FOREX je při správné volbě měnových párů možné, a může vést ke zvýšení efektivnosti obchodní strategie.

Do budoucna bych doporučil provést otestování na delším časovém období a zkusil otestovat využití i na jiných kombinacích měnových párů. Hlavní přínos vidím hlavně v potvrzení využitelnosti korelací, které věřím, že po provedení několika dalších otestování využiji i v obchodování na reálném účtu.

Literatura

- Cipra, T. (2008). *Finanční ekonometrie*, Praha: Ekopress, 538 s. ISBN 978-80-86929-43-9
- Durčáková, J., Mandel, M. *Mezinárodní finance*, 4. rozš. a dopl. vyd. Praha: Management Press, 2010, 496s. ISBN 978-80-7261-221-5
- FOREX-Zone. *FOREX - Jak zbohatnout a nekrást*. Praha: Grada Publishing, 2011, 192s. ISBN 978-80-247-3739-3
- Giertl, J. (2014). *Využití korelací na devizovém trhu FOREX* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Hartman, O., Turek, L. (2009). *První kroky na FOREXu: jak obchodovat a uspět na měnových trzích*, Brno: Computer Press, 2009, 120s. ISBN 978-80-251-2006-4
- Link, M. (2003). *High probability trading: take the steps to become a successful trader*. New York: McGraw-Hill, 393s. ISBN 0-07-138156-2
- Veselá, J. (2011). *Investování na kapitálových trzích*, Vyd. 2. Praha: ASPI a.s., 2011, 780s. ISBN 978-80-7357-647-9

Internetové odkazy:

- What is FOREX*. [online]. [cit. 2013-08-20] Dostupné z: <http://www.babypips.com/school/what-is-forex.html>
- Spread*. [online]. [cit. 2013-09-21] Dostupné z: <http://fx-trading.cz/spread/>
- Brokers*. [online]. [cit. 2013-09-21] Dostupné z: <http://www.forexfactory.com/brokers.php>
- Klouzavé průměry*. [online]. [cit. 2013-12-17] Dostupné z: <http://daytrade.cz/klouzave-prumery/>
- Stochastický oscilátor*. [online]. [cit. 2013-12-18] Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/stochastic-velmi-silny-indikator/>
- Stochastic Oscillator*. [online]. [cit. 2013-12-18] Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/s/stochasticoscillator.asp>
- Indikátory volatility*. [online]. [cit. 2013-12-19] Dostupné z: <http://www.forex-zone.cz/p/indikatory-volatility>
- Average True Range*. [online]. [cit. 2013-12-19] Dostupné z: <http://www.brokerbot.net/research/blog/atr-indikator-volatility/>
- Fundamentální analýza*. [online]. [cit. 2014-01-07] Dostupné z: <http://www.forex-knowhow.cz/kompletni-forex-manual/zaklady-obchodovani-na-forexu/fundamentalni-analyza>
- X-TRADE BROKERS DM S.A.. *Fundamentální analýza* [online]. [cit. 2014-01-07] Dostupné z: <http://www.xtb.cz/xtb-akademie/vzdelavaci-vidia>
- Currency correlation*. [online]. [cit. 2014-01-10] Dostupné z: <http://fxtrade.oanda.co.uk/analysis/currency-correlation>
- Currency correlations*. [online]. [cit. 2014-01-10] Dostupné z: <http://www.babypips.com/school/undergraduate/discovering-your-trading-profile/currency-correlations/>
- Korelace měn*. [online]. [cit. 2014-01-10] Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/korelace-men.html>
- Pivot points*. [online]. [cit. 2014-01-12] Dostupné z: http://www.investopedia.com/tags/pivot_points/
- Pivot points*. [online]. [cit. 2014-01-12] Dostupné z: <http://www.babypips.com/school/middle-school/pivot-points/how-to-calculate-pivot-points.html>
- Currency pairs volatility* [online]. [cit. 2014-01-13] Dostupné z: <http://www.forexticket.com/en/tools/02-01-volatility>

Účetní, daňové a další právní aspekty podnikání

Analýza vlivu legislativních změn na účetnictví podniku

Bc. Jiří Klička

Abstrakt: *Vliv legislativních změn můžeme rozdělit na vliv legislativních změn obecně a poté dopady legislativních změn na účetnictví podniku. Vliv legislativních změn souvisí s tím, jak se vyvíjí společnost, tak dochází k přizpůsobování právních norem, které reagují na změny ve společnosti. Tyto změny nejsou vždy pozitivně vítány z mnoha důvodů. Prvním důvodem je to, že někteří lidé se neradi přizpůsobují novým věcem, protože to znamená, že je třeba vyvinout určité úsilí k pochopení změny a také zde určitou roli hraje strach z neznáma, který je ve větší, či menší míře zakořeněn ve všech. Druhým důvodem je to, jak je daná skutečnost předávána společnosti pomocí médií. Média mají v dnešní době veliký vliv, protože každodenně předávají informace obrovské mase lidí. Dochází tak k tomu, že na všechny nové informace je nejdříve uvalen stín podezření, komu daná změna pomůže k osobnímu prospěchu, místo konstatování faktů a výhod. Takovéto prezentování informací poté vede k negativním náladám ve společnosti a případně k odporu ke změnám.*

Klíčová slova: Legislativní změny · Vedení účetnictví · Účetní jednotky

1 Úvod

Na oblast legislativních změn z pohledu účetnictví podniku se lze dívat z několika pohledů. Legislativní změny tohoto typu se týkají určité úžeji vymezené skupiny lidí, posléze firem. Ve vlastním zájmu těchto subjektů je sledovat současné požadavky orgánů státu, tak aby všechny procesy a výstupy subjektů odpovídaly požadavkům těchto orgánů. Při neplnění těchto povinností mohou být uplatněna určitá opatření, ať už ve formě finančních pokut, až po možné zákazy činnosti v podnikatelské oblasti daného subjektu. Podnikatelský subjekt může k plnění svých povinností vyplývajících z legislativních úprav využít buď vlastní zaměstnance, nebo externí firmy. Vlastní zaměstnanci, dle svého pracovního zařazení, mají za povinnost sledovat současný vývoj a požadavky orgánů státu a dle toho přizpůsobovat výstupy společnosti. V případě využití externí společnosti lze povinnost sledování a dodržování současných požadavků přenést na jinou společnost. Předpokladem při využití takových služeb je snížení administrativní náročnosti spojené se sledováním změn, případně efektivnější využití mzdových nákladů za nadbytečné pracovníky zpracovávající účetní agendu. Při využití služeb externí společnosti je třeba brát na vědomí, že nelze na tuto společnost přenést celou zodpovědnost účetní jednotky. Konečnou zodpovědnost má vždy účetní jednotka, která si služby externí společnosti platí. Až následně mohou mít mezi společnostmi upraveny finanční následky plynoucí z nesprávného vedení účetní agendy najatou externí společností.

Cílem je zaměřit se na dopady legislativních změn na účetní jednotky. Budou zkoumány, jak přímé dopady těchto změn, tak i dopady nepřímé. Zvláštní pozornost bude věnována tomu, jak jsou legislativní změny vnímány podnikatelskými subjekty, na které dopadají a jak se společnosti na tyto změny předem připravují, tak aby nevznikaly významné dopady na chod společnosti z pohledu neočekávaných událostí. Vyhotovená práce může být podkladem pro další rozšířené zkoumání dané problematiky z pohledu řízení podniku, i z pohledu ekonomického plánování. Výsledky zkoumání lze využít i z pohledu druhé strany, tedy pro orgány státu, které tyto změny vykonávají.

2 Výsledky

Dopady legislativních změn do účetnictví

- legislativní změny z pohledu účetnictví podniku jsou zátěží pro podnikatelské subjekty;
- společnosti požadují pro své podnikání stabilní legislativní prostředí;
- není možno se na legislativní změny připravit v dlouhodobých podnikatelských záměrech;
- společnosti mají o nutnosti sledování legislativních změn povědomí a tato povinnost je vždy delegována na konkrétní pracovníky.

Povinnost vést účetnictví

Zákon o účetnictví dle § 1 odstavce 2 definuje skupiny a subjekty, které jsou povinny vést účetnictví. Tyto skupiny jsou rozděleny na základě specifik určité činnosti a jejich rozdělení je v souladu s právem Evropské unie. Účetní jednotkou dle tohoto zákona jsou:

- právnická osoba – touto osobou jsou sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, musí být právnické osoby zapsány do obchodního nebo jiného, příslušným zákonem stanoveného, rejstříku. Sdružení fyzických osob je právnickou osobou tehdy, když je ustaveno dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Sdružení právnických osob je možné založit k ochraně jejich zájmů nebo za jiným účelem. Mezi jiné subjekty, které jsou ze zákona právnickou osobou, patří především obchodní společnosti a družstva. Mezi právnické osoby patří i státní příspěvkové organizace zřízené, popřípadě řízené ústředními orgány, okresními úřady a školskými úřady a dále Konso-lidační banka Praha, státní peněžní ústav, a jiné státní organizace zřízené (založené) na základě zvláštního právního předpisu nebo zvláštním právním předpisem.
- zahraniční osoba – tato osoba je pro účely zákona o účetnictví chápána jako fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky.
- organizační složka státu – jsou to ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Kancelář Veřejného ochránce práv, Akademie věd České republiky, Grantová agentura České republiky a jiná zařízení, o kterých to stanoví zvláštní právní předpis, dále státní rozpočtové organizace zřízené zvláštním právním předpisem řízené ústředními orgány, okresními úřady a školskými úřady, jakož i Úřad pro ochranu osobních údajů, Úřad pro zahraniční styky a informace a státní organizace Správa úložišť radioaktivních odpadů. Kancelář Poslanecké sněmovny a Kancelář Senátu mají obdobné postavení jako organizační složky státu.
- fyzická osoba – způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vznikají narozením a zaniká smrtí. Způsobilost fyzické osoby vlastními právními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnost (způsobilost k právním úkonům) vzniká v plném rozsahu zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. (Bulla, a další, 2011)

Kromě výše uvedených subjektů se účetní jednotkou stávají i ostatní fyzické osoby, které jsou k tomuto účelu vymezeny takto:

- jejich obrat v rámci jejich podnikatelské činnosti podle zákona o dani z přidané hodnoty přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 milionů Kč. Obrat se stanoví tak, jak je stanoveno pro účely DPH, ale včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou u této daně součástí obratu,
- kterým povinnost vést účetnictví ukládá zvláštní právní předpis,
- podnikatelé, účastníci sdružení bez právní subjektivity, ve kterém alespoň jeden účastník sdružení splňuje výše uvedené podmínky nebo je právnickou osobou, zahraniční osobou, která na území České republiky podniká či vyvíjí jinou činnost dle zvláštních právních předpisů a nebo je organizační složkou státu,
- vedou účetnictví na základě vlastního rozhodnutí. (Bulla, a další, 2011)

Z tohoto vymezení je patrné, že povinnost vedení účetnictví spadá na velký počet subjektů. Z tohoto vyplývá, že stanovení jednotných pravidel po různě velké subjekty napříč všemi podnikatelskými oblastmi není jednoduché a při implementaci každé nové změny je třeba provádět školení odpovědných pracovníků společnosti na dopady konkrétních změn pro určitý podnik. Tyto subjekty, které jsou účetní jednotkou, jsou povinny vést účetnictví tak, aby bylo v souladu s pravidly předepsanými zákonem o účetnictví.

Vedení účetnictví

Účetnictví slouží k zachycení hospodářských jevů a jejich uspořádání z časového a věcného hlediska. Předmětem účetnictví je proto sledování stavu a pohybu majetku a závazků, jiných aktiv a pasiv a zjišťování výsledku hospodaření. Tento uspořádaný systém sledování hospodářské skutečnosti slouží především k vyhodnocování efektivity hospodářské činnosti účetní jednotky, zjišťování výsledků hospodaření její činnosti nejen jako celku, ale především dle jednotlivých vnitřních organizačních celků a v jejich rámci dle jednotlivých oblastí její činnosti až na tu úroveň, za kterou má smysl vyhodnocování provádět. Na základě výsledků tohoto vyhodnocení může být prováděna kontrola dříve zadaných úkolů a vytyčovány nové úkoly.

Pokud se účetnictví zabývá sledováním a vyhodnocováním uplynulých jevů, které se udály v činnosti účetní jednotky, nazývá se vnitropodnikové účetnictví, jestli se zabývá odhalováním budoucího vývoje v rámci zadaných předpokladů, tak jde o manažerské účetnictví. Manažerské účetnictví je především kvůli své vypovídající hodnotě určené jiným subjektům, než účetnictví, které musí vést účetní jednotky dle zákona o účetnictví. Účetnictví dále souží k zachycování stavu a pohybu majetku, případně jiných aktiv (přechodných účtů aktiv) účetní jednotky. To slouží ke kontrole kompletnosti tohoto majetku, případně sledování splatnosti pohledávek a tím přispívá jak k jeho ochraně, tak i ke sledování pohybu. Pomocí účetnictví sledujeme stav závazků a jiných pasiv (vlastního kapitálu, rezerv a přechodných účtů)

a jejich pohyby včetně splatnosti závazků. Přítom účetnictví je takový systém, který dokáže, pomocí podvojných zápisů, vysledovat i účel použití aktiv a z jakých zdrojů byla aktiva pořízena. Účetnictví slouží též k podání informací o finanční situaci účetní jednotky osobám, které k nim nemají přístup a to prostřednictvím účetní závěrky, která z důvodu možné srovnatelnosti jinými účetními jednotkami a možnosti jejího porozumění i nezasvěcenými, ale odborně schopnými osobami, má státem upravenou formu a obsah. Pro zajištění objektivit těchto informací musí být tato účetní závěrka podrobena nezávislé kontrole auditora, při splnění předem daných podmínek. V neposlední řadě je účetnictví i významný podklad pro tvorbu daňových příznání. (Bulla, a další, 2011)

Rozsah vedení účetnictví

Zákon o účetnictví připouští vedení účetnictví v plném nebo zjednodušeném rozsahu. Při vedení účetnictví v plném rozsahu jsou účetní jednotky povinny dodržovat všechny ustanovení zákona o účetnictví. Z účetních jednotek právnických a zahraničních osob mohou vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu:

- a) občanská sdružení, jejich organizační jednotky, které mají právní subjektivitu, církve a náboženské společnosti nebo církevní instituce, které jsou církevní právnickou osobou, obecně prospěšné společnosti, honební společenstva, nadační fondy a společenství vlastníků jednotek,
- b) bytová družstva, která nemají povinnost mít účetní závěrku ověřenou auditorem, a družstva, která jsou založena výhradně za účelem zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů,
- c) územní samosprávné celky a dobrovolné svazky obcí,
- d) příspěvkové organizace, u nichž o tom rozhodne jejich zřizovatel,
- e) ostatní účetní jednotky, o nichž to stanoví zvláštní zákon.

Z účetních jednotek fyzických osob mohou vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu ty, které nemají povinnost mít účetní závěrku ověřenou auditorem a ty, o kterých to stanoví zvláštní zákon. (Zákon o účetnictví, 1991)

Zjednodušený rozsah vedení účetnictví

Při vedení účetnictví ve zjednodušeném rozsahu účetní jednotky:

- a) nejsou podrobena povinnosti vytvářet opravné položky a rezervy, s výjimkou těch, které je nutno proúčtovat v zájmu dodržení ustanovení jiných předpisů, především daňových,
- b) nepoužívají ustanovení zákona o účetnictví o reálné hodnotě s výjimkou případů, kdy obchodní zákoník ukládá při přeměně bytových družstev povinnost ocenění obchodního jmění,
- c) sestavují účetní závěrku ve zjednodušeném rozsahu.

Sestavování rozvahy ve zjednodušeném rozsahu:

- uvádí v rozvaze a ve výkazu zisku a ztrát pouze položky označené v závazném vzoru velkými písmeny latinské abecedy a římskými číslicemi, u výkazu zisku a ztráty navíc výpočtové položky,
- uvádí v příloze všechny informace stanovené vyhláškou, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v podvojném účetnictví. Neuvádí tedy pouze rozvrh výnosů podle činnosti a zeměpisného umístění trhů.

Při vedení účetnictví ve zjednodušeném rozsahu účetní jednotky mohou:

- a) sestavit účtový rozvrh, v němž budou uvedeny pouze účtové skupiny, nevyžaduje-li některý zvláštní předpis členění podrobnější,
- b) spojit účtování v deníku s účtováním v hlavní knize.

Účetní jednotky vedoucí zjednodušené účetnictví nemusí vést knihy analytických účtů a knihy podrozvahových účtů. Účetní osnova těchto účetních jednotek může být pozměněna tak, že obsahuje pouze účtové skupiny stanovené směrnou účetní osnovou, pokud ovšem nebudou pro své potřeby a pro účely sestavení účetní závěrky potřebovat podrobnější členění.

Účetní období

Účetnictví podniku se vždy vztahuje k určitému účetnímu období, které je v základním pojetí dvojí. Jedná se o účetní období, které kopíruje kalendářní rok, nebo o hospodářský rok. Nejběžnějším účetním obdobím je právě kalendářní

rok. Hospodářský rok je podrobně specifikován dle podmínek v § 3 zákona o účetnictví. Pokud se účetní jednotka, která není organizační složkou státu, územní samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou či zřízenou zvláštním zákonem, nerozhodne pro jiné období v délce dvanácti měsíců, začínající prvním dnem jiného měsíce než ledna. Pokud se takto rozhodne, je povinna své rozhodnutí oznámit správci daně nejméně tři měsíce před plánovanou změnou. Účetní období předcházející tomuto dni změny může být delší či kratší jak dvanáct měsíců. Účetní období při vzniku účetní jednotky v období tří měsíců před koncem kalendářního roku nebo při zániku účetní jednotky v období tří měsíců po skončení kalendářního roku nebo hospodářského roku může být o příslušnou dobu delší než dvanáct měsíců. V případech přeměn společností nebo družstev s výjimkou změny právní formy účetní období začíná rozhodným dnem určeným, tak jak stanoví obchodní zákoník a končí posledním dnem účetního období, ve kterém byl proveden zápis uvedených skutečností do obchodního rejstříku, jde-li o nástupnickou účetní jednotku nebo účetní jednotku rozdělovanou odštěpením.

Mezinárodní účetní standardy

Účetní jednotky a konsolidující účetní jednotky, obchodní společnosti, které jsou emitenty cenných papírů přijatých k obchodování na regulovaném trhu se sídlem v členském státě Evropské unie, použijí pro účtování a sestavení účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky mezinárodní účetní standardy upravené právem Evropské unie. Konsolidující účetní jednotky, které nejsou výše uvedenými emitenty cenných papírů, mohou též postupovat postupem uvedeným v předchozím odstavci. Mezinárodní účetní standardy mohou též použít konsolidované účetní jednotky a účetní jednotky pod společným vlivem, u kterých lze předpokládat, že k rozvahovému dni se budou muset podrobit konsolidaci za použití mezinárodních standardů, pokud to schválí nejvyšší orgán účetní jednotky. Tyto účetní standardy mohou též použít konsolidující účetní jednotky, též za předpokladu, že tento postup bude schválen nejvyšším orgánem této jednotky. V § 19a zákona o účetnictví jsou dále stanoveny podrobné podmínky a postupy platné při přechodu na účtování a sestavování účetní závěrky dle mezinárodních účetních standardů a naopak pro ukončení jejich používání. Tyto účetní jednotky, které se oprávněně řídí mezinárodními standardy, nepoužijí při účtování a sestavování účetní závěrky a výroční zprávy zákona o účetnictví. (Bulla, a další, 2011)

3 Závěr

Článek se primárně zabývá vysvětlením základních pojmů. Pro správné pochopení systému a okruhu legislativních změn je potřeba nejprve pochopit základy, ze kterých tyto změny vycházejí. Obecné paragrafy upravující účetnictví podléhají menším změnám, než paragrafy, které se zaměřují na specifické okruhy účetnictví podniku. Případné změny implementované do stávající legislativy podléhají procesu schvalování a toto období je konkrétními komorami využíváno k podrobnější interpretaci změny, tak aby postup aplikace těchto změn na účetnictví daných subjektů byl sjednocen do konkrétní podoby, kterou zákon již neupravuje. Některé změny mohou být chápány více způsoby a při odchýlení od vydaných metodických pokynů je na účetní jednotce, aby daný postup obhájila jako vhodný v souladu s právní úpravou. Každá účetní jednotka tak může využívat dané změny jiným způsobem. Tento postup je vhodný tam, kde účetní jednotka vykonává například specifickou činnost, která není úzce v zákoně vymezená, ale je vymezená pouze obecně.

Přehled použité literatury

- Bulla, M., Brychta, I., Děrgel, M., Louša, F., Náhlovská, J., Pilařová, I., Vomáčková, H. (2011). Meritum Účetnictví podnikatelů. Praha: Wolters Kulwer ČR.
- Klička, J. (2015). *Analýza vlivu legislativních změn na účetnictví podniku* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích (rozpracovaná).
- Zákon o obchodních korporacích. (2012). Sbirka zákonů č. 90/2012.
- Zákon o účetnictví. (1991). Úplné znění zákona č. 563/1991 Sb.

Rekodifikace soukromého práva - jeho souvislosti s účetnictvím

Pavla Eiblová

Abstrakt: *Pojetí úpravy soukromého práva do konce roku 2013 již plně neodpovídalo současným potřebám našeho právního systému, a proto byly k 1. 1. 2014 přijaty jeho výrazné změny. Byl zrušen obchodní zákoník (Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník) a nahrazen zcela novým předpisem - Zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Zároveň došlo ke změně v občanském právu (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Všechny tyto úpravy měly pochopitelně i dopady do účetního pojetí vybraných okruhu. Příspěvek se zabývá základním shrnutím této rekodifikace soukromého práva a jeho souvislostmi s účetnictvím.*

Klíčová slova: Obchodní právo · Občanské právo · Účetnictví

1 Úvod

Vznik obchodního zákoníku

Po revoluci v roce 1989 byl v České Republice opět zaveden systém tržního hospodářství, který zapříčinil masivní nárůst soukromých podniků. Přejít z příkazové (státem kontrolované ekonomiky) na tržní ekonomiku (státem kontrolovaná méně) zapříčinil, že lidé začali pro vidinu zisku zacházet i za meze slušného chování. Tato situace byla jedním z důvodů, proč byl v roce 1991 přijat Obchodní zákoník (ObchZ). (Zarozvoj.cz)

Tvůrci Obchodního zákoníku se inspirovali především zákoníkem mezinárodního obchodu, prvorepublikovou a německou právní úpravou, přičemž výsledkem bylo vytvoření chaotických pravidel, která si velmi brzy po svém zavedení vyžádala několik novelizací.

S častými úpravami se Obchodní zákoník po dobu své existence potýkal vícekrát. Důvodem byly nejenom potřeby vyvíjející se ekonomiky, ale i nutnost harmonizace s právem Evropské Unie. V konečné fázi se obchodní zákoník vyvinul do podoby celistvého kodexu, který vedle občanského zákoníku vytvořil vlastní a do určité míry nezávislou větev soukromého práva. (Obcanskyzakonik.justice.cz)

Zánik obchodního zákoníku

Rozdělení soukromého práva přinášelo velké komplikace. V praxi se vyskytly takové případy, kdy nebylo zcela jasné, jakým (zda občanským nebo obchodním) zákoníkem se má konkrétní právní vztah řídit. Pro usnadnění a vyřešení těchto případů (a zároveň pro mnoho dalších důvodů) bylo v rámci rekodifikace rozhodnuto o zrušení obchodního zákoníku a integraci soukromého práva do zákoníku občanského.

Nový občanský zákoník (NOZ) se tak stal hlavním pramenem soukromého práva. Podstatná část ustanovení ObchZ byla zrušena, některá ustanovení však byla přenesena do NOZ (např. obecná ustanovení o obchodním tajemství, firmě či ustanovení o některých smluvních typech a zajištění závazků).

Pouze pro právní úpravu obchodních společností a družstev, která byla dříve obsažena v druhé části ObchZ, byl vyhrazen nový zvláštní zákon, a sice zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech. (Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích); Obcanskyzakonik.justice.cz)

2 Materiál a metodika

Výchozím materiálem pro zpracování tohoto příspěvku byly aktuální znění daných předpisů – zejména Zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích; Zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V práci jsou nejprve vymezeny základní okruhy novelizovaného předpisu, resp. nové okruhy týkající se zvláště obchodních korporací (dříve obchodních společností). Ve vazbě na právní úpravu účetnictví – tj. Zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví; Vyhláškou MF č. 500/2002 Sb. - prováděcí k účetnictví podnikatelů a České účetní standardy jsou do těchto předpisů definovány hlavní okruhy dopadů rekodifikace soukromého práva. Dalšími zdroji, uvedené v seznamu literatury, jsou podklady shromážděné, které byly aktuálně publikovány (zejm. v tomto roce) a staly se tak významným materiálem pro tvorbu tohoto příspěvku.

3 Výsledky

3.1 Názory na zrušení obchodního zákoníku a zavedení nového občanského zákoníku

Podle Ireny Pelikánové, soudkyně Tribunálu Soudního dvora Evropské unie, která v roce 2013 poskytla rozhovor pro Českou advokátní komoru, přinese kompletní změna českého soukromého práva občanům i podnikatelům velké náklady a problémy. „Zákon, který byl v Česku přijat, je tak kuriózní, že způsobí stejné problémy, jako bychom převzali zákon ze zahraničí,“ říká. Jedné ze zakladatelek porevolučního obchodního práva v České Republice především vadí, že nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích, které nahradily dřívější občanský a obchodní zákoník, se velmi liší od úprav v ostatních evropských státech.

Dále soudkyně Pelikánová, na otázku zda je nový občanský zákoník srovnatelný se zbytkem Evropy, pronesla: „Kompatibilní s evropskými trendy je poměrně málo. Je z něj vidět, že autoři prováděli jakoukoliv harmonizaci jen s nechtutí. Úroveň sjednocení českého s unijním právem se po jeho přijetí naopak snížila. Například pro odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobkem máme dnes speciální zákon, který poměrně věrně přebírá směrnici o odpovědnosti za vady výrobků. V novém občanském zákoníku však klesl rozsah úpravy oproti tomuto zákonu na třetinu. Představa, že více paragrafů nepotřebujeme, ale tady není úplně pravdivá. Jiné státy, které provádějí podobné změny, nesahají na části zákonů sjednocující národní právo s unijními předpisy. Nebo na rozdíl od nás žádají komisi o jejich schválení. Znovu tady vidíme typický postoj České republiky vůči EU.“

O rekodifikaci se soudkyně Pelikánová vyjádřila s podobným rozčilením. Podle ní se zákonodárci nedrželi svých vzorů doslovně, ale některé věty přeformulovali natolik, že nové zákony budou v praxi obtížně proveditelné. Zároveň se zmínila o tom, že nejjednodušší cestou by bylo přijetí německého občanského zákoníku. (Česká advokátní komora)

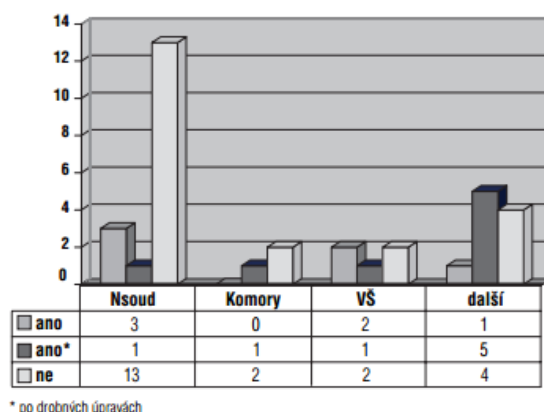
Podobný názor byl zveřejněný již v listopadu roku 2007, kdy Ministerstvo spravedlnosti nastavilo lhůtu pro dopracování nového občanského zákoníku. V roce 2007 proběhlo kritické posouzení návrhu NoZ a to formou dotazníku, o jehož vyplnění byli požádáni členové občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR (NS ČR) a 20 odborníků z akademické sféry a z advokátních kanceláří, dále Notářská komora (NK ČR), Exekutorská komora (EK ČR) a Česká advokátní komora (ČAK).

ČAK v návrhu viděla pozitiva například v oblasti dědického práva a v zakotvení humánní zásady, že živé zvíře není věc, ale na druhé straně se jí nelíbila řada oblastí soukromého práva – text byl prý zpracován kuse, nemoderně, popř. nevhodně, navíc neřešil některé v praxi problematické právní úpravy (např. úprava vypořádání mezi zástavním a obligačním dlužníkem).

NK ČR taktéž měla problém s nemoderností a s nemožností dlouhodobého používání.

EK ČR konstatovala, že návrh se drží evropských standardních úprav a nijak nevybočuje, ale zároveň je návrh zbytečně ochranný (tedy přílišně sleduje slabší strany).

Obrázek 1 Výsledek hodnocení respondentů

Zdroj: Právní zpravodaj listopad 2007, ročník VIII.

AK LINKLATERS (jedna z oslovených advokátních kanceláří) se nelíbila nesystematická úprava a nemožnost kodifikaci výkladově rozvíjet (z hlediska dlouhé životnosti zcela nezbytné). Označila návrh za mrtvý text, který upravuje vztahy pouze výslovně a vede tak k vnitřním rozporům.

NS ČR po přečtení návrhu doporučil i změnu a případné dopracování Zákoníku práce, který by měl na nový občanský zákoník navazovat. (Právní zpravodaj listopad 2007, ročník VIII.)

Výsledkem bylo hodnocení, ve kterém byla nadpoloviční většina respondentů pro přepracování návrhu. Výsledek hodnocení je zobrazen na obrázku č. 1.

3.2 Zavedení nového občanského zákoníku

Meziresortní připomínkové řízení k dopracované verzi osnovy nového občanského zákoníku (oficiálně předložena a rozeslána dne 5. června 2008) skončilo dne 29. srpna 2008.

Dne 12. ledna 2009 byla osnova návrhu předložena vládě, která ji schválila a 7. května 2009 předložila parlamentu. Účinnost byla navržena na 1. ledna 2012, ale vzhledem k politickým poměrům nebyl Poslaneckou sněmovnou projednán. S nástupem nové vlády Petra Nečase se o přijetí nového občanského zákoníku znovu začalo diskutovat a byl připraven nový pokus o jeho přijetí. Premiér Petr Nečas pak celý záměr veřejnosti představil dne 9. května 2011 a vláda jej schválila 18. května téhož roku.

Roku 2011, konkrétně 9. listopadu, jej Poslanecká sněmovna schválila a 3. ledna 2012 postoupila Senátu. Ústavně-právní výbor Senátu sice navrhl předlohu vrátit Poslanecké sněmovně s jediným pozměňovacím návrhem – posunout datum účinnosti na 1. leden 2016, ale Senát jako celek k návrhu nepřijal žádné usnesení. Po 3. únoru 2012 byl návrh zákona přijat. Tehdejší prezident České republiky (Václav Klaus) jej po značném váhání podepsal dne 20. února 2012.

Nový občanský zákoník nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2014.

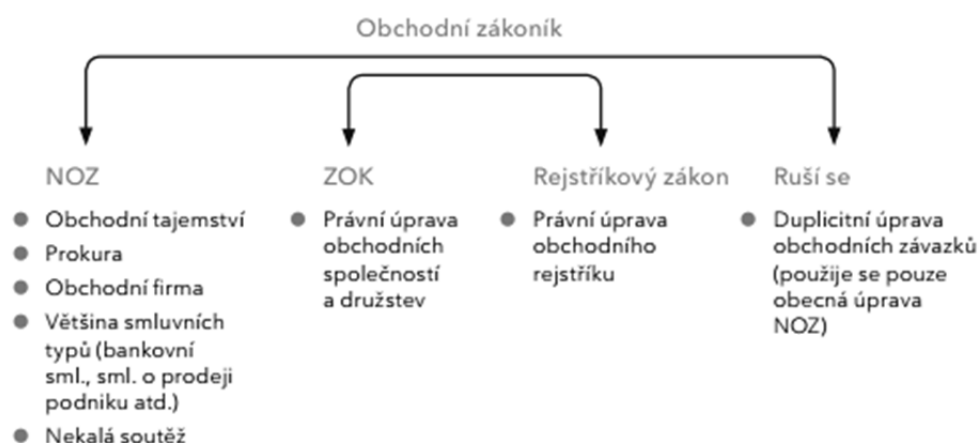
3.3 Zákon o Obchodních korporacích

Nový občanský zákoník je jen částí rekodifikace soukromého práva ČR. Druhou částí, která soukromé právo upravuje a která úzce navazuje na NOZ, je Zákon o obchodních korporacích (ZOK). ZOK nenahrazuje již zrušený obchodní zákoník, ale je novým zvláštním předpisem, který přesně vymezuje okruh právnických osob, tedy obchodní korporace. (obcanskyzakonik.justice.cz)

Nový zákon o obchodních korporacích přebírá pouze tu část již zrušeného obchodního zákoníku, která se týkala fungování obchodních společností a družstev. ZOK dosavadní právní úpravu v mnohém modifikuje a doplňuje. Jeho cílem je přitom vytvořit moderní právní základ pro fungování obchodních korporací, který přispěje k podnikatelsky atraktivnějšímu právnímu prostředí.

Přesun právní úpravy z obchodního zákoníku je znázorněn na obrázku č. 2.

Obrázek 2 Přesun právní úpravy z OZ

Zdroj: brožura Ministerstva spravedlnosti ČR

ZOK upravuje pouze specifika obchodních společností a družstev. Úvod ZOK se týká regulace těch jevů, které jsou všem obchodním korporacím společné, těmi jsou především pravidla pro vklady, správu vkladů, základní kapitál, podíl

a neplatnost korporací. Další nedílnou a důležitou součástí ZOK je úprava orgánů obchodních korporací a pravidla pro podnikatelská seskupení. ZOK zaměřuje svou pozornost na pravidla dobré správy (jako reakce na evropský vývoj) a zároveň předpokládá, že korporace jako takové jsou nástroj alokace rizika a obsahují vysoký stupeň konfliktnosti. Z tohoto důvodu ZOK upravuje obecná pravidla pro střet zájmů, zákaz konkurence, samoobchodování, vyloučení z výkonu funkce, či povinnost členů orgánů vracet v případě jejich selhání ve vazbě na úpadek získaná plnění, případně ručit věřitelům za dluhy korporace.

ZOK také zavádí pravidlo podnikatelského úsudku, to zabezpečuje, že jednající členové orgánu korporace nenesou negativní následky svých rozhodnutí v případě, že tato rozhodnutí jsou v zájmu korporace. Soud v tomto případě nebude zkoumat následky rozhodnutí, ale jen fakt, zda rozhodnutí byla řádná. Toto pravidlo je určeno pro zkoumání motivace k rozumnému stupni rizikových nebo odvážných obchodních rozhodnutí. (Advokátní kancelář PRKpartners)

Koncepční změny ZOK

V rámci moderního pojetí ZOK nastaly v soukromém právu koncepční změny jako liberalizace, flexibilita, funkčnější ochrana třetích osob a systematika a přehlednost.

Liberalizací se rozumí snižování celkového počtu donucujících ustanovení.

Flexibilita zaručuje, že je v mnoha případech nabízeno více variant řešení (například možnost dualistického či monistického systému řízení akciové společnosti).

Oproti obchodnímu zákoníku je dán větší důraz na odpovědnost osob, které za obchodní korporace jednají (například pomocí ručení členů statutárního orgánu při úpadku obchodní korporace), je to tedy funkčnější ochrana třetích osob.

Systematika a přehlednost znamená, že je zákon stavěn striktně na principu: od obecného ke konkrétnímu. Právní úprava je tak rozdělena do několika úrovní podle míry své obecnosti. Obecná ustanovení občanského zákoníku o právnických osobách tvoří vrchol pomyslné pyramidy, o úroveň níže je postavena obecná úprava korporací v občanském zákoníku, na niž navazuje na další úroveň obecná úprava obchodních korporací v ZOK. Z toho vyplývá, že pokud nenajdeme něco v ZOK a týká se to obchodních korporací na obecné úrovni, musíme se podívat do nového občanského zákoníku.

V tabulce 1 je znázorněna stupňovitá výstavba pravidel.

Tabulka 1 Stupňovitá výstavba pravidel

Typ	Název – oblast rozsahu
Část I.	Obchodní korporace
Hlava 1. § 1 - 94	Úvodní ustanovení
Hlava 2. § 95 - 117	Veřejná obchodní společnost
Hlava 3. § 118 - 131	Komanditní společnost
Hlava 4. § 132 - 242	Společnost s ručením omezeným
Hlava 5. § 243 - 551	Akciová společnost
Hlava 6. § 552 - 773	Družstvo
Část II. § 774 – 785	Ustanovení závěrečná a přechodná
Část III. § 786	Účinnost

Zdroj: vlastní, ZOK

Další neméně významnou změnou je i snaha o funkční propojení zákona s dalšími právními předpisy, a to nejenom s NOZ, ale například i s insolvenčním zákonem. (Ministerstvo spravedlnosti ČR)

Do změn také může patřit i racionálnější zapracování evropského práva. V dnes již zrušeném ObchZ byla evropská pravidla převedena do českého práva mnohem přísněji, než toto právo opravdu vyžadovalo. V ZOK je tato přísnost mírnější, naopak se snaží zachovávat co nejvyšší míru smluvní svobody. (obcanskyzakonik.justice.cz)

Regulace podnikatelských seskupení je také významnou změnou - již se nedrží vzorů převzatých z německé úpravy, ale sleduje ekonomickou podstatu seskupení. ZOK v této regulaci odlišuje různé stupně ovlivnění:

- prosté ovlivnění,

- ovládání,
- koncern.

Pro negativní ovlivnění a koncern klade zákon odlišné následky. S každým stupněm se přitom pojí mírně odlišná sada pravidel. Podnikatelské seskupení je v zákoně chápáno jako možný organizační celek, který podnikatel využívá při své ekonomické činnosti. (Advokátní kancelář PRKpartners)

Obchodní korporace

Podle zákona o obchodních korporacích se obchodní korporací rozumí obchodní společnosti a družstva. Pod pojmem „družstva“ se skrývá nejen družstvo samotné, ale i evropská družstevní společnost. Obchodními společnostmi jsou:

- veřejná obchodní společnost,
- komanditní společnost,
- společnost s ručením omezeným,
- akciová společnost,
- evropská společnost,
- evropské hospodářské zájmové sdružení.

(Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích))

3.3.1 Veřejná obchodní společnost (v. o. s.)

Základní charakteristika

Veřejnou obchodní společnost mohou založit minimálně dvě osoby, ať už se jedná o osobu fyzickou či právnickou. Je-li společníkem právnická osoba, pak si musí ustanovit pověřeného zmocněnce, kterým může být jen fyzická osoba, která uplatňuje práva a vykonává povinnosti spojené s podnikáním a správou majetku.

Společníci ručí za své dluhy společně a nerozdílně, stejně tak podíly společníků jsou stejné, pokud se ve společenské smlouvě nedohodnou jinak. Pokud do v. o. s. přistoupí nový společník, pak ručí za dluhy společnosti a to i za takové, které vznikly před jeho přistoupením. V případě odchodu ze společnosti společník za nově vzniklé dluhy (po datu odchodu) neručí, zároveň nemůže svůj podíl převést na někoho jiného.

Změny v ZOK

Podle § 95, odst. 1, ZOK je možné díky rekodifikaci práva možné založit veřejnou obchodní společnost nejen za účelem podnikání, ale i za účelem správy jejího majetku. Z toho vyplývá, že společník nemusí splňovat všeobecné podmínky provozování živnosti. V odstavci 2 stejného paragrafu je nově stanoveno, že společníkem se nemůže stát osoba, na jejíž majetek byl v posledních 3 letech prohlášen konkurs, nebo pokud byl návrh na zahájení insolvenčního řízení proti němu zamítnut pro nedostatek majetku, anebo byl-li konkurz zrušen proto, že je majetek společníka zcela nepostačující.

Další změna se projevila v § 103, odst. 1, ZOK, ve kterém je možné (se souhlasem všech společníků) svou vkladovou povinnost splnit prostřednictvím provedením práce či poskytnutím služby (nemusí se jednat jen o jednorázovou činnost). Za takovou činnost společníkovi náleží odpovídající podíl na zisku, pokud není ve společenské smlouvě dohodnuto jinak. Nově právo na podíl na zisku upravuje i § 112 ZOK, ve kterém je stanoveno procento (konkrétně 25 %) z částky splněné vkladové povinnosti, na kterou má společník právo, pokud je zisk společnosti dostačující. Nedostačuje-li zisk, společníci jsou vyplaceni v poměru částek splněné vkladové povinnosti, popřípadě rovným dílem.

ZOK (§ 101) také upravuje podmínky pro vyloučení společníka, který svou vkladovou povinnost neplní včas. Tato skutečnost ale nelze uplatnit ve veřejné obchodní společnosti, která má pouze dva společníky, protože je nutný souhlas všech společníků, přičemž k hlasu potenciálního vyloučeného se nepřihlíží. (Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích))

3.3.2 Komanditní společnost (k. s.)

Základní charakteristika

Komanditní společnost mohou založit minimálně dvě osoby, z nichž alespoň jeden společník ručí za dluhy společnosti omezeně (komanditista) a alespoň jeden společník neomezeně (komplementář).

Komanditistům se podíly (část zisku, která jim náleží) vyplácejí na základě poměru jejich vkladů, za dluhy společnosti komanditisté ručí společně a nerozdílně dle svých nesplacených vkladů.

Komplementáři plní funkci statutárního orgánu. Zisk (resp. část, která jim náleží) si dělí komplementáři mezi sebou rovným dílem (stejně jako společníci ve v. o. s.), ale za ztrátu neručí.

Změny v ZOK

Na komanditní společnost lze přiměřeně použít ustanovení o veřejné obchodní společnosti, proto se změny podle § 95, § 103, § 112 i § 101 ZOK vztahují i na ni, konkrétně na společníky-komplementáře.

Komanditisté se před rekonstrukcí práva řídili ustanoveními o společnosti s ručením omezením, nyní se jich týkají jen pravidla pro vypořádání podílu a jeho převoditelnost. Novinkou je tzv. komanditní suma, to je částka představující výši dluhů společnosti, za kterou komanditisté ručí (§ 129-131 ZOK).

Další změnou pro komanditisty je nově zánik jejich účasti z důvodu vydání exekučního příkazu k postižení podílu komanditisty ve společnosti. (Dědič, J., Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích))

3.3.3 Společnost s ručením omezeným (s. r. o.)

Základní charakteristika

Společnost s ručením omezeným může založit jen jedna fyzická osoba (sepisuje se zakladatelská listina na místo společenské smlouvy). Tím je zákonem stanovená spodní hranice, hranice horní (maximální počet společníků), která před rokem 2014 činila 50 společníků, je zrušena.

Společníci za dluhy ručí společně a nerozdílně do výše nesplněné vkladové povinnosti (dle zápisu v obchodním rejstříku) a podíly jsou jim vyplaceny v poměru k jejich vkladům, není-li ve společenské smlouvě určeno jinak.

Změny v ZOK

Před rokem 2014 platil zákaz řetězení, tedy skutečnost, kdy jediný společník s. r. o. byl jediným společníkem v jiné s. r. o. Zákaz řetězení byl zrušen pro jeho nepraktičnost pro koncernové společnosti a ZOK řetězení zlegalizoval, dokonce povolil jedné fyzické osobě být jediným společníkem maximálně ve třech s. r. o. současně.

Změna nejvíce diskutovaná je v oblasti právní úpravy týkající se základního kapitálu s. r. o. (§ 142–145 ZOK). Před zavedením ZOK byl minimální základní kapitál 200 000 Kč, tato částka se zrušila a zavedlo se nové minimum, které činí 1 Kč (na společníka, v případě více společníků se koruny načítají v závislosti na jejich počtu). Snížení základního kapitálu bylo odůvodněno tím, že vyšší základní kapitál nezajišťoval finanční stabilitu společnosti ani záruku věřitelům, že jejich pohledávky budou splněny.

Nově se v ustanovení o s. r. o. zrušilo omezení pro uložení příspěvku do vlastního kapitálu. V minulosti byl tento příspěvek omezen výší základního kapitálu společnosti, nyní je příspěvek neomezen. Zároveň se s tímto příspěvkem může pojít určený druh podílu na společnosti.

Pro usnadnění převodu podílu (a s ním spojené snížení nákladů, ale i kontroly nad převáděnými podíly) se zavedly tzv. kmenové listy. Kmenové listy fungují na podobném principu jako akcie, jen jejich převoditelnost nelze nijak omezit či zatížit podmínkami. Kmenové listy mohou být převedeny rubopisem a následným předložením společnosti. Odpadá tak sepsování smluv o převodu či pořizování notářských zápisů.

V ZOK je zavedena novinka ve formě kumulativního hlasování. Kumulativní hlasování je určeno pro minoritní společníky na valné hromadě a umožňuje jim lepší prosazování svých zájmů za okolností, že jejich podíly jsou ve společnosti menšinové. Prostředníkem kumulativního hlasování je zvolený zástupce, který za minoritní společníky jedná a také jimi může být odvolán (pouze se souhlasem většiny).

Podle nové právní úpravy se může stát jednatelem (členem dozorčí rady) jak fyzická osoba, tak i právnická osoba, která pro tyto účely musí určit fyzickou osobu, která ji bude zastupovat.

Smlouva o výkonu funkce jednatele se rovněž změnila. Doposud byl bezplatný výkon funkce jednatele tehdy, pokud se tato skutečnost písemně zaznamenala ve stanovách, nyní je to přesně naopak – pokud ve stanovách není uvedeno jinak, je výkon funkce jednatele automaticky bezplatný.

V ZOK je další změnou úprava souběhu funkce jednatele s pracovním poměrem. Před rokem 2011 byl souběh zakázaný Nejvyšším soudem, od roku 2012 souběh povolila novela obchodního zákoníku. ZOK se o souběhu nezmiňuje, ani jej nezakazuje, ale ani jej výslovně nepovoluje. Obecně lze doporučit, aby se jednatele, z důvodu opatrnosti, pracovnímu poměru vyhýbali.

Poslední významnou změnou týkající se společnosti s ručením omezeným je možnost jednat za společnost společně s prokuristou. Doposud bylo takové jednání nepřipustné, ale podle vzoru německy mluvících zemí je smíšená prokura povolena.

Úpravy týkající se smlouvy o výkonu funkce jednatele a společenské smlouvy se podle ZOK měly nejpozději uskutečnit do 30.6.2014. (Advokátní kancelář Řezníček & Co; Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích))

3.3.4 Akciová společnost (a. s.)

Základní charakteristika

Akciovou společnost mohou založit právnické osoby, anebo dvě či více osob fyzických.

Akciová společnost má svůj základní kapitál rozvržen na určitý počet akcií a jeho minimální výše je 2 000 000 Kč (80 000 EUR). Obvykle je základní kapitál vyčíslen v českých korunách, ale pokud a. s. vede účetnictví v eurech, pak i základní kapitál vyjadřuje v eurech.

Zakladatelé musí splatit případné emisní ážio (emisní kurs akcie je vyšší než její jmenovitá nebo účetní hodnota) a v souhrnu alespoň 30 % jmenovité nebo účetní hodnoty upsaných akcií, může být společnost účinně založena. Nesplnění těchto podmínek znemožňuje zapsání do obchodního rejstříku.

Akcie je cenný papír, který dává právo akcionáři podílet se na řízení a. s., na zisku a případném likvidačním zůstatku. (Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích))

Změny v ZOK

Akciová společnost si může po zavedení nového občanského zákoníku vybrat, zda se chce řídit podle něj nebo zda zůstane u řízení své společnosti podle zákoníku obchodního. Pokud se budou řídit i nadále obchodním zákoníkem, je možné, že některá dosavadní ustanovení v zakladatelských smlouvách (popřípadě zakladatelských listinách) budou v rozporu s donucujícími ustanoveními nové legislativy, pak se tato konkrétní ustanovení k 1.1.2014 automaticky ruší.

Akciová společnost, která se začne řídit novou legislativou, se musí této legislativě plně podřídit. Společnost se tak musí rozhodnout nejpozději do 2 let od účinnosti ZOK a takové rozhodnutí je účinné ke dni zápisu do obchodního rejstříku.

Ať už se akciová společnost rozhodne pro starou právní úpravu nebo novou právní úpravu, je nutné, aby žádný z jejich dokumentů nebyl v rozporu s donucujícím ustanovením ZOK, a aby byly doručeny do sbírky listin.

Akciová společnost může být založena jen jednorázově, již jí nelze založit na základě veřejné nabídky akcií. K založení stačí přijmout stanovy, nemusí být přijata zakladatelská smlouva nebo listina.

V ZOK je jasně uvedeno, že se se všemi akcionáři společnosti musí zacházet za stejných podmínek.

Akcie mají i nadále formu akcií na jméno a akcií na majitele. Od 30.6.2013 mohou akcie na majitele existovat pouze v zaknihované podobě. Takové akcii se říká imobilizovaný cenný papír.

ZOK nově zavádí tzv. kusové akcie, které nemají jmenovitou hodnotu a představují stejné podíly na základním kapitálu společnosti. Výhodou těchto akcií je, že se jejich hodnota neuvádí, je pro všechny kusové akcie jedné společnosti stejná, proto se nemusí vyměňovat při zvýšení či snížení základního kapitálu.

Oproti dosavadní právní úpravě je nově možné upravit si ve stanovách jinou hranici usnášeníschopnosti valné hromady a jinou hodnotu hlasů, kterými se na valné hromadě rozhoduje o základních otázkách.

Nyní lze zavést ve stanovách tzv. kumulativní hlasování pro volbu členů orgánů společnosti. Tento způsob hlasování směřuje ke zlepšení postavení minoritních akcionářů.

Velkou novinkou pro akciové společnosti je rozhodnutí o jejich vnitřní struktuře. Mohou si zvolit jak dualistický model, tak monistický model. Pokud se společnost rozhodne pro dualistický model, pak se statutárním orgánem stane

představenstvo a vedle něj bude působit dozorčí rada jako kontrolní orgán. V monistickém modelu je statutárním orgánem statutární ředitel, kterému náleží obchodní vedení společnosti. Dále v monistickém modelu funguje správní rada, která dohlíží na výkon obchodního vedení. V praxi je možné, že jedna osoba bude zastávat funkci jak správní rady, tak i statutárního ředitele.

Výkon funkce je nyní bezplatný, pokud akciová společnost nerozhodla jinak. Výkon funkce má stejné podmínky pro akciovou společnost i pro společnost s ručením omezeným.

Akciové společnosti mají od 1.1.2014 povinnost spravovat internetové stránky společnosti. Na nich musí být uvedeny údaje jako obchodní firma, sídlo, IČ, zápis do obchodního rejstříku, pozvánky na valnou hromadu a další údaje, které má obchodní korporace stanovené zákonem. (Čínková, M.)

3.3.5 Bytové družstvo

Základní charakteristika

Bytové družstvo může být založeno jen za účelem zajišťování bytových potřeb svých členů, zároveň může provozovat i jinou činnost, pokud to potřeby členů neohrožuje.

Členové platí členské vklady (výše se určí ve stanovách), které mohou navýšit jen v případě, že s tím všichni členové bytového družstva souhlasí a bylo tak rozhodnuto na členské schůzi.

Spolu s členstvím v bytovém družstvu mohou členové uzavírat smlouvy o nájmu družstevního bytu podle stanov a to na dobu neurčitou, zároveň mají právo na stanovení nájemného spojeného s užíváním bytu.

Družstevní podíly členů jsou převoditelné bez omezení, pokud nabyvatel splňuje podmínky určené ve stanovách, stejně tak lze družstevní podíl rozdělit.

Nájemní smlouvu a nájem upravuje občanský zákoník.

Změny v ZOK

Hlavní změnou v právní úpravě bytových družstev je počet zakládajících členů, ten je stanoven na alespoň 3 členy, jedno zda fyzické či právnické. Snížila se tak dostupnost založení, protože se počet snížil z nejméně 5 členů, případně 2 právnických osob.

Základní kapitál se již ve stanovách neurčuje, zároveň se nezapisuje do obchodního rejstříku. Podobné je to i s nedělitelným, popř. rezervním fondem – nová legislativa nedělitelný fond nezná.

Změna se týká bytových družstev i v názvosloví, pojem „členský podíl“ se nahrazuje výrazem „družstevní podíl“.

ZOK převzal od občanského zákoníku oblast upravující nájemné družstevního bytu. Práva a povinnosti se důkladněji zanášejí do stanov. (Dům plný úspor.cz)

Úpravy stanov jednotlivých bytových družstev měly být hotové do 30.6.2014. V případě, že bytová družstva nedodržela stanovený termín, ani případnou dodatečnou lhůtu určenou výzvou soudu, pak takovému družstvu může být nařízena likvidace. V praxi jsou soudy k opozdilcům benevolentní a stále vyčkávají, může za to částečně i jejich vytíženost.

Důvody nedodržení stanoveného termínu pro úpravu stanov bytových družstev

Jedním z důvodů nedodržení termínu je nutnost stoprocentního souhlasu. Pro některá bytová družstva je velký problém svolat členskou schůzi tak, aby se jí účastnili všichni členové. Některým nevyhovuje čas kvůli pracovním záležitostem, dovolené či pobytu v zahraničí. Vzhledem k tomu, že změny stanov vyžadují notářský zápis, musí být podpisy všech členů ověřeny. Pro usnadnění by si každý člen, který ví, že v době členské schůze bude nepřítomen, měl zajistit zástup na základě plné moci.

Dalším problémem může být přílišná vytíženost notářů. Obecně se všechny záležitosti odkládají a před požadovaným datem se vše dohání. Stejně tak tomu bylo i v případě úpravy stanov. Bytová družstva se ujišťovala, že mají stále dostatek času, jenže v posledních dnech nebyly schopné sehnat notáře. Argument, že notář nebyl k zastížení, není v tomto případě omluva, ale pouhá výmluva.

Pokud k předchozím dvěma problémům nedojde, členská schůze se uskuteční v plném zastoupení a notář sepiše zápis, stále není jisté, že se termín stihne. Notář nerozhoduje, zda dojde či nedojde k zápisu, o tom rozhoduje rejstříkový soud. Pokud rejstříkový soud neuzná změny stanov za dostatečné, musejí se přepracovat.

3.4 Dopady rekodifikace práva na účetnictví

Po rekodifikaci soukromého práva, s účinností od ledna 2014, nastaly i změny v oblasti účetnictví a daní.

3.4.1 Vyhláška č. 500/2002 Sb., novelizována vyhláškou č. 467/2013 Sb.

Vyhláška č. 500/2002 Sb. se upravila v návaznosti na novelu občanského zákoníku, zánik obchodního zákoníku a vznik zákona o obchodních korporacích. Vyhláška č. 500/2002 Sb. se novelizuje vyhláškou č. 467/2013 Sb.

Terminologie

Pro účetní jednotky účtující v soustavě podvojného účetnictví se mění terminologie některých pojmů, týká se to především:

- pojem „půjčka“ se nahradil pojmem „zápůjčka“,
- „společnost a družstvo“ se mění na „obchodní korporace“,
- slovo „podnik“ se nahrazuje slovem „obchodní závod“,
- „zvláštní zákon“ nyní nahrazují slova „zákon upravující daně z příjmů“,
- „samostatné“ je nahrazeno slovem „hmotné“,
- „závazek“ se mění na „dluh“,
- „nájem“ je nyní „nájem nebo pacht“,
- „dividendy“ jsou pro účely této novelizace brány jako „podíly na zisku“,
- „účastníci sdružení“ jsou „společníci sdružení“,
- „sdružení“ je nahrazeno pojmem „společnost“. (Vyhláška 467/2013 Sb.)

Objasnění vybraných pojmů:

Závdavek

O „závdavcích“ se nově účtuje jako o zálohách. Jako na zálohy se na ně bude pohlížet i pro účely daně z příjmu (§ 21 b), odst. 5, Zákon a daních z příjmů). Závdavek se odevzdává nejpozději při uzavření smlouvy. Potvrzuje se jím uzavření smlouvy a strana, která jej dala, potvrzuje, že dluh splní. Pokud ten, kdo dal závdavek, nesplní dluh, může si druhá strana závdavek ponechat. (Účtování.net)

Nájem a pacht

Rozdíl mezi nájmem a pachtem znázorňuje následující tabulka 2 :

Tabulka 2 Základní rozdíly v charakteristikách mezi nájmem a pachtem

Položka	Nájem	Pacht
Cíl	Užívání věci	Užívání a požívání (plodů a užitků)
Doba trvání	Dočasnost	Dočasnost
Úplata	Nájemné	Pachtovné, nebo část výnosu – případně kombinace
Druhy	Nájem bytu, prostory sloužící k podnikání, nájem movitých věcí, dopravních prostředků, ...	Zemědělský pacht, pacht obchodního závodu

Zdroj: www.uctovani.net

Stavby a právo stavby

Stavba není považována za součást pozemku, z tohoto důvodu ji také nemůžeme evidovat v položce B.II.1. Pozemky. Tato položka se týká jen pozemků bez ohledu na výši jejich ocenění, pokud nejsou zbožím (§ 9 odst. 5 vyhlášky). Neobsahuje tedy součásti pozemku, které jsou odpisovány a vykazovány jako majetek nebo jeho části v položkách B.II.2 Stavby (§ 7 odst. 1 vyhlášky). Účtování staveb a pozemků probíhá stále stejně. Samostatně pozemky, které se neodepisují a účtují se na účtu 031 a samostatně odepisované stavby na účtu 021. (Portal.pohoda.cz)

Pokud bude právo stavby majetkem určeným k obchodování (příkladem může být obchodování realitních kanceláří), potom se budou tato práva vykazovat jako zboží (obdobně je to i s nemovitostmi). V případě, že účetní jednotka pořídí právo stavby za účelem realizace stavby, je hodnota práva součástí ocenění stavby.

Právo stavby nebude odpisováno dříve, než se stane součástí ocenění stavby, do této doby se eviduje na účtu 042 Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek. Zároveň tuto informaci uvádí účetní jednotka v příloze v účetní závěrce. Podle čtvrté směrnice EU (konkrétně článek 12 bod čtvrtý) se věcná práva k nemovitostem a jiná podobná práva vykazují na účtech 031 Pozemky a 021 Stavby, v žádném případě nelze tato práva vykazovat v dlouhodobém nehmotném majetku.

Pořízení práva stavby až po uvedení budovy do užívání je považováno za technické zhodnocení stavby. Právo stavby je pro účely DPH považováno za zboží. Jeho poskytnutí je od DPH osvobozeno pouze v případech uvedených v § 56 zákona o DPH. (SP auidt.cz)

Účetní vymezení technického zhodnocení

Dle novely vyhlášky se účel a smysl pojmu technické zhodnocení zachovává, ale vazba na technické zhodnocení v pojetí daňovém je problematická.

Technické zhodnocení je dlouhodobým majetkem, když překročí hranici, kterou si účetní jednotka stanoví pro vykazování dlouhodobého majetku. Z daňového hlediska je stanovena hranice 40 000 Kč. Technické zhodnocení hmotného i nehmotného majetku zvyšuje hodnotu tohoto majetku.

Částka určená účetní jednotkou pro technické zhodnocení musí být vždy shodná s částkou pro vykazování jednotlivého dlouhodobého majetku v položkách B.I. Dlouhodobý nehmotný majetek a B.II.3. Samostatné hmotné movité věci a soubory hmotných movitých věcí.

U dlouhodobého hmotného majetku by neměl být problém, protože většina účetních jednotek si účetní hranici stanoví ve stejné výši jako je hranice daňová (tedy 40 000 Kč). Problém by mohl nastat u dlouhodobého nehmotného majetku, u něhož si účetní jednotky stanovují v mnoha případech hranici 60 000 Kč, pro účely daňové je ale i tak hranice technického zhodnocení 40 000 Kč. (Portal.pohoda.cz)

V důsledku této změny budou účetní jednotky nuceny aktualizovat své interní předpisy (vnitropodnikové směrnice).

Dalším rozdílem mezi účetním a daňovým pojetím technického zhodnocení nehmotného majetku je v nákladech vynaložených na dokončení technického zhodnocení. V daňovém pojetí se technické zhodnocení za období nesčítá (každé technické zhodnocení se posuzuje zvlášť). V pojetí účetním se vynaložené náklady kumulují (ve sledovaném období se technické zhodnocení bere ve výši souhrnu nákladů). (Spaudit.cz)

Zálohy na podíly na zisku

Od zavedení Zákona o obchodních korporacích (§ 40) je možnost vyplácet zálohy na podíl na zisku. Zálohy na podíl na zisku lze vyplácet jedině na základě mezitímní účetní závěrky (neuzavírají se účetní knihy, inventarizace se provádí jen pro účely vyjádření ocenění, beze změny jsou odpisy, opravné položky, rezervy, časové rozlišení, splatná výše daně – odhadovaná). Mezitímní účetní závěrka podléhá povinnému auditu, pokud je obchodní korporace povinně auditovaná. Zisk ani podíly na zisku nesmí obchodní korporace vyplatit v případě, že by jí to přivodilo úpadek.

Pro určení maximální částky zálohy na podíl na zisku k vyplacení je nutný následující výpočet:

Hospodářský výsledek posledního skončeného účetního období =
(plus) nerozdělený zisk z předchozích období
(plus) ostatní fondy tvořené ze zisku
(minus) ztráty z předchozích období
(minus) povinné přídele do rezervních a jiných fondů v souladu se zákonem a společenskou smlouvou
(Königová, L.)

Rezervní fond

Od roku 2014 je novou právní legislativou zrušena povinnost tvořit rezervní fond (nedělitelný fond). Dříve tak musely činit všechny společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, kdy rezervní fond měl krýt případné ztráty společnosti.

Obchodní korporace založené v roce 2014 (a novější) rezervní fond tvořit nemusejí, stejně tak obchodní korporace založené před rokem 2014 mohou rezervní fond zrušit. Pro zrušení rezervního fondu je nutné, aby korporace přijala tzv. generální opt-in, jednoduše musí přijmout novou úpravu zákona o obchodních korporacích (v celém znění) a vyloučit užívání obchodního zákoníku. Se zrušením rezervního fondu je také spojena povinnost upravit společenskou smlouvu

(stanovy) a vypustit ustanovení o rezervním fondu (pokud by tak korporace neučinila, automaticky by platilo, že se na tvorbě společnosti dohodli).

Peněžní prostředky mohou být po zrušení rezervního fondu přesunuty do nerozděleného zisku nebo mohou být vyplaceny společníkům (korporace nesmí mít neuhrazenou ztrátu z minulých let nebo si výplatou přivodit úpadek). (Dussek, V.)

Závazek/dluh

Po rekodifikaci se nově místo pojmu závazek používá pojem dluh. Dluhem se rozumí peněžní či nepeněžní částka, kterou jeden subjekt dluží druhému subjektu. Může se jednat o následující situace:

- odebrali jsme zboží nebo službu a dosud jsme nezaplatili,
- přijali jsme zálohu,
- přijali jsme půjčku či úvěr,
- dlužíme zaměstnanci mzdu,
- musíme odvést DPH, daň z příjmů, silniční daň apod.

V případě vedení daňové evidence se dluh oceňuje při vzniku jmenovitou hodnotou nebo při převzetí pořizovací cenou podle zákona o daních z příjmů. Záleží na účetní jednotce, jak bude evidence dluhů vypadat, každá by ale měla obsahovat minimálně údaje jako:

- datum vzniku dluhu,
- datum splatnosti,
- označení věřitele,
- důvod dluhu,
- částka dluhu,
- datum a částka úhrady dluhu (doplňuje se při úhradě).

Bez ohledu na to, zda dluhy eviduje účetní jednotka průběžně nebo jednou ročně, nesmí nikdy zapomenout na inventuru dluhů a to vždy k 31.12. nebo k ukončení podnikání.

Dluh zaniká různými způsoby, které jsou uvedeny v § 5 odst. 10 zákona o daních z příjmů, těmito způsoby jsou:

- splnění dluhu,
- započtení dluhu,
- splnutí práva s povinností u jedné osoby,
- dohoda mezi věřitelem a dlužníkem, kterou se dosavadní dluh nahrazuje dluhem novým,
- narovnání podle Občanského zákoníku.

Pokud dluh zanikne jiným než výše uvedeným způsobem, může o něj účetní jednotka zvýšit svůj základ daně z příjmů. Nemusí tak učinit v případě smluvních pokut, úroků z prodlení, poplatků z prodlení a jiných sankcí z dlužních vztahů.

Nový občanský zákoník pod pojmem „závazek“ rozumí vztah mezi věřitelem a dlužníkem, jehož obsahem jsou práva a povinnosti těchto dvou osob. Věřitel je ten, kdo má právo (pohledávku) od dlužníka požadovat, aby pro něj (či pro jiného) např. něco vykonal. Naopak dlužník je k tomuto povinen pouze vůči věřiteli, k němuž dluh má. Důvodem vzniku závazku je nejčastěji smlouva (Jakpodnikat.cz)

3.4.2 Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.

Poslední změna (344/2013 Sb. část devatenáctá zákonného opatření Senátu) zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. obsahuje několik důležitých úprav. Jednou z nich je úprava dosavadního vymezení účetních jednotek – účetními jednotkami se stávají i tzv. non-subjekty (subjekty bez právní subjektivity, tedy nyní bez právní osobnosti). Podle § 1 odst. 2 se účetní jednotkou rozumí:

- právnické osoby, které mají sídlo na území ČR,
- zahraniční právnické osoby a zahraniční jednotky, které jsou podle právního řádu, podle kterého jsou založeny nebo zřízeny, účetní jednotkou nebo jsou povinny vést účetnictví,
- organizační složky státu,
- fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku,
- ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o dani z přidané hodnoty přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku,

- ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí,
- ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis,
- svěřenské fondy podle občanského zákoníku,
- fondy obhospodařované penzijní společnostmi podle zákona upravujícího důchodové spoření a podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření,
- investiční fondy bez právní osobnosti podle zákona upravujícího investiční společnosti a investiční fondy,
- ty, kterým povinnost sestavení účetní závěrky stanoví zvláštní právní předpis nebo které jsou účetní jednotkou podle zvláštního právního předpisu.
 - (Předpis č. 563/1991 Sb. Zákon o účetnictví)

Ověřování účetní závěrky auditorem

Základní kvantitativní kritéria (aktiva, obrat, zaměstnanci) zůstávají v roce 2014 nezměněná. Tato kritéria jsou:

- aktiva celkem více než 40 milionů Kč (aktiva celkem se zjistí jako úhrn zjištěný z rozvahy v ocenění neupraveném o opravné položky a odpisy majetku),
- roční úhrn čistého obratu více než 80 milionů Kč (roční úhrn je výše výnosů snížená o prodejní slevy a dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená dvanácti),
- průměrný přepočtený stav zaměstnanců v průběhu účetního období více než 50, zjištěný způsobem stanoveným na základě zvláštního právního předpisu.

Pro akciovou společnost stačí, když překročí alespoň jedno ze tří uvedených kritérií ke konci rozvahového dne účetního období a účetního období bezprostředně předcházejícího.

Svěřenecké fondy mají povinný audit ve stejných případech jako akciová společnost, tedy stačí, aby překročily alespoň jedno ze tří uvedených kritérií ke konci rozvahového dne účetního období a účetního období bezprostředně předcházejícího.

Audit evropské společnosti (se sídlem v České republice) má taktéž stejné podmínky jako akciová společnost (splnění jednoho ze tří kritérií).

Společnost s ručením omezeným má povinnost ověření účetní závěrky auditorem, pokud ke konci rozvahového dne účetního období, za nějž se účetní závěrka ověřuje, a účetního období bezprostředně předcházejícího, překročily nebo již dosáhly alespoň dvou ze tří kritérií.

Audit ostatních obchodních korporací (komanditní společnost, veřejná obchodní společnost, družstva, evropské hospodářské zájmové sdružení a evropské družstevní společnosti) je nutný za stejných podmínek, jako jsou určeny pro společnost s ručením omezeným (splnění dvou ze tří kritérií). Stejně tak stačí splnit dvě ze tří kritérií zahraniční právnické osobě a osobě fyzické.

Politické strany a hnutí jsou povinny předložit každoročně do 1. dubna Poslanecké sněmovně k informaci výroční finanční zprávu, která zahrnuje zprávu auditora o ověření roční účetní závěrky s výrokem bez výhrad.

Nadace má povinnost ověření auditorem za předpokladu, že dosáhne její nadační kapitál nebo obrat v uplynulém účetním období výše alespoň 5 milionů Kč. Ověření podléhá řádná účetní závěrka, mimořádná účetní závěrka a konsolidovaná účetní závěrka. Účetní závěrka nadace podléhá i v případě, že rozhoduje o zvýšení nebo snížení nadačního kapitálu, případně o přeměně nadace.

Účetní závěrku ústavu ověřuje auditor, pokud mu to ukládá zakladatelské právní jednání nebo statut. Stejně tak pokud čistý obrat ústavu překročí 10 milionů Kč. V těchto případech auditor ověřuje i výroční zprávu auditu.

Audit je také povinný pro pojišťovny, Fond pojištění vkladů a Kancelář pojistitelů. (Auditdane.cz)

3.4.3 České účetní standardy po roce 2014

Přehled úprav znění Českých účetních standardů (ČÚS) pro některé vybrané účetní jednotky ke dni 1. ledna 2014 je zaznamenán v tabulce č. 3:

Tabulka 3 Přehled úprav ČÚS

Číslo ČÚS	Název	Účinnost k datu	Typ úpravy k 1.1.2014
501 až 522	Sdělení o zrušení ČÚS pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 505/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, č. 501 až 522	1.1.2010	Bez úprav
Předvěti k 703 až 707		1.1.2011	Bez úprav
701	Účty a zásady účtování na účtech	1.1.2014	Úpravy textu
702	Otevírání a uzavírání účetních knih	31.12.2010	Bez úprav
Příloha k 702	Vzor převodového můstku k 1. lednu 2010	1.1.2010	Bez úprav
703	Transfery	1.1.2012	Bez úprav
704	Fondy účetní jednotky	1.1.2014	Úpravy textu
705	Rezervy	1.1.2014	Úpravy textu
706	Opravné položky a vyřazení pohledávek	1.1.2014	Úpravy textu
707	Zásoby	1.1.2014	Úpravy textu
708	Odpisování dlouhodobého majetku	1.1.2014	Úpravy textu
709	Vlastní zdroje	1.1.2014	Úpravy textu
710	Dlouhodobý nehmotný majetek a dlouhodobý hmotný majetek	1.1.2014	Úpravy textu

Zdroj: MF - odbor Účetnictví a audit; publikováno 24.2.2014

Český účetní standard č. 701 – Účty a zásady účtování na účtech

Změny v účetním standardu č. 701 jsou v terminologii, kdy se v některých případech slovo „závazek“ nahrazuje slovem „dluh“ a zároveň je v některých bodech ke slovu „závazek“ přidáno „nebo dluh“. Ke spojení slov „přijetí zálohy“ se vkládají slova „nebo závdavku“.

Český účetní standard č. 701 – Účty a zásady účtování na účtech ve znění těchto změn použijí některé vybrané účetní jednotky poprvé v účetním období začínajícím dnem 1. ledna 2014. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 701- Účty a zásady účtování na účtech)

Český účetní standard č. 704 – Fondy účetní jednotky

Cílem tohoto standardu je stanovení základních postupů pro účtování fondů. Změny jsou v číslech položek výkazu zisku a ztráty, kdy se položka A.I.24 nahrazuje označením A.I.27. U těchto položek se význam nemění, jedná se o Tvorbu fondů, jen byly položky přečíslovány (nyní se pod označením A.I.24 skrývají Dary). Stejně tak se přečíslovala položka Čerpání fondů, která dříve měla označení B.I.24 (již taková číselná položka neexistuje), nyní má označení B.I.16.

Účtování tvorby fondů a čerpání fondů se nemění, stále se využijí syntetické účty 548 a 648.

V případě závodního stravování účetní jednotka účtovala o výrobě obědů na stranu MÁ DÁTI účtu 123 – Výrobky se souvztažným zápisem na stranu DAL účtu 613 – Změna stavu výrobků. O úbytku obědů mohla v tomto případě účtovat na stranu MÁ DÁTI účtu 613 se souvztažným zápisem na stranu DAL účtu 123. To po úpravě standardu již neplatí, místo účtu 613 se používá nový účet 508 – Změna stavu zásob vlastní výroby.

V bodě 5.2. standardu č. 704 se slovo „půjčky“ mění na slovo „zápůjčky“ a zároveň nabízí možnost v účtování o použití fondu kulturních a sociálních potřeb, kdy se místo účtu 243 – Běžný účet FKSP může použít i účet 261 – Pokladna.

Poslední změnou je nahrazení slova „minulých“ slovem „předcházejících“. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 704 - Fondy účetní jednotky)

Český účetní standard č. 705 – Rezervy

Standard č. 705 určuje postupy účtování o tvorbě, zvýšení, snížení, použití a zrušení rezerv. Změny se podobně jako ve standardu č. 704 uskutečnily v přečíslování některých položek rozvahy a ve výkazu zisku a ztráty. Úprava označení položek znázorňuje tabulka č. 4:

Tabulka 4 Nové označení položek v ČÚS č. 705

Staré číslo položky rozvahy/výkazu zisku a ztráty	Nové číslo položky rozvahy/výkazu zisku a ztráty	Název položky	Syntetický účet
B.IV.5.	B.III.5.	Jiné běžné účty	245
B.IV.9.	B.III.9.	Běžný účet	241
B.IV.11.	B.III.11.	Základní běžný účet územních samosprávných celků	231
D.II.1.	D.I.1.	Rezervy	441
A.I.29	A.I.32.	Tvorba a zúčtování rezerv	555

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v ČÚS č. 705

Označení rozvahových položek B.IV.5., B.IV.9, B.IV.11 se již v novém výkazu rozvahy nevyskytuje. Položka D.II.1 v novém označení představuje Dlouhodobé úvěry.

Označení A.I.29 ve výkazu zisku a ztráty nově označuje Prodaný dlouhodobý nehmotný majetek.

V terminologii se mění slovo „závazek“ na slovo „dluh“. Další terminologickou změnou je nahrazení slov „čerpání rezervy“ slovy „použití rezervy“. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 705 – Rezervy)

Český účetní standard č. 706 – Opravné položky a vyřazení pohledávek

ČÚS č. 706 určuje postup účtování o opravných položkách a vyřazení pohledávek. V tabulce č. 5 je znázorněno staré označení, v tabulce č. 6 je již upravené označení položek.

Tabulka 5 Staré označení položek ČÚS č. 706

Staré číslo položky rozvahy/výkazu zisku a ztráty	Název položky	Syntetický účet
B.II.8. , sl. korekce	Opravné položky k pohledávkám z titulu daní a obdobných dávek	196
B.II.18. , sl. korekce	Opravné položky k pohledávkám za účastníky sdružení	197
B.II.19. , sl. korekce	Opravné položky ke krátkodobým pohledávkám z ručení	198
B.II.28. , sl. korekce	Opravné položky k ostatním krátkodobým pohledávkám	199

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v ČÚS č. 706

Tabulka 6 Nové označení položek ČÚS č. 706

Nové číslo položky rozvahy/výkazu zisku a ztráty	Název položky	Syntetický účet
B.II.19. , sl. korekce	Opravné položky k pohledávkám ze správy daní	196
B.II.23. , sl. korekce	Opravné položky ke krátkodobým pohledávkám z ručení	198
B.II.32. , sl. korekce	Opravné položky k ostatním krátkodobým pohledávkám	199

Zdroj: vlastní zpracování z údajů v ČÚS č. 706

Opravné položky k pohledávkám za účastníky sdružení byly ze standardu vypuštěny.

Do ČÚS č. 706 přibyl bod 3.11., který rozšiřuje působnost bodu 4.1. Bod 4.1. se týká tvorby a zvýšení opravných položek, které účetní jednotka účtuje na stranu MÁ DÁTI účtu 556 – Tvorba a zúčtování opravných položek se souvztažným zápisem na stranu DAL příslušného syntetického účtu účtové skupiny 14 až 19. Bod 3.11. určuje, že se postupem podle bodu 4.1. účtuje také k okamžiku, ke kterému se stane účetní jednotka osobou povinnou z věcného břemene k pozemku a stavbě, s výjimkou užívacího práva, kterým byly pozemek nebo stavba zatíženy.

Terminologickou změnou je v tomto standardu jen záměna slova „závazek“ za slovo „dluh“. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 706 - Opravné položky a vyřazení pohledávek)

Český účetní standard č. 707 – Zásoby

Cílem tohoto standardu je stanovení základních postupů pro účtování o zásobách.

Položkové změny nastaly jen pro účet 389 - Dohadné účty pasivní, které se z původního zařazení D.III.33, zařazuje pod nové označení D.III.37. Dále se položka s číslem C.I.1 Jmění účetní jednotky ruší.

Změny se týkají i samotného účtování o výnosech z prodeje materiálu, polotovarů, výrobků a zboží. Doposud se účtovalo na stranu MÁ DÁTI příslušného syntetického pohledávkového účtu účtové třídy 3 nebo účtu 261 – Pokladna, souvztažně se zápisem na stranu DAL příslušného výnosového účtu (644 – Výnosy z prodeje materiálu, 609 – Jiné výnosy z vlastních výkonů, 601 – Výnosy z prodeje vlastních výrobků, 604 – Výnosy z prodaného zboží). Nyní lze účtovat na straně MÁ DÁTI i v účtové skupině 46. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č.707 – Zásoby)

Český účetní standard č. 708 – Odpisování dlouhodobého majetku

Cílem tohoto standardu je stanovení základních postupů pro určení výše odpisů dlouhodobého majetku a účtování odpisů dlouhodobého majetku a opravek a dále postupy pro změnu metody.

Položkové změny se vyskytly po jednom jak v Rozvaze, tak ve Výkazu zisku a ztráty. Rozvahová položka účtu 406 – Oceňovací rozdíly při změně metody se z původního označení C.I.6. mění na označení C.I.5. Položka nákladového syntetického účtu 551 – Odpisy dlouhodobého majetku se z označení A.I.25. přeměnila na označení A.I.28.

Změna ve vymezení pojmů se týká kategorizace dlouhodobého majetku – již se nekategorizuje na základě přiřazení předpokládané doby používání dlouhodobého majetku, ale podle odpovídajícího číselného kódu podle přílohy č. 1 tohoto standardu. Tato kategorizace vychází z Klasifikace produkce CZ-CPA a klasifikace stavebních děl CZ-CC.

U vymezení pojmů je nově zavedeno vysvětlení zbytkové hodnoty majetku. Zbytkovou hodnotou majetku se rozumí (podle tohoto standardu) zdůvodnitelná kladná odhadovaná částka, kterou by účetní jednotka mohla získat v okamžiku předpokládaného vyřazení majetku (například prodejem, po odečtení předpokládaných nákladů s vyřazením souvisejících).

V případech, kdy účetní jednotka před okamžikem účinnosti tohoto standardu stanovila hranici významnosti pro zaúčtování zůstatkové ceny dlouhodobého majetku při jeho vyřazení k 31. prosinci 2013, považuje se s účinností od 1. ledna 2015 takto stanovená hranice významnosti pro zaúčtování zůstatkové ceny příslušného dlouhodobého majetku za zbytkovou hodnotu. Tuto skutečnost zohlední účetní jednotka v odpisovém plánu příslušného dlouhodobého majetku nejpozději k 1. lednu 2015. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 708 - Odpisování dlouhodobého majetku)

Český účetní standard č. 709 – Vlastní zdroje

ČÚS č. 709 určuje základní postupy účtování o vlastních zdrojích vybraných účetních jednotek.

Položkové změny se tohoto účetního standardu netýkají. V terminologii je v tomto standardu pojem „závazek“ nahrazen slovem „dluh“.

Přibyly dva nové body. První bod (3.4.8.) stanovil, že za skutečnost, která má za následek zánik povinnosti ocenění příslušného majetku reálnou hodnotou, se považuje také rozhodnutí o bezúplatném převodu nebo přechodu tohoto majetku, včetně jeho darování (s výjimkou případů uvedených v jiných bodech standardu). Druhý nový bod (3.4.9.) se týká účtování k okamžiku přecenění majetku na reálnou hodnotu.

Změnou v účetnictví je účtování o nabytí dlouhodobého nehmotného nebo dlouhodobého hmotného majetku podle bodu 3.4.9., účetní jednotka účtuje ve výši ocenění tohoto majetku na stranu MÁ DÁTI účtu 035 – Dlouhodobý nehmotný majetek určený k prodeji nebo 036 – Dlouhodobý hmotný majetek určený k prodeji se souvztažným zápisem o příslušném rozdílu z přecenění majetku na reálnou hodnotu na příslušnou stranu účtu 407 – Jiné oceňovací rozdíly a na stranu DAL účtu 401 – Jmění účetní jednotky. Již pro tuto konkrétní účetní operace nevyužijí syntetické účty účtové skupiny 01, 02, 03 a účtů 041 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek či účtu 042 – Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 709 – Vlastní zdroje)

Český účetní standard č. 710 – Dlouhodobý nehmotný majetek a dlouhodobý hmotný majetek

Tento standard má za cíl stanovit základní postupy účtování o dlouhodobém nehmotném a dlouhodobém hmotném majetku.

Položkové změny se vyskytly dvě, konkrétně vložení dvou nových položek. Nové položce A.I.10. Dlouhodobý nehmotný majetek určený k prodeji, náleží příslušný syntetický účet 035 a další nové položce A.II.11. Dlouhodobý hmotný majetek určený k prodeji náleží syntetický účet 036. S těmito položkami, resp. účty jsme se již setkali v českém účetním standardu č. 709.

Pro položku A.I.24. se změnil název – z původního názvu „Dary“ se mění na „Dary a jiná bezúplatná předání“.

V účtování se změny týkají okamžiku uvedení technického zhodnocení dlouhodobého nehmotného majetku do stavu způsobilého k užívání účetní jednotky. Tato operace se účtuje na stranu MÁ DÁTI příslušného syntetického účtu účtové skupiny 01 nebo účtu 035 – Dlouhodobý nehmotný majetek určený k prodeji se souvztažným zápisem na stranu DAL účtu 041 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek. Účet 035 je zde zařazen nově. Obdobně se účtuje i technické zhodnocení dlouhodobého hmotného majetku, kdy na stranu MÁ DÁTI patří příslušný syntetický účet účtové skupiny 02 nebo účet 036 – Dlouhodobý hmotný majetek určený k prodeji.

Dále se účtuje na účet 035 i při vyřazení dlouhodobého nehmotného majetku, který byl určen k prodeji. O jeho zůstatkové ceně při vyřazení se účtuje na stranu MÁ DÁTI účtu 552 – Prodaný dlouhodobý nehmotný majetek se souvztažným zápisem na stranu DAL zmiňovaného účtu 035 – Dlouhodobý nehmotný majetek určený k prodeji. Dříve se na stranu DAL účtovalo na účtovou skupinu 01 nebo na účet 041 – Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek. Obdobně je to i s dlouhodobým hmotným majetkem, kdy se účtuje na stranu MÁ DÁTI účtu 553 – Prodaný dlouhodobý hmotný majetek nebo účtu 554 – Prodané pozemky se souvztažným zápisem na stranu DAL účtu 036 – Dlouhodobý hmotný majetek určený k prodeji. Na straně DAL již nejsou účty účtové skupiny 02, 03 nebo účet 042 – Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek. (Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 710 - Dlouhodobý nehmotný majetek a dlouhodobý hmotný majetek)

4 Závěr

Úpravy, které se dočkal náš právní systém, v oblasti soukromého práva (obchodního a občanského práva) sebou přinesly mnoho problematik, které je třeba vhodným způsobem zapracovat i do účetních systémů. Příspěvek v první části objasnil hlavní úpravy v oblasti obchodních korporací. Kromě nových terminologických pojmů došlo i ke změně ve vykazování vybraných účetních položek. Toto se týkalo zejména nové definice pozemků, resp. staveb, kde je nyní uplatňována tzv. superficiální zásada, dále pak je nově účetními předpisy definováno technické zhodnocení či pojetí nájmu, resp. pachtu nebo závdavků či rezervního fondu. Naprosto novou kategorií, která umožní pro společníky rozdělit zisk před skončením řádného účetního období, jsou zálohy na podíly na zisku. Závěr příspěvku je pak věnovat dopadu úprav do českých účetních standardů pro všechny účetní jednotky.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura a zdroje

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 701- Účty a zásady účtování na účtech

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 704 - Fondy účetní jednotky

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 705 - Rezervy

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 706 - Opravné položky a vyřazení pohledávek

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 707 - Zásoby

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 708 - Odpisování dlouhodobého majetku

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 709 – Vlastní zdroje

Český účetní standard pro některé vybrané účetní jednotky č. 710 - Dlouhodobý nehmotný majetek a dlouhodobý hmotný majetek

Předpis č. 563/1991 Sb. Zákon o účetnictví

Předpis č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Vyhláška 467/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Webové odkazy

- Advokátní kancelář PRKpartners (2014). *Zákon o obchodních korporacích po 1.1.2014* [Online] 2014. <http://www.prkpartners.cz/rekodifikace/pravni-info/zakon-o-obchodnich-korporacich/>
- Advokátní kancelář Rezníček & Co (2014). *Změny právní úpravy dopadající na společnost s ručením omezeným od 1. 1. 2014* [Online] 2014. http://www.akreznicek.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=56:zmeny-pravni-upravy-dopadajici-na-spolecnost-s-rucenim-omezenym-od-1-1-2014&catid=11:aktualne&Itemid=435
- Audit daně.cz (2014). *Kdy má účetní jednotka povinný audit?* [Online] 2014. www.auditdane.cz/files/kdy_ma_ucetni_jednotka_povinnny_audit.doc
- Česká advokátní komora (2013). *Rozhovor se soudkyní Irenou Pelikánovou* [Online] 2013. <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=8752>
- Činková, M. (2013). *TOP TEN: 10 nejdůležitějších změn u akciových společností* [Online] 2013. <http://zakonyvkapse.cz/top-10-10-nejdulezitejsich-zmen-u-akciovych-spolecnosti/>
- Dědič, J. (2013). *Rok 2014 přinese změny i pro komanditní a veřejné obchodní společnosti* [Online] 2013. <https://www.patria.cz/pravo/2327447/rok-2014-prinese-zmeny-i-pro-komanditni-a-verejne-obchodni-spolecnosti.html>
- Dům plný úspor.cz (2013). *Bytová družstva a změny po 1.1.2014* [Online] 2013. <http://www.dumplnyuspor.cz/bytova-druzstva-a-zmeny-po-1.1.2014.html>
- Dušek, V. (2014). advokát KPMG Legal; *Rekodifikace 2014: Jak vyplatit rezervní fond? Nový zákon přináší změny* [Online] 2014. <http://ekonom.ihned.cz/c1-61630820-rekodifikace-2014-jak-vyplatit-rezervni-fond-novy-zakon-prinasi-zmeny>
- Jak podnikat.cz; *Závazky - dluhy a daňová evidence* [Online] 2014. <http://www.jakpodnikat.cz/zavazky.php>
- Eiblová, P. (2015). *Dopad zákona o obchodních korporacích do účetnictví a podnikových financí*. (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích (rozpracovaná).
- Königová, L. (2014). *Rozdělení zisku, podíly na zisku, zálohy na podíly na zisku společnosti s ručením omezeným* [Online] 2014. <http://www.vasdanovyporadce.cz/rozdeleni-zisku-podily-na-zisku-zalohy-na-podily-na-zisku-spolecnosti-s-rucenim-omezenym/>
- Ministerstvo financí ČR (2013). *ČESKÉ ÚČETNÍ STANDARDY č. 701 až 710 - použití některé vybrané účetní jednotky v účetním období začínajícím dnem 1. ledna 2014* [Online] 2013. <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/ucetni-reforma-verejnych-financi-ucetnic/pravni-predpisy/platne-ceske-ucetni-standardy/2014/ceske-ucetni-standardy-c-701-az-710-pouz-16981>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR, (2013). *Brožura k zákonu o obchodních korporacích*, str. 5 a 6. Dostupná na: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_NZOK.pdf
- Občanský zákoník.Justice.cz (2013). *Zákon o obchodních korporacích* [Online] 2013. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obchodni-korporace/obecne/>
- Portal.Pohoda.cz (2014). *Účetní a daňové novinky od roku 2014* [Online] 2014. <http://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/finance-a-dane/ucetni-a-danove-novinky-od-roku-2014/>
- Právní zpravodaj (2007) listopad 2007, ročník VIII. *Ministerstvo spravedlnosti nastavilo lhůtu pro dopracování nového občanského zákoníku*, C. H. Beck, str. 3-9. Dostupný na: http://glatzova.dev2.atweb.cz/files/download/50_pz_11_07_tema_cs.pdf
- SP audit (2014). *Změny v účetnictví podnikatelů od roku 2014* [Online] 2013. <http://www.spaudit.cz/novinky-v-ucetnictvi/>
- Účtování.net (2013). *Změny v účetnictví v souvislosti s NOZ, ZOK, od 1.1.2014 v kostce* [Online] 2013. <http://www.uctovani.net/clanek.php?t=Zmeny-v-ucetnictvi-v-souvislosti-s-NOZ-ZOK-od-1-1-2014-v-kostce-cast-prvni&idc=132>
- ZaRozvoj.cz (2011). *Vývoj hospodářství ČR* [Online] 2011, p7. <http://www.zarozvoj.cz/vyvoj-hospodarstvi-cr.p7.html>

Změna právní formy podnikání ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost

Barbora Červencová

Abstrakt: Příspěvek pojednává o změně právní formy podnikání ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost. Jedná se o téma stále více aktuální. Řada společností stojí v situaci, kdy daná právní forma již neodpovídá představám o podnikání nebo současným potřebám firmy. Je poukázáno na právní formu podnikání v obecném slova smyslu, na kritéria ovlivňující její volbu i na možné způsoby podnikání v ČR. Dále jsou přiblíženy základní charakteristiky kapitálových společností. Následuje uvedení problematiky přeměn s jejich společnými znaky. Příspěvek obsahuje konkrétní příklad této změny, u vybrané společnosti, s důrazem na dodržení zákonných lhůt a požadavků vyplývajících ze zákona. Proces transformace je rozebrán na jednotlivé kroky, které předcházejí úspěšné přeměně. Pro naplnění daného cíle jsou dále vyhodnoceny právní, účetní i daňové aspekty související s přeměnou vybrané společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost v podmínkách České republiky.

Klíčová slova: změna právní formy · společnost s ručením omezeným · akciová společnost · aspekty změny právní formy · přeměny společností a družstev

1 Úvod

V životě společnosti s ručením omezeným může nastat období, kdy společnost vykazuje dobré hospodářské výsledky, objem produkce roste i dané cíle jsou naplňovány. Přesto společnost nepociťuje žádné zvýhodnění. Aby se tento pozitivní vývoj zapsal do povědomí obchodním partnerům, věřitelům i zákazníkům, je možná ten správný čas, uvažovat o změně právní formy na prestižnější právní formu akciové společnosti.

Změna právní formy je odlišná od ostatních přeměn, neboť při ní nedochází k zániku společnosti a vzniku právního nástupce. Společnost měníci svoji právní formu plynule pokračuje ve své činnosti. (Vomáčková & Hexnerová, 2009) Touto změnou se mění vnitřní právní poměry a postavení společníků. (Skálová & Čouková, 2009) Důvodů pro transformaci společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost je velmi mnoho. Mezi tyto důvody lze zařadit skutečnost, že společnost má možnost díky akciím disponovat vyšším kapitálem a přístup k financím je tím snazší. Výhodou je i převoditelnost akcií. Změna majitele, tak nezpůsobí změnu uvnitř společnosti ani její zánik. Tímto krokem společnost dosahuje určitého postavení, zvyšuje svou důvěryhodnost a transparentnost. (Akciovespolecnosti, 2012; Dvořák & Sobotková, 2010)

Přeměny společností a družstev jsou označovány jako procesy, které vedou ke spojování či dělení obchodních společností, včetně změny právní formy. (Skálová, 2012) Jsou součástí vlastnických transakcí. Tyto transakce mají vliv na vznik, existenci, zánik popřípadě změnu právní formy společnosti. Jejich podstatou je převod podniku na takzvaného právního nástupce, kterým může být jak existující, tak teprve vznikající společnost. (Vomáčková & Hexnerová, 2009) Těžištěm právní úpravy je zákon o přeměnách obchodních společností a družstev č. 125/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který upravuje následující typy přeměn: fúzi, rozdělení, převod jmění na společníka, změnu právní formy a přeshraniční přemístění sídla.

2 Materiál a metodika

Cílem příspěvku je zhodnocení právních, účetních a daňových aspektů změny právní formy podnikání ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost v podmínkách legislativy České republiky. Tyto aspekty budou vyobrazeny u konkrétní účetní jednotky. Vybranou společností je Vodňanská drůbež, a. s., která je největším dodavatelem drůbežího masa a jediným zpracovatelem kachního masa v České republice. Pod právní formou akciové společnosti vystupuje od 1. ledna 2011. Veškeré informace spojené se společností, účetními výkazy i průběhem přeměny budou čerpány z veřejně dostupných informací uveřejněných ve sbírce listin na informačním serveru českého soudnictví www.justice.cz.

Aby mohla být změna právní formy vyhodnocena podle stanovených hledisek, je nejprve nutné společnost transformovat. Při procesu přeměny bude východiskem následujících devět bodů, které umožňují snazší orientaci při realizaci.

Tyto body jsou následující:

1. zpracování projektu změny právní formy,
2. vyhotovení zprávy o přeměně,
3. zveřejnění informací o přeměně,
4. sestavení účetní závěrky ke dni zpracování projektu přeměny,
5. povinnost auditu účetní závěrky,
6. zjištění výše čistého obchodního majetku,
7. konání valné hromady o změně právní formy,
8. návrh na zápis změny právní formy do OR,
9. zápis změny právní formy do OR a vypracování účetní závěrky ke dni předcházejícímu zápisu.

Z poznatků zjištěných v průběhu změny právní formy u vybrané společnosti bude vypracován přehled jednotlivých aspektů, které se vyskytly v dané fázi procesu. Tento přehled se stane podkladem pro vyhodnocení přeměny. Jelikož se změna právní formy u vybrané společnosti uskutečnila již před 3 lety a během této doby došlo k řadě novelizací zákonů, budou zohledněny i hlavní rozdíly mezi původní a novou právní úpravou

Z právní stránky budou hodnoceny kroky realizované při procesu změny právní formy, dodržení zákonem daných lhůt a požadavků kladených na přeměnu. V této oblasti nejdůležitějším právním předpisem je zákon o přeměnách obchodních společností a družstev č. 125/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V případě posouzení účetních aspektů přeměny je nezbytné vycházet nejen ze zákona o přeměnách, ale brát v úvahu i veškeré účetní předpisy. Zejména významným je ČÚS č. 11 – operace s podnikem, který upravuje postup účtování při přeměně společnosti. Účetní jednotka má povinnost vypracovat účetní závěrku k danému okamžiku, která může podléhat auditu, nechat si ocenit jmění posudkem znalce či sestavit zahajovací rozvahu.

Z daňového hlediska nastává k řešení situace, zda podat daňová přiznání ke dni zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku nebo toto podání uskutečnit až v řádném termínu. Dále společnosti mohou vzniknout i jiné povinnosti, jako je oznamovací povinnost správci daně vzhledem ke změně registračních údajů nebo žádost o vydání souhlasu s přeměnou. Při hodnocení daňových aspektů bude vycházeno z daňových zákonů.

3 Výsledky

Pro zhodnocení souvisejících aspektů s přeměnou vybrané společnosti, bude hlavním východiskem následující tabulka, která umožňuje komplexní pohled na danou problematiku. Jsou zde zahrnuty i aspekty, které u společnosti nenastaly, ale za jiných okolností nastat mohly. Při hodnocení úspěšnosti přeměny, byla využita příslušná legislativa.

Z právního hlediska společnost dodržela veškeré kroky, které jsou nezbytné k dosažení úspěšné přeměny. Zpracovala projekt změny právní formy k 31. 07. 2010. Poté splnila informační povinnost vložním projektu do sbírky listin rejstříkového soudu a toto uložení oznámila v Obchodním věstníku č. 41/2010 ve stejný den 13. 10. 2010. S tímto krokem se pojí i povinnost dodržení zákonem dané lhůty zveřejnění informací o přeměně alespoň 1 měsíc před dnem jejího schválení. Této časové lhůty bylo dosaženo. Jak vyplývá z notářského zápisu, pořízeného o rozhodnutí představenstva jediného společníka z 15. 11. 2010 změna právní formy byla schválena. Posledním bodem, který uzavírá celý proces je zápis změny právní formy do obchodního rejstříku. Vzhledem ke skutečnosti, že ve společnosti není žádný společník, který by z ní mohl vystoupit, není potřeba brát ohled na zákonem danou lhůtu uplynutí 30 dnů ode dne schválení přeměny před podáním návrhu na zápis změny do obchodního rejstříku. Od 01. 01. 2011 společnost Vodňanská drůbež vystupuje pod právní formou akciové společnosti.

Z účetní stránky změna právní formy pro společnost Vodňanská drůbež, a. s. znamenala povinnost vypracovat meziúčetní účetní závěrku ke dni zpracování projektu změny právní formy tj. k 31. 07. 2010 za účelem posouzení, zda výše vlastního kapitálu společnosti odpovídá alespoň hodnotě základního kapitálu, obsaženém v projektu změny právní formy. Této podmínky společnost dosáhla, neboť hodnota vlastního kapitálu vykázaná v účetní závěrce činila 340.025.000,- Kč a její výše tak přesáhla hodnotu základního kapitálu a. s., která činí 330.000.000,- Kč. Další z povinností účetní jednotky je nechat ocenit jmění společnosti posudkem znalce. Stanoveným požadavkem je taková výše čistého obchodního jmění, která by stačila na pokrytí hodnoty základního kapitálu akciové společnosti uvedené v projektu změny právní formy. Ze znaleckého posudku č. 205-41/2010 zpracovaného za tímto účelem vyplývá naplně-

ní daného požadavku, jelikož odhadovaná hodnota čistého obchodního jmění činí 396.000.000,- Kč. Následujícím účetním aspektem, který je spojen se změnou právní formy vybrané společnosti, odpovídá nároku na dodržení zákonem dané lhůty 3 měsíců na stáří údajů, obsažených v mezitímní účetní závěrce sestavené k 31. 07. 2010, ke dni schválení přeměny jediným společníkem firmou AGROFERT HOLDING, a. s. Tento požadavek nebyl splněn vzhledem k délce rozmezí data 31. 07. 2010 a 15. 11. 2010. K této skutečnosti plynula i doporučení pro vybranou společnost, a to ponechat zajištění přeměny společnosti odborníkům. Využití možnosti služeb některých z advokátních kanceláří má své výhody, poskytované služby jsou v oblasti přeměn zcela komplexní. Pokud by společnost změnu právní formy raději ponechala ve svých rukou, měla by zpracovat předběžný harmonogram spolu s vymezením zákonných lhůt, což by umožnilo lepší orientaci v celém procesu. Poslední ale ne méně důležitou povinností, která vznikla účetní jednotce, bylo sestavení účetní závěrky ke dni 31. 12. 2010, dni předcházejícímu den zápisu do obchodního rejstříku. Vzhledem k tomuto termínu společnosti neplynuly zbytečné náklady, které by sebou přineslo sestavení další mezitímní účetní závěrky. Její sestavení bylo vyžádáno pro kontrolu výše vlastního kapitálu a hodnoty základního kapitálu. Hodnoty odpovídaly nárokům, a proto nebylo třeba dalších příplatků.

Tabulka 1 Shrnutí aspektů přeměny společnosti Vodňanská drůbež, a. s. změnou právní formy

	Právní aspekty	Účetní aspekty	Daňové aspekty
31. 7. 2010	Zpracování projektu změny právní formy	Vyhotovení účetní závěrky a znaleckého posudku k datu zpracování projektu přeměny	x
-	Vyhotovení zprávy o přeměně	x	x
13. 10. 2010	Splnění informační povinnosti	x	x
15. 11. 2010	Schválení přeměny společnosti	Údaje obsažené v účetní závěrce nesmí být starší než 3 měsíce ke dni schválení přeměny.	x
-	Nesouhlasící společník s přeměnou	Stanovení vypořádacího podílu na základě údajů z účetní závěrky	x
31. 12. 2010	x	Sestavení řádné účetní závěrky ke dni předcházejícímu zápis do OR	
01. 01. 2011	Zápis změny právní formy do OR	Sestavení zahajovací rozvahy ke dni zápisu změny právní formy do OR	x
Do 30. 06. 2011	x	x	Podání daňového přiznání k dani z příjmu právnických osob za rok 2010

Zdroj: vlastní zpracování

Z vyhodnocení daňových aspektů bylo zjištěno, že společnosti neplynou žádné zvláštní povinnosti vzhledem k stále trvající existenci právnické osoby. Daňová přiznání jsou pro jednotlivé daně podána v řádném termínu pouze se zohledněním nové právní formy společnosti Vodňanská drůbež, a. s. Pro přeměny je samozřejmostí i osvobození od daně darovací a daně z převodu nemovitosti pro převody a přechody majetku. Naopak nevýhoda spočívá v nemožnosti uplatnění daňové ztráty jako odčitatelné položky od základu daně u daně z příjmu právnických osob, vzniklé u předešlé společnosti s ručením omezeným, vzhledem ke změně vnitřních právních poměrů vlivem změny právní formy. Tímto společnost přišla o možnost použití daňové ztráty ve výši 31 844 tis. Kč, která mohla být uplatněna až do roku 2013.

Povinností vzniklou změnou právní formy v oblasti daňové, je ohlášení změny registračních údajů u správce daně do 15 dnů ode dne účinnosti přeměny.

4 Závěr

Přeměna společnosti, změnou právní formy, u analyzované společnosti Vodňanská drůbež, a.s. trvala celkem 5 měsíců. Započala dnem zpracování projektu změny právní formy a skončila dnem její účinnosti, tedy dnem zápisu změny právní formy do obchodního rejstříku. Celkovou přeměnu lze označit jako úspěšnou a efektivní. Již během prvních pár měsíců společnost využila výhod, které sebou přinesla nová právní forma akciové společnosti. Jediný akcionář zvýšil hodnotu základního kapitálu úpisem čtyř kmenových akcií s cílem stabilizace společnosti. Vodňanská drůbež, a. s. transformací získala výbornou pozici, která ji umožnila snáze naplňovat dané strategické cíle, jako vybudovat pozici největšího obchodního výrobce a obchodníka s drůbežími výrobky v součtu na trzích České republiky, Slovenské republiky a Maďarska a tuto pozici dlouhodobě stabilizovat. (Vodňanská drůbež, 2011) Díky tomuto kroku se společnost stala důvěryhodnější a upevnila si svoji pozici na trhu.

Literatura

- Akciovespolecnosti, (2012). Akciová společnost a její výhody a nevýhody. Dostupné z: <http://www.akciovespolecnosti.com/tag/vyhody-a-nevyhody-akciove-spolecnosti>
- Červencová, B. (2014). *Změna právní formy podnikání ze společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Česká republika, (2013). *Zákon 2014: veřejné rejstříky, přeměny společností, evropská společnost, o evropském HZS podle stavu k 7. 10. 2013*. Ostrava – Hrabůvka: Nakladatelství Sagit, a. s.
- Dvořák, P., & Sobotková, V. (2010). Právní, daňové a účetní aspekty přeměny společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost. *Daně a právo v praxi*, (12), 1-9. Dostupné z <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d28772v35923-pravni-danove-a-ucetni-aspekty-premeny-spolecnosti-s-rucenim/>
- Marková, H. (2014). *Daňové zákony 2010: úplná znění k 1. 1. 2010*. Praha: GRAGA Publishing, a. s.
- Ryneš, P. (2012). *Podvojně účetnictví a účetní závěrka. Průvodce podvojným účetnictvím k 1. 1. 2012: Vvýchlad a komentáře k vybraným oblastem účtování včetně sbírky souvztažností, Výklad k prováděcí vyhlášce, Účetní závěrka a cash flow, Zákon o účetnictví, Vyhláška o vedení podvojněho účetnictví pro podnikatele, České účetní standardy, Zákon o daních z příjmů, Pokyn GFŘ č. D-G, Pokyn D-295, Zákon o dani z přidané hodnoty, Zákon o rezervách, Přehled platných smluv ČR o zamezení dvojího zdanění*. (12th ed.). Olomouc: ANAG
- Skálová, J. (2012). *Účetní a daňové souvislosti přeměn obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.
- Skálová, J. a Čouková P. (2009). *Účetní a daňové dopady transakcí v kapitálové společnosti* (2nd ed.). Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.
- Vodňanská drůbež, a. s. (2011) *Výroční zpráva 2010*. Dostupné z <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-si?subjektId=isor%3a314670&klic=3ojt5w>
- Vomáčková, H. a Hexnerová I. (2009). *Účetnictví akvizicí, fúzí a jiných vlastnických transakcí: (vyšší účetnictví)* (4th ed.). Praha: BOVA POLYGON
- Zakonyprolidi (2008) *Zákon online: Předpis č. 125/2008 Sb. Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev – úplné znění*. Dostupné z <http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-125-2008-sb-o-premenach-obchodnich-spolecnosti-a-druzstev/zneni-0/uplne/>

Účetní, daňové a právní aspekty přeměny právní formy podnikání fyzické osoby na právnickou osobu v podmínkách ČR

Eva Bendová

Abstrakt: Cílem tohoto příspěvku je vyhodnotit účetní, daňové a právní aspekty přeměny právní formy podnikání na konkrétním případě v souvislosti s právními předpisy České republiky. Záměrem provedeného výzkumu je analýza právních forem podnikání, včetně výhod a nevýhod jednotlivých druhů podnikání, na které navazují možné varianty transformace, dále pak vytvoření určité osnovy pro založení společnosti s ručením omezeným a rozbor prodeje či pronájmu obchodního majetku fyzické osoby do takto založené společnosti. Na konci příspěvku provedu zhodnocení daňové úspory a vyjádřím své doporučení. Vytvořené řešení může být uplatněno jako inspirace pro eventuálního zájemce o přeměnu z osoby samostatně výdělečně činné na společnost s ručením omezeným.

Klíčová slova: podnikatel · osoba samostatně výdělečně činná · společnost s ručením omezeným · transformace

1 Úvod

Pro potenciálního podnikatele je zásadní prvotní rozhodnutí, které se týká vhodné volby právní formy podnikání, jenž v České republice existuje v různých obměnách, od individuální osoby samostatně výdělečně činné nebo sdružení těchto osob bez právní subjektivity, přes veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost až po společnost s ručením omezeným či akciovou společnost. Výběr je závislý na mnoha faktorech, které mohou tuto volbu podstatně ovlivnit. Můžeme mezi ně řadit například způsob a rozsah ručení, počet zakladatelů, nároky na počáteční kapitál, administrativní náročnost, účast na zisku či ztrátě apod., ale stěžejním hlediskem je pro většinu podnikatelů stále daňové zatížení podnikatelské činnosti. Proto musí být před založením podniku tyto kritéria důkladně zvážena, neboť volba právní formy podnikání je jeden z primárních kroků, jenž má dlouhodobý charakter. To ale neznamená, že by to eventuálně nešlo v průběhu podnikání změnit, tzv. transformovat jednu právní formu podnikání na druhou.

2 Materiál a metodika

Hlavním materiálem pro vypracování příspěvku se stal zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, který byl ale s účinností k 1. 1. 2014 nahrazen novým zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s kterým je propojen zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, proto je tedy nutné oba tyto legislativní prameny vnímat návazně dohromady. Změny zasáhly nejen veřejnou obchodní společnost (dále jen v. o. s.) a komanditní společnost (dále jen k. s.), které se nově společně označují jako osobní společnosti podle §1 odst. 2 ZOK, ale k daleko významnějším novinkám došlo u kapitálových společností, tedy u společnosti s ručením omezeným (dále jen s. r. o.) a akciové společnosti (dále jen a. s.).

U osobních společností došlo například ke změně v tom, že je lze založit nejen za účelem podnikání, ale s přijetím nové právní úpravy lze společnosti zakládat i se záměrem správy vlastního majetku. Dále už nemusí společník v. o. s. a komplementář v k. s. být osoba, která splňuje všeobecné podmínky dané živnostenským zákonem, které ji opravňovalo k provozování činnosti. Nově je v kompetenci společenské smlouvy stanovit, aby společníci v. o. s. či k. s. mohli svůj vklad do společnosti splnit i provedením práce nebo poskytnutím služby, avšak ocenění těchto prací musí být v této smlouvě uvedeno. Nadále je také zaveden nový pojem "komanditní suma", tzn. částka, do jejíž výše ručí komanditisté za dluhy k. s. Sumu určuje společenská smlouva a nesmí činit méně než vklad komanditisty. Poté se komanditní suma snižuje v rozsahu, ve kterém komanditista splnil svoji vkladovou povinnost. (Česká republika, 2013; Česká republika, 2014a; Dědič, 2013).

Podnikání s. r. o. zaznamenalo širší změny. Minimální hodnota vkladu společníka teď činí 1 Kč, nestanoví-li společenská smlouva jinak, tzn. že základní kapitál s. r. o. může být také pouze 1 Kč (i když ZOK minimální výši pro základní kapitál nestanovuje). Stávající společnosti tak mohou svůj základní kapitál rozpustit právě až do výše jedné koruny. Opouští se od povinnosti společníka vlastnit pouze jeden druh obchodního podílu, tzn. že společenská smlouva může připustit více než jeden podíl, a to i různého druhu a s nimi spojených odlišných práv a povinností společníků. Podíl může být představován i kmenovým listem. Novým zákonem se povoluje tzv. řetězení společností, tzn. že s. r. o. s jedním společníkem smí být jediným zakladatelem nebo jediným společníkem v další s. r. o. a zároveň jedna osoba

může být jediným zakladatelem či společníkem v libovolném počtu s. r. o. Novinkou je i zveřejňování údajů na internetových stránkách (ZOK však neukládá povinnost stránky zakládat na rozdíl od a. s.), které je povinna společnost uvádět na svých obchodních listinách a další údaje vyžadované ZOK. V případě splacení vkladu společníka nepeněžní formou, se již nemusí žádat soud o jmenování znalce k ocenění, ale posudek může vypracovat i znalec, kterého si vyberou zakladatelé či jednatel. Nová právní úprava upouští od povinnosti vytvářet rezervní fond, to samé platí i u a. s. (Česká republika, 2013; Česká republika, 2014a; 2014b; Knoblochová, 2013; Buchvaldek, 2013)

Od 1. ledna 2014 je u a. s. změna ve výši základního kapitálu, jehož minimální hranice může být uvedena ve dvou měnách. Do té doby se a. s. zakládala bez veřejného upsání akcií za 2 000 000 Kč či s veřejným upsáním akcií za 20 000 000 Kč. Nyní je výše základního kapitálu minimálně 2 000 000 Kč nebo 80 000 EUR, tzn. že se upouští od založení a. s. na základě veřejné nabídky akcií. Podle nové legislativy mají zakladatelé a. s. možnost výběru mezi dualistickou či monistickou strukturou řídicích orgánů. Dualistický model je vlastně tradiční typ řízení, tedy že společnost řídí představenstvo a dozorčí rada. Zjednodušená struktura, tzv. monistický styl řízení, představuje řízení a. s. správní radou a statutárním ředitelem, který zároveň může plnit funkci i předsedy správní rady. Tento model by mohl teoreticky nasměrovat vedení do rukou jedné osoby. Dosud byl stanoven minimální počet zakladatelů, a to buď 1 právnická osoba či nejméně 2 fyzické osoby. Ale nová právní úprava připouští možnost, aby kapitálová společnost mohla být založena jediným zakladatelem (akcionářem) bez ohledu na to, zda osoba bude právnická či fyzická. (Česká republika, 2013; Česká republika, 2014a; Pavlů, 2013)

Nové právní ustanovení se dotkne i družstva, které je nově definováno jako společenství neuzavřeného počtu osob, založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, popř. za účelem podnikání. Od 1. ledna 2014 se snižuje stav členů z původních 5 fyzických nebo 2 právnických osob na minimální počet 3, přičemž se nerozlišuje, zda se jedná o právnické či fyzické osoby. Novinkou je zřízení tzv. informační desky v sídle družstva. (Česká republika, 2013; Česká republika, 2014a)

Pro transformaci je důležitá vhodná volba právní formy podnikání a také výběr varianty přeměny fyzické osoby na osobu právnickou. Na základě zhodnocení všech výhod a nevýhod, které s sebou přináší jednotlivé podnikatelské formy, jsem se rozhodla přeměnit individuálního podnikatele na společnost s ručením omezeným. Formu přeměny jsem vybírala podle Janse (2007) ze tří možností, kterými jsou založení společnosti peněžitými vklady a postupné převedení aktivit a majetku na nově založenou společnost, založení společnosti vkladem podniku a založení společnosti a následný prodej podniku.

Veškerá data a informace potřebné k transformaci mi poskytlo sdružení dvou fyzických osob, které zahájili své podnikání již v roce 1994. Oba dva vlastní živnostenské oprávnění k provozování ohlašovací živnosti volné, jejichž předmětem podnikání je výroba, obchod a služba neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona. Sdružení fyzických osob se nachází v Jihočeském kraji, kde má také svou provozovnu. Ve sdružení pracují dva hlavní zakladatelé, kteří řídí podnik společně a nerozdílně a dále je zde zaměstnáno 5 pracovníků. Vedení daňové evidence i veškeré daňové povinnosti má na starosti externí účetní, která pracuje s ekonomickým softwarem Pohoda. Fyzické osoby mají mezi sebou stanoveno, že vše je účtováno na jednoho z nich a jejich příjmy a výdaje se dělí rovným dílem. Sdružení je registrováno u finančního úřadu pro Jihočeský kraj jako plátce daně z přidané hodnoty, daně z příjmů fyzických osob, daně ze závislé činnosti a silniční daně. Dále je registrována jako OSVČ na okresní správě sociálního zabezpečení a veřejné zdravotní pojišťovně v Jindřichově Hradce, kam odvádí povinné měsíční zálohy na sociální a zdravotní pojištění.

Jelikož sdružení fyzických osob neneviduje velký počet majetku a dluhů a obchoduje převážně s časem prověřenými partnery, tudíž nemá problém se splatnostmi faktur a své závazky se snaží splácet včas, vybrala jsem pro transformaci kombinaci prodeje a pronájmu jednotlivých složek obchodního majetku, a to k datu 1. ledna 2013.

Vypracovala jsem osnovu, kterou by podnikatel mohl využít při založení společnosti s ručením omezeným. Prvním krokem by bylo sepsání zakladatelského dokumentu (včetně určení obchodní firmy a sídla společnosti, předmětu podnikání, výše základního kapitálu apod.), následovala by smlouva o nájmu nebytových prostor (pokud by společnost uvažovala o nájmu), pak by společnost musela získat živnostenské oprávnění k provozování činnosti, také by musela složit základní kapitál a zřídit si běžný účet, pokud by splnila povinnosti, mohla by podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Jakmile bude zapsána do obchodního rejstříku má povinnost se registrovat na finančním úřadě.

3 Výsledky

Důležitou částí je zhodnocení, zda transformace OSVČ na s. r. o. přinese případnou úsporu na dani a na odvodech pojistného na sociální a na všeobecné zdravotní pojištění. Míra zdanění a i výše odvodu je jak u individuálního podnikatele, tak i u společníka v s. r. o. zcela odlišná, a proto budou rozdílné i celkové odvody, jenž se stanou hlavním hodnotícím kritériem, kterého jsem chtěla dosáhnout.

Tabulka 1 Porovnání celkových odvodů OSVČ a s. r. o. (v Kč)

	Celkové odvody za rok		
	2010	2011	2012
OSVČ	327 419	323 345	309 048
S. r. o.	408 023	406 043	399 061
Rozdíl	80 604	82 698	90 013

Zdroj: vlastní zpracování

kde:

OSVČ osoba samostatně výdělečně činná

s. r. o. společnost s ručením omezeným

Protože společník by uzavřel se s. r. o. pracovněprávní vztah, poplynou mu příjmy ze závislé činnosti podle §6 ZDP, bude tedy pobírat mzdu jako každý jiný zaměstnanec. Ale do celkových plateb se mu bude počítat navíc i daň z podílu na zisku, oproti OSVČ, která odvádí pouze daň z příjmu fyzických osob, odvod sociálního a zdravotního pojištění. Z tabulky 1 je patrné, že nejnižších celkových odvodů bylo během sledovaného časového intervalu dosaženo individuálním podnikatelem, a to v roce 2012 v částce 309 048 Kč. Tudíž je vidět, že v roce 2010 by podnikatelská činnost společníka v s. r. o. nepřinesla úsporu, ale naopak by zaplatila o 80 604 Kč více než OSVČ a během dvou následujících let by tato diference narostla.

4 Závěr

Nedostatek úspory lze vykompenzovat přednostmi, které s sebou přináší podnikatelská činnost právnické osoby, respektive společnosti s ručením omezeným oproti podnikání osoby samostatně výdělečně činné. Důležitými faktory, které mohou pomoci k rychlejšímu rozhodnutí podnikatele k přeměně právní formy podnikání, jsou možnosti neomezeného ručení společníků za závazky společnosti, tedy oproti OSVČ neručí za případné nedodržení svých povinností veškerým svým majetkem, jako tomu je u sdružení. Také patřičnou výhodou má pro s. r. o. lepší právní ošetření, jenž přináší určitý díl jistoty v podnikání. A nezanedbatelným faktem je i skutečnost, že sdružení fyzických osob dosahuje vysokého obrátu (pro posouzení se kumulují obraty všech účastníků sdružení), tudíž je zde na místě kontrolovat možné překročení limitu 25 000 000 Kč pro povinné vedení podvojného účetnictví. V tomto případě by se podnikatel musel stát účetní jednotkou. S. r. o., jako subjekt povinně vedoucí podvojně účetnictví, tuto hranici nemusí hlídat, tudíž mu to přináší jistou volnost. Dalším impulsem pro přeměnu by mohla být skutečnost, že provozování podnikatelské činnosti jako společnost s ručením omezeným vzbuzuje u obchodních partnerů vyšší důvěru než podnikání sdružení fyzických osob.

Jestliže do rozhodování o transformaci zahrnu i tyto významné faktory, na které by měl vybraný subjekt určitě brát zřetel, nespolehála bych se pouze na výsledek daňové úspory a přehodnotila bych situaci. Tudíž bych se přiklonila a podnikateli doporučila přeměnu OSVČ na společnost s ručením omezeným. Myslím si, že takovéto rozhodnutí je z dlouhodobého hlediska výhodné.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a dani.

Literatura

Česká republika (2013). Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Česká republika (2014a). Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Česká republika (2014b). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Bendová, E. (2014). *Účetní, daňové a právní aspekty přeměny právní formy podnikání fyzické osoby na právnickou osobu v podmínkách ČR* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.

Buchvaldek, J. (2013). Společnost s ručením omezeným od 1. 1. 2014. Dostupné z: <http://www.hblaw.eu/cz/aktuality/49-spolecnost-s-rucenim-omezenym-od-1-1-2014.html>.

- Dědič, J. (2013). Rok 2014 přinese změny i pro komanditní a veřejné obchodní společnosti. Dostupné z: <http://www.patria.cz/pravo/2327447/rok-2014-prinese-zmeny-i-pro-komanditni-a-verejne-obchodni-spolecnosti.html>.
- Jansa, L. (2007). Transformace živnostníka na s. r. o. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/transformace-zivnostnika-na-s-r-o>.
- Knoblochová, V. (2013) Základní změny v s. r. o. od roku 2014. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/novy-obcansky-zakonik/zakladni-zmeny-v-s-r-o-od-roku-2014/>.
- Pavlů, S. (2014). Akciová společnost dle ZOK (2014). Dostupné z: <http://www.hblaw.eu/cz/aktuality/56-akciová-společnost-dle-zok-2014.html>.

Accountant, tax and legal aspects of change in the legal form of business individual to a legal entity in terms of Czech Republic

Eva Bendová

Abstract: *The aim of this paper is to evaluate the accounting, tax and legal aspects of the change in the legal form of business in a particular case in connection with the legal regulations of the Czech Republic. The aim of the research is to analyze the legal forms of business, including the advantages and disadvantages of the various types of business, on which is followed by possible variants of transformation, furthermore the creation of a draft for the establishment of a limited liability company and an analysis of the sale or lease of the assets of individual businessman. At the end of the paper will evaluate the tax savings and express my recommendations. Created the solution can be applied as an inspiration for those interested in the eventual transformation of the self-employed person to a limited liability company.*

Keywords: businessman · self-employed person · limited liability company · transformation

Analýza účetnictví neziskové organizace a vliv legislativních změn na její účetnictví

Bc. Lenka Hornová

Abstrakt: Význam poskytovaných informací účetnictvím pro rozhodování řady subjektů, jak na národní, tak i mezinárodní úrovni, vedl k jeho regulaci a harmonizaci. Účetnictví neziskových organizací a vybraných účetních jednotek (územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy a organizační složky státu) v České republice je regulováno právními předpisy - zákony a normami, které na ně navazují. Počátek roku 2003 přinesl zásadní systémovou změnu v účetnictví, kdy prováděcím předpisem k zákonu o účetnictví začaly být zmiňované vyhlášky pro jednotlivé typy účetních jednotek. Došlo tím ke změně koncepčního přístupu k těmto vyhláškám, zejména k větším zohledněním směrnic Rady Evropského společenství (dále i "Rada ES", popř. jen "Rada") k účetnictví.

Klíčová slova: neziskové organizace · legislativní změny · právní normy

1 Úvod

Účetnictví vzniklo v souvislosti s potřebami řemeslníků a obchodníků, kteří potřebovali mít k dispozici přehled o výši a skladbě prostředků vložených do podnikání a chtěli mít přehled o svých dosažených výsledcích. Nejen tito řemeslníci a obchodníci potřebovali mít informace o hospodaření (Preislerová, 2008, str. 8).

Například v souvislosti s historickým kontextem v rámci probíhajícího národního obrození došlo ke vzniku mnoha různých spolků. Spolková činnost se stává jedním z projevů obrozeneckých snah a tím vyvstala i potřeba k podchycení ekonomických informací o činnosti spolku pro ostatní členy spolku. Po vzniku samostatného Československa se staly tradiční neziskové organizace jedním ze základních kamenů nově vznikající společnosti a ekonomiky. Období války a komunistické nadvlády nepřálo rozvoji neziskových organizací. K následnému rozvoji neziskových organizací pak dochází až po sametové revoluci. (Stejskal, Kuvíková, & Mařátková, 2012, str. 11)

Nejdůležitější vyhláškou vyplývající ze zaměření této práce byla vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu, ve znění pozdějších předpisů. S účinností od 1. 1. 2010 vyhláška 505/2002 Sb. byla nahrazena úplně novou vyhláškou č. 410/2009 Sb. pro vybrané účetní jednotky. Ostatním vyhláškám není v textu věnována pozornost, protože se na sledovaný okruh subjektů nevztahují.

Nabytí účinnosti nových vyhlášek ale neznamenalo konec platnosti ani jednoho z opatření Ministerstva financí, které byly prováděcími předpisy k zákonu o účetnictví do 31. 12. 2002. Z přechodných ustanovení Čl. II. bod 4. zákona č. 353/2001 Sb. vyplývalo, že se opatření nepoužila pouze v tom rozsahu, ve kterém byla daná oblast upravena ve vyhlášce. Základními prováděcími předpisy k zákonu o účetnictví od 1.1. 2003 se staly jednotlivé vyhlášky, které byly uvedeny výše.

Hlavním cíle příspěvku je analyzovat proces vedení a vykazování účetnictví ve vybrané neziskové organizaci se zaměřením na její specifika, analýza a zhodnocení vlivů změn v legislativě na její účetnictví a doporučení případných opatření.

2 Výsledky

Právní úprava předpisů pro neziskové organizace

Právní úprava účetnictví neziskových subjektů je obsažena například:

- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 410/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 504/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- České účetní standardy ČUS 401-414, 701-710
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

- Daňové předpisy: daň z příjmů, nepřímé daně, majetkové daně.
- Ostatní předpisy, např.: celní předpisy, zdravotní a sociální pojištění apod.

Základní vymezení neziskových organizací

Postavení a funkce neziskových organizací

Hlavním motivem činnosti neziskových organizací, pro který jsou založeny, není ekonomický zisk. Nezabývají se dodáváním výrobků či placených služeb, ani si nečiní nárok na přímou účast při rozhodování o politických otázkách. Případný zisk těchto organizací nesmí být rozdělen mezi zakladatele, členy orgánů nebo pracovníky, ale vkládají ho zpět do organizace pro další činnost. Samotný pojem „nezisková organizace“ se běžně využívá, ale žádný platný právní předpis ji nedefinuje a tedy přesná specifikace tohoto termínu neexistuje. Jednotlivé části jako je založení, činnost, hospodaření, případně dosažený zisk, nebo zánik jednotlivých organizací jsou upraveny zvláštními zákony a vyhláškami. Hlavní oblasti, ve kterých neziskové organizace působí, jsou např. ekologie, humanitární pomoci, tělovýchovy, sociální péče, kultura, vzdělávání, ochrana lidských práv, zdravotnictví, práce s dětmi a mládeží, vědy, ochrany životního prostředí (Takáčová, 2010).

Autorka Takáčová zmiňuje o vymezení neziskových organizací následující: „V České republice se ustálilo několik základních vymezení neziskových organizací. Podle širšího vymezení se na neziskové (nevýdělečné) organizace považují subjekty, které jsou:

- institucionalizované, mají jistou organizační skutečnost bez ohledu na to, zda jsou formálně nebo právně registrovány;
- soukromé, jsou odděleny od státní správy a ani jí nejsou řízeny;
- neziskové, mohou svou činností vytvářet zisk, který musí být použit na cíle, pro které byla organizace založena, tedy vytvořený zisk nesmí být přerozdělen mezi vlastníky nebo vedení organizace;
- samosprávné a nezávislé, jsou schopny řídit samy sebe, tzn. jsou vybaveny vlastními postupy a strukturami, které umožňují kontrolu vlastních činností;
- dobrovolné, jsou založeny na dobrovolné účasti na svých činnostech (například výkonem neplacené práce vykonávané pro organizaci).“ (Takáčová, 2010)

Členění neziskových organizací

Existuje několik členění neziskových organizací právě kvůli tomu, že pojem „nezisková organizace“ není právně jasný. Jedním z možných členění vyjmenovává autor Rektoričik ve svém díle následovně:

- a) Neziskové soukromoprávní organizace vzájemně prospěšné, s globálním posláním vzájemně prospěšné činnosti.
- b) Neziskové soukromoprávní organizace veřejně prospěšné, s globálním posláním veřejně prospěšné činnosti.
- c) Neziskové veřejnoprávní organizace typu organizačních složek a příspěvkových organizací státu a samosprávných územních celků s globálním posláním veřejná správa a veřejně prospěšná činnost.
- d) Neziskové ostatní veřejnoprávní organizace, s globálním posláním veřejně prospěšná činnost.
- e) Neziskové soukromoprávní organizace typu obchodních společností a jim podobných (jde o výjimečné případy neziskových organizací) s možností globálního poslání veřejně i vzájemně prospěšné činnosti. (Rektoričik & kolektiv, 2007)

Účetnictví a specifika vedení účetnictví v neziskové organizaci a její způsob financování

Hlavním rysem neziskových organizací, u kterých hlavní činností není podnikání, je, že přispívají k veřejnému dobru, dále usilují o dobro lidí, určitých skupin nebo společnosti jako celku. Dalším rysem nestátních neziskových organizací je, že mají poslání. Dalším členěním nestátních neziskových organizací například dle autora Stejskala (Stejskal, Kuvíková, & Mařátková, 2012, str. 20) je, že organizace jsou například:

- a) veřejně prospěšné – jejich posláním je produkovat statky a služby, které uspokojují potřeby široké veřejnosti, například poskytují služby pro všechny, kteří potřebují poskytované služby, např. Český červený kříž, organizace postiženým HIV, atd.

b) vzájemně prospěšné – jejich posláním je sloužit svým členům (případně jejich blízkým, tj. uzavřenému okruhu osob, které jsou zároveň i členy organizace (například tělovýchovná jednota, klub důchodců, zahrádkáři apod.).

Jedná se o organizace, které nejsou založeny za účelem podnikání, nýbrž za účelem tvorby užítku, který je směřován pro vlastní členy neziskové organizace nebo pro celou společnost.

Účetnictví nestátních neziskových organizací je vedeno v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví a vztahuje se k tomu prováděcí předpis vyhláška č. 504/2002 Sb. a navazující ČUS 401-414, které používají účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (neziskové organizace). České účetní standardy mají zvláštní postavení v českém právním řádu, kdy se jedná o metodiku směřující k harmonizaci účetnictví a vždy jsou cíleně zaměřeny (např. otevírání a uzavírání účetních knih, řešení inventarizačních rozdílů, určování dlouhodobého majetku, zásob, zúčtovacích vztahů, nákladů a výnosů, vlastních zdrojů a dlouhodobých závazků apod.

Vyhláška č. 504/2002 Sb. upravuje rozsah a způsob sestavování účetní závěrky, uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv v účetní závěrce, dále uspořádání a označování a obsahové vymezení nákladů a výnosů a výsledku hospodaření v účetní závěrce, uspořádání a obsahové vymezení vystavujících a doplňujících informací v příloze účetní závěrky, směrnou účtovou osnovu, účetní metody. Vyhláška obsahuje tři přílohy:

- uspořádání a označování položek rozvahy
- položky výkazu zisku a ztráty
- směrnou účtovou osnovu.

V určitých případech je při vedení účetnictví nestátních neziskových organizací využít vyhlášku č. 507/2002 Sb., která upravuje pravidla pro vedení jednoduchého účetnictví. Tato vyhláška vymezuje účetní knihy (deníky) jednoduchého účetnictví, povinný obsah účetních knih – peněžního deníku a knihy pohledávek a závazků, dále rámcový obsah pomocných knih a evidenci majetku.

Financování nestátních neziskových organizací je závislé na typu neziskové organizace. Každá nestátní nezisková organizace má vnitřními předpisy nebo i přímo legislativními předpisy určeno, jakým způsobem získává zdroje na financování chodu své organizace a činnosti. Jedním z možných způsobů získání finančních prostředků jsou veřejné rozpočty. V tomto případě pokud nezisková organizace získává finanční prostředky z veřejných rozpočtů, tak se na ni automaticky vztahují i veškeré platné nástroje financování z veřejných rozpočtů. Dalšími zdroji financování neziskových organizací mohou být vlastní zdroje, které představují zdroje, které jsou zpravidla poskytovány vlastními členy nebo je organizace opatřuje vlastní činností. Vlastní zdroje tvoří tzv. samofinancování a tvoří jej členské příspěvky, příjmy z výkonu hlavní činnosti a příjmy z výkonu doplňkových činností a podnikání.

Členské příspěvky zpravidla vyplývají členům přímo ze stanov nebo statutu a o jejich výši rozhoduje příslušný orgán organizace. Výši členského příspěvku může být dána částkami odvodů vyšším organizačním jednotkám apod. Rovněž mohou být k vlastnímu financování použity i tzv. mimořádné členské příspěvky.

Posledním vlastním zdrojem financování nestátní neziskové organizace může být doplňková činnost. Nezisková organizace často vlastní nejrůznější majetek, který kromě hlavního účelu může být i využíván pro získání dodatečných prostředků, například jako pronájem sportovišť, ploch, pozemků, speciálního vybavení apod. Výnos pro neziskovou organizaci může také přinášet i volný finanční majetek pokud jsou využity vhodné finanční instrumenty. v rámci doplňkové činnosti bývají mezi vlastními zdroji i příjmy z poskytovaných služeb, které mohou být například za poskytování reklamy podnikatelům, spolupráce s obcemi při pořádání společenských akcí apod.

Jinými zdroji financování této neziskové organizace mohou být cizí zdroje, které účetní jednotka může získat na určitou dobu a po sjednané době musí finanční prostředky vrátit (např. úvěr, půjčky). Dále mohou být získávány zdroje na podporu činnosti organizace, kdy se například může jednat o peníze z veřejných rozpočtů pro organizace dětí a mládeže, či o dary soukromých osob. (Stejskal, Kuvíková, & Mařátková, 2012, stránky 105-107).

K dalším zdrojům financování patří i potenciální zdroje, které mohou být získány a čerpány na činnost neziskové organizace. Jedná se o nenárokové prostředky, které je možné získat na základě žádosti či projektu od nejrůznějších veřejných orgánů, soukromých organizací a jednotlivců. Může se jednat například o příspěvky ze zdrojů Evropské unie, přímé dotace ze státního rozpočtu, nepřímé dotace ze státního rozpočtu, příspěvky územních samospráv, příspěvky od nadací a nadačních fondů, a různé druhy dárcovství.

Vliv legislativních změn na účetnictví neziskových organizací

Do konce roku 2013 existovalo mnoho právních norem, které upravovaly jednotlivé neziskové organizace. Přehled druhů neziskových organizací a k nim vztahující se právní normy zpracovala do přehledné tabulky (viz tabulka 1) autorka Kuvíková (Stejskal, Kuvíková, & Mařátková, 2012, str. 18).

Tabulka 1 Přehled právních norem upravujících druhy neziskových organizací

Druh neziskové organizace	Nomenklatura právní normy
Zájmová sdružení právnických osob	§ 20f a následující zákon č. 40/1964 Sb.
Občanská sdružení včetně odborových organizací	Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů
Politické strany a politická hnutí	Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích
Registrované církve a náboženské společnosti	Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
Nadace, nadační fondy	Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
Obecně prospěšné společnosti	Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
Veřejné vysoké školy	Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
Veřejné výzkumné instituce	Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích
Školy a školské právnické osoby podle zvláštního právního předpisu	Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
Obce	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
Kraje	Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
Príspevkové organizace a organizační služby státu	Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
Príspevkové organizace a organizační složky obcí a krajů	Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
Státní fondy	Každý státní fond je zřízen zvláštním zákonem
Organizace s mezinárodním prvkem	Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizace s mezinárodním prvkem
Společenství vlastníků bytových jednotek	Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům
Honební společenstva	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zdroj: Stejskal, Kuvíková, & Mařátková, 2012

Legislativa neziskových organizací od r. 2014

Od ledna r. 2014 vstoupila v platnost velká rekodifikace soukromého práva. Vyšel a vstoupil v platnost nový zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník). Tyto změny soukromého kodexu se promítly se ve spouště dalších právních předpisů. Například pojetí veřejné prospěšnosti se promítlo v odlišném zdaňování u neziskových organizací oproti předchozí legislativě.

Tabulka 2 Přehled neziskových organizací a právní normy od 1.1.2014

Druh neziskové organizace	Druh právní normy k 31. 12. 2013	Použitá legislativa vč. účetních předpisů od 1. 1. 2014
Zájmová sdružení právnických osob	§ 20f a následující zákon č. 40/1964 Sb. Používá se pouze pro již založená zájmová sdružení právnických osob. Nová právní norma nevznikla.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník právní úpravu zájmových sdružení právnických osob neobsahuje. S účinností toho zákona již nebude možné založit další nové sdružení, nastane tedy tzv. „stop stav“ v počtu zájmových sdružení právnických osob. Právní úprava zájmových sdružení právnických osob po účinnosti občanského zákoníku je řešena v přechodných ustanoveních § 3051, případně § 3041 a § 3042. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414 nebo

		Vyhlášky č. 507/2002 Sb.
Občanská sdružení včetně odborových organizací	Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů Účinností od 1.1. 2014 zákon č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku tento zákon byl zrušen.	Zákon byl zrušen a nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb., § 214 až § 302; Odborové organizace: Podle § 3025 se ustanovení nového občanského zákoníku o právnických osobách a spolku na odborové organizace použijí přiměřeně jen v rozsahu, v jakém to neodporuje jejich povaze zástupců zaměstnanců podle mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána a které upravují svobodu sdružování a ochranu práva svobodně se sdružovat. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414 Vyhlášky č. 507/2002 Sb.
Politické strany a politická hnutí	Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414 Vyhlášky č. 507/2002 Sb.
Registrované církve a náboženské společnosti	Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414 Vyhlášky č. 507/2002 Sb.
Nadace, nadační fondy	Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech	Nová úprava v zákonu 89/2012 Sb., občanském zákoníku v § 303 – 305 jsou definovány fundace, dále § 306 až § 393 se týká nadací a § 394 až 401 upravuje nadační fondy; Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414 Vyhlášky č. 507/2002 Sb.
Obecně prospěšné společnosti	Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech	Zákon zrušen, ale stávající o.p.s. fungují v souladu s původním předpisem. Od 1.1.2014 nebudou vznikat nové o.p.s. V novém občanském zákoníku v § 3050 je uvedena možnost transformace na ústav, nadaci nebo nadační fond. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Veřejné vysoké školy	Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Veřejné výzkumné instituce	Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Školy a školské právnické osoby podle zvláštního právního předpisu	Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Obce	Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 410/2009 Sb., ČUS 701-710
Kraje	Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 410/2009 Sb., ČUS 701-

		710
Príspevkové organizace a organizační služby státu	Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 410/2009 Sb., ČUS 701-710
Príspevkové organizace a organizační složky obcí a krajů	Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 410/2009 Sb., ČUS 701-710
Státní fondy	Každý státní fond je zřízen zvláštním zákonem	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 410/2009 Sb., ČUS 701-710
Organizace s mezinárodním prvkem	Zákon č. 116/1985 Sb., o podmínkách činnosti organizace s mezinárodním prvkem	Zákon byl zrušen. Od 1.1.2014 se řídí občanským zákoníkem a aplikují ustanovení o společnostech. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Společenství vlastníků bytových jednotek	Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům	Zákon byl zrušen. Nahrazen novým občanským zákoníkem v § 1157 až § 1190 řeší bytové spoluvlastnictví a SVJ od § 1194 až § 1222. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414
Honební společenstva	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti	Zákon platí, nebyl zrušen. Účtují dle vyhlášky č. 504/2002 Sb., ČUS 401-414

Zdroj: Vlastní zpracování

Například z nejrozšířenější formy neziskových organizací - občanských sdružení se od 1.1.2014 staly spolky. Tento pojem zavádí nový Občanský zákoník. Úkolem je, aby byl kladen větší důraz na spolkovou činnost a členský charakter spolků. Již existující občanská sdružení mají povinnost se do 3 let dát do souladu s novou právní úpravou a budou se jmenovat zapsaný spolek (zkratka z. s.). Neziskové subjekty mají možnost transformovat se na nově zavedené formy ústav nebo sociální družstvo.

Od roku 2014 definuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník veřejnou prospěšnost v § 146. Tento paragraf obsahuje obecné ustanovení o veřejné prospěšnosti. Veřejná prospěšnost je chápána jako možná vlastnost právnických osob. Tento § občanského zákoníku uvádí: „*Veřejná prospěšnost je právnická osoba v tomto pojetí má být veřejně prospěšnou, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním, vlastní činností, k dosahování obecného blaha, a to pokud na její rozhodování mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabytá majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.*“ K podrobnější právní úpravě mělo dojít zákonem o veřejné prospěšnosti, avšak tento zákon se nepodařilo přijmout.

3 Závěr

Neziskové organizace se často označují i jinými názvy jako například nevýdělečné organizace, které nejsou založeny za účelem získávání výdělku, respektive nejsou založeny za účelem podnikání (což je dosazování zisku). Od účinnosti nového občanského zákoníku se začíná vžívat pojem veřejně prospěšné organizace. Typické pro neziskové a nevýdělečné organizace je, že mohou vytvářet zisk a tedy vydělávat prostředky formou vedlejší, tzv. doplňkové činnosti s tím, že získané finanční prostředky se reinvestují do hlavní činnosti či rozvoje organizace, tedy jejího hlavního poslání. Neziskové organizace proto tedy hospodaří i se schodkovými rozpočty, které mohou být i pokrývány z jiných zdrojů, například veřejných rozpočtů nebo darů.

Neziskové organizace patří k subjektům, které bývají financovány z různých zdrojů a v rámci těchto činností dochází k dobrovolné práci a přinášejí společnosti i ekonomice pozitivní efekty. V oblasti neziskových organizací existuje mnoho typů a odlišují se právním vymezením, dále způsobem financování.

Přehled použité literatury

- Hornová, L. (2015). *Analýza účetnictví neziskové organizace a vliv legislativních změn na její účetnictví* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích (rozpracovaná).
- Preislerová, D. (2008). *Účetnictví pro střední školy, podnikatele*. Brno: MC nakladatelství.
- Rektořík, J., & kolektiv. (2007). *Organizace neziskového sektoru: Základy ekonomiky, teorie a řízení*. Praha: Ekopress, s.r.o.
- Stejskal, J., Kuvíková, H., & Maťátková, K. (2012). *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Takáčová, H. (2010). *Účetnictví neziskových organizací*. Praha, Hl. město Praha, Česká republika: Nakladatelství Oeconomica.

Metody kreativního účetnictví, modely a jejich využití

Bc. Jitka Klečková

Abstrakt: *Cílem tohoto příspěvku je formulovat nejznámější techniky kreativního účetnictví ve vazbě na vybrané položky účetních výkazů, včetně jejich dopadu, a dále zhodnotit vybrané modely kreativního účetnictví, jež se používají k odhalení případné manipulace s vykazovanými účetními údaji. Příspěvek se zabývá podstatou kreativního účetnictví. Kde uvádí možné definice kreativního účetnictví, nejznámější techniky a důvody, respektive příčiny, které k jeho využití vedou. Další část příspěvku je zpracována pro oblast prevence, odhalení a boje proti němu. Dále příspěvek obsahuje analýzu vybraných položek účetních výkazů v souvislosti s praktikami kreativního účetnictví. Jsou zde uvedeny i jejich dopady na rozvahu a výkaz zisků a ztrát. Součástí příspěvku je také případová studie, která řeší problematiku identifikace zmanipulovaných účetních výkazů. Rozpoznat kreativitu v účetních datech umožňují tzv. modely kreativního účetnictví. Pro tento „výzkum“ jsem vybrala dva z nich – Beneish model a CFEBT model.*

Klíčová slova: kreativní účetnictví · věrný a poctivý obraz · účetní výkazy · zmanipulované účetní výkazy · techniky kreativního účetnictví · modely kreativního účetnictví

1 Úvod

Kreativní účetnictví, v mnoha zdrojích označováno také jako tvořivé účetnictví, začalo být aktuální v průběhu 80. let minulého století. První literatura na toto téma se ale začala objevovat až o několik let později. Do současné doby však stále není k dispozici dostatečné množství seriózních materiálů, které by se tímto tématem zabíraly. Jedná se o relativně nový pojem. Do povědomí široké veřejnosti se dostal zejména ve spojitosti s krachem amerických i evropských společností.

Definice tohoto pojmu existuje několik. Střetávají se zastánci různých názorů. Lze je rozdělit v podstatě do dvou skupin. První skupinu představují autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako součást běžné praxe. Do druhé skupiny se naopak řadí autoři, kteří kreativní účetnictví vnímají jako prolhanou a v rámci účetního výkaznictví i jako nevhodnou činnost. Svým způsobem praktikování nejrůznějších metod kreativního účetnictví umožňují samy zákonem definované předpisy. Ty nabízejí v mnoha případech různá variantní řešení. Jsem toho názoru, že na kreativním účetnictví nemusí být za jistých okolností nic špatného. Účetnictví je ve své podstatě tvůrčí disciplínou. Umožňují-li zákonné předpisy volby ve způsobu účtování či oceňování určité transakce, je na účetní jednotce pro jakou se rozhodne. Otázkou nicméně zůstává, zda finanční výkazy pak nebudou po „kreativním zásahu“ vzdáleny svému pravdivému a věrnému obrazu. (Drábková, 2013)

Řada odborných literárních pramenů nahlíží na kreativní účetnictví jako na proces, při kterém účetní využívají svých znalostí účetních pravidel a předpisů k manipulaci údajů vykazovaných na účtech podniku. Při posuzování, jedná-li se v konkrétních případech o užití kreativního účetnictví, je třeba rozlišovat mezi záměrným a nezáměrným zkrreslováním informací. (Krupová, 2001)

Podnětů, které vedou k využívání a praktikování kreativního účetnictví, existuje celá řada – například podněty ze strany manažerů, práce špatného managementu, snaha o snížení rizik a nejistot, tlaky ze strany investorů či snaha podnik eliminovat své daňové zatížení. (Krupová, 2001) Jak ale vůbec mohou účetní jednotky kreativní účetnictví realizovat? Literární zdroje uvádějí zejména tři hlavní způsoby, a to výběrem toho nejvhodnějšího účetního postupu mezi rozdílnými účetními metodami, který samozřejmě povolují zákonné předpisy, využitím oblastí, které nejsou plně regulovány účetními pravidly, a v neposlední řadě také provedením optimistického či pesimistického odhadu o budoucnosti. (Amat, Oliveras, Perramon, 2004)

Co se týká samotného odhalování kreativního účetnictví, jedná se o poměrně složitou záležitost, mnohdy totiž zmanipulované účetní výkazy neodhalí ani zkušenější auditoři s dlouholetou praxí. Možností, jak lze odhalit praktiky manipulace s účetními výkazy, existuje však několik. Literární zdroje uvádějí, že dané postupy kreativního účetnictví je možné odhalit i pouze z roční účetní závěrky. Finanční výkazy poskytují uživateli spoustu informací. Na jejich podkladě je možné posoudit celkové hospodaření podniku, jeho finanční sílu i schopnosti, jak bude schopen obstát v budoucnosti. Záleží ale, jak s nimi dokáže člověk „pracovat“.

A jaké nástroje lze vůbec pro identifikaci možné manipulace s účetní závěrkou využít? Literatura uvádí následující: ukazatele likvidity a rentability, horizontální a vertikální analýza, analýza peněžního toku účetních transakcí, Beneish

model neboli tzv. M – skóre, Dechow-Dichev model kvality akruálního principu, Sloanův model akruálního principu, Jonesova nediskreční akruálnost, 12 signálů Lva-Thiagarajana, Benfordův zákon či různé statistické metody – regresní analýza, měření pomocí korelace a mnohé jiné. (Mantone, 2013)

2 Materiál a metodika

V rámci příspěvku byla zpracována případová studie, která se věnuje otázce identifikace zmanipulovaných účetních výkazů. K posouzení rizika manipulace s účetními výkazy účetní závěrky je možné využít celou řadu tzv. modelů kreativního účetnictví. Těchto modelů bylo vytvořeno hned několik. V práci jsou využity dva z nich, konkrétně – Beneish model neboli tzv. M – skóre, a model CFEBT.

Případová studie je aplikována na účetní jednotku, která působí na poli českých účetních předpisů. Finanční výkazy vybrané účetní jednotky jsou podrobeny navrženým modelům, na jejichž základě je pak zhodnocena míra možného zkreslení vykazovaných účetních dat. Údaje pro výpočty vybraných modelů vychází z pěti účetních období. Není sice pravidlem, že využívání kreativního účetnictví vede nutně k bankrotu, jako tomu bylo například u již zmíněné „proslulé“ společnosti Enron, přesto jsem si pro vyhodnocení modelů kreativního účetnictví zvolila právě účetní jednotku, která se v současné době nachází v konkurzním řízení. K realizaci jakékoliv z metod kreativního účetnictví, i přestože jsou legislativou více méně povoleny, se dnes žádná účetní jednotka dobrovolně nepřihlásí. Věrohodnost účetních výkazů je pro uživatele značně oslabena a možná ztráta budoucích obchodních partnerů či potencionálních investorů je pro podnik vysoká. Záměrně proto byla vybrána účetní jednotka, která se nachází právě v konkurzu, kde je takovéto „chování“ možné očekávat. Pro podložení výsledků modelů je v závěru na základě skutečnosti, že se zvolená účetní jednotka nachází v konkurzním řízení, zahrnut i bankrotní model – Altmanův model.

Cílem příspěvku není „vnutit“ někomu názor, že zkoumaná účetní jednotka „podváděla“ a kreativní účetnictví využívala – záměrem je pouze vyhodnotit možnosti, které uživatelé účetních výkazů v této souvislosti mají. Každý, kdo by měl zájem tyto modely v praxi využít, by však měl mít při „testování“ na paměti, že ne vždy jsou účetní výkazy samy o sobě dostatečně vypovídající. Účetní závěrka daného podniku totiž nemusí obsahovat všechny jeho finanční činnosti. I když tedy jednotlivé propočty modelů budou poukazovat na neobvyklé změny či značné anomálie v účetní závěrce, nemusí se ještě jednat o její záměrnou manipulaci. Na druhou stranu ani skutečnost, že modely neobvyklé změny či různé vztahy neobjevily, nedokazuje, že s účetní závěrkou nebylo manipulováno. V případě ale, že výsledky modelů vyvodí určité nesrovnalosti, pak je zapotřebí zjišťovat příčiny jejich vzniku. Důležitá je vždy součinnost se zkoumaným podnikem, který by měl být schopen výsledky obhájit, v případě, že modely budou poukazovat na možné riziko „hraní si“ s účetními údaji.

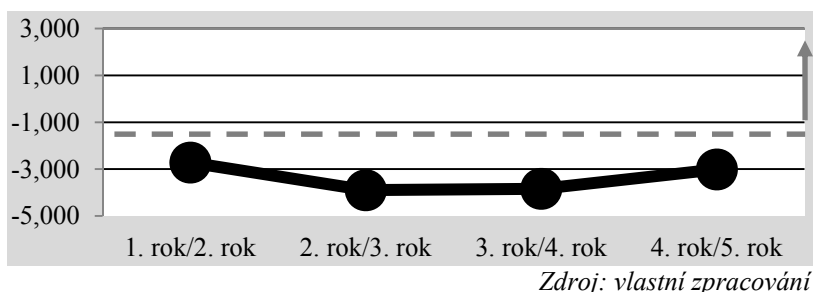
3 Výsledky

Na základě provedené analýzy vybraných položek účetních výkazů byly aplikovány vybrané techniky kreativního účetnictví. Účetní jednotky mají možnost upravit své výstupy pomocí většiny položek rozvahy či výsledovky. Na této úrovni je příspěvek konkrétně věnován kreativně účetním praktikám, které vyplývají z účetního zachycení dlouhodobého hmotného i nehmotného majetku, zásob, pohledávek a závazků, včetně pravidel časového rozlišování nákladů a výnosů. Zmíněny byly také dopady účelného zaměňování finančního leasingu za jeho operativní formu a naopak, dopady vykazování faktoringu i dopady, které plynou z využití strategických podnikatelských jednotek. Vybrané metody umožňují účetní jednotce ovlivnit její účetní výstupy a následně i propočtené hodnoty vybraných finančních ukazatelů. Jednotlivé metody dávají rozdílné výsledky jak celkové výše vykazovaných aktiv, tak i výsledku hospodaření. Záleží na účetní jednotce, zda je jejím záměrem zvyšovat hodnotu svých aktiv a tím i zlepšovat některé ukazatele z finanční analýzy, jako například ukazatele rentability aktiv nebo zadluženosti, či zda je jejím cílem vykázat co nejnižší daňovou povinnost. Pokud bude chtít podnik platit státu na daních co nejméně, pak je zřejmé, že se bude snažit zvyšovat hodnotu svých nákladů. Prostor pro to vytvářejí některé výše zmíněné praktiky kreativního účetnictví, například záměna technického zhodnocení za opravu, popřípadě údržbu, vhodně zvolená metoda odepisování nebo nadměrná tvorba opravných položek nebo rezerv a mnohé jiné. Při zjišťování základu daně se vychází z hospodářského výsledku, který je určen rozdílem mezi vykázanými výnosy a náklady. Zvýšení nákladů potom pochopitelně základ daně snižuje.

Zpracovaná případová studie se zabývá otázkou možné manipulace s účetními výkazy. Takto byly propočteny na účetních datech konkrétní účetní jednotky dva modely kreativního účetnictví – Beneish model a CFEBT model. Oba tyto modely se snaží identifikovat možnou záměrnou manipulaci s účetními výkazy podniku, přesto ale jejich výsledné hodnoty byly odlišné. V případě modelu Beneish byly v jednotlivých sledovaných letech vidět u některých ukazatelů sice poměrně značné výkyvy, v jejich součtu však model na možnost, že si zkoumaná účetní jednotka se svými finančními výkazy záměrně „pohrávala“, neukázal. Propočtení modelu CFEBT ale naopak toto riziko nevyloučil. Možná mani-

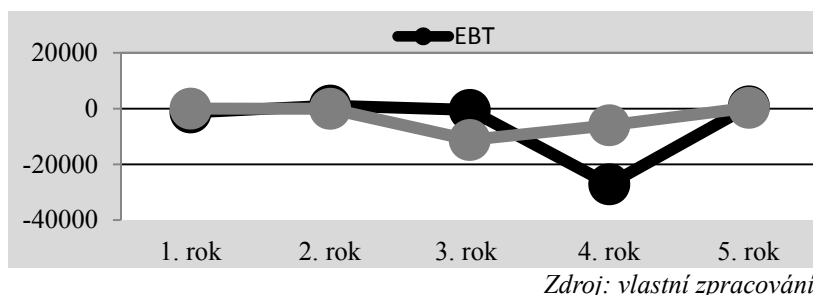
pulace s účetními výkazy byla poměrně vysoká. Rozdílnost ve výsledcích může být způsobena omezeností modelu Beneish. Ten totiž zkoumá rizika jiných účetních systémů, byl navržen pro identifikaci možné manipulace s účetními daty v rámci Všeobecně uznávaných účetních principů – tzv. US GAAP. „Beneishův model“ byl stejně jako řada jiných finančních modelů testován na vybraném vzorku podniků. Na základě propočtu toho modelu došel profesor Beneish k 76% správné predikci. Výsledky nejsou tedy stoprocentně spolehlivé. Pokud ale model poukáže na určité nesrovnalosti či změny v trendu, pak je zapotřebí jim věnovat značnou pozornost.

Obrázek 1 Vývoj M – skóre za sledovaná období

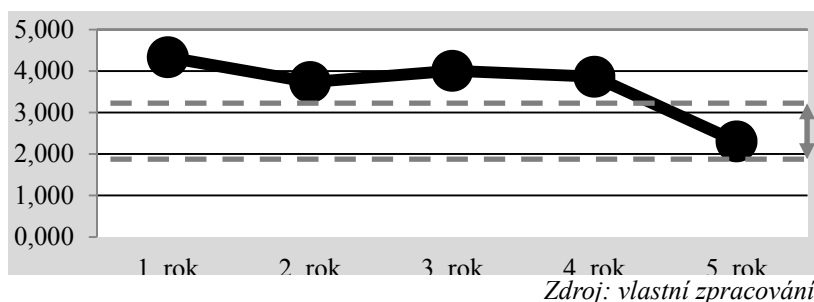

Model CFEBT byl navržen přímo pro účetní výkazy sestavené v rámci českých účetních principů. Poměruje účetní výsledek hospodaření a změnu peněžního toku za sledovaná období. Výsledek hospodaření, potažmo zisk, ale není nutně tím spolehlivým měřítkem výkonnosti podniku. Podnik zisk totiž může nastavit tak, aby vyhovoval jeho vlastním potřebám – může se tedy snažit o jeho záměrné „zkrášlování“. Odpověď na to, zda se podnik nachází v „dobré“ situaci, nám, podle mého názoru, může dát právě taková hodnota peněžních prostředků. Ta nám totiž může povědět, zda je podnik solventní a schopný splácet své závazky v dohodnutých lhůtách. Znat takovou informaci je bezpochyby pro budoucí „zavázání se“ s podnikem velmi důležité. Ale zpět k modelu CFEBT. I tento model na konkrétních datech poukázal na významné výkyvy v průběhu jednotlivých let. Příčiny mohly být vyvolány například nesprávným užitím pravidla časového rozlišování nákladů a výnosů, různými nepeněžními operacemi, jako jsou odpisy nebo vytváření či rozpouštění rezerv, popřípadě mohly výkyvy způsobit také změny stavu nepeněžních složek pracovního kapitálu. V tomto konkrétním případě bylo možné zpozorovat patrné změny v hodnotách u stavu zásob, pohledávek i opravných položek. Účetní jednotka by měla být schopna změny věrohodně zdůvodnit, pokud pro to nebude mít objektivní vysvětlení, měly by být účetní výkazy podrobeny dalšímu zkoumání.

Obrázek 2 Vývoj EBT a změny CF za sledovaná období (v Kč)

S ohledem na skutečnost, že se zkoumaná účetní jednotka v současnosti nachází v konkurzu, byl pro podložení výsledků výše uvedených modelů kreativního účetnictví propočítán i bankrotní model – Altmanův model. V čase měly výsledné hodnoty tohoto modelu klesající tendenci. Z počátku sledovaného období se daná účetní jednotka jevila jako prosperující, s postupem času se však dostala do tzv. pásma šedé zóny, tedy pásma, kde nemůžeme jednoznačně určit, zda podnik přežije nebo zda je bezprostředně ohrožen bankrotem. Za klesajícím vývojem mohla stát právě možná manipulace s účetními daty. Výsledky výše uvedeného modelu CFEBT totiž tuto „skutečnost“ připustily.

Obrázek 3 Vývoj Z – skóre za sledovaná období

4 Závěr

Príspevek se věnuje důsledky použití vybraných technik kreativního účetnictví - jeho metodám a modelům. „Problematika“ kreativního účetnictví je poslední dobou velmi diskutovaným tématem. Ač není jeho využívání nezákonné, veřejnost ho považuje za neetické. Zkresluje realitu a ve většině případů nevyovídá o skutečném hospodaření účetní jednotky.

Kreativita či různá tvůrčí činnost je obecně společností poměrně vysoce ceněna. Takoví kreativně založení zaměstnanci jsou dnes pro podniky značným přínosem. Bez kreativních technologií, vývojářů, IT specialistů nebo obchodníků se totiž žádný úspěšný podnik neobejde. Popularita kreativity ve spojení s účetním výkaznictvím už ale tak velká není. Kreativní, tvořivé účetnictví v sobě totiž zahrnuje praktiky, které vedou k falšování účetních údajů a pozměňování účetních skutečností. Ze strany podniku jde o záměrné zkreslování reality za účelem lepší prezentace v účetních výkazech a dosažení tak výhodnější pozice na trhu. Finanční výkazy jsou mnohdy jediným informačním zdrojem o účetní jednotce. Z toho důvodu je jejich vypovídací schopnost pro uživatele velice významná. Jakákoli manipulace s účetními údaji může přinést jiné výsledky. Informace obsažené v účetních výkazech slouží uživatelům k rozhodování – k rozhodování například zda se smluvně s daným podnikem zavázat, využít jeho obchodní nabídky či investovat do jeho aktivit. Na podkladě účetních výkazů je možné propočítat celou řadu ekonomických ukazatelů a provést nespočet finančních analýz. Výsledky pak umožňují zhodnotit finanční zdraví podniku i předpovědět jeho budoucí vývoj. Zkreslené údaje ale pochopitelně odráží nepřesné výsledky. Mnohdy je možné na jejich základě ohodnotit podnik takovou pozicí na trhu, které ani zdaleka ve skutečnosti nedosahuje. Uživatelé účetních výkazů by proto měli mít možnost posoudit riziko jejich možné manipulace.

Kreativní účetnictví z našeho povědomí jen tak nezmizí. I když analytici říkají, že by ekonomika měla v letošním roce růst, stále jsou však k vidění následky recese. A ty jsou právě podle odborníků tou největší motivací k manipulaci finančních výsledků. U nás, v České republice, se podnikatelské subjekty snaží zejména vykázat co nejnižší výsledek hospodaření, aby tak eliminovaly svou daňovou zátěž a odvedly do státního rozpočtu na daních co nejméně. Jsou naopak ale i takové subjekty, kterým jde o úplně jiný „trend“. Posunout podnik výš, vylepšit obrázek o své konkurenční úspěšnosti, zvýšit dostupnost finančních prostředků u bank nebo investorů a mnohé další. Využívání kreativního účetnictví půjde tak i nadále ruku v ruce se záměry účetních jednotek – s jejich cíli, představami (ať už jsou reálné či nereálné) i nastavenou obchodní politikou. Mezi veřejností se o záměrném „zkrášlování“ všeobecně ví. Nikomu se nelíbí, mnohé dokonce ovlivňuje. Napadá mě tedy otázka, kdy na to společnost řekne „dost“ a přestane tyto praktiky tolerovat.

„Problematika“ kreativního účetnictví je bezesporu aktuálním tématem, zabývá se jím i ve světě však jen minimum literatury. Možná je to z toho důvodu, aby nebyl na jejím základě poskytnut návod pro podniky k využívání jeho praktik. Nejlepší možnou „ochranou“ je dle mého názoru v tomto směru přirozeně prevence, ale i schopnost umět rozpoznat, odhalit a porozumět takovýmto kreativním praktikám.

Poděkování

Tento příspěvek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU2014 – Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

- Amaz, O., Oliveras, E., Perramon, J. (2004). *Earnings management in Spain. Some evidence from companies quoted in the Spanish stock exchange*. Dostupné z: <http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/677.pdf>. (cit. 2014-01-02)
- Drábková, Z. (2013). *Kreativní účetnictví a jeho meze v podmínkách českých účetních předpisů*. Časopis účetnictví, roč. 8. ISSN 0139-5661.

- Klečková, J. (2014). *Metody kreativního účetnictví, modely a jejich využití* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Kovanicková, D. (2003). *Finanční účetnictví: světový koncept*. 4. aktualizované vyd. Praha: Polygon. 524 s. ISBN 80-727-3090-8.
- Krupová, L. (2001). *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví – možnosti a meze*. Praha: Komora auditorů České republiky. 64 s. ISBN 978-80-90285-521.
- Mantone S., P. (2013). *Using analytics to detect possible fraud: tools and techniques*. 1. vyd. New Jersey: Wiley. 368 s. ISBN 978-1-118-58562-7.
- Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991Sb., o účetnictví
Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

The creative accounting methods, the models and their use

Bc. Jitka Klečková

Abstract: *The aim of this paper is to formulate the best known techniques of creative accounting in relation to the selected items of financial statements, including their impact, and evaluate selected models of creative accounting, which are used to detect possible manipulation of reported accounting data. This paper describes the most famous company - "famous" Enron that "the era of" creative accounting at the beginning of the new millennium began. The paper contains an analysis of selected items of financial statements in connection with the creative accounting practices. They are presented here as well as their impact on the balance sheet and profit and loss account. Part of the analysis is also a case study that addresses the issue of identifying manipulated financial statements. Recognize creativity in accounting data allow so. Models of creative accounting. For this "research" I selected two of them - Beneish model and CFEBT model.*

Key words: creative accounting · a true and fair view · financial statements · manipulated financial statements · creative accounting techniques · models of creative accounting

JEL: M40

Kreativní účetnictví ve sféře přenosu dat z manažerského do finančního účetnictví se zaměřením na zásoby

Bc. Radka Smrčková

Abstrakt: Příspěvek pojednává o možném uplatnění kreativního účetnictví při přenosu dat z manažerského do finančního účetnictví v rámci agendy zásob. V příspěvku je popsáno finanční a manažerské účetnictví včetně obecných rozdílů mezi těmito druhy účtování. Dále se zde nachází popis vybraných oblastí zásob umožňujících aplikaci kreativního účetnictví. Následně jsou stanoveny dva hlavní motivy pro kreativní činnost managementu, charakterizovány oblasti zásob, které budou předmětem dalšího zkoumání a provedeny výpočty pro fiktivní výrobní podnik. Nakonec jsou tyto výpočty shrnuty a jsou navrženy metody vedoucí ke splnění stanoveného cíle účetní jednotky.

Klíčová slova: kreativní účetnictví · finanční účetnictví · manažerské účetnictví · kalkulace

1 Úvod

Podniky účtující na základě českých účetních předpisů mají mnohdy možnost výběru mezi stanovenými metodami vedoucími ke zjištění výše nebo struktury vykazovaných položek. Rozhodování mezi těmito metodami ale neprobíhá vždy na úrovni finančního účetnictví, nýbrž je ukotveno v manažerském účetnictví, jehož výstupy se přelévají do výkazů finančního účetnictví.

Vzhledem k této skutečnosti je zřejmé, že podnik, který je obeznámen s možností výběru metody jemu vyhovující, této příležitosti využije a vybere takový postup stanovení hodnoty položky finančního účetnictví, který povede k jemu stanovenému cíli.

Provádění praktik kreativního účetnictví za účelem dosažení daných cílů však může být postihováno státem pověřenými orgány, což si někteří podnikatelé nemusí uvědomovat a požadují tedy po svých manažerech (jako tvůrcích účetních výkazů) nebo účetních stále větší manipulaci vykazovaných dat. Ke zmíněnému postihování státními institucemi může docházet buď z důvodu nedodržování věrného a poctivého obrazu účetní závěrky a také kvůli krácení daňové povinnosti firmami.

Cílem příspěvku je charakterizovat vybrané oblasti umožňující kreativní činnost managementu v rámci agendy zásob a ukázat na konkrétních případech aplikaci této kreativní činnosti podniku.

2 Materiál a metodika

Nejprve jsou stanoveny základní motivy podniku pro úpravu dat v již zmíněném procesu účtování. Na základě stanovených motivů jsou charakterizovány konkrétní oblasti zásob, kde je možná kreativní činnost ze strany managementu.

Následně bude tato činnost managementu vyobrazena pomocí konkrétních výpočtů.

Výsledky se tedy budou snažit odpovědět na následující otázky:

1. Jaký motiv bude mít účetní jednotka v následně uvedeném modelu pro svou kreativní činnost?
2. V jakých konkrétně vybraných oblastech agendy zásob je možné záměrně upravovat data a dosahovat tím stanoveného strategického cíle?
3. Jak toto kreativní účtování vypadá v konkrétních příkladech?

3 Výsledky

Shrnutí rozdílů mezi manažerským a finančním účetnictvím (rizikové momenty)

Na základě teoretických poznatků je možné shrnout základní rozdíly mezi manažerským a finančním účetnictvím, jak to ukazuje následující tabulka.

Tabulka 1 Shrnutí rozdílů mezi finančním a manažerským účetnictvím

FINANČNÍ ÚČETNICTVÍ	MANAŽERSKÉ ÚČETNICTVÍ
Pojetí aktiv a pasiv vymezené právními předpisy	Možnost odlišného pojetí aktiv a pasiv
Oceňování v historických cenách	Volba jiné formy oceňování podle požadavků na řízení
Orientace na minulost	Orientace na současnost a budoucnost
Zachycení externích vztahů	Zachycení externích i interních vztahů
Výkazy veřejně přístupné	Výkazy a další informace přístupné jen řídicím pracovníkům

Zdroj: vlastní zpracování

V souvislosti s tímto schématem je možné položit si otázku, která vlastnost pravděpodobně nejvíce nabádá ke kreativní činnosti?

Pokud jde o **finanční účetnictví**, zásadní roli v rozhodování, zda kreativně účtovat nebo ne, hraje pravděpodobně skutečnost, že výkazy finančního účetnictví jsou veřejně přístupné. Motivem pro tuto manipulaci s daty může být například snaha skrýt před konkurencí výsledky prodeje. Dále se může účetní jednotka snažit skrýt některé skutečnosti před obchodními partnery nebo věřiteli. Jelikož se z těchto výkazů počítá daň z příjmů, budou zde pochopitelně tendence ovlivňovat výsledky i z tohoto důvodu.

Situaci komplikuje fakt, že téměř každý podnik chce pochopitelně působit na okolí a uživatele účetních výkazů co nejlepším dojmem a zároveň se snaží skrýt svá slabá místa. Může ale nastat i opačná situace, kdy je podnik záměrně vykreslován s cílem snížit jeho tržní hodnotu, čili levně prodat nebo účelově zfúzovat.

Manažerské účetnictví sice poskytuje informace, které jsou přístupné řídicím pracovníkům, ovšem můžou z těchto informací vyplývat výkazy, které nejsou součástí účetní závěrky podle právních předpisů, ale můžou být součástí soustav výkazů, které například dceřiná společnost poskytuje mateřské společnosti (plány prodeje). Zde je pravděpodobné, že manažeři budou mít také tendenci kreativně účtovat za účelem vykázání potřebných hodnot u konkrétních položek výkazů.

Z hlediska manažerského účetnictví lze považovat za nejrizikovější vlastnost pro kreativní účetnictví podávání informací nejen o externích, ale také o interních vztazích v rámci podniku. Právě u interních obchodů mezi útvary je možné očekávat největší koncentraci záměrné úpravy dat. Může například docházet k domluveným fiktivním transakcím, které se ve skutečnosti ani nemusí fyzicky uskutečnit a jsou vytvořeny například kvůli navýšení střediskového výsledku hospodaření, který ovšem vstupuje také do celopodnikového hospodářského výsledku.

Skutečnost, že finanční účetnictví zobrazuje jen vztahy s externím okolím, neznamená, že zde není možnost žádné kreativní činnosti. I mezi obchodními partnery se lze v praxi setkat s dohodnutými obchody, u nichž je například na dokladu uvedena jiná částka, než která byla opravdu zaplacená nebo není transakce doložena vůbec žádným dokladem.

Účetní jednotka může využít ve svůj prospěch i například skutečnost, že se podle českých účetních předpisů oceňuje majetek v historických cenách. Také orientace na budoucí vývoj charakteristická pro manažerské účetnictví může vybízet management ke kreativní činnosti.

Motivy pro kreativní činnost managementu

Motivů pro kreativní účetnictví může být hned několik, dosahování maximálního nebo přiměřeně minimálního zisku, dobrá tržní hodnota podniku a výnosnost vložených prostředků vlastníky apod.

Zpracování výsledků je zaměřeno na dva hlavní motivy pro kreativní činnost manažerů (ať už na základě jejich rozhodnutí nebo na základě pokynu od vlastníků), a sice maximalizace nebo naopak minimalizace výsledku hospodaření.

Ke snaze o maximalizaci výsledku hospodaření může vést mnoho důvodů, pravděpodobně jím bude především dosažení lepšího obrazu o hospodaření podniku. Díky tomu může být například podnik atraktivnější pro investory i pro věřitele a může dosahovat lepší pozice na finančních trzích. Těchto cílů chtějí jistě dosáhnout jak vlastníci, tak také

interní uživatelé účetních výkazů, především manažeři (pokud nejsou zároveň vlastníky podniku). Právě manažeři mohou být za dosahovanou výši zisku odměňováni například vyšším mzdovým ohodnocením nebo různými zaměstnaneckými benefity.

Zájem vlastníků na co nejvyšším výsledku hospodaření vyplývá jistě také z touhy o vyšší tržní hodnotu podniku a tím pádem větší výnos z jejich investice. S vyšším ziskem společnosti mohou také samozřejmě majitelé (akcionáři) dostávat vyšší dividendy.

Na druhou stranu se mohou snažit vlastníci i manažeři přiměřeně minimalizovat výsledek hospodaření jako základ daně z příjmů. Uvedená přiměřenost je zde na místě, neboť příliš nízký výsledek hospodaření spojený s vysokým podhodnocením aktiv v rozvaze může odrazovat potenciální investory i věřitele.

Vlastníci se mohou snažit co nejvíce snižovat základ daně díky tomu, aby nemuseli vynakládat tolik peněžních prostředků na placení daně. Manažeři budou pravděpodobně vynakládat úsilí na tuto daňovou optimalizaci především na základě jasného pokynu od vlastníků, protože řídicí zaměstnanci nejsou ti, kteří platí daň vyměřenou od státu společností, ve které jsou zaměstnáni.

Uvedené snahy podniku se pak promítají i do aktivit a vykazování manažerského účetnictví.

Vybrané oblasti agendy zásob umožňující kreativní činnost managementu

Byly vybrány následující oblasti účtování zásob, u kterých se může management rozhodnout o využití té které varianty.

- Ocenění zásob při výdeji podle metody FIFO nebo podle váženého aritmetického průměru.
- Volba metody kalkulace pro účely zjištění, kterou část nepřímých nákladů přiřadit dané kalkulační jednotce.
- Zvláště je zkoumána problematika rozvrhových základů při kalkulování nákladů na vyrobené výkony.
- Rozhodování účetní jednotky o tom, zda vyrobené výkony ocenit ve finančním účetnictví na základě plánovaných nebo skutečně vynaložených nákladů.
- Na předchozí problematiku navazuje ukázka kreativní činnosti v souvislosti s marží podniku.
- Tvorba a rozpouštění opravných položek k zásobám.

Ad a) Výběr způsobu oceňování spotřebovávaných zásob bude mít vliv na výši nákladů na spotřebu a tím pádem i vliv na vykazovaný výsledek hospodaření. Účetní jednotka, čili její manažeři, se rozhodne pro ten způsob oceňování, který více přispěje k jejich cíli, tedy maximalizaci nebo minimalizaci výsledku hospodaření.

Vliv způsobu oceňování na výši nákladů byl sledován ve dvou případech. V prvním případě se jednotkové ceny zásob postupem času snižovaly, v druhém případě se naopak zvyšovaly. Podle výpočtů bylo zjištěno, že při snižování jednotkových cen by podnik preferující maximální zisk oceňoval zásoby váženým aritmetickým průměrem, ale podnik s opačným cílem by zásoby vyskladnil v ceně vypočtené podle metody FIFO. V případě nárůstu jednotkových cen během sledovaného období by se oba podniky s protichůdnými cíli rozhodovaly opačně. Znamená to tedy, že rozhodování účetní jednotky o způsobu oceňování vydaných zásob bude záležet právě na očekávání vývoje budoucích nákupních cen zásob.

Ad b) Při sestavování kalkulace má podnik možnost vybrat si metodu přiřazení nepřímých nákladů na danou kalkulační jednotku. Mezi tyto metody patří kalkulace prostým dělením, dělením s poměrovými čísly a přírážková kalkulace sumační nebo diferencovaná.

Kterou z těchto metod by si měl podnik vybrat vzhledem k plnění svého cíle, znázorňuje následující tabulka vyplývající z výpočtu kalkulací podniku vyrábějícího tři druhy výrobků (V1, V2, V3).

Tabulka 2 Celkové náklady podle metody kalkulace

Metoda kalkulace	Druh výrobku			Celkem
	V1	V2	V3	
Kalkulace prostým dělením	3 420 000	7 500 000	2 520 000	13 440 000
Kalkulace dělením s poměrovými čísly	2 748 000	5 820 000	2 072 000	10 640 000
Kalkulace přírážková - sumační	3 551 282	6 597 436	3 291 282	13 440 000
Kalkulace přírážková - diferencovaná	3 650 401	6 326 337	3 463 262	13 440 000

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvyšších hodnot dosahují výrobky oceněné pomocí přírážkové kalkulace nebo kalkulace prostým dělením, naopak nejnižší hodnotou jsou oceněny výrobky podle kalkulace dělením s poměrovými čísly.

Výsledky rozhodování o metodě přiřazení nepřímých nákladů na daný výrobek mohou být ovlivněny volbou rozvrhových základů u přírážkové kalkulace. Je tedy zřejmé, že při volbě jiné rozvrhové základny než v uvedeném příkladě již nemusí být přírážková kalkulace ideální metodou pro dosahování co nejmenšího zisku.

Ad c) V oblasti rozvrhových základů byly řešeny dvě situace, rozhodování o naturální nebo peněžní základně a o samotné volbě vhodné rozvrhové základny.

Při zkoumání první situace bylo dokázáno, že volba naturální rozvrhové základny vede ke stejným výsledkům, jako volba peněžní rozvrhové základny ovšem pouze v případě, pokud se nemění podmínky, například rozpočet nepřímých nákladů na adekvátní zabranou část skladu nebo cenové relace. V tom případě by se změnila i nákladová a cenová kalkulace. K rozdílným výsledkům ve výši nákladů na výrobu výrobků dochází při použití jiných rozvrhových základů. V příspěvku byl zkoumán vliv dvou základů, a sice součtu přímého materiálu a přímých mezd a celkových přímých nákladů. Výstup výpočtu zobrazuje tabulka.

Tabulka 3 Celkové náklady podle použití různých druhů rozvrhových základů

Rozvrhová základna	Druh výrobku			Celkem
	V1	V2	V3	
Přímý materiál + přímé mzdy	3 551 282	6 597 436	3 291 282	13 440 000
Celkové přímé náklady	3 708 000	6 675 000	3 064 000	13 447 000

Zdroj: vlastní zpracování

Ad d) S metodikou oceňování také souvisí, zda podnik své výrobky ocení na základě plánové kalkulace nebo výsledné kalkulace (zobrazující skutečné náklady výroby za období).

Ad e) Způsob, kterým účetní jednotka ocení své výkony (plánová nebo výsledná kalkulace), bude mít vliv mimo jiné na výši dosahované marže výrobku. Především, pokud podnik stanovuje prodejní cenu prvotně podle tržních podmínek a náklady je nutné této prodejní ceně přizpůsobit.

Ad f) Opravné položky bezesporu poskytují možnost k uplatňování kreativní činnosti managementem. V jaké výši budou opravné položky k zásobám vytvořeny záleží totiž na rozhodnutí řídicích pracovníků. Pokud bude pro účetní jednotku žádoucí mít vykázanou v rozvaze co nejvyšší hodnotu aktiv v netto zobrazení, nebudou tvořit opravné položky na dočasné snížení hodnoty zásob.

Tabulka 4 Shrnutí výsledků pro zkoumaný fiktivní podnik

Oblast pro kreativní činnost		Celková hodnota rozhodující pro splnění cíle	
Ocenění zásob při vyskladnění	snižující se pořizovací ceny	FIFO	18 050,00
		vážený aritmetický průměr	18 037,31
	zvyšující se pořizovací ceny	FIFO	17 590,00
		vážený aritmetický průměr	17 603,37
Metoda přiřazení nepřímých nákladů dané kalkulační jednicí	prostým dělením	13 440 000,00	
	dělením s poměrovými čísly	10 640 000,00	
	přírážková sumační	13 440 000,00	
	přírážková diferencovaná	13 440 000,00	
Rozvrhové základny	naturální základna	13 440 000,00	
	peněžní základna	13 440 000,00	
	rozvrhovou základnou přímý materiál + přímé mzdy	13 440 000,00	
	rozvrhovou základnou celkové přímé náklady	13 447 000,00	
Plánová nebo výsledná kalkulace	plánová kalkulace	3 240 000,00	
	výsledná kalkulace	3 420 000,00	
Obchodní marže	plánová kalkulace	5 500 000,00	
	výsledná kalkulace	5 320 000,00	

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka opravných položek souvisí také s hodnotou celkových nákladů podniku, neboť tvorba opravných položek zvyšuje náklady, naopak rušení opravných položek náklady snižuje. Tvorba opravných položek tedy může mít vliv i na výši dosaženého výsledku hospodaření.

Výsledky je možné shrnout pro přehlednost v tabulce 4.

Podle výše uvedených výpočtů je možné navrhnout managementu podniku vybrat metody manažerského účetnictví podle jejich cíle.

Tabulka 5 Doporučení vyplývající z celkových hodnot nákladů a výnosů

Oblast pro kreativní činnost		Vybraná metoda s ohledem na cíl		Možný vliv rozhodnutí na další vykazovaná data
		maximální zisk	minimální zisk	
Ocenění zásob při vyskladnění	snížující se pořizovací ceny	vážený aritmetický průměr	FIFO	aktiva
	zvyšující se pořizovací ceny	FIFO	vážený aritmetický průměr	aktiva
Metoda přiřazení nepřímých nákladů dané kalkulační jednici		kalkulace dělením s poměrovými čísly	kalkulace přiřázková/prostým dělením	aktiva
Rozvrhové základny	naturální nebo peněžní základna	naturální/peněžní	naturální/peněžní	aktiva
	volba rozvrhové základny	přímý materiál+přímé mzdy	celkové přímé náklady	aktiva
Plánová nebo výsledná kalkulace		plánová kalkulace	skutečné náklady	aktiva
Obchodní marže		plánová kalkulace	skutečné náklady	aktiva
Opravné položky		tvořit minimálně	tvořit maximálně	aktiva netto

Zdroj: vlastní zpracování

Výčet oblastí, kde má management prostor pro kreativní účetnictví v oblasti zásob, nebyl pochopitelně úplný. Existují další záležitosti, které nebyly zkoumány, přesto mohou mít vliv na vykazovaná data. Jedná se například o stanovení norem ztratného u zásob nebo problematika nedokončené výroby.

4 Závěr

V úvodu příspěvku byly prezentovány motivy kreativní činnosti manažerů, a sice maximální nebo naopak minimální vykazovaný zisk. Účetní jednotka ovšem může mít pro kreativní účetnictví i jiné důvody, které mohou být předmětem dalšího zjišťování. Těmito důvody může být například dosahování co nejlepších hodnot ukazatelů finanční analýzy nebo ukazatelů nutných pro ideální hodnocení na finančních trzích (především jistě z hlediska výnosnosti a stability). Příležitost pro kreativní účetnictví může vyplývat také z potřeby dosahování dobrých výsledků při zpracovávání metod strategického řízení, jako je například benchmarking, Balanced Scorecard a podobně, a jejich následného spojení s manažerským účetnictvím, jako nástroje pro dosahování určitých strategických cílů.

Nelze opomenout ani potřebu věnovat pozornost behavior účetnictví. K této kreativní činnosti středisek může vést především nařízení z vrcholového managementu na určitou úroveň dosahovaných výsledků hospodaření a s tím spojené například dodatečné odměny pro vedoucí středisek. Z těchto důvodů může docházet právě na úrovni středisek k tomu, že záměrně nadhodnocují nebo podhodnocují své náklady za účelem dosažení stanoveného plánu, a sice prostředky zmíněnými nebo jinými cestami zde neuvedenými. Kreativita lidí v některých případech nezná mezí a lze si jen domýšlet, kterých prostředků podniky a lidé využijí k dosažení svého cíle, ať už jde o prostředky vyskytující se v rámci stanovených předpisů nebo ty, které se nacházejí až za hranicí nelegálního chování.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován s podporou GAJU 149/2014/S Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní

Literatura

- Doyle, D. P. (2006). *Strategické řízení nákladů: Cost control, a strategic guide*. Vyd. 1. české. Praha: ASPI, 2006, 227 s. ISBN 80-735-7189-7.
- Drábková, Z., Kouřilová, J. (2009). *Kreativní účetnictví ve vazbě na účetní výkazy*. České Budějovice, 2009. Monografie. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, Katedra účetnictví a financí.
- Fibířová, J. (2007). *Nákladové a manažerské účetnictví*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 430 s. ISBN 978-80-7357-299-0.

- Fibířová, J., Šoljaková, L., Wagner, J. (2011). *Manažerské účetnictví: nástroje a metody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 391 s. ISBN 978-80-7357-712-4.
- Hruška, V. (2001). *Analytická evidence k účtovému rozvrhu pro podnikatele. Včetně změn k 1.1.2001*. 1.vyd. Praha: Bilance, 2001, 222 s. ISBN 80-863-7106-9.
- Král, B. (2010). *Manažerské účetnictví*. 3., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2010, 660 s. ISBN 978-80-7261-217-8.
- Lazar, J. (2001). *Manažerské účetnictví-kontrola a řízení nákladů v praxi*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2001, 152 s. ISBN 80-716-9985-3.
- Lazar, J. (2012). *Manažerské účetnictví a controlling*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 271 s. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-4133-8.
- Líbal, T. (2012). *Účetnictví - principy a techniky*. 2. vyd. Praha: Institut certifikace účetních, 2012, 410 s. Vzdělávání účetních v ČR (Institut certifikace účetních). ISBN 978-80-86716-78-7.
- Louša, F. (1998). *Vnitropodnikové směrnice v účetnictví podnikatelských subjektů*. Praha: Bilance, 1998. ISBN 8023824422.
- Louša, F. (1999). *Složité účetní operace v řešených příkladech: zásoby*. Praha: Bilance, 1999, 218 s. ISBN 80-238-4641-8.
- Popesko, B. (2009). *Moderní metody řízení nákladů: jak dosáhnout efektivního vynakládání nákladů a jejich snížení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 233 s. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-2974-9.
- Smrčková, R. (2014). *Kreativní účetnictví ve sféře přenosu dat z manažerského do finančního účetnictví se zaměřením na zásoby* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Strouhal, J. (2012). *Účetnictví 2012: velká kniha příkladů*. Brno: Computer Press, 2012, sv. ISBN 978-80-265-0008-7.
- Šoljaková, L. (2009)- *Strategicky zaměřené manažerské účetnictví*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2009, 206 s. ISBN 978-80-7261-199-7.
- Štohl, P. (2010). *Učebnice Účetnictví 2010: pro střední školy a pro veřejnost*. 11., upr. vyd. Znojmo: Pavel Štohl, 2010, 8 sv. ISBN 978-80-87237-31-1.
- Vosoba, P. (1998). *Řízení firemních financí: aktivní využívání firemních zdrojů*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 1998, 214 s. ISBN 80-861-1905-X.
- Vysušil, J. (1994). *Optimální cena - odraz správné kalkulace*. Praha: Profess, 1994, 108 s. ISBN 80-852-3517-X.
- Zákon č. 563/1991, Sb. o účetnictví. In: *Sb.* 1991.

Kalkulace jako nástroj řízení nákladů

Renata Cibuzarová

Abstrakt: Tento příspěvek řeší problematiku tvorby a využití kalkulací ve firemní praxi. Cílem je vytvoření výsledné kalkulace zvolené kalkulační jednice (hodina práce kolového bagru), zhodnocení rentability výkonu a jeho přínosu firmě. Výsledná kalkulace byla sestavena ve formě plných i neúplných nákladů. Východiskem byly zúčtované položky druhových nákladů, které všechny byly převedeny na přímé a nepřímé náklady. Pro alokaci správních a výrobních režijních nákladů byla zvolena naturální rozvrhová základna – odpracované hodiny. Ze získaných údajů byla vyhodnocena rentabilita výkonu a vypočítán jím vytvářený zisk v absolutní výši při různých účtovaných cenách za hodinu práce. Hlavním zjištěním je, že účtované částky za výkon nedosahují ani úplných vlastních nákladů výkonu. Pomocí bodu zvratu bylo stanoveno, při jakém objemu výkonu a při jakých cenách bude výkon tvořit zisk.

Klíčová slova: Kalkulace · Náklady · Rozvrhová základna · Alokace nákladů · Analýza bodu zvratu · Hodnocení rentability.

Jel Classification: M21, M29, M40

1 Úvod

V převážné většině malých a středních firmách neexistuje funkční kalkulační systém ani nejsou prováděny žádné počty nákladů jednotlivých výkonů. Odpovědní pracovníci nabídkové ceny svých produktů jen tak „střílí od boku“ podle konkurenčních cen, na základě zkušeností nebo odhadem. Nemají představu o tom, zda je jejich výrobek prodáván zákazníkům za cenu, která pokrývá všechny náklady výkonu. Zda je výkon ziskový nebo ztrátový, zda má smysl i nadále pokračovat s jeho produkcí. Vinou takové neznalosti může podnik přicházet o nemalé zisky, případně prohlubovat své finanční problémy. Nástrojem, který dotáže nejen na všechny tyto otázky zodpovědět, jsou kalkulace.

Typů, metod a způsobů výpočtů kalkulací je celá řada. Podle zadání rozhodovací úlohy je pak potřeba zvolit vhodný typ kalkulace. Alfou a omegou přírážkové kalkulace je pak správné přiřazení nákladů na kalkulační jednici, ať už přímých či nepřímých, jednicových či režijních, variabilních nebo fixních. Rozhodování kalkulantů o použití vhodné rozvrhové základny pro alokaci režijních nákladů pak patří mezi nejsložitější úkoly, neboť musí vzít v úvahu nejen specifiku výrobního programu firmy, ale i logický vztah mezi rozvrhovanou veličinou a rozvrhovou základnou. Jsou-li kalkulační jednici chybně přiřazeny náklady nebo je-li použita neadekvátní rozvrhová základna, má kalkulace nákladů malou vypovídací hodnotu a může vést k chybným rozhodnutím manažerů. Stanovení minimálního objemu výkonu, od kterého se začíná tvořit zisk, pomáhá řešit analýza bodu zvratu (Král, 2012)

Cílem příspěvku je vypracovat výslednou přírážkovou kalkulaci hodinové práce stroje kolový bagr Terex 820, využitím kalkulace úplných nákladů sestavit kalkulace přímých a variabilních nákladů. Druhým úkolem je posouzení rentability hodnocené kalkulační jednice, interpretace zjištěných skutečností a návrh řešení problematických oblastí. Firma se dlouhodobě potýká s finančními problémy a znalost příčin neadekvátně vynakládaných nákladů vůči příjmům, zjištění jakou cenu je nutné dohodnout s odběrateli, aby se všechny náklady zaplatily a ještě byl vytvořen zisk, který zajišťuje prosperitu firmy, je pak opravdovou nutností. Hospodářský výsledek se může zlepšit i díky optimalizaci objemu výkonů nebo optimalizací výše nákladů, které lze díky kalkulacím analyzovat.

2 Materiál a metodika

Kalkulace je výsledek činnosti, jímž je písemný přehled přiřazených nákladů, marže, zisku a ceny na danou jednotku výkonu (Macík, 1999). Kalkulace plní řadu funkcí. Jsou nástrojem pro řízení nákladů konkrétních výkonů. Umožňují rozhodování o volbě nejvhodnější varianty pro provedení výkonu. Slouží pro stanovení cen výkonu. Jsou i významným prvkem při řízení hospodárnosti. Porovnáním předběžných a výsledných kalkulací lze účinně kontrolovat vynaložené náklady a operativně usměrňovat jejich spotřebu. (Hradecký, Král, 1995). Pro rozhodování o struktuře, objemu a sortimentu vyráběných a prodávaných výkonů představují důležité kritérium (Fibířová, Šoljaková, Wagner, 2007). Pomocí kalkulace může podnik zjistit rentabilitu (zisk) jednotlivých výkonů (výrobních, služeb) a řídit strukturu výroby, protože každý výrobek přispívá k vytváření zisku různou měrou. (Synek, 2011). Tvorba kalkulací různých typů a metod jsou nezbytným předpokladem pro zavedení metody Balanced Scorecard (BSC), což je propracovaný postup využívaný pro řízení podniku. (Vysušil, 2004)

Výsledná kalkulační výsledná je sestavena až po dokončení výkonu. Udává skutečné, případně průměrné náklady, vynaložené za určitý časový úsek na kalkulační jednici. Výsledné kalkulační výsledné se uplatní v časových řadách při sledování dlouhodobého trendu vývoje nákladů daného výkonu, při sestavení propočtových kalkulací podobných výrobků, anebo jako jeden z podkladů v cenové politice. (Hradecký, Lanča, Šiška, 2008; Macík, 1999)

Data potřebná pro sestavení kalkulační výsledné poskytla stavební firma XY s.r.o. Jedná se o malou stavební firmu působící od roku 2007 na Českobudějovicku. Jejími dominantními činnostmi jsou zemní práce, budování komunikací, chodníků, kanalizačních, vodovodní i splaškových přípojek, zřizování zpevněných ploch, výstavba plotů, dětských hřišť, bourací práce, přípravné práce pro stavby. Okrajově se zabývá výstavbou rodinných domů, opravami nemovitostí a jinými zednickými pracemi. Firma v roce 2013 zaměstnala 20 pracovníků, z toho 12 na hlavní pracovní poměr a 8 na dohodu o provedení práce. Do majetku firmy náleží jeden nákladní automobil, smykový nakladač Doosan 460 a několik osobních a dodávkových automobilů sloužících k přepravě zaměstnanců a materiálu na stavby. Ostatní stroje (kolový bagr Terex 820, nakladače Daewo 450 a Doosan 440, nákladní automobil Tatra a jiné pracovní stroje) a stavební dvůr, si pronajímá.

Pro účely zjištění, jaké byly skutečné náklady na jednu hodinu chodu bagru Terex 820, přichází v úvahu výsledná přírážková kalkulační výsledná. Aby bylo možno porovnat cenu, za kterou byly výkony stroje Terex 820 účtovány, s tržní cenou, úroveň kalkulační výsledné musí dosahovat nejméně úplných vlastních nákladů výkonu.

Ve firmě není vytvořena žádná organizační struktura. Z tohoto důvodu byla vytvořena tři hypotetická střediska, a to správní, dopravní a stavební středisko. Správní středisko zabezpečuje všechny činnosti týkající se firmy jako celku (řízení firmy, jednání s dodavateli i zákazníky, uzavírání smluv, zásobování, zajištění účetnictví, atd.). Všechny náklady správního střediska jsou přímé, avšak pro ostatní střediska jsou náklady nepřímými (jedná se o mzdy jednatele firmy, externí účetní služby, náklady na telefony, nájem kanceláře, spotřeba energie v kanceláři, náklady na osobní auta majitele firmy apod.). Činnost dopravního střediska spočívá v poskytování služeb jak pro vlastní, tak i cizí potřeby. Patří sem nejen přeprava nákladními automobily Liaz a Tatra, ale i práce stavebními stroji – bagry a nakladači. Přímé jednicové náklady jsou determinovány spotřebou pohonných hmot, mzdou řidičů. Přímými režijními náklady jsou zde opravy dopravních prostředků a strojů v opravárnách, nákup náhradních dílů, odpisy a nájemné těchto výrobních prostředků. Nepřímými náklady jsou mzdy opraváře, nájem a spotřeba energií v opravárenské dílně. Stavební středisko realizuje hlavní činnost firmy – provádění stavebních prací. Přímými jednicovými náklady střediska jsou stavební materiál a mzdy stavebních dělníků účastnících se dané výstavby, za režijní náklady lze považovat mzdy mistrů, spotřebovanou energii, vnitropodnikové služby dodávané dopravním střediskem (přeprava materiálu nákladními auty, práce stavebními stroji) a další provozní náklady, které lze jednoznačně přiřadit jednotlivým stavebním dílům. K nepřímým nákladům střediska je počítán nájem za zpevněné plochy stavebního dvora, provoz šaten zaměstnanců, hygienické potřeby a ochranné pomůcky, ale i náklady na auta používané pouze ve stavebním středisku.

Výchozím podkladem pro výpočet přírážkové výsledné kalkulační výsledné byla výsledovka v analytickém členění podle skupin druhových nákladů. Transformace druhových nákladů na náklady kalkulační (tj. přímé a nepřímé) byla provedena tím způsobem, že o každé na analytických účtech zaúčtované položce bylo rozhodnuto, zda se jedná o náklad přímý nebo nepřímý a byl přiřazen konkrétnímu středisku, které náklad vyvolalo. Podkladem byly prvotní účetní doklady. Transformace druhových nákladů analytického účtu na náklady kalkulační (Cibuzarová, 2014).

Součet rozdělených nákladů každého z analytických účtů byl pak přenesen do tabulky představující veškeré nákladové účty převzaté z výsledovky v analytickém členění rozšířené o položky roztržiděné na kalkulační náklady konkrétního střediska. Sumarizace kalkulačních nákladů jednotlivých středisek je uvedena v kalkulačním členění (Cibuzarová, 2014).

U nákladů, které byly společné pro více nákladových objektů či pro více středisek, bylo nutné použít pro rozdělení logických klíčů. Například náklady za nákup čistících a hygienických prostředků byly rozděleny podle počtu zaměstnanců odpracovaných hodin v jednotlivých střediscích, náklady za pořízení pracovní obuvi byly alokovány podle počtu pracovníků pracujících ve středisku na hlavní pracovní poměr. Pro alokaci spotřeby vody byly použity koeficienty vy počítané z poměru odpracované doby jednotlivých středisek na celkem odpracovaný čas. Klíčem pro dělení nákladů za elektrickou energii a spotřebu plynu je podlahová plocha pronajatých objektů.

Při rozdělování nákladů týkajících se mzdových nákladů jako podklad sloužila mzdová evidence včetně odpracované doby. Každému středisku byly přiřazeny odpovídající hrubé mzdy, odvod zaměstnavatele za sociální a zdravotní pojištění i zákonné úrazové pojištění zaměstnanců podle struktury zaměstnanců.

Další fáze sestavení výsledné kalkulační výsledné spočívá ve zjišťování přímých nákladů, které provoz stroje vyvolal. Přímé náklady stroje TX 820 (Cibuzarová, 2014).

Společné náklady dopravního střediska ve výši 241 257,31 Kč byly alokovány na činnost jednotlivých strojů podle zvolené rozvrhové základny. Správní režie, která je sledována v hypotetickém správním středisku, byla rozdělena mezi středisko dopravní a stavební pomocí vypočítaného koeficientu režijní sazby.

Volba rozvrhové základny patří mezi nejdůležitějším, ale zároveň nejsložitější úkony kalkulačního procesu. Rozvrhovou základnou by měla být taková veličina, která by odpovídala požadavku, aby existovala co možná nejužší vazba mezi alokovanými náklady a základnou. Při optimální volbě by mělo být dosaženo stavu, kdy je režijní přírážka konstantou přímé úměrnosti mezi základnou a společnými rozvrhovanými náklady. V opačném případě dochází k výraznému zkreslení výsledků, což má za následek, že odpovídající pracovníci rozhodují na základě chybných údajů a dochází k mylnému hodnocení efektivity výrobku, nesprávnému vyhodnocení nákladovosti výkonu nebo k chybnému stanovení nabídkové ceny (Šoljaková, Fibírová, 2010).

Při úvaze, jaká rozvrhová základna nejlépe odpovídá požadovaným nárokům pro alokaci správní režie, byla jednoznačně zamítnuta spotřeba přímého materiálu, neboť ve stavebním středisku mnohdy dochází k situaci, kdy je na určité stavbě použito větší množství cenově náročného materiálu. V dopravním středisku přímý materiál tvoří převážně spotřeba pohonných hmot, která je se spotřebou stavebního materiálu hodnotově zcela nesrovnatelná. Druhá nejčastěji používaná peněžní veličina přímé mzdy je sice vhodnější, ale i v tomto případě nemusí částka přímých mezd věrně vystihovat vztah mezi náklady správní režie a případnou rozvrhovou základnou přímé mzdy. Důvodem je, že v obou střediscích, stavebním i dopravním, jsou uzavírány se zaměstnanci dohody o provedení práce, které tvoří různě vysoký podíl hrubých mezd. U dohod o provedení práce do výše odměny do 10 000,-- Kč za měsíc zaměstnavatel neodvádí zdravotní a sociální pojištění. Rozdílná nákladová náročnost mezi oběma druhy pracovních vztahů vzniká i díky nároku na dovolenou u zaměstnanců pracujících v hlavním pracovním poměru, díky příplatkům za práci přesčas nebo naopak, není-li zaměstnavatel schopen zabezpečit dostatek práce pro své zaměstnance, vznikají prostoje, které se do mzdových nákladů zaměstnanců hlavního pracovního poměru také promítnou. To u dohod o provedení práce odpadá, neboť jsou uzavírány pouze na dobu potřebnou. Jako nejvhodnější se tedy jeví použít jako rozvrhové základny nepeněžní veličiny odpracované hodiny. Pro srovnání byly vypočítány i koeficienty vycházející z podílu hrubých mezd středisek na celkové hrubé mzdy.

Obrázek 1 Výpočet koeficientů pro rozdělení správní režie

Středisko	Podíl odprac. hod. jednotliv. středisek na celk. odprac. hodiny	Podíl hrubé mzdy jednotliv. středisek na hrubé mzdy celkem
Stavební	0,53	0,49
Dopravní	0,47	0,51

Zdroj: vlastní zpracování

Nepřímé náklady v dopravním středisku, které představují výrobní režii, byly rozděleny na dvě části a přiděleny jednak bagru Terex 820, a jednak skupině ostatních strojů, vč. dopravních prostředků (Cibuzarová, 2014). Podobný problém s volbou rozvrhové základny jako u alokace správních nákladů vyvstává i při rozdělení nepřímých nákladů v dopravním středisku na jednotlivé stroje. Ze stejných důvodů byl jako rozvrhová základna zvolen počet odpracovaných hodin.

Z připravených podkladů není již tak složité zjistit přímé náklady vyvolané bagrem Terex 820.

Výslednou kalkulaci nelze sestavit bez znalosti objemu výkonu za sledované období. Ve firmě XY s.r.o. byly vedeny výkazy o provozu stroje za jednotlivé dny, kam byly strojníkem zaznamenány základní údaje o výkonu stroje vč. spotřeba PHM. V roce 2013 byl celkový provoz stroje pouze 886 hodin (Cibuzarová, 2014).

Celkové přímé i nepřímé náklady byly vyděleny počtem provozu stroje, čímž se byly spočítány náklady na jednu hodinu práce stroje Terex 820 – viz obrázek 2. V současné době, kdy ve stavebnictví stále přetrvává krize a je málo investorů, pohybuje se hodinová tržní cena práce bagrů podobných typů mezi 600-700 Kč. Není výjimkou, že cena klesne i na 500,-- Kč. Firma XY s.r.o. účtovala práce v rozmezí 600-800,-- Kč. Byly zvoleny tři varianty cen. Ve všech případech však úplně vlastní náklady výkonu přesahují účtovanou cenu (obrázek 2).

Obrázek 2 Výsledná kalkulační na 1 hodinu práce stroje Terex 820

Položka	Částka roční nákladů (Kč)	Částka na 1 hodinu práce (Kč)	Částka na 1 hodinu práce (Kč)	Částka na 1 hodinu práce (Kč)
Přímý materiál (PHM)	177 102,15	199,89	199,89	199,89
Přímé mzdy	206 317,00	232,86	232,86	232,86
Zákonné sociální poj. k přímým mzdám	70 873,25	79,99	79,99	79,99
Ostatní mzdové náklady	1 910,00	2,16	2,16	2,16
Přímé náklady	456 202,40	514,90	514,90	514,90
Opravy a udržování	233,86	0,26	0,26	0,26
Náhradní díly	27 125,21	30,62	30,62	30,62
Nájemné	131 308,00	148,20	148,20	148,20
Jiné provozní náklady - pojištění	5 472,00	6,18	6,18	6,18
Ostatní přímé náklady	164 139,07	185,26	185,26	185,26
Výrobní režie - dopravní středisko	61 038,10	68,89	68,89	68,89
Vlastní náklady výroby	681 379,57	769,05	769,05	769,05
Správní režie	88 130,29	99,47	99,47	99,47
Úplné vlastní náklady výkonu	769 509,86	868,52	868,52	868,52
Zisk		-268,52	-168,52	-68,52
Cena		600,00	700,00	800,00
Renabilita		-44,75	-24,07	-8,57

Zdroj: vlastní zpracování

Synek, Kopkáně, Kubálková (2009) stejně jako Macík (1999) shodně uvádějí, že je možné zjednodušeným postupem využít klasické absorpční klasické pro sestavení kalkulační přímých nákladů. Položky přímých nákladů jsou považovány za příčinně související s daným výkonem, režijní náklady a zisk je považován za hrubé rozpětí (marži, marginální výnos) – viz obrázek 3.

Obrázek 3 Kalkulační přímých nákladů

Cena výkonu(Kč)	600	700	800
Přímý materiál (PHM)	199,89	199,89	199,89
Přímé mzdy	232,86	232,86	232,86
Zákonné sociální poj. k přímým mzdám	79,99	79,99	79,99
Ostatní mzdové náklady	2,16	2,16	2,16
Opravy a udržování	0,26	0,26	0,26
Náhradní díly	30,62	30,62	30,62
Nájemné	148,20	148,20	148,20
Jiné provozní náklady - pojištění	6,18	6,18	6,18
Přímé náklady	700,16	700,16	700,16
Hrubé rozpětí	-100,16	-0,16	99,84
Renabilita v %	-16,69	-0,02	12,48

Zdroj: vlastní zpracování

Dalším zpřesněním kalkulační, kdy se náklady rozdělí na náklady variabilní (výše nákladů vyvíjí lineárně s objemem výkonu) a fixní (náklady nezávislé na objemu produkce) vznikne kalkulační variabilních nákladů s příspěvkem na úhradu fixních nákladů a zisku. Cena výkonu byla opět stanovena v rozmezí 600-800,-- Kč za hodinu (Cibuzarová, 2014).

4 Hlavní výsledky a závěry

Z klasické výsledné kalkulace je zřejmé, že rentabilita výkonu je záporná a účtovaná cena za hodinu práce by měla být alespoň ve výši úplných vlastních nákladů, tj. minimálně 870,-- Kč. Pokud firma požaduje, aby byl výkon ziskový, musí být fakturová částka vyšší.

Z kalkulace přímých nákladů lze vyvodit, že při ceně 600,-- Kč za výkon nejsou pokryty ani náklady vyvolané činností stroje, rentabilita je záporná. Proto musí být náklady, které bylo možné přiřadit pouze stroji TX 820, hrazeny z jiných příjmů firmy, což může způsobit značné finanční problémy a dlouhodobě je takový stav neudržitelný. Při ceně 700,-- Kč za hodinu práce jsou pokryty víceméně náklady vzniklé činností stroje, při částce 800,-- Kč je možno použít za každou účtovanou hodinu stroje TX 820 jen 99,84 Kč na úhradu režijních nákladů dopravního a správního střediska (Macík, 1999).

Kalkulace variabilních nákladů pak říká, že variabilní náklady (náklady, jejichž vývoj je přímo úměrný objemu produkce) jsou pokryty účtovanou částkou. Problém je ale u fixních nákladů (nákladů, které vznikají i v případě, že stroj nevyvíjí žádnou činnost). V tomto případě pak rozdíl mezi cenou a variabilními náklady je příspěvek na úhradu fixních nákladů a tvorbu zisku. Rentabilita se počítá jako podíl příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku ku ceně výkonu. (Neumaierová, Neumaier, 2002).

Z výsledků lze vyčíst nejen výši příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku při různých cenách výkonu, ale i rentabilitu. V uvedené tabulce bylo pro názornost uvedeno, jak kolový bagr přispěl při výkonu 886 hodin (výkon roku 2013) a při cenách 600, 700 a 800,-- Kč za hodinu na úhradu fixních nákladů, a to nejprve fixních nákladů vyvolaných strojem TX 820, poté fixních nákladů alokované výrobní režie i fixních nákladů alokované správní režie. Z tabulky je zřejmé, že všechny tři ceny pokrývají variabilní náklady, které činí 545,78 Kč. Při ceně 600 a 700 Kč za hodinu však příspěvek na úhradu fixních nákladů nestačí ani na pokrytí fixních nákladů vyvolaných strojem Terex 820 (při ceně 600 Kč výrazně, při ceně 700 Kč jsou tyto fixní náklady téměř uhrazeny). Při těchto dvou cenách již nezbývá žádná částka jako příspěvek na úhradu nákladů správní a výrobní režie ani zisku. Při ceně 800 Kč za hodinu je příspěvek na úhradu fixních nákladů schopen pokrýt fixní náklady stroje TX 820, část režie dopravního střediska připadající na tento stroj a ve výši 27 420,43 Kč přispívá na úhradu správní režie. Zisk není tvořen ani při ceně 800 Kč za hodinu.

V příloze č. 6 je rovněž uvedena analýza bodu zvratu, podle které je možné zjistit, při jakém výkonu v hodinách (za stanovených cen) stroj TX 820 zcela pokryje z příspěvku na úhradu fixních nákladů a zisku jednotlivé typy fixních nákladů či tvořit zisk. Připadá-li v úvahu fond pracovní doby cca 2016 hodin a jednosměnný provoz, pak při ceně 600 Kč na hodinu není stroj schopen uhradit ani fixní náklady, které vznikly v přímé souvislosti s činností stroje.

Literatura

- Cibuzarová, R. (2014). *Kalkulace jako nástroj řízení nákladů* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Fibírová, J., Šoljaková, L., & Wagner, J. (2007). *Nákladové a manažerské účetnictví*. Praha, Czechia: ASPI.
- Hradecký, M., & Král, B. (1995). *Řízení režijních nákladů*. Praha, Czechia: PROSPEKTRUM.
- Hradecký, M., Lanča, J., & Šiška, L. (2008). *Manažerské účetnictví*. Praha, Czechia: Grada.
- Král, B., Fibírová, J., Matyáš, O., Menšík, M., Stránský, J., Šoljaková, L., ... Halíř, Z. (2012). *Manažerské účetnictví* (3rd ed.). Praha, Czechia: Management Press.
- Macík, K. (1999). *Kalkulace nákladů – základ podnikového controllingu*. Ostrava, Czechia: MONTANEX.
- Neumaierová, I., & Neumaier, I. (2002). *Výkonnost a tržní hodnota firmy*. Praha, Czechia: Grada.
- Synek, M., Dvořáček, J., Dvořák, J., Kislíngrová, E., & Tomek, G. (2011). *Manažerská ekonomika* (5th ed.). Praha, Czechia: Grada.
- Synek, M., Kopkáně, H., Kubálková, M. (2009). *Manažerské výpočty a ekonomická analýza*. Praha, Czechia: C.H. Beck.
- Šoljaková, L., & Fibírová, J. (2010). *Reporting* (3rd ed.). Praha, Czechia: Grada.
- Vysušíl, J. (2004). *Rozpočetnictví a vnitropodnikové plánování: Sladění plánu a skutečnosti pro potřeby controllingu*. Praha, Czechia: Profess Consulting.

Abstract: This work deals with the issues of the formation and use of costings within the corporate practice. The aim is to create final costings of a selected cost unit (one hour of work of a wheeled excavator) and to evaluate the cost effectiveness and its profitability for the company.

The actual costing was compiled in the form of absorption (full) and variable costs. The work is based on the billed items of the costs which were all transferred to the direct and indirect costs.

For the allocation of general management and administration costs and the manufacturing costs, the natural allocation basis – worked hours was chosen. The obtained data provided the basis for the evaluation of the profitability of the product and for the calculation of the profit in the absolute amount with regard to different prices for one hour of work. The main result of the research was that the amount charged for the product does not reach its complete output expenses. Using the analysis of break-event point, we specified the volumes of output and its prices needed so that the product could make a profit.

Keywords: costing · costs · allocation basis · allocation of costs · analysis of break-event point · evaluation of the profitability

Jel Classification: M21, M29, M40

Mezinárodní účetní standardy pro malé a střední podniky (IFRS pro SME)

Michaela Janočková

Abstrakt: *Cílem tohoto příspěvku je analyzovat stav IFRS pro malé a střední podniky v rámci právního kontextu v ČR. Obsahem literární rešerše jsou základní informace o mezinárodní harmonizaci účetnictví a jejím vývoji, obecná teoretická východiska IFRS pro SME, definice obsahu informací IFRS pro SME, vykazování a oceňování aktiv, závazků, výnosů a nákladů. Další část literární rešerše obsahuje skladbu účetní závěrky. V návaznosti na tyto teoretické poznatky je zpracována aplikační část, která obsahuje tři základní kapitoly. První kapitola obsahuje srovnání položek s českými účetními předpisy. Na základě tohoto srovnání je v další části rozvaha konkrétního podniku převedena na výkaz o finanční situaci podniku. Třetí a zároveň poslední kapitola je věnována dotazníkovému šetření. Cílem tohoto průzkumu je zjistit, zda firmy jsou informovány o vykazování v rámci IFRS pro SME.*

Klíčová slova: aktiva · závazky · výnosy · náklady · IFRS pro SME · vykazování

1 Úvod

Hlavním důvodem výběru tohoto tématu byl fakt, že se jedná o standard vydaný v roce 2009 a mnoho lidí a podniků nemá představu o jeho existenci a jeho obsahu. Tento standard obsahuje řadu zásad, uplatněných v plných IFRS, které jsou zjednodušeny.

Hlavním cílem je analyzovat stav mezinárodních účetních standardů (IFRS) pro malé a střední podniky (SME) v kontextu úpravy v ČR. K dosažení hlavního cíle je zapotřebí získat rámcový přehled o vykazování v rámci IFRS pro SME. Jsou tedy stanoveny následující dílčí cíle: mezinárodní harmonizace účetnictví, obecná teoretická východiska IFRS pro SME, definice obsahu informací IFRS pro SME, vykazování aktiv, závazků, výnosů a nákladů, oceňování aktiv, závazků, výnosů a nákladů, skladba účetní závěrky.

Tyto základní teoretické poznatky, které jsou zapotřebí ke splnění stanoveného cíle. Pro jejich zjištění předcházelo studium odborné literatury. Na základě těchto teoretických východisek je vypracována následující část příspěvku.

2 Materiál a metodika

Pro vypracování příspěvku jsou stanoveny 3 dílčí cíle:

- nalézt rozdíly mezi vykazováním v rámci IFRS pro SME a vykazováním dle českých účetních pravidel,
- aplikovat IFRS pro SME na konkrétní podnikatelský subjekt,
- zjistit, zda jsou podniky informováni o vykazování dle IFRS pro SME.

Ke splnění stanovených cílů, byly stanoveny hypotézy, které jsou na základě zjištěných poznatků potvrzeny či vyvráceny.

Stanovené hypotézy:

- *H1...* Na základě vykazování dle české účetní legislativy a IFRS pro SME existují značné rozdíly.
- *H2...* Přejít účetní jednotky na vykazování dle IFRS pro SME bude mít vliv na změnu výsledku hospodaření.
- *H3...* Většina účetních jednotek nemá povědomí o vykazování v rámci IFRS pro SME.

Rozdíly IFRS pro SME a českých účetních pravidel

Na základě struktury standardu IFRS pro SME jsou vybrány jednotlivé oddíly a následně porovnány s českými účetními pravidly. Pro porovnání vybraných oddílů s českými účetními pravidly je využívána legislativa týkající se českého účetnictví. Jedná se zejména o Zákon o účetnictví (Zákon č. 562/1991 Sb., o účetnictví), Vyhlášku č. 500/2002 Sb. a české účetní standardy pro podnikatele. Hlavním zdrojem pro porovnání IFRS pro SME je Mezinárodní standard účetního výkaznictví pro malé a střední podniky (IFRS pro SME).

Jednotlivé oddíly jsou vybrány tak, aby poskytly přehled o rozdílnosti položek, které se běžně vyskytují v aktivech a pasivech většiny podnikatelských subjektů. Jde především o porovnání účetní závěrky jako celku (skladba, formát účetní závěrky). Porovnání konsolidované účetní závěrky (oddíl 9) a dalších vybraných oddílů, kterými jsou: 11 (finanční nástroje), 13 (zásoby), 14 a 15 (investice do přidružených a společných podniků), 16 (investice do nemovitostí), 17 (pozemky, budovy a zařízení), 18 (nehmotná aktiva jiná než goodwill), 20 (leasingy), 21 (rezervy), 22 (závazky a vlastní kapitál), 23 (výnosy), 25 (výpůjční náklady), 30 (převody cizích měn).

Aplikace IFRS pro SME na vybraném podniku

Další důležitou součástí je aplikace uvedených teoretických východisek na konkrétní vybraný podnikatelský subjekt. Je vybrána firma zabývající se mezinárodní dopravou. Na základě rozvahy účetní jednotky jsou hodnoty aktiv a pasiv transformovány do výkazu o finanční situaci podniku dle IFRS pro SME.

Dotazníkové šetření

V první řadě je vytvořen dotazník týkající se tématu Mezinárodní účetní standardy pro malé a střední podniky. Dotazník je vytvořen v elektronické podobě a rozeslán vybranému okruhu respondentů. Tento výběr respondentů je tvořen náhodně dle online databáze prostřednictvím webu a je zaměřen na malé a střední podniky v Jihočeském kraji.

Dotazník obsahuje úvodní text a je složen z 19 otázek týkající se jak IFRS pro SME tak plných IFRS. Pro 10 otázek je možnost odpovědi ANO x NE, čtyři otázky jsou typu textových odpovědí a zbylých 5 otázek je strukturováno pro výběr konkrétní odpovědi.

Dotazníky jsou rozesílány prostřednictvím e-mailu, který obsahuje úvodní zprávu a odkaz na server, kde se tento dotazník nachází. Při dotazníkovém šetření je udržena anonymita respondentů.

Na základě tohoto dotazníkového šetření jsou vyhodnoceny výsledky týkající se informovanosti podnikatelských subjektů o vykazování dle Mezinárodních účetních standardů pro střední a malé podniky.

3 Výsledky

Na základě bližšího zkoumání bylo vyvozeno několik závěrů. Tyto závěry jsou vyvozeny v návaznosti na stanovené hypotézy, které je třeba potvrdit či vyvrátit.

a) Hypotéza 1

Hypotéza 1 tvrdí, že existují značné rozdíly při vykazování v rámci IFRS pro SME a vykazování na základě české účetní legislativy.

Tuto hypotézu lze potvrdit.

Rozdíly se týkají v první řadě finančních výkazů. Finanční výkazy v rámci IFRS pro SME sestavuje účetní jednotka v jiné skladbě a odlišném formátu než v rámci české účetní legislativy. Rozdílnost se týká také názvů jednotlivých výkazů.

Při vykazování aktiv, závazků, nákladů a výnosů je základní rozdíl zapříčiněn definicí těchto položek. V rámci IFRS pro SME jsou dány definice a kritéria vykazování, které musí být splněny, aby konkrétní položka mohla být vykázána jako aktivum, závazek, náklad či výnos. Oproti tomu česká účetní legislativa definici aktiv, závazků, výnosů či nákladů neudává, a zaměřuje se spíše na obsahové vymezení jednotlivých položek.

Rozdílnost při vykazování dle IFRS pro SME a české účetní legislativy je dána také v oceňování jednotlivých položek. IFRS pro SME pracuje s jinými oceňovacími základnami, než je dáno v rámci české účetní legislativy. Standard IFRS pro SME stanovuje, jakou oceňovací základnu má účetní jednotka použít pro mnohé typy aktiv, závazků, výnosů a nákladů. Mezi dvě obecné oceňovací základny patří historická cena a reálná hodnota.

V rámci IFRS pro SME je povoleno použití ocenění současnou hodnotou, kdežto na základě české účetní legislativy toto povoleno není.

b) Hypotéza 2

Hypotéza 2 tvrdí, že pokud účetní jednotka přejde na vykazování dle IFRS pro SME, dojde ke změně ve výsledku hospodaření.

Tuto hypotézu lze potvrdit.

Tato hypotéza nesporně souvisí s předcházející hypotézou (hypotéza 1). Právě díky existujícím rozdílům při vykazování v rámci IFRS pro SME a vykazováním v rámci české účetní legislativy, dochází k tomu, že tyto rozdíly budou mít vliv na výsledek hospodaření účetní jednotky.

Při transformaci jednotlivých položek rozvahy konkrétní účetní jednotky na vykazování v rámci IFRS pro SME došlo ke zvýšení výsledku hospodaření o **63 tis. Kč**. Tato změna byla zapříčiněna rozdílností vykazování dlouhodobého hmotného majetku. Účetní jednotka eviduje položky jako dlouhodobý hmotný majetek od výše ocenění 40 tis. Kč. IFRS pro SME však neudává žádnou hranici, která by stanovila zařazení položek do dlouhodobého hmotného majetku. Na základě evidence účetní jednotky došlo tedy k navýšení dlouhodobého majetku o položky, které evidovala do nákladů jako drobný majetek a to na základě toho, že tyto položky splňovaly definici aktiva a další kritéria vykazování. Další změny se týkají zařazení jednotlivých položek do výkazu o finanční situaci podniku. Finanční výkazy v rámci IFRS pro SME a dle české účetní legislativy mají odlišný formát. Zatímco v české účetní legislativě je formát přesně předepsaný, standard IFRS pro SME udává pouze minimální položky, které musí finanční výkaz obsahovat. Z tohoto důvodu se neshodují další položky vykazování. Týká se to zejména hodnot krátkodobých pohledávek a krátkodobých závazků. Důvodem nesouladu těchto položek je časové rozlišení. V rozvaze jsou účty časového rozlišení vyčleněny zvlášť, kdežto výkaz o finanční situaci podniku tyto položky nezobrazuje. O tyto částky časového rozlišení jsou zvýšeny hodnoty pohledávek a závazků (konkrétně obchodní a jiné pohledávky/závazky) ve výkazu o finanční situaci podniku.

Tabulka 1 Porovnání finančních výkazů v rámci českých výkazů a IFRS pro SME

Rozvaha	Netto hodnota	Výkaz o finanční situaci	Netto hodnota
AKTIVA CELKEM	22001	AKTIVA CELKEM	22064
Dlouhodobý majetek	9258	Dlouhodobá aktiv	9321
Dlouhodobý hmotný majetek	9258	Pozemky, budovy, zařízení	9321
- Pozemky	11		
- Stavby	3235		
- SMV	6012		
Oběžná aktiva	12637	Krátkodobá aktiva	12743
Zásoby	22	Zásoby	22
- Materiál	3		
- Zboží	19		
Krátkodobé pohledávky	11456	Obchodní a jiné pohledávky	11421
- Pohledávky z obchodních vztahů	9434	Splatné daňové pohledávky	141
- Stát-daňové pohledávky	141	<i>Krátkodobé pohledávky celkem</i>	11562
- Poskytnuté zálohy	24		
- Jiné pohledávky	1857	Peníze a peněžní ekvivalenty	1159
Krátkodobý finanční majetek	1159		
- Peníze	96		
- Účty v bankách	1063		
Časové rozlišení	106		
- Náklady příštích období	100		
- Příjmy příštích období	6		

PASIVA CELKEM	22001	PASIVA CELKEM	22 064
Vlastní kapitál	17926	Vlastní kapitál	17 989
Základní kapitál	100	Základní kapitál	100
Rezervní fond, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	10	Nerozdělené zisky	17 889
- Zákonný rezervní fond / Nedělitelný fond	10		
Výsledek hospodaření minulých let	16694		
- Nerozdělený zisk minulých let	16694		
Výsledek hospodaření běžného účetního období	1122		
Cizí zdroje	4000		
Dlouhodobé závazky	321	Dlouhodobé závazky	321

- Závazky ke společníkům, členům družstva a k účastníkům sdružení	321	Obchodní a jiné závazky	321
Krátkodobé závazky	3679	Krátkodobé závazky	3 754
- Závazky z obchodních vztahů	946	Obchodní a jiné závazky	3 542
- Závazky ke společníkům, členům družstva a k účastníkům sdružení	514		
- Závazky k zaměstnancům	435		
- Závazky ze SZ a ZP	180		
- Stát-daňové závazky a dotace	212	Splatné daňové závazky	212
- Jiné závazky	1392		
Časové rozlišení	75		
Výdaje příštích období	75		

Zdroj: Vlastní zpracování

Ačkoliv účetní jednotka ABC splňuje kritéria, která jsou potřebná pro definici malého a středního podniku a teoreticky by tedy mohla vykazovat v rámci IFRS pro SME, ve skutečnosti tuto možnost nemá. Na základě dotazu, který byl poslán na odbor Účetnictví a auditu Ministerstva financí bylo sděleno, že Mezinárodní standardy finančního výkaznictví pro malé a střední podniky nebyly v rámci Evropské unie schváleny. Hlavním důvodem pro tohoto nepřijetí byl fakt, že tyto standardy byly shledány nekompatibilními s účetními směrnicemi 78/660/EC a 83/349/EEC (v současné době jde o směrnici 2013/34/EU).

c) Hypotéza 3

Hypotéza 3 tvrdí, že většina účetních jednotek nemá povědomí o vykazování v rámci IFRS pro SME.

Tuto hypotézu lze potvrdit

Na základě dotazníkového šetření, bylo cílem určit, zda podniky mají povědomí o vykazování v rámci IFRS pro SME. Tohoto dotazníkového šetření se zúčastnilo 16 podniků z celkového počtu 123 oslovených respondentů. Většina, tedy konkrétně 68,75 % podniků vyplňující tento dotazník o vykazování v rámci IFRS pro SME nikdy neslyšela. Může to být zapříčiněno především tím, že se jedná o standard vydaný v roce 2009 a jelikož není upraven v české účetní legislativě, mnoho podniků se o to nezajímá.

Pouze dva podniky, z celého počtu zúčastněných by měly zájem o získání více informací týkající se vykazování dle IFRS pro SME. Celá skupina respondentů se shodla na tom, že nikdy o IFRS pro SME nepřemýšleli, ačkoliv jeden podnik se domnívá, že by toto vykazování bylo pro něj přínosné. V poznámce také tento podnik uvedl, že za rok 2015 by chtěli mít účetní závěrku dle IFRS. Lze se domnívat, že tento podnik by úpravu v české legislativě přivítal, jelikož by se jednalo o zjednodušení oproti plným IFRS.

Ačkoliv se 93,75 % respondentů domnívá, že by vykazování podle IFRS pro SME nebylo přínosem pro podnik, tak 68,75 % respondentů je pro, aby bylo toto vykazování upraveno v české legislativě.

4 Závěr

Světová ekonomika má stále více globální charakter a právě díky této globalizaci je zapotřebí sjednotit informační systémy, zvýšit srovnatelnost a všeobecnou srozumitelnost a spolehlivost ekonomických informací. Na základě těchto informačních systémů je zapotřebí harmonizace účetnictví. Nyní existují tři linie účetní harmonizace, jedná se o Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS), účetní směrnice Evropské unie, Americké všeobecně uznávané účetní zásady (US GAAP).

V roce 2009 byl vydán Mezinárodní standard účetního výkaznictví pro malé a střední podniky, který představuje řadu zásad uplatněných v plných IFRS, které jsou zjednodušené.

Primární náplní obsahu toto příspěvku byla analýza stavu Mezinárodních účetních standardů pro malé a střední podniky v kontextu úpravy v ČR. V prvé řadě bylo zapotřebí získat teoretické poznatky vystihující toto téma. Tedy základní informace o mezinárodní harmonizaci účetnictví a jejím vývoji, obecná teoretická východiska IFRS pro SME, definice obsahu informací IFRS pro SME, způsoby vykazování a oceňování aktiv, závazků, výnosů a nákladů a informace týkající se skladby účetní závěrky.

Aplikační část tohoto příspěvku byla rozdělena na 3 skupiny v souvislosti se zadanými hypotézami. Na základě bližšího zkoumání byly tyto hypotézy potvrzeny.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

- Dvořáková, D. (2008). *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN: 978-80-251-1950-1.
- International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)*. (2009). London: International Accounting Standards Board(IASB), 230 stran. ISBN: 978-1-907026-17-1.
- IFRS for small and medium-sized entities, Pocketguide* (2009). London: International Accounting Standards Board. 42 s. ISBN: 978-1-84798-219-3.
- Janočková, M. (2014). *Mezinárodní účetní standardy pro střední a malé podniky (IFRS pro SME)*, (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Janoušková, M. (2013). *IFRS praktické aplikace výkaznictví podle IFRS*. Praha: Institut certifikace účetních.
- Jílek, J. (2012). *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4255-7.
- Nerudová, D. a kol. *Harmonizace účetních standardů pro malé a střední podniky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 1. vydání. ISBN 978-80-7357-500-7.
- Šrámková, A. (2009). *Mezinárodní standardy účetního výkaznictví: IAS/IFRS*. Praha: Institut certifikace účetních, 2009. ISBN: 978-80-86716-61-9.
- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.
- Vyhláška č. 500/2002 Sb. ve znění novel
České účetní standardy pro podnikatele
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
- Evropská komise (2013). *Nová definice malých a středních podniků*. Uživatelská příručka a vzor prohlášení (Online), dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_cs.pdf>.
- International Accounting Standards Board. *IFRS*. (Online), dostupné na WWW: <<http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx>>.

Účtování o hospodářských zvířatech, vazba na reálnou situaci

Bc. Kristýna Dvořáková

Abstrakt: *Mezi nejasnosti účtování o aktivech patří účtování o zvířatech. Mohou se tak ve vykazovaných hodnotách vyskytovat hodnoty, které ne vždy odpovídají věrnému obrazu účetnictví a tudíž mohou být rizikovým momentem v řízení podniku a porovnávání podniků mezi sebou. Cílem příspěvku byla analýza současné legislativy, porovnání legislativy s potřebami praxe a následně navržení řešení, která by vedla k lepší vypovídací schopnosti a porovnatelnosti účetnictví podniků zabývajících se chovem zvířat. V příspěvku byla analyzována současná legislativa týkající se účtování o zvířatech s porovnáním s potřebami praxe a popsány rozdíly českých předpisů, mezinárodních standardů IAS – IFRS, a amerických standardů US GAAP. Vyčísleny jsou rozdíly vzniklé při ocenění zvířat při pořízení nákupem a při pořízení vlastní činností. Jsou zde také analyzovány další problémy, jako povinnost zařadit zvířata do zásob, samotné pojetí zvířete, nebo výběr účetního systému.*

Klíčová slova: živočišná výroba · ocenění · zařazení · účetní systém · hospodářská zvířata

1 Úvod

Zákony věnující se účetnictví musí obsáhnout velkou řadu oborů, v nichž podnikatelé a firmy podnikají. Předpisy se tak nevěnují jednotlivým oblastem nijak do hloubky. Spíše stanovují všeobecně podmínky pro vedení účetnictví a to především za účelem stanovení daně z příjmů. Mezi nejdůležitější účetní předpisy patří zákon č. 563/1991 Sb., zákon o účetnictví, dále vyhláška 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení Zákona o účetnictví a také České účetní standardy. Avšak zemědělství je odlišným oborem oproti jiným oborům podnikání, díky čemuž jsou tu nedostatky pojetí legislativy ještě více citelné. V účetnictví nastává mnoho nejasností.

Účtování o zvířatech je velmi specifické. Zvíře, ačkoli se o něm účtuje jako o majetku, je živý tvor. Účetní předpisy by tento fakt měly zohledňovat. V posledních letech docházelo ke stálému stírání rozdílů mezi zvířetem a majetkem. I to je důvodem zvýšené pozornosti účetnictví.

Zvířata se z hlediska chovu mohou dělit do mnoha skupin. Některá zvířata jsou chována pouze pro ozdobu, některá pro svůj užitek, jiná pro plemenitbu. Zvíře může být v majetku podnikatele či firmy i z toho důvodu, že je ve znaku společnosti. Společnostem pak vzniká problém se zařazením těchto zvířat.

V příspěvku je věnována pozornost užitkovým zvířatům. Užitkové zvíře je takové zvíře, pro něž má člověk nějaké záměrné využití. Mezi užitková zvířata patří například hospodářská zvířata, od nichž člověk získává živočišné produkty, dále užitková domácí zvířata (například lovečtí či hlídací psi), laboratorní zvířata či zvířata využívaná ve zdravotnictví. Hodnota těchto zvířat je dána hodnotou užitku, který člověku přinášejí. Stanovení hodnoty tohoto užitku je velmi složité. Zvíře bývá oceněno na základě historických cen, které po určité době nemusí odpovídat skutečnosti. A navíc pro identický případ mohou nabízet odlišné hodnoty. Je hodnota efektu získaného chovem zvířat, byť v nepříznivých ekonomických podmínkách, vyšší, než náklady, které by bylo nutno vynaložit při zániku zemědělských podniků, jako jsou náhrada v nezaměstnanosti, pojistění, příplatek na bydlení, nebo například příplatek v hmotné nouzi?

Způsoby ocenění jsou velmi rozmanité a proto je potřeba sledovat nejen nezbytně nutné informace, ale i další aspekty hodnoty zvířat. Jednotlivé způsoby ocenění mohou společnosti motivovat k uvědomování si různých vazeb a tak k lepšímu zobrazení skutečnosti. Způsob ocenění je však volbou účetní jednotky a tudíž záleží pouze na ní, jestli zvolí takový způsob, který vede k objektivnějšímu ocenění zvířete.

Specifickým problémem jsou také dotace. Díky dotacím jsou ceny potravin stále na srovnatelné úrovni předchozích let. Jakkoliv se jeví, že s uvedenými problémy ocenění zvířat příliš nesouvisí, opak je pravdou.

2 Materiál a metodika

Nejasnosti v účtování o zvířatech, zejména dle druhů, dražších kusů a plemen se přenášejí do obtíží s vykazováním na úrovni podniku. Příspěvek by měl přispět prostřednictvím analýzy platné legislativy a porovnáním s potřebami praxe, prezentovat ve vybraných okruzích návrhy na možná řešení. Dílčími cíli jsou analýza současné legislativy na české i mezinárodní úrovni, porovnat rozdíly ve výsledku hospodaření vzniklé vlivem ocenění, zařazení a volbou účetního systému. Závěrem budou navržena opatření vedoucí ke zlepšení vypovídací schopnosti účetních výkazů.

Nejdříve bude zanalyzována současná legislativa vztahující se k účtování o zvířatech. Její pokyny pak budou porovnány s potřebami praxe. Při porovnávání budou vyzdvíženy nedostatky, které vedou ke snížení vypovídací schopnosti účetnictví a tím i ke zkreslení věrného a poctivého obrazu. Důraz bude kladen na ocenění a zařazení zvířat.

3 Výsledky

Při porovnávání platné legislativy a potřeb praxe bylo zjištěno několik nedostatků, které vedou k problémům s porovnáním výsledků podniků zabývajících se živočišnou výrobou a chovem zvířat.

Ocenění

První problematickou oblastí je ocenění ve vlastních nákladech. Při ocenění ve vlastních nákladech jsou využívány kalkulace, které ale mají jednotlivé podniky různé. Je složité určit podíl nákladů připadající na narozené mládě, jelikož vedle narození mláděte dochází také k tvorbě mléka nebo chlěvské mrvy. Díky zařazení jiných kategorií nákladů, často i v jiných výších, do kalkulačního vzorce nemusí být výše ocenění porovnatelné mezi podniky. Vlastní náklady také neodpovídají hodnotě zvířat, která mají cenné genetické vlastnosti. Hodnota takových zvířat výši vynaložených nákladů převyšuje mnohdy i několikanásobně. Podle mezinárodních účetních standardů IAS a amerických standardů US GAAP se zvířata oceňují ve výši odpovídající tržní ceně snížené o náklady na prodej. Tato hodnota tak podává věrnější obraz stavu majetku účetní jednotky. V tabulce 1 jsou zobrazeny rozdíly ve výsledku hospodaření způsobené vlivem ocenění ve vlastních nákladech a tržní cenou během doby zvířete v chovu. Podle výpočtů je hodnota dospělého zvířete zařazeného do dlouhodobého hmotného majetku ve vlastních nákladech ve výši 34 431 Kč a pořizovací cena srovnatelného zvířete je 18 366 Kč.

Tabulka 1 Rozdíl ve výsledku hospodaření vlivem ocenění

Účetní případy	Dojnice oceněna ve vlastních nákladech	Dojnice pořízena nákupem
Vyřazení dojnice z účtu zásob	34 431 Kč	X
Zařazení dojnice	34 431 Kč	18 366 Kč
Odpisy v jednotlivých letech	11 477 Kč	6 122 Kč
Vyřazení z majetku	34 431 Kč	18 366 Kč
Výše nákladů v jednotlivých letech	11 477 Kč	6 122 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Různým způsobem pořízení jednoho kusu dojnice došlo k rozdílu v ročních nákladech u jednoho kusu zvířete ve výši 5 355 Kč, roční úspora na dani z příjmů je při aktuální sazbě 19 % ve výši 1 017,45 Kč při volbě ocenění zvířete ve vlastních nákladech, který byl způsobený rozdílnou výší vstupní ceny a tím i odpisů, které jsou daňovými náklady. Pokud by ale účetnictví mělo podávat věrný a poctivý obraz hospodářské pozice podniku, hodnota by měla být snížena pomocí opravné položky na úroveň tržní hodnoty.

Zařazení zvířete

Vliv na výsledek hospodaření má i volba zařazení zvířete do dlouhodobého majetku nebo do zásob. Podnik má možnost stanovit si nižší hranici pro zařazení zvířete do dlouhodobého majetku. Pokud podnik zařadí zvíře na účet dlouhodobého majetku, do nákladů se hodnota zvířete dostává ve formě odpisů v průběhu celé doby držení zvířete v chovu. Pokud je zvíře vedeno na účtu zásob, během chovu zvířete není výsledek hospodaření ovlivňován. Do nákladů se dostane hodnota zvířete až při jeho zařazení. Je ovlivněn výsledek hospodaření i ukazatelé finanční analýzy a tím se snižuje možnost porovnání hospodářské situace podniků. Tabulka 2 znázorňuje rozdíly ve výsledku hospodaření vzniklé různým zařazením zvířete. Jako vstupní hodnota zvířete byla vzata pořizovací cena ve výši 18 366 a dojnice byla zařazena k 30. 6. 201x a vyřazena po 3 letech. Náklady na 100 krmných dní u dojnice jsou průměrně 17 594 Kč za 100 krmných dní. Za rok (360 dní) jsou tyto náklady ve výši 63 338,4 Kč. Plné hmotnosti v dospělosti by měla dojnice dosáhnout až při třetím otelení. Náklady na přírůstek 1 kilogramu jsou přitom u skotu ve výši 53,42 Kč. Přírůstek 90 kilogramů hmotnosti bude tedy oceněn ve výši 4 808 Kč. O tuto hodnotu se výše ocenění zvířete zvýší během 2 let. Ročně to tedy bude o 2 403,9 Kč.

Tabulka 2 Vliv zařazení zvířete na výsledek hospodaření v Kč

Účetní případ	Zvíře v DHM	Zvíře v zásobách
Náklady v roce 201x	34 730	31 699
Výnosy v roce 201x		1 202
VH za rok 201x	-34 730	-30 497
Náklady v roce 201x+1	69 460	63 338
Výnosy v roce 201x+1		2 404
VH za rok 201x+1	-69 460	-60 934
Náklady v roce 201x+2	69 460	63 338
Výnosy v roce 201x+2		1 202
VH za rok 201x+2	-69 460	-62 136
Náklady v roce 201x+3	34 730	31 699 + 23 174
VH za rok 201x+3	-34 730	- 54 873
Výsledek hospodaření za dobu v chovu	-208 380	-208 440

Zdroj: vlastní zpracování

Vlivem různého zařazení došlo k rozdílu ve výsledku hospodaření v jednotlivých letech. V prvním roce 4 233 Kč, ve druhém roce 8 526 Kč, ve třetím roce 7 324 Kč a ve čtvrtém roce 20 143 Kč. V jednotlivých letech je rozdíl způsoben odpisy a aktivací části nákladů do hodnoty zvířete vedeného v zásobách. V posledním roce dělá velký rozdíl hodnota vyřazeného zvířete ze zásob, která se projeví ve výsledku hospodaření. Souhrnně za dobu v chovu však k rozdílu ve výsledku hospodaření nedochází.

Pojetí zvířete

Dalším problémem se v poslední době stalo pojetí zvířete. Při novelizaci vyhlášky č. 500/2002 Sb. v roce 2008 došlo k nahrazení pojmu „doba v chovu“ pojmem „doba použitelnosti“, která je proti snahám o přístup ke zvířatům jako k živým bytostem. Bylo by vhodné tento pojem nahradit nějakým výstižnějším. Navíc jsou pokusná zvířata zařazena do materiálu. Ke zlepšení došlo začátkem tohoto roku, kdy vešel v platnost nový občanský zákoník, který pohlíží na zvíře jako na živého tvora.

Volba účetního systému

Problémy vznikají i mezi podniky, které zvolily jiný systém účetnictví. Podniky si mohou zvolit možnost odpčtu výdajů ve výši 80 % příjmů. Při této volbě účetního systému nehraje roli zařazení zvířat, není potřeba uplatňovat odpisy nebo zpracovávat kalkulace. Při vedení daňové evidence nesmí účetní jednotka zařadit do dlouhodobého majetku dospělé zvíře z vlastního chovu. V dlouhodobém majetku může vést jen nakoupená zvířata. Vznikají tak rozdíly ve struktuře dlouhodobých a oběžných aktiv. To vede k rozdílné výši nejen výsledku hospodaření, ale také některých ukazatelů finanční analýzy. U podvojného účetnictví má účetní jednotka možnost stanovit si hranici ocenění pro zařazení zvířat do dlouhodobého majetku. Může tedy na tento účet zařadit zvířata i s oceněním pod 40 000 Kč a díky tomu využít odpisy a odloženou daň. Rozdílné podmínky u jednotlivých systémů vedou k nemožnosti porovnat výsledku podniků využívajících jiného účetního systému.

4 Závěr

V příspěvku jsem se zabývala účtováním o zvířatech. Tento obor má svá specifika, díky nimž dochází k mnoha nejasnostem. Problémy vznikají při účtování o dražších kusech, při ocenění a zařazení zvířat, v některých případech chybí v zákoně výklad potřebný pro praxi. Nejasnosti vznikající při účtování zvířat se pak přenášejí do vykazování na úrovni podniků a dochází k neporovnatelnosti účetních výkazů podniků zabývajících se živočišnou výrobou.

Pomocí analýzy platné legislativy a potřeb praxe byla navržena řešení, která by vedla k vyšší vypovídací schopnosti celého účetnictví zabývajících se účtováním o zvířatech. Při porovnání legislativy s potřebami praxe bylo zjištěno několik problémů.

Prvním problémem je určit výši vlastních nákladů, která připadá na nenarozené mládě. Ačkoli podniky využívají shodně kalkulace, dochází k rozdílům. Každý podnik si sám určuje, zda považuje mládě za hlavní výrobek a jestli je to jediný hlavní výrobek, který vzniká. Do hodnoty mláděte se tak mohou dostat jiné položky nákladů a také jiná výše těchto nákladů.

Při ocenění vzácných zvířat s cennou genetickou vlastností hodnota zvířete někdy i mnohokrát převyšuje hodnotu vynaložených nákladů na jeho narození a chov. Ocenění tedy nemusí podávat věrný a poctivý obraz. V mezinárodních účetních standardech IAS-IFRS je pro ocenění biologických aktiv využívána fair value a v amerických účetních stan-

dardech US GAAP dochází k oceňování pomocí realizovatelné hodnoty. Tyto dva pojmy jsou obsahově srovnatelné a oproti ocenění podle českých předpisů tato hodnota podává věrnější a poctivější obraz účetnictví. Navíc na konci každého účetního období dochází k přecenění aktiv.

Hodnotu majetku ovlivňuje i dotace na pořízení investičního majetku. Tato dotace totiž snižuje hodnotu aktiva a tím i výši odpisů uplatněných v následujících letech. To vede k rozdílu nejen ve výsledku hospodaření ale také v některých ukazatelích finanční analýzy.

Další rozdíly ve výši ocenění vznikají mezi dvěma podniky, kdy jeden pořizuje zvířata nákupem a druhý vlastní činností. Při nákupu jsou zvířata oceněna pořizovací cenou a při získání zvířete z vlastního chovu je ocenění ve výši vlastních nákladů. Hodnoty aktiv vykázaných v rozvaze u těchto dvou podniků mohou být nesrovnatelné.

Účetní jednotka si sama stanovuje hranici ocenění pro zařazení zvířete do dlouhodobého hmotného majetku. Zvířata se stejnými zootechnickými hledisky jsou tak u některých podniků zařazena do zásob a u jiných do dlouhodobého hmotného majetku. Tím dochází k rozdílné výši výsledku hospodaření, stálých a oběžných aktiv a tak k hodnocení hospodářského postavení podniku.

Dalším problémem je i samotné pojetí zvířete. V posledních letech došlo ke sjednocení podmínek pro zařazení zvířete do dlouhodobého hmotného majetku s ostatním neživým majetkem. Pojem "doba v chovu" byl od roku 2009 nahrazen pojmem "doba použitelnosti", což je neetické. Navíc jsou pokusná zvířata vedena na účtu zásob, což může ztěžovat situaci ochráncům zvířat, kteří často nemusí najít objekty své činnosti.

Nesrovnalosti v účetnictví zvířat vznikají i při volbě účetní agendy. Hlavními rozdíly jsou možnost uplatnit odpočet výdajů ve výši 80 % příjmů při využití paušálních výdajů nebo nemožnost zařadit dospělé zvíře z vlastního chovu do dlouhodobého hmotného majetku při vedení daňové evidence. Tyto rozdíly vedou k nižší porovnatelnosti výsledků mezi jednotlivými účetními systémy.

Opomenutí některých zvířat zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, nebo povinností zařadit zvířata na účty zásob při nepřekročení výše ocenění stanovené zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, způsobuje další problémy s vypovídací schopností účetnictví při účtování o zvířatech. Zvířata, která nejsou tímto zákonem zařazena ani do jedné odpisové skupiny, může účetní jednotka vést na účtu dlouhodobého hmotného majetku. Zařadí je pak do druhé odpisové skupiny a odepisuje po dobu 5 let. Je však možnost je vést na účtu zásob, čímž dochází k rozdílu mezi jednotlivými podniky. Zvláštností přitom je, že jsou jmenováni například osli, ale mnohem častěji chovaná zvířata jako daňci nebo pštrosi zmíněni nejsou. Věrnost a poctivost účetnictví je snižována povinností zařadit některé druhy zvířat do zásob. Jedná se například o ryby, kdy vzácní jedinci chovaní i desítky let musí být vedeni na účtech zásob, pokud jejich hodnota nepřesáhne 40 000 Kč.

Všechny výše zmíněné problémy vedou mnohdy k velkým rozdílu a ke snížení porovnatelnosti účetních výkazů podniků zabývajících se živočišnou výrobou či chovem zvířat. Řešením těchto problémů by bylo vydání předpisu, který by obsáhl hlavní nejasnosti vznikající při účtování o zvířatech, dal účetním jednotkám jasnější pokyny pro vedení účetnictví zvířat a zřehlednil tak výsledky, které podniky zabývajících se živočišnou výrobou zveřejňují. Vhodné by také bylo zavedení evidence zvířat v naturálních jednotkách (například v dobytčích jednotkách).

Poděkování

Příspěvek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU 2014 Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

České účetní standardy

Doležal, O., Bílek, M. (2014). Výzkumný ústav živočišné výroby v Praze Uhřetěvesi: *Ochrana a welfare skotu*. [cit. 2014-02-18].

Dostupné z: http://www.zootechnik.cz/zoo_oaw.php

Dvořáková, D. (2009). Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. Brno. Computer Press, a.s.. ISBN 978-80-251-1950-1

Dvořáková, D. (2009). Klasifikace biologických aktiv v účetnictví zemědělských podniků. *Účetnictví, daně a právo v zemědělství*. Praha: Wolters Kluwer ČR. Ročník XI 2009. Číslo 2. Str. 11 - 15. ISSN 1212-9453

Dvořáková, D. (2011). Kalkulace vlastních nákladů v zemědělství z pohledu potřeb oceňování ve finančním účetnictví. *Účetnictví, daně a právo v zemědělství*. Praha: Wolters Kluwer ČR. Ročník XIII 2011. Číslo 8. Str. 2 – 10. ISSN 1212-9453

Dvořáková, D. (2009). Oceňování, účetní zachycení a vykazování zvířat v krátkodobém a dlouhodobém majetku. *Účetnictví, daně a právo v zemědělství*. Praha: Wolters Kluwer ČR. Ročník XI 2009. Číslo 3. Str. 9 – 16. ISSN 1212-9453

- Dvořáková, K. (2014). *Účtování o hospodářských zvířatech, vazba na reálnou situaci* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Kouřilová, J., Drábková, Z. (2009). Odras evidence zvířat v účetnictví, dopady do problematiky způsobů hospodaření, *Náš chov*. Číslo 11/2009, MSM 6007665806.
- Kouřilová, J., Rybová, J. (2011). *Základy účetnictví pro zemědělské obory*. České Budějovice. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Ekonomická fakulta. ISBN 978-80-7394-297-7
- Kouřilová, J., Drábková, Z. (2009). Problematická účetní legislativa u chovu zvířat, dopad do praxe podniků, *Acta universitatis*. XII: s. 135-139, ISSN 1212-3285.
- Kouřilová, J., Křížová. (2004). Reálná hodnota v zemědělství. *Series for Economics, Management and Trade*. Ročník 26. Číslo 1. Str. 29 – 32. ISSN 1212-5598
- Kouřilová, J., Pšenčík, J., Kopta, D. (2009). Dotace v zemědělství z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství. Brno. Akademické nakladatelství CERM. 2009. ISBN 978-80-7204-637-9
- Novák, J. (2003). Metoda kalkulace nákladů v zemědělství. *Účetnictví, daně a právo v zemědělství*. Praha: Wolters Kluwer ČR. Ročník V. 2003. Číslo 6. Str. 2 – 3. ISSN 1212-9453
- Valder, A. (2008). *Účetnictví pro podnikatele v zemědělství*. Praha. Wolters Kluwer ČR, a.s.. 2008. ISBN 9788073573881
- Financial accounting standards board (www.fasb.org) :*Statement of Position 85-3 Accounting by Agricultural Producers and Agricultural Cooperatives*. [cit. 2014-02-18]. dostupné z: http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobnocache=true&blobwhere=1175820927435&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername2=Content-Length&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue2=269388&blobheadervalue1=filename%3DSOP_85-3.pdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs
- The Code of Federal Regulations of the United States of America. *Title 26 – Internal Revenue. Part 1*. © 1967. [cit. 2014-03-02]. S. 239-240. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=UpY6AAAAIAAJ&pg=PA239&dq=Unit-livestock-price+method&hl=cs&sa=X&ei=Me4hU_zqE4iV7Aa9-ICQDQ&ved=0CD8Q6AEwAA#v=onepage&q=Unit-livestock-price%20method&f=false
- Týdenní farmářské ceny v ČR – ČSÚ (k 6. týdnu roku 2014)*. [online]© 2014. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.agris.cz/Prices/Commodities/2>
- Ústav zemědělské ekonomiky a informací: *Náklady a výnosy vybraných rostlinných a živočišných výrobků* © 2011. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/2011.pdf
- Vyhláška 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 563/1991 Sb., zákon o účetnictví

Účetnictví v chovu ryb

Bc. Martin Telecký

Abstrakt: *Účetnictví jako základní podklad vykazování majetku, zdrojů, výsledku hospodaření, jakož i nepřímý podklad pro možné sledování parametrů prostředí, vyhodnocování změn legislativy ale i politických ambicí, je nenahraditelnou a současně složitou činností. Účetnictví vychází ze standardních základů a legislativy, ovšem ne vše může postihnout. Navíc je toto odvětví velmi specifické, lokálně závislé.*

V České republice je rybářský obor oborem s dlouhodobou tradicí, zejména v oblastech Jindřichohradecka a Třeboňska. Rybářství a obecně rybníkářství je založeno na historických tradicích, kdy v dřívějších dobách tyto obory plnily důležitou funkci pro lidstvo, a to hlavní zdroj obživy. Rybníkářství se zabývá nejen produkcí ryb a podporou akvakultury, ale také dalšími faktory, jimiž jsou především rizika povodní. Rybníky mají schopnost udržet velké množství vody při povodních, z toho vyplývá, že je nutnost neustále inovovat a renovovat jejich strukturu.

Klíčová slova: finanční účetnictví · manažerské účetnictví · cenová kalkulace · rybářství

1 Úvod

Účetnictví v rybářství- jakkoliv se zdá jednoduchou záležitostí, tvoří celek skládající se z celého řetězce relativně kompaktních tematických oblastí, z nichž mnohé však na sebe těsně navazují.

Z těchto oblastí můžeme uvést chov ryb v rybníčních soustavách i mimo ně, chov ryb akvarijních, vymykajících se souvislostem spojených s prostředím, ale i vlivem predátorů, který je tématem dalším, vedle ochrany krajiny. Nelze opomenout ani sportovní rybářství.

Účetnictví podniků s chovem ryb tak se musí vyrovnávat s účetními předpisy týkajícími se základního provozu i s účetními předpisy v oblastech pozemků vč. rybníků, odbahnění, rezervami a opravami dlouhodobého majetku. Ale i zařazením ryb do jednotlivých kategorií, když např. praxe nabízí:

- Zařazení ryb
- Evidence ryb
- Oceňování
- Cenová kalkulace
- Problematika negativní činnosti kormorána jako legislativní počín
- Škoda způsobená vydrou říční
- Dotace v rybářství
- Akvarijní rybky jako zajímavost

Cílem je analyzovat vybrané okruhy chovu ryb, které byly zvoleny na základě aktuálních potřeb z pohledu zachycení jejich problematiky především z pohledu účetnictví. Jedná se o některé otázky z účtování o zvířatech, dále důsledcích aktivit predátorů ryb; obojí ve vztahu k platné legislativě. S tím souvisí, i současně tvoří samostatnou oblast, kalkulace nákladová a cenová.

2 Materiál a metodika

Na základě předběžné rešerše problematiky je zvolen následující postup:

- Analýza vazeb chovu ryb na účetní a legislativní souvislosti,
- určení okruhů v chovu ryb; ze zpracovaného souboru budou vybrány ty, kterým bude věnována v příspěvku pozornost,
- diskuse k náhradám škod vyplývajících nejen z působení predátorů z pohledu změny legislativy,
- využití účetnictví pro potřeby řízení podniku, využití zejména kalkulací, kde se promítají jak klasické, tak vyvolané nové nákladové položky.

Pozornost bude věnována nákladové a cenové kalkulaci. Mimo kalkulace by měl být věnován prostor i analýze obchodní marže, obchodní přírážce; toto je však již mimo objekt daného cíle.

Jako zajímavý, významný obor, který sice bezprostředně není předmětem dalšího zpracování, je chov a obchod s akvarijními rybami.

3 Výsledky

Zařazení ryb v účetnictví

Násadové ryby jsou odchovávány z rybího plůdku přibližně do stáří 2 až 3 let v násadových rybnících. Tyto ryby jsou následně přeloveny a nasazeny do rybníků pro chov tržní ryby. Tržní ryby jsou živé ryby, které jsou určeny již ke konzumaci. V některých případech se prodávají za účelem zarybňování revírů. Generační ryby jsou kvalitní generační ryby, které jsou chovány ve speciálních rybnících a jsou výsledkem dlouhodobé plemenářské práce. Využívají se především k získání jiker.

Trofejní ryby jsou ryby, které přesahují hmotnostní hranici. Z hlediska hodnoty trofejní ryby je výjimečnost úlovku, která až několikanásobně přesahuje běžnou maloobchodní kilogramovou cenu tržní ryby. Remontní ryby se řadí mezi ryby určené pro další chov. Jsou to nedospělé ryby, které se chovají a následně se začlení do generačních ryb. U plemenných a genetických ryb je důležitá hodnota, která je stanovena Šlechtitelskou radou Rybářského sdružení ČR. Další možnou variantou je stanovení hodnoty na základě odborného posudku.¹⁷

V příspěvku je diskutováno zařazení těchto ryb dle současných propozic v legislativě, které ne vždy vystihují reálné potřeby podniků a neodpovídají v potřebné míře věrnému a poctivému obrazu účetnictví.

Na rozdíl od běžných materiálových zásob je ryba živý tvor, vyžadující další specifická sledování, zacházení a evidenci, přecházející do účetnictví podniků.

Evidence ryb

a) evidence ryb v zimě

Pro evidenci ryb v zimě je důležité vést knihu komor, která slouží k evidenci jednotlivých druhů ryb. Kniha komor obsahuje následující náležitosti:

- Jednotlivé druhy ryb
- Věk ryby
- Počet v kilogramech
- Hmotnost (kg/ks)
- Opatření (například odlovení)
- Datum
- Vodní výměra
- Katastrální výměra
- Označení rybníku, listu

Ryby, které byly vyloveny v podzimním výlovu, jsou uloženy do takzvaných komor. Komory jsou rybníky, kde ryby přezimují bez příjmu potravy, a tedy nedochází k žádnému přírůstku. Po výlovu ryb v podzimním období se rybníky vypouštějí a připraví na zimování.

(Hartman, Bednářová, Mikl, 2012, str. 125)

b) evidence ryb v letním období

V tomto období se vede takzvaná kniha obsádek, ve které je uvedena od data nasazení výchozí zásoba. Kniha obsádek zahrnuje podobné náležitosti jako kniha komor:

- Název rybníku
- Označení listu
- Vodní a katastrální výměra
- Datum
- Opatření
- Věk jednotlivých druhů ryb

¹⁷ <http://www.trebon.rybarstvi.cz/generacni-ryby>, <http://www.trebon.rybarstvi.cz/nasadove-ryby-chov>, <http://www.chytej.cz/atlas-ryb/slovníky/>

- Počet v kusech
- Celková hmotnost
- Průměr hmotnosti (kg/ks)

Se zařazením ryb do účetnictví souvisí oceňování, které má několik podob.

K oceňování

Např. sazebník pro stanovení hodnoty ryb ulovených při neoprávněném lovu (pytláctví) v rybářských revírech a v rybníkářství (2010), klasickým pořízením nákupem, obtížnějším oceněním zvířat z vlastního chovu prostřednictvím měření přírůstků a příchovků. Ocenění ve vlastní režii, popřípadě ve vlastních nákladech. Provádí se obrát ryb dvakrát ročně, a to k datu 1. prosince a 1. června pro celý podnik. Zjišťuje se skutečně zjištěný stav. To probíhá zvážením a spočtením ryb při výlovu + přibližný odhad ryb, kde nebyly přelovovány.

Nedokončená výroba se vypočítá (=) jako skutečné vlastní náklady chovu plus obsádka ryb mínus výlov ryb. Po provedení podzimních výlovů, to je zjištění příchovků a přírůstků hmotnosti ryb se zruší nedokončená výroba. Předpokladem je, že nedokončená výroba bude odúčtována v dalším měsíci po provedení podzimních výlovů, nejpozději však ke konci účetního období. Zjištěné množství ryb při podzimních výloveh se zúčtuje v cenách dle plánovaných kalkulací pro jednotlivé druhy ryb.

Mezi kontrolované úbytky ryb se zahrnují ryby, které slouží jako krmivo pro dravé druhy ryb.

Nekontrolované úbytky ryb jsou způsobeny vlivem predátorů, kteří patří mezi přísně chráněné druhy zvířat, dále klimatické vlivy, přírodní vlivy, nehody, havárie, opravy rybníků a dále. Vznikají náklady způsobené kormorány, kteří se živí lovením ryb, patří tedy do kategorie nekontrolovaných úbytků ryb.

V letním, nebo-li vegetačním období se zjišťují ztráty na základě uhynulých ryb. V průběhu letního období dochází k dosazení ryb, dále k možnému letnímu odlovu a v poslední fázi k podzimnímu výlovu ryb. Koncem kalendářního měsíce se na základě knihy obsádek zjišťují předpokládané přírůstky pomocí kontrolních odlovů. V měsíci srpnu se provádí kontrolní odlovy, které poskytnou podniku celkovou hmotnost a kvalitativní rozdělení výlovu tržních ryb. Podnik se tak připraví na masivní prodej ryb, který začne před obdobím Vánočních svátků. V podzimním období je nejvyšší poptávka po rybách. Ovšem všechny rybníky nemusí podléhat podzimnímu výlovu. V tomto případě se do knihy obsádek doplní přírůstek ryb. Pomocí kontrolních odlovů. Proveďte se inventura, zjistí se inventurní stav a to na základě odhadu obsádky. Přírůstky ryb právě potřebujeme znát, abychom dokázali vyčíslit cenovou kalkulaci přírůstku ryb.

Nákladová a cenová kalkulace se řídí jednak klasickými metodami, jednak musí respektovat specifiku chovu ryb, více než kde jinde by měla respektovat důsledky činnosti predátorů i ochrany krajiny, funkci rekreační a další.

Cenová kalkulace

Cenová kalkulace v rybářství využívá specifickou kalkulační metodu, a to odčítací nebo-li zůstatkovou metodu. Jedná se o situaci, kdy podnik chová více druhů ryb a jeho úkolem je stanovit vlastní náklady na jeden druh ryby. V podniku se náklady vedou (evidují) společně pro všechny druhy ryb. Firmy musí vést vnitropodnikové účetnictví, které jim pomáhá k určení svých komodit. Je důležité, aby každá firma měla svou vnitropodnikovou směrnici, která napovídá, jaké náklady má zahrnout do výsledné kalkulace a jaké náklady sem naopak nezahrnovat. Většinou se jedná o náklady, které jsou vyvolány vedlejší činností. Nekalkulované náklady si určí sám podnik, některé náklady stanovuje zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Podniky samy mohou stanovit (sestavit) svůj kalkulační vzorec, který by zachytil veškeré podnikatelské činnosti. Pokud by měly zájem využívat kreativního účetnictví, mimo jiné i vzhledem k možným metodám kalkulace, četných odhadů a rizik může najít toto uplatnění i zde.

Do roku 1993 se zemědělské podniky řídily oborovým kalkulačním vzorcem, který vycházel od typového kalkulačního vzorce vydaného ještě Federálním ministerstvem financí. Po roce 1993 zemědělské podniky nemusely již využívat pro stanovení vlastních nákladů tento společný typový kalkulační vzorec. Vznikla řada nových kalkulačních vzorců, která sloužila pro oceňování výrobků či služeb. V roce 2009 vznikla nová metodika oceňování zaměřená pro oblast zemědělství, do které spadá také rybníční hospodářství. Metodika oceňování se zabývá rostlinnou a živočišnou výrobou.

Vzor kalkulace na přírůstek kapra		
Číslo účtu	Název účtu	Suma v Kč
Účtová třída 5 - Náklady		xxx
Celkem třída 5		xxx
Účtová třída 6 - Výnosy		xxx
Celkem třída 6		xxx
Zisk před zdaněním	Celkové tržby - celkové náklady	xxx

Celkové náklady		xxx
- odečet:		
Nekalkulované náklady	odečteme od celkových nákladů	xxx
Upravené náklady v Kč		xxx
Přírůstek kapra v kilogramech		xxx
Náklady na 1 kg přírůstku hlavního výkonu (kapra) v Kč	upravené náklady v Kč/přírůstek hlavního výkonu (kapra) v kg	xxx

Propočteny jsou variantní způsoby cenové kalkulace, které může podnik variantně používat v rámci dosažení svých cílů na trhu.

Do nákladových i cenových kalkulací by se měly teoreticky promítat i důsledky činnosti predátorů a vyvolané náklady.

Problematika negativní činnosti kormorána jako legislativní počín

Ministerstvo životního prostředí vyřadilo od dubna 2013 kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů. Tímto krokem připravila rybáře o náhrady za škody způsobené kormoránem. Jeho přemnožení je tak zásadní, že tuto skutečnost akceptovalo Ministerstvo životního prostředí.

Bohužel přemnožení kormorána nebylo dlouhou dobu řešeno. Došlo k obtížně řešitelné situaci. Rybáři a Český rybářský svaz tvrdí, že kormorán neměl být zařazen do seznamu zvláště chráněných živočichů. Naopak se měly stanovit patřičné kvóty přijatelného počtu kormoránů v České republice a náklady škod měly být zachovány.

Kormorána bez souhlasu úřadu nikdo nesmí střílet. Aby jejich počet byl snižován střelbou, musí úřady rybářům udělit takzvanou výjimku „odchylného postupu“ a dalším krokem je získat souhlas ke střelbě, což mají za úkol myslivci.

Zvláště v jižních Čechách a jižní Moravě se odstřely provádí plošně, to znamená opatřením obecné povahy, které přímo vyhláší Ministerstvo životního prostředí. Tato opatření se týkají pouze těchto dvou krajů, ostatní regiony nemohou tato opatření využít, což vede k významné nespravedlnosti.

V době, kdy byl kormorán velký zařazen do kategorie zvláště chráněných živočichů, náhrady škod způsobené tímto škůdcem mohli uplatňovat pouze rybníkáři. Dle Ministerstva životního prostředí se poukazuje, že podle zákona musí jít o škodu na majetku. Ryby, které jsou v revírech majetkem uživatele, se nepovažují dle zákona za majetek. Škody, které napáchali kormoráni na rybách v jednotlivých regionech, šly k tíži uživatelů těchto revírů. To znamená, že veškeré náklady zaplatili rybáři ze svých finančních zdrojů, tedy z výnosů za prodané povolenky.

Tabulka 1 Ceny povolenek pro členy ČRS a MRS

ÚZEMNÍ SVAZ	DRUH	KAT	1DEN NÍ	2DE NNÍ	3DE NNÍ	7DE NNÍ	10 DEN NÍ	14DEN NÍ	17 DEN NÍ	MĚ- SÍČNÍ	ROČ NÍ
ÚZEMNÍ SVAZ MĚSTA PRA- HY	MP	Dospělí	-	400	-	500	-	600	-	-	950
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	470
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	300
	P	Dospělí	-	-	-	500	-	-	-	-	950
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	470
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	300
STŘEDOČES- KÝ ÚZEMNÍ SVAZ	MP	Dospělí	250	-	-	450	-	600	-	850	1200
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	850
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	400
	P	Dospělí	-	-	-	450	-	-	-	850	1200
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	850
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	400
JIHOČESKÝ ÚZEMNÍ SVAZ	MP	Dospělí	-	-	300	-	500	-	700	-	1400
		Mládež	-	-	300	-	500	-	700	-	750
		ZTP/P	-	-	-	-	-	-	-	-	400
		Děti	-	-	-	-	100	-	-	-	400
	P	Dospělí	-	-	400	-	600	-	800	-	1500
		Mládež	-	-	400	-	600	-	800	-	850
		ZTP/P	-	-	-	-	-	-	-	-	400
		Děti	-	-	-	-	100	-	-	-	400
ZÁPADOČES- KÝ ÚZEMNÍ SVAZ	MP	Dospělí	-	-	-	550	-	-	-	700	1200
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	600
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	250
	P	Dospělí	-	-	-	550	-	-	-	700	1200
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	600
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	250
SEVEROČES- KÝ ÚZEMNÍ SVAZ	MP	Dospělí	250	-	-	560	-	875	-	1000	1250
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	625
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	310
	P	Dospělí	340	-	-	880	-	-	-	1080	1350
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	675
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	340
VÝCHODO- ČESKÝ ÚZEMNÍ SVAZ	MP	Dospělí	-	-	-	350	-	-	-	600	1100
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	650
		Děti	-	-	-	100	-	-	-	-	400
	P	Dospělí	-	-	-	450	-	-	-	700	1200
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	700
		Děti	-	-	-	150	-	-	-	-	450
MORAVSKO-	MP	Dospělí	180	300	-	450	-	600	-	800	1400

SLEZSKÝ ÚZEMNÍ SVAZ		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	950	
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	100	300
	P	Dospělí	300	500	-	700	-	-	-	-	1000	1600
		Mládež	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1100
		Děti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	400

V době, kdy byl kormorán vyřazen ze seznamu zvláště chráněných živočichů, se Český rybářský svaz a Rybářské sdružení dohodly a navrhly změnu zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Podporu získaly i od vedení tehdejšího sněmovního zemědělského výboru.

Změnou se myslí, aby byla zachována náhrada škod. K této skutečnosti bohužel nedošlo, neboť nemohla být projednána a to z důvodu pádu vlády a k rozpuštění sněmovny. Návrh jednotlivých rybářských subjektů je připravený a čeká se jen už na projednání nové vlády.

Objem škod způsobených kormoránem lze pouze odhadnout, přesnější čísla nejsou k dispozici, je to z důvodu monitoringu kormoránů, které se z různých důvodů například nedostatkem finančních prostředků, lidských zdrojů a neproplácení ztrát ze strany státu neprovádí.

Pro rok 2013 byl objem celkových škod způsobených kormoránem stanoven kvalifikovaným odhadem na 44 miliony Kč. Ale nebyly a asi nejsou uváženy všechny vyvolané náklady počínaje granty, mzdy, vybavení a administrativa.¹⁸

Mezi kontrolované úbytky ryb se zahrnují ryby, které slouží jako krmivo pro dravé druhy ryb. Nekomrolované úbytky ryb jsou způsobeny vlivem predátorů, kteří patří mezi přísně chráněné druhy zvířat, dále klimatické vlivy, přírodní vlivy, nehody, havárie, opravy rybníků a dále.

Je třeba si stanovit ve vnitropodnikové směrnici přirozené manko do normy nebo-li přirozený úbytek zásob. Manka jsou zjišťována při jarních a podzimních výloveh a to na základě uhynulých ryb, které jsou způsobené vydrou říční, kormorány a další.

Škoda způsobená vydrou říční

Pokud došlo ke škodám na rybnících způsobené vydrou říční, podniky mohou požádat o náhradu škod podle zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. O škody mohou podniky žádat maximálně 180 dní zpětně od podání žádosti v kterékoliv části roku. Dle příslušných úřadů je vhodné žádat vždy na základě výlovů rybníků, tedy v jarním a podzimním období.

Podniky, které žádají o náhradu za škody způsobené vydrou říční, mají povinnost si zajistit odborný posudek, který odhaduje výši škod. Odborný posudek je vypracován vždy ve škodném období. V současné době tyto posudky vypracovává Český nadační fond pro vydru a dále společnost ALKA Wildlife, o. p. s.. Další povinností firem je získání žádosti o místní šetření od místního úřadu, který má za úkol provést kontrolu v terénu, při kterém prokáže přítomnost vydry říční v určité lokalitě, kde se rybník nachází. Nejprve se ovšem osloví pracovník místně příslušného odboru životního prostředí obecního úřadu s rozšířenou působností a následně se požádá o místní šetření. V poslední řadě se podává žádost o náhradu škody k místně příslušnému krajskému úřadu. Tato žádost se musí dostatečně vyplnit a doplnit o příslušné povinné přílohy. Dto náklady vyvolané.

Příspěvek je dále věnován v tomto směru i škodným záležitostem z titulu oceňování škod a náhrady v důsledku povodní.

Dotace v rybářství

Dotace v rybářství je poskytována na zefektivnění a rozhodnutí výrobních procesů prostřednictvím modernizace a vybavení na již užívané výrobní zařízení. Důležité je, že dotaci může získat podnik za účelem odbahnění rybníků a dalším skutečností investice do recirkulačních systémů.

¹⁸ Zdroj: Časopis Rybářství, Štípek, J., leden 2014

Mezi predátory v rybářství se řadí kormorán velký a vydra říční. V této souvislosti je dotace poskytována taktéž na zabezpečení rybochovných zařízení a rybníků proti predátorům. Další oblastí je akvakulturní hospodářství. Tato oblast je nedílnou součástí maloobchodního prodeje, na kterou je možné získat dotaci.

O dotaci mohou žádat jak fyzické, tak i právnické osoby. Na jeden projekt lze získat maximálně 60% způsobilých nákladů. Způsobilé náklady jsou náklady, které jsou vynaloženy na:

- Pořízení zařízení k vlastní produkci ryb u rybníků, jedná se především o hráze, přístupové lávky, vývařiště a další
- Projektovou a technickou dokumentaci ke stavebnímu řízení nebo jiné jednání se stavebním úřadem, dále odborné posudky ve vztahu k životnímu prostředí a nakonec položkový rozpočet
- Nákup dopravních prostředků, staveb, pozemků, DPH
- Další

Dotaci mohou získat žadatelé, kteří obhospodařují celkovou vodní plochu 20 ha a výše a to na:

- Vybavení rybníků
- Výstavbu, odbahnění, rozšíření, modernizaci rybníků, rybníčních soustav do 1 ha v případě, pokud se týká rybníků a rybníčních soustav spojených s chovem a produkcí ryb
- Odbahnění lovišť u rybníků nad 30 ha, je v případě u rybníků a rybníčních soustav spojených s chovem a produkcí ryb
- Dále je dotace poskytována žadatelům, kteří obhospodařují celkovou vodní plochu menší než 20 ha a to na:
- Výstavbu, odbahnění, rozšíření, vybavení, modernizaci rybníků, opět platí fakt, který je spojen s chovem a produkcí ryb

V ostatních případech se jedná o výstavbu, rozšíření, vybavení nebo modernizace výrobních zařízení vyjma rybníků, nákup a instalaci zařízení na ochranu rybích hospodářství před volně žijícími predátory, investici, která souvisí s maloobchodním prodejem v hospodářství, pokud prodej tvoří nedílnou součást akvakulturního hospodářství.¹⁹

Dotace, jejich objem, zaměření, různá dostupnost pro velké a malé podniky lze považovat za jednu z nosných oblastí úkolů legislativy.

Akvarijní rybky jako zajímavost

Akvarijní rybky jsou vzácností tuzemské akvaristiky. Česká republika se řadí mezi nejlepší evropské exportéry akvarijních rybek. Je proslulá jejich kvalitou. Tržby za akvarijní rybky v České republice se pohybují ve stamilionech korun. Mezi hlavní konkurenty patří země jihovýchodní Asie, které prodávají (exportují) akvarijní rybky za daleko nižší cenu, ovšem jejich kvalita není tak vysoká jako v České republice.

Mnoho států světa si uvědomuje, že obchodování s akvarijními rybkami představuje významný přínos. Proto se světová konkurence obrovskou rychlostí rozrůstá a vznikají nové společnosti se supermoderními pěstírnami. Tyto společnosti nabízejí nové pracovní příležitosti. To je dobré pro místní ekonomiku a státy tak většinou podporují tyto společnosti formou peněz. Dotována je i letecká doprava pro export akvarijních rybek (Jirásek 2011). Ročně se na celosvětovém trhu akvarijních rybek utrží kolem patnácti miliard dolarů. Tento odhad provedl generální tajemník OFI A. Ploeg. Dle jeho výpočtů se každý rok exportuje jedna a půl miliardy akvarijních rybek. Kromě nich se produkuje akvária, krmiva pro ryby, rostliny, filtrační zařízení, osvětlení a další potřebná vybavení.

4 Závěr

Účetnictví je charakteristické různou formou chovu ryb, velkým objemem specifických operací přecházejících do způsobu účtování, dále velkou mírou odhadů a rizik. V předloženém příspěvku jsou prezentovány názory na způsoby účtování a uvedeny některé problémy. Účetnictví jako informační systém pro interní a externí uživatele nedokáže stoprocentně zachytit realitu podnikajících jednotek. Právě v rybářství se objevují odchylky, které se musí efektivně řešit a hledat stále nové metody, které by dokázaly vyřešit dnešní účetní problematiku. S tím pak souvisí i požadavek na pracovníky zastávající ekonomické funkce, vč. účetnictví, kteří se nutně musejí současně velmi dobře orientovat v rybářství jako v ryze specifickém oboru.

¹⁹ Zdroj: <http://www.maspvvenkov.cz/file.php?nid=5367&oid=3040432>

Poděkování

Príspevek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU 2014, Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Literatura

- Anon, Atlas ryb. In: chytej.cz . Dostupné z: <http://www.chytej.cz/atlas-ryb/slovniky/>
- Anon, Hospodářský rok. In: <http://business.center.cz>. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p314-hospodarsky-rok.aspx>
- Petrlíková, B. *Rezervy a vyhláška 504/2002 Sb.*. In: ucetnikavarna.cz. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d9366v12185-rezervy-a-vyhlaska-c-504-2002-sb/>
- Chov ryb. Němý svět.* časopis Report, str. 28, 16. Května 2011, EURO 20, www.euro.cz
- Fibířová, J., Šoljaková, L., Wágner, J. (2007). *Nákladové a manažerské účetnictví 2007*. 1. vyd. PRAHA: Aspi, a. s. 2007. 432 s. ISBN 978-80-7357-299-0
- Gela, D. (2013). *Náhrady škod způsobené povodněmi za rok 2013*, České Budějovice: Fakulta rybářství a ochrany vod, 2013
- Hartman, P., Bednářová, D., Mikl, R. (2012). *Management akvakultury 2012*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta rybářství a ochrany vod, 2012. 202 s. ISBN 978-80-87437-39-1
- Král, B., kolektiv (2012). *Manažerské účetnictví 2012*. 3. vyd. PRAHA: Management Press, s. r. o., 2012. 657 s. ISBN 978-80-7261-217-8
- Král, B., Holínská, E., Místerková, J., Pospíšilová, M. (1998). *Nákladové účetnictví 1998*. 1. vyd. PRAHA: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998. 315 s. ISBN 80-7079-058-x
- Mze, Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stáži, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů. In: eagri.cz. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100055298.html>
- Rybářství Třeboň (2014). Násadové ryby. In: trebon.rybarstvi.cz. Dostupné z: <http://www.trebon.rybarstvi.cz/nasadove-ryby-chov>
- Rybářství Třeboň (2014). Generační ryby. In: trebon.rybarstvi.cz. Dostupné z: <http://www.trebon.rybarstvi.cz/generacni-ryby>
- Svoboda, P., Bohušová, H. (2007) Technické zhodnocení a opravy dlouhodobého majetku. In: danarionline.cz. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d2342v3099-technicke-zhodnoceni-a-opravy-dlouhodobeho-majetku/?search_query=
- Telecký, M. (2014). *Účetnictví v chovu ryb* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství
- Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Tuzemský reverse charge ve stavebnictví se zaměřením na dopad u vybraného dodavatele

Klára Marešová

Abstrakt: Změna sazeb, daňové politiky vůbec znamená pro podniky náročný proces. Hlavním cílem příspěvku je postihnout co nejlépe vliv a dopad legislativních změn na podnikovou sféru. Tyto dopady lze hodnotit v krátkém i delším časovém období. Příspěvek se zaměřuje především na poskytovatele stavebních a montážních prací, tj. plnění podléhající režimu přenesení daňové povinnosti, a okrajově na příjemce těchto plnění. V první části je uvedena základní teorie zaměřující se na aplikaci režimu přenesení daňové povinnosti ve stavebnictví. Na tuto část navazuje aplikace tohoto institutu u konkrétního plátce DPH ve formě obecných názorů a principů, analýz hodnotící vliv režimu na peněžní tok, časovou hodnotu peněz, vývoj daňové povinnosti aj. Závěr tvoří dosažené výsledky a zjištění vlivu režimu PDP u konkrétního podnikatelského subjektu.

Klíčová slova: Daň z přidané hodnoty · přenesení daňové povinnosti · stavebnictví · plátce DPH · Klasifikace produkce CZ CPA

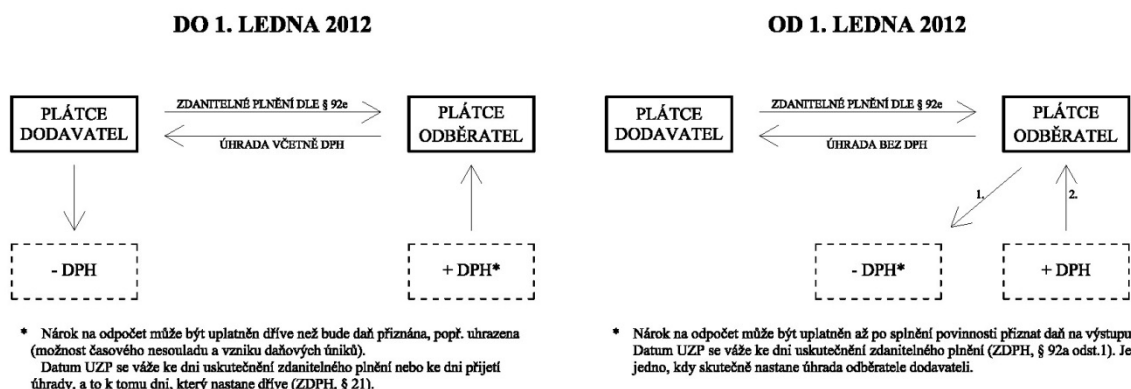
1 Úvod

DPH patří mezi nejdůležitější nepřímé daně našeho daňového systému. Je obsažena v ceně většiny zboží a služeb a tvoří důležitou součást příjmu státního rozpočtu. Jen za rok 2013 se jednalo o 20 %. Řadí se k nejčastěji novelizovaným daním. Jenom změna sazby od jejího vzniku proběhla 4 krát a to jak u snížené, tak i u základní sazby. Rovněž lze očekávat změny v budoucím vývoji této sazby, od jednotné sazby po rozšíření o další sníženou sazbu pro knihy a léky.

Avšak jedinou změnu nezaznamenává pouze oblast sazby daně. Tuto změnu vyžadují stále vyvíjející se oblasti zdanění. Jednou z těchto oblastí, jež byly novelizovány k 1. 1. 2012, patřilo i stavebnictví. Zvrat zaznamenal princip zdanění. Běžný systém zdanění, kdy plátce u přijatých plnění od jiného plátce hradí daň včetně DPH a zároveň může uplatnit nárok a u poskytnutých plnění inkasuje částku včetně DPH a tuto daň sám odvádí správci daně, je z části nahrazován novým – režimem přenesení daňové povinnosti, známým také pod názvem tuzemský reverse charge.

Režim PDP ve stavebnictví, upravený ZDPH § 92a, 92e, spočívá v přenesení daňové povinnosti na příjemce plnění. Tzn. plátce, jež uskutečňuje plnění v tomto režimu, inkasuje pouze částku bez daně a tuto daň sám za sebe odvede příjemce plnění. Ale k tomu aby tento režim byl aplikován, musí být splněny zároveň tři podmínky (až na výjimky): místem plnění je tuzemsko, plnění probíhá mezi dvěma plátcí DPH registrovanými v ČR a zdanitelným plněním je stavební či montážní práce dle Klasifikace produkce CZ-CPA sekce F.

Obrázek 1 Srovnání zdanění ve stavebnictví

Zdroj: Vlastní zpracování

Důvodem aplikace daného režimu byla snaha o snížení daňových úniků a poskytnutí správcům daně nástroj pro vy-máhání nezaplacené daně. Jednalo se např. o případy, kdy se dodavatel dostal do insolvence, nabytí neznámého pobytu, převedl podnik na nemajetného tzv. bílého koně aj.

2 Materiál a metodika

Cíl spočívá v zachycení vlivu legislativních změn, zavedení režimu PDP ve stavebnictví, a jejich působení zejména na konkrétního poskytovatele stavebních a montážních prací a okrajově na příjemce těchto plnění.

Hlavní složkou jsou vytvořené modely, analýzy, axiomy, postupy prostřednictvím, jichž lze posoudit vliv na konkrétního poskytovatele, okrajově příjemce těchto plnění. Analýzy se zaměřují na oblasti, jako jsou: peněžní tok a faktory jej ovlivňující, pohledávky, časová hodnota peněz, vývoj daňové povinnosti a faktory jej ovlivňující. Závěr bude vytvořen na základě analýz, modelů, logické dedukce, upravených vzorců pro jednoduché úročení a složeného indexu množství.

3 Výsledky

Předmětem zkoumání se stala společnost A, podnikající FO vedoucí účetnictví, existence na trhu již 24 let, plátce DPH, hlavní činností jsou vodohospodářské stavby, zemní práce, dopravní infrastruktura aj., jež splnila požadované vlastnosti (dostatečně reprezentativní, existence již před rokem 2012, plátce DPH, uskutečňující plnění podléhající režimu PDP dle § 92e ZDPH). Zhodnocení přínosu tohoto institutu zdanění proběhlo v několika oblastech.

3.1 Zhodnocení přínosu PDP ve vztahu k peněžnímu toku

Z tohoto hlediska můžeme sledovat další konkrétnější oblasti: délka splatnosti faktur, délka zdaňovacího období k DPH, okamžik uskutečnění zdanitelného plnění, platební morálka příjemce plnění. Tyto veškeré faktory lze shrnout do jediného modelu, který zároveň umožňuje vyjádřit souhrnný vliv daného režimu.

Tabulka 1 Zhodnocení přínosu režimu PDP ve vztahu k peněžnímu toku

Otázka výhodnosti pro poskytovatele		Zdaňovací období	
		měsíc	čtvrtletí
Doba splatnosti FAV**	<0; 55 - DUZP*)	NEVÝHODNÝ	NEVÝHODNÝ
	<55 - DUZP; 115 - DUZP>	VÝHODNÝ	NEVÝHODNÝ
	(115 - DUZP; ∞)	VÝHODNÝ	VÝHODNÝ
Otázka výhodnosti pro příjemce		Zdaňovací období	
		měsíc	čtvrtletí
Doba splatnosti FAV	<0; 55 - DUZP)	VÝHODNÝ	VÝHODNÝ
	<55 - DUZP; 115 - DUZP>	NEVÝHODNÝ	VÝHODNÝ
	(115 - DUZP; ∞)	NEVÝHODNÝ	NEVÝHODNÝ
* DUZP - datum uskutečnění zdanitelného plnění			
** FAV - faktura vydaná			

Zdroj: Vlastní zpracování

Jedná se o zhodnocení ve zjednodušeném modelu, kdy každý měsíc má pouze 30 dnů, DUZP je shodné s datem vydání faktury, zúčtování s finančním úřadem probíhá vždy 25. den po skončení zdaňovacího období a příjemce uhradí zdanitelné plnění vždy celé na konci splatnosti a ne jinak.

Zpravidla stavební firmy jsou plátcem daně se zdaňovacím obdobím měsíčním a k tomu zdanitelná plnění se vyznačují delší dobou splatnosti. Z toho vyplývá, že režim PDP je pro poskytovatele ve většině případů výhodný.

Na základě provedených výpočtů jsem došla k závěru, že daný režim v případě, kdy okamžik splatnosti je stejný jako okamžik úhrady, je pro společnost A u poskytnutých plnění výhodný pouze v polovině případů (50,89 %). Avšak vzhledem ke špatné platební morálce odběratelů je tento režim pro firmu ještě výhodnější, a to o 4,29 %. Z toho vyplývá, že v úhrnu u poskytnutých plnění je tento režim výhodný z 55,18 %. Z pohledu příjemce těchto plnění, bez ohledu na okamžik splatnosti a okamžik úhrady, je režim výhodný v 100% výši.

Bez ohledu na to, zda okamžik úhrady příjemcem je shodný s okamžikem splatnosti faktur, vyšly oba výsledky jednoznačně stejně. Na základě těchto výpočtů tedy můžeme říci, že zavedení institutu PDP ve společnosti A i ze strany příjemce plnění mělo pozitivní dopad na cash flow.

3.2 Zhodnocení přínosu institutu PDP ve vztahu k časové hodnotě peněz

Avšak u těchto modelů, popř. submodelů vždy závisí na konkrétní situaci a kombinaci všech faktorů, které na plnění, a tím i na peněžní tok, působí zároveň. Proto je na místě použít další model, který zohledňuje mimo jiné i úrokovou míru popř. jiný alternativní výnos a tím i schopnosti společnosti využít volné finanční prostředky.

Následující vzorec, lze nazvat štítem daňové úspory, a to i přes to, že DPH patří mezi daně neutrální s nulovým dopadem na plátce. Tento vzorec počítá pouze s minimem předpokladů, a to dosud neuhrazené pohledávky jsou uhrazeny k 23. srpnu 2013 v celé výši, okamžik zúčtování DPH se správcem daně nastává v případě vlastní daně vždy 22. den po skončení zdaňovacího období a v případě nadměrného odpočtu 25. den a jeden měsíc po skončení zdaňovacího období.

Vzorec 1 Vzorec pro výpočet úroku, popř. jiného výnosu (štíť daňové úspory)

$$\text{Úrok} = \frac{r_{p. a.}}{365} \cdot \sum_{i=1}^{\infty} ZD_i \cdot t_{c; i} \cdot r_{DPH; i}$$

Zdroj: Vzorec pro výpočet jednoduchého úročení, vlastní zpracování

$r_{p. a.}$ – roční úroková míra, popř. rentabilitou vlastního kapitálu

ZD_i – základ daně i-tého zdanitelného plnění

$t_{c; i}$ – rozdíl mezi okamžikem úhrady správcem daně a příjemcem plnění (u výdajů je tomu naopak) ve dnech u i-tého zdanitelného plnění

$r_{DPH; i}$ – sazba DPH i-tého zdanitelného plnění

Díky tomuto modelu lze vyčíslit přínos institutu PDP v konkrétní společnosti prostřednictvím konkrétních čísel, a to úroků nebo jiných výnosů v Kč.

Na základě takto provedené analýzy můžeme opět potvrdit výhodnost zavedení režimu PDP ve stavebnictví pro společnost A. Přínos můžeme vyčíslit pomocí úroku (0,01 %), který má společnost na běžném účtu částkou 27 Kč, a rentabilitou vlastního kapitálu (0,2 %) částkou 536 Kč. Tyto výnosy, i když spíše nepatrné, potvrzují vliv režimu PDP na časovou hodnotu peněz.

Tento model lze rovněž aplikovat i pro zachycení prodlužující se úhrady příjemcem daného plnění.

3.3 Zhodnocení vlivu režimu PDP ve stavebnictví na daňovou povinnost a její vývoj mezi lety 2011 a 2012

Vliv režimu PDP můžeme zachytit i v měnění se daňové povinnosti mezi lety 2011 a 2012, kterou lze pomocí následujícího vzorce rozčlenit na jednotlivé faktory (vliv sazby DPH, základu daně, režim PDP).

Vzorec 2 Vzorec pro výpočet změny daňové povinnosti a faktorů na ni působících

$$\frac{\sum_{i=1}^n ZD'_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD'_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD'_{1; k} \cdot q_k}{\sum_{i=1}^n ZD_{0; i} \cdot q_i + \sum_{k=1}^p ZD_{0; k} \cdot q_k} = \frac{\sum_{i=1}^n ZD'_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD'_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD'_{1; k} \cdot q_k}{\sum_{i=1}^n ZD_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD_{1; k} \cdot q_k} \cdot \frac{\sum_{i=1}^n ZD_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD_{1; k} \cdot q_k}{\sum_{i=1}^n ZD_{0; i} \cdot q_i + \sum_{k=1}^p ZD_{0; k} \cdot q_k}$$

$$\frac{\sum_{i=1}^n ZD_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD_{1; k} \cdot q_k}{\sum_{i=1}^n ZD_{1; i} \cdot q_i + \sum_{j=1}^m ZD_{1; j} \cdot q_j + \sum_{k=1}^p ZD_{1; k} \cdot q_k}$$

$$ZD'_1 = ZD_{TPO} - ZD_{TPR} + ZD_{APR} - ZD_{APR} + ZD_{EPR} - ZD_{EPR} + ZD_{IPR} - ZD_{IPR} = ZD_{TPO} - ZD_{TPR}$$

$$ZD_1 = ZD_{TPO} - ZD_{TPR} + ZD_{APR} - ZD_{APR} - ZD_{EPR} + ZD_{EPO} + ZD_{IPR} - ZD_{IPR} = ZD_{TPO} - ZD_{TPR} - ZD_{EPR} + ZD_{EPO}$$

$$ZD_0 = ZD_{TPO} - ZD_{TPR} + ZD_{APR} - ZD_{APR} + ZD_{IPR} - ZD_{IPR} = ZD_{TPO} - ZD_{TPR}$$

Zdroj: Individuální složený index množství, Laspyresův a Paascheho index; vlastní zpracování

q_i – snížená sazba DPH z roku 2011 (10 %)

q_j – snížená sazba DPH z roku 2012 (14 %)

q_k – základní sazba DPH z roku 2011 a 2012 (20 %)

ZD_0 – ZD základního období

ZD_1 – ZD srovnávaného období bez aplikace režimu dle § 92e ZDPH

ZD'_1 – ZD srovnávaného období s aplikací režimu dle § 92e ZDPH

ZD_{TPO} – ZD tuzemského, poskytnutého plnění

ZD_{TPR} – ZD tuzemského, přijatého plnění

ZD_{APR} – ZD přijatého plnění dle § 92b-92d

ZD_{EPO} – ZD poskytnutého plnění dle § 92e

ZD_{EPR} – ZD přijatého plnění dle § 92e

ZD_{IPR} – ZD intrakomunitárního, přijatého plnění

Tabulka 2 Výsledky analýzy vývoje daňové povinnosti a faktorů ji ovlivňující

Změna způsobená	Absolutní změna			Index		
režimem PDP	-	1 989 429,91 Kč			-0,2890	
ZD	-193 739,94 Kč	-168 813,08 Kč	-2 158 242,99 Kč	0,8868	0,9014	-0,2605
sazbou DPH	24 926,86 Kč			1,0164		

Zdroj: Vlastní zpracování

Celková změna daňové povinnosti při použití režimu dle § 92e činí v absolutním vyjádření pokles o 2 158 tis. Kč a indexem -0,2605. Na této celkové změně se nejvýrazněji podílel režim dle § 92e, a to v absolutním vyjádření - 1 989 tis. Kč (index -0,2890). Zbýlý vliv lze přičíst jak základu daně v hodnotě - 194 tis. Kč (index 0,8868), tak i sazbě daně v hodnotě 25 tis. Kč (index 1,0164).

4 Závěr

Režim, jako spousta jiných, nových instrumentů, vyvolával ze začátku mnoho spekulací a námitek. Tento prvotní odpor, strach a neinformovanost se postupem času podařilo odbourat a plátcí si začali uvědomovat řadu výhod, které tento systém s sebou přinesl. Na druhé straně zavedení daného režimu mělo státu napomoci ke snížení daňových úniků. Bohužel ani na základě žádosti o zpřístupnění informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, nelze úbytek daňových úniků k 9. srpnu 2013 potvrdit, neboť údaje nejsou k dispozici (Homolová, Ježková, 2013).

Všechny tyto analýzy a modely, potvrdily počáteční domněnku o výhodnosti aplikace daného režimu u konkrétního subjektu. Byl sestaven souhrn prvků, jež se podílejí na otázce výhodnosti daného režimu. Tento souhrn prvků a analýz by šel navýšit o mnoho dalších (např. Tafflerův model vyhodnocující pravděpodobnost bankrotu, analýza vývoje opravných položek a odpisů pohledávek, použití institutu ručení dle § 109 ZDPH za nezaplacenou daň, vliv na ukazatele rentability, aktivity, zadluženosti, likvidity aj.).

Je tedy pouze otázkou času, kdy se daný režim rozšíří i do dalších oblastí (PHM, mobilní telefony, mobilní platby), o čemž svědčí vývoj v posledních pár letech. Byl by tak vytvořen systém generálního reverse charge, který by potlačil francouzské principy dnešní daně z přidané hodnoty. Avšak této změny se čeští daňoví poplatníci nemusí obávat, alespoň v nejbližších letech, neboť díky vysokým politickým tlakům stran, lobbistických skupin a dohledu EU nebyl tento režim prosazen v jedné z rizikových oblastí na daňové úniky (daňový únik se odhaduje na 8 mld. Kč za rok), a to při dodání benzínu nebo nafty. Místo toho se od roku 2014 prosazuje více systém ručení dle § 109 ZDPH, který je dalším způsobem snížení daňových úniků.

Poděkování

Príspevek byl zpracován jako součást řešení projektu GAJU 2014 – Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní.

Seznam použitých zkratk

DPH – daň z přidané hodnoty

ZDPH - zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

PDP – přenesení daňové povinnosti

ZD – základ daně

Literatura

- Daň z přidané hodnoty 2013: zákon o dani z přidané hodnoty 2013, směrnice Rady EU o společném systému DPH, pokyny a sdělení MF a GFŘ : podle stavu k 1. 1. 2013. Ostrava: Sagit, 2013, 224 s. ÚZ. ISBN 978-80-7208-952-9.
- Nováková, M., Langerová, D. (2014). *DPH v kostce 2013: Uskutečnění zdanitelného plnění a povinnost přiznat daň u tuzemských plnění*. Praha: Verlag Dashöfer, s. r. o., 2013, s. 4. ISBN 978-80-86897-78-3. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/download/pdf/usdph/usdph-a4-ukazka2.pdf?wa=WWW13IX>
- Daňové zákony: v úplném znění k 1. 1. 2014 s přehledem změn. Olomouc: ANAG, s. r. o., 2013, s. 100-149. Edice daně. ISBN 978-80-7263-840-6.
- Marešová, K. (2014). *Tuzemský reverse charge ve stavebnictví se zaměřením na dopad u vybraného dodavatele* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Řehák, J. (2012) Rozšíření metody reverse-charge. *Daně a účetnictví: bez chyb, pokut a penále*. Poradce, s.r.o., 2012, roč. 8, č. 2, s. 41-43. ISSN 1214-522X
- Děrgel, M. (2012). Účtování o DPH (2.): Přenesení daňové povinnosti v Česku na odběratele. *Daně a účetnictví: bez chyb, pokut a penále*. Poradce, s.r.o., 2012a, roč. 8, č. 9, s. 23-27. ISSN 1214-522X.
- Rambousek, J. (2012). Novela v oblasti stavebnictví účinná od 1. 1. 2012. *Daně a právo v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, roč. 17, č. 2, s. 11-13. ISSN 1211-7293.
- Brandejs, T. (2012). Zdanění dodávek stavebních prací systémem samovyměření. *Daně a právo v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, roč. 17, č. 4, s. 20-25. ISSN 1211-7293.
- Benda, V. et al. (2012). Změny ve stavebnictví: Přenesení daňové povinnosti u stavebních prací. *Metodické aktuality: Daň z přidané hodnoty v roce 2012*. Praha: Svaz účetních, 2012, č. 4, s. 4-12. ISSN 1211-4138.
- Pšenčík, J. (2011). Přenesení daňové povinnosti. In: *Účetní kavárna.cz* [online]. 2011-04-01 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d33451v42895-prenesení-danove-povinnosti/?#heading2>
- Zákon č. 47/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů. In: Ministerstvo financí České republiky.cz [online]. 2011-02-09 [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zakon_2001-47_Novela_zakona_o_DPH_08032011.pdf
- Směrnice Rady 2006/112/ES, o společném systému daně z přidané hodnoty. In: eur-lex.europa.eu. [online]. 2010-12-07 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006L0112:20130101:CS:PDF>
- Finanční správa. Režim přenesení daňové povinnosti: Komplexní informace pro plátce daně k uplatňování režimu přenesení daňové povinnosti dle § 92a až § 92e zákona č. 235/2004 Sb., o DPH, ve znění p. p. In: [financnisprava.cz](http://www.financnisprava.cz) [online]. © 2013 [cit. 2013-10-25]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/dane/dan-z-pridane-hodnoty/informace-stanoviska-a-sdeleni/rezim-prenesení-danove-povinnosti>
- Vládní návrh č. 129: na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů. In: [psp.cz](http://www.psp.cz) [online]. 2010-09-22 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=64253>
- Sladkovský, O. (2011). Informace GFŘ a MF k režimu přenesení daňové povinnosti na DPH ve stavebnictví - § 92e zákona o DPH. In: cds.mfcr.cz [online]. 2011-11-09 [cit. 2013-06-24]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/cds/xsl/legislativa_metodika_14310.html
- © EurActiv 2003-2014. Proti daňovým podvodům bojuje vláda i EU, najít účinná opatření je však složité. In: euractiv.cz [online]. 2013-03-08 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/proti-danovym-podvodum-bojuje-vlada-i-eu-najit-ucinna-opatreni-je-vsak-slozite-010667>
- Sazby daně z přidané hodnoty: Vývoj sazeb daně z přidané hodnoty. [Ucetnikavarna.cz](http://www.ucetnikavarna.cz) [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/sazby-dane-z-pridane-hodnoty/>
- Vládní finanční statistika. [Cnb.cz](http://www.cnb.cz) [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/vladni_fin_stat/download/vlad_fin_stat_vybrane_ukazatele_S_R_cs.xls
- Homolová, P., Ježková, J. (2013). Sdělení k poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění. 2013-08-09.

Veřejné finance a veřejné politiky

Politický rozpočtový cyklus měst v České republice

Lucie Brožová

Abstrakt: Tento příspěvek je zaměřen na politický rozpočtový cyklus u měst v České republice a navazuje tak na studii autorů Sedmihradské, Kubíka a Haase (2011). Východiskem je ekonomický model oportunistického politického rozpočtového cyklu. K analýze byla využita data 21 statutárních měst v období od roku 2001 do roku 2012. Výzkum probíhal tak, že se otestovala závislost rozpočtového ukazatele na volební cyklus. Jako metoda zkoumání byla použita panelová regrese s fixními efekty s použitím robustní kovarianční matice navrženou Arellanem, 2003. Výsledky potvrdily závislost místních poplatků, kapitálových příjmů a kapitálových výdajů na volebním cyklu. Výnosy z místních poplatků jsou nižší v předvolebním a volebním roce. Výnosy z kapitálových příjmů jsou vyšší v předvolebním a volebním roce a také výnosy z kapitálových výdajů jsou vyšší v předvolebním a volebním roce. U rozpočtových ukazatelů daň z nemovitých věcí, nedaňové příjmy a běžné výdaje se volební cyklus nepotvrdil. Stanovená výzkumná hypotéza se potvrdila, protože vývoj obecního rozpočtu, prostřednictvím místních poplatků, kapitálových příjmů a kapitálových výdajů, je ovlivněn volebním cyklem. V České republice je na obecní úrovni přítomen politický rozpočtový cyklus.

Klíčová slova: Politický rozpočtový cyklus · Obecní úroveň · Rozpočtové ukazatele

JEL Classification: H72, D72, D78

1 Úvod

Rozpočet je považován za nejdůležitější nástroj hospodaření obce, který má obec k dispozici (Provazníková, 2009). Ten, kdo může sestavit rozpočet podle svých představ, má v rukách důležitý nástroj, jímž může prosadit své cíle obecní politiky. Proto bývá rozpočet nejdiskutovanějším tématem na zastupitelstvech obcí (Císařová & Pavel, 2008). Návrh rozpočtu zpracovává finanční odbor, poté zpracovaný návrh projedná rada obce. Konečný návrh rozpočtu schvaluje zastupitelstvo obce (Peková, 2011). Zastupitelé jsou voleni do svého úřadu každé čtyři roky v komunálních volbách. Poslední komunální volby proběhly v roce 2010. V České republice je fenomén nezávislosti, který souvisí se skepsí a nedůvěrou vůči politickému stranictví (Balík, 2008). Tento fakt také potvrdil autor Vávra (2007), z jehož studie vyplývá, že z více než 80 % jsou zastupitelé bez politické příslušnosti.

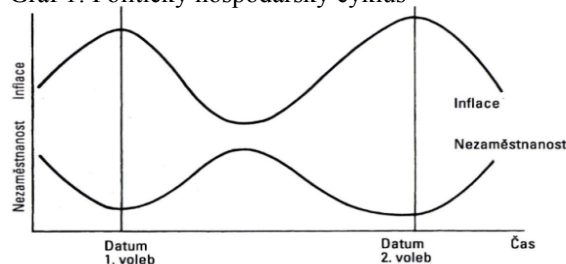
Politiku a rozpočet pojí teorie veřejné volby, jejichž zakladateli jsou James Buchanan a Gordon Tullock, kteří přišli s tím, že jednotlivci sledují svůj vlastní zájem na základě svých vlastních preferencí. Teorie veřejné volby studuje chování voličů, politiků, byrokracie a zájmových skupin. Cílem racionálně se chovajícího politika bude maximalizovat počet hlasů získaných ve volbách a být znovuzvolen. Kdy jindy by mělo město vybudovat například nové chodníky, nová osvětlení, nové kulturní zařízení, aby to zastupitelé mohli využít ve svůj prospěch? Právě v době před volbami, kdy jsou tato opatření pro občany nejvíce viditelná a slyšitelná. (Holman, 2005). Tuto situaci vysvětluje politický cyklus, v literaturách doplňován slovy hospodářský, ekonomický, obchodní nebo rozpočtový, který popisuje situaci, kdy opakovaně vždy před volbami dochází k nárůstu veřejných financí a v období po volbách k následnému poklesu financí. Je to dáno právě tím, že město před volbami provede expanzivní politiku, kdy bude zvyšovat výdaje, ovšem tím může vzniknout deficit, který po volbách bude zmírňovat zavedením restriktivních opatření. Základní model politického hospodářského cyklu, znázornění níže, navrhl Anthony Downs (Jackson & Brown, 2003).

Z grafu je vidět, že délka politického hospodářského cyklu je rovna délce volebního období. Hospodářský cyklus vysvětluje nárůst veřejných výdajů, cyklické výkyvy cen, výstupů a nezaměstnanosti (Jackson & Brown, 2003).

Politické ekonomické cykly také můžeme rozlišit na oportunistické nebo ideologické podle chování politických stran. Ideologické strany zajímají potřeby pouze voličů v jejich určitém politickém zařazení. Oportunistické strany se snaží zapůsobit na voliče napříč celým politickým spektrem (Žák, 2001).

Zdali se politický rozpočtový cyklus nachází i na obecní úrovni v České republice, se pokusí zjistit tento příspěvek, jehož cílem je vyhledat a vyhodnotit existenci politického rozpočtového cyklu u měst v České republice.

Graf 1: Politický hospodářský cyklus

Zdroj: Jackson & Brown, 2003, str. 145

2 Materiál a metodika

K analýze rozpočtů byla zvolena statutární města České republiky v rozmezí počtu obyvatel od 40 tis. do 100 tis. obyvatel v časové řadě od roku 2001 do roku 2012. Tato časová řada zachycuje tři volební roky 2002, 2006 a 2010. Pro analýzu rozpočtu jsou vybrány tyto konkrétní příjmy a výdaje, jejichž výše bude analyzována, a které pomohou vyhledat a vyhodnotit existenci politického cyklu. Popis položek rozpočtu odpovídá vyhlášce Ministerstva financí č. 323/2002 Sb., která upravuje jednotné třídění rozpočtové skladby.

Analyzované příjmy rozpočtu dle druhového třídění:

- daň z nemovitých věcí – Třída 1 – položka 1511
- místní poplatky z vybraných činností a služeb – Třída 1 – podseskupení položek 134
- nedaňové příjmy – Třída 2
- kapitálové příjmy – Třída 3

Analyzované výdaje rozpočtu dle druhového třídění:

- běžné výdaje po konsolidaci – Třída 5
- kapitálové výdaje – Třída 6

Data o rozpočtových ukazatelích jsou získána z veřejně přístupných informačních systémů Ministerstva financí ČR a to ze systémů ARISweb a ÚFIS. Informace o výsledcích voleb do zastupitelstev obcí, a dále informace o městech a jejich počtu obyvatel vychází ze zdrojů Českého statistického úřadu. Rozpočtové ukazatele budou pro dosažení pravdivé srovnatelnosti přepočteny na obyvatele (údaje o počtu obyvatel z ČSÚ) a pro srovnatelnost v čase budou přepočteny ceny běžného roku na reálné ceny roku 2001. K přepočtu budou použity hodnoty deflátoru HDP (údaje o hodnotách deflátoru HDP z ČSÚ).

Testování politického cyklu bude vycházet z předpokladu racionálně se chovajících, oportunistických politiků, kteří se v rámci předvolebních opatření budou snažit maximalizovat hlasy získané ve volbách. Volba oportunistického modelu vyplynula z faktu, že v České republice je komunální úroveň zastoupena z více než 80 % zastupiteli bez politické příslušnosti. K otestování politického rozpočtového cyklu pomůže stanovená hlavní hypotéza, která zní: Vývoj obecního rozpočtu je ovlivněn volebním cyklem. K otestování hypotézy je potřeba otestovat závislost vybraných rozpočtových ukazatelů na volebním cyklu, proto budou tyto vybrané rozpočtové položky samostatně testovány v rámci pomocných hypotéz. Výsledek těchto hypotéz zamítne či potvrdí existenci rozpočtového politického cyklu u měst v České republice.

2.1 Specifikace modelu

Vzhledem k tomu, že získaná data mají charakter panelových dat, využije se k otestování hypotézy panelová regresní analýza. Výsledky provedené panelové diagnostiky potvrdily, že vhodný model je model s fixními efekty (LSDV). Takový závěr také potvrdil provedený Hausmanův test, jehož výsledky upřednostnily fixní efekty před náhodnými efekty. Z těchto důvodů bude obecný model vycházet ze stejného modelu, který použil ve své studii kolektiv autorů Sedmihradská, Kubík, Hass (2011). Tito autoři shrnuli empirický model následující způsobem:

$$Y_{it} = \sum_{j=1}^p \alpha_j Y_{i,t-1} + \sum_{j=1}^k \beta_j X_{jit} + \alpha_i + u_{it} \quad i = 1, \dots, N \quad t = 1, \dots, T, \quad (1)$$

kde Y je závislá proměnná, p značí počet zpoždění v modelu zahrnutých, X jsou vysvětlující proměnné, index i se vztahuje k jednotce pozorování, t označuje časové období, α je individuální efekt pro každou průřezovou jednotku obce i , u je chyba modelu. Tito autoři model vylepšili tím, že použili robustní kovarianční matici navrženou Arellanem (2003), která je vhodná pro panel dat s malým počtem T , velkým počtem N a která již zahrnuje možnost výskytu heteroskedasticity a autokorelace (HAC). Arellano shrnul odhad následovně:

$$\Sigma_A = (X'X)^{-1}(\sum_{i=1}^n X_t' \hat{u}_i \hat{u}_i' X_t) (X'X)^{-1} \quad (2)$$

kde X je matice regresorů, označující vektor reziduí pro jednotky i, a n je počet průřezových jednotek.

Vysvětlované a vysvětlující proměnné, které budou zahrnuty do modelu

Vysvětlované proměnné (závisle proměnné):

- DzNEM hodnota daně z nemovitých věcí v tis. Kč.
- MP hodnota vybraných místních poplatků v tis. Kč.
- NP hodnota nedaňových příjmů v tis. Kč.
- KP hodnota kapitálových příjmů v tis. Kč.
- BV hodnota běžných výdajů v tis. Kč.
- KV hodnota kapitálových výdajů v tis. Kč.

Vysvětlující proměnné (nezávisle proměnné):

- const konstanta
- PVR značí předvolební rok. Je to uměle vytvořená (dummy) proměnná, která v předvolebních letech 2001, 2005 a 2009 nabývá hodnot 1 v ostatních letech hodnot 0.
- VR značí rok konání voleb. Je to uměle vytvořená (dummy) proměnná, která ve volebních letech 2002, 2006 a 2010 nabývá hodnot 1 a v ostatních letech hodnot 0.
- DVOJ_SAZ uměle vytvořená (dummy) proměnná, která v letech 2001 až 2009 nabývá hodnot 0 a v letech 2010 až 2012 hodnot 1.
- DzNEM_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné daně z nemovitých věcí
- MP_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné místních poplatků
- NP_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné nedaňové příjmy
- KP_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné kapitálové příjmy
- BV_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné běžné výdaje
- KV_1 hodnota jednoróčně zpožděné proměnné kapitálové výdaje

3 Výsledky

Testování jednotlivých pomocných hypotéz proběhlo pomocí panelové regresní analýzy s fixními efekty s využitím zpožděných závisle proměnných. Aby model počítal s výskytem heteroskedasticity a autokorelace (HAC), i zde se využije robustní kovarianční matice navržená Arellanem. Všechny výpočty jsou zpracovány ekonometrickým programem Gretl verze 1.9.14.

3.5 Výsledky modelů u daně z nemovitých věcí

První model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Výnos plynoucí z daně z nemovitých věcí je nižší v předvolebním (volebním) roce. Hodnoty koeficientů říkají, že v předvolebním roce výběr z této daně vzrostl na 0,096 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce je nárůst 0,020 tis. Kč na obyvatele. Dále zdvojnásobení výše sazeb v roce 2010 přineslo zvýšení vybrané částky z této daně na 0,202 tis. Kč na obyvatele. Celkový model je statisticky významný na 1% hladině významnosti. Výsledky tohoto modelu říkají, že výnos plynoucí daně z nemovitých věcí roste v předvolebním a volebním roce. To je v rozporu se stanovenou pomocnou hypotézou. Proto se stanovená pomocná hypotéza v tomto modelu zamítá.

Druhý model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Výnos plynoucí z daně z nemovitých věcí se nezvyšuje v předvolebním (volebním) roce a zvyšuje se v roce 2011. Výsledky koeficientů říkají, že výnos se v předvolebním roce 2009 zvýšil na 0,154 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce 2009 se zvýšil na 0,183 tis. Kč na obyvatele. Poté v roce 2011 následoval pokles výnosu z této daně na 0,015 tis. Kč na obyvatele. Tyto hodnoty koeficientů nejsou v souladu se stanovenou hypotézou. Vysoká hodnota koeficientu determinace i statisticky významná p-hodnota celého modelu značí zvolený model jako vhodný. Vzhledem k tomu, že se výnos plynoucí z daně z nemovitých věcí v roce 2011 snižuje, tak se stanovená pomocná hypotéza zamítá.

Podrobné výsledky obou modelů shrnuje následující tabulka.

Tabulka 1 Výsledky modelů daně z nemovitých věcí

Proměnná	DzNEM		DzNEM	
	koeficient	p-hodnota	koeficient	p-hodnota
const	0,141388 (0,056087)	0,0125 *	0,0749117 (0,04363)	0,0875 *
VR	0,0203629 (0,017495)	0,2458		
PVR	0,0958522 (0,0310951)	0,0023 ***		
DVOJ_SAZBY	0,201521 (0,0396999)	8,59e-07 ***		
PVR_2009			0,153759 (0,061228)	0,0128 **
VR_2010			0,183062 (0,05388)	0,0008 ***
R_2011			-0,0149658 (0,03252)	0,646
DzNEM_1	0,583963 (0,141067)	5,07e-05 ***	0,855064 (0,105966)	5,78e-014 ***
Součet čtverců reziduí	4,411109		4,495066	
Koef. Determinace	0,746776		0,741957	
Adjust.koef. Determinace	0,717274		0,711893	
P-hodnota (F)	9,78E-49		6,36E-48	
DW statistika	1,916823		2,141144	
Hausmanův test	36,144		11,3878	

Zdroj: ARISweb, ÚFIS, výpočty Gretl, vlastní zpracování

Poznámky:

Fixní efekty za použití 231 pozorování, zahrnuto 21 průřezových jednotek, délka časové řady = 11

Robustní (HAC) směrodatná chyby, u koeficientu v závorce uvedena směrodatná chyba koeficientu

Statistická významnost parametru: * $\alpha = 0,1$, ** $\alpha = 0,05$, *** $\alpha = 0,01$

3.6 Výsledky modelů MP, KP, NP, BV a KV

První model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Výnosy z místních poplatků z vybraných činností a služeb jsou nižší v předvolebním (volebním) roce. Výsledné hodnoty koeficientů jsou záporné. To odpovídá stanové hypotéze. Jejich pokles v předvolebním roce je 0,046 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce 0,038 tis. Kč na obyvatele.

Druhý model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Nedaňové příjmy jsou vyšší v předvolebním (volebním) roce. Zde p-hodnota v předvolebním a ve volebním roce nejsou statisticky významné. Hodnota koeficientu v předvolebním roce sice značí nárůst 0,113 tis. Kč na obyvatele, ovšem ve volebním roce je pokles 0,003 tis. Kč na obyvatele. V tomto případě se stanovená pomocná hypotéza zamítá.

Třetí model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Kapitálové příjmy jsou vyšší v předvolebním (volebním) roce. Hodnoty koeficientů říkají, že v předvolebním roce je nárůst 0,509 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce je nárůst 0,373 Kč na obyvatele. P-hodnota celého modelu značí model za statisticky významný. Zde se stanovená pomocná hypotéza nezamítá.

Čtvrtý model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Běžné výdaje jsou vyšší v předvolebním (volebním) roce. Koeficienty vypovídají, že v předvolebním roce je pokles běžných výdajů 1,050 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce je pokles 0,139 tis. Kč na obyvatele. Model jako celek je statisticky významný. U tohoto modelu by se stanovená hypotéza potvrdila, kdyby ovšem koeficienty nevyšly záporné. Proto se stanovená pomocná hypotéza zamítá.

Pátý model otestoval pomocnou hypotézu, která zní: Kapitálové výdaje jsou vyšší v předvolebním (volebním) roce. V tomto modelu se přidaly vysvětlující proměnné nedaňové příjmy a kapitálové výdaje, protože takto získané příjmy mohou pomoci krýt investiční akce. Hodnoty koeficientů vypovídají o tom, že v předvolebním roce je nárůst 1,077 tis. Kč na obyvatele a ve volebním roce 0,681 tis. Kč na obyvatele. Model jako celek je statisticky významný na 1% hladině významnosti. Z těchto výsledků je možno rozhodnout o tom, že u rozpočtového ukazatele kapitálové výdaje se stanovená pomocná hypotéza potvrdila.

Podrobné výsledky modelů shrnuje následující tabulka.

Tabulka 2 Výsledky modelů MP, NP, KP, BV, KV

Proměnná	MP		NP		KP		BV		KV	
	koefi- cient	p- hodnota	koefi- cient	p- hodnota	koefi- cient	p- hodnota	koefi- cient	p- hodnota	koefi- cient	p- hodnota
const	0,15063 (0,0569)	0,0088 ***	1,03666 (0,1583)	4,57e-010 ***	0,79515 (0,1492)	2,60e-07 ***	10,866 (0,715)	1,78e- 035 ***	1,818 (0,5027)	0,0004 ***
VR	-0,0383 (0,0065)	2,21e-08 ***	-0,00292 (0,0514)	0,9546	0,37277 (0,1713)	0,0308 **	-0,1390 (0,184)	0,4518	1,0773 (0,3314)	0,0013 ***
PVR	-0,0458 (0,0092)	1,49e-06 ***	0,112718 (0,0880)	0,2021	0,50893 (0,2884)	0,0791 *	-1,05033 (0,1776)	2,42e- 016 ***	0,6806 (0,1907)	0,0004 ***
MP_1	0,52738 (0,2429)	0,0311 **								
NP_1			0,422692 (0,0884)	3,35e-06 ***						
KP_1					0,15237 (0,0941)	0,1073				
BV_1							0,278787 (0,0464)	8,55e-09 ***		
KV_1									0,3448 (0,0769)	1,25e-05 ***
NP									0,3802 (0,1748)	0,0308 **
KP									0,2534 (0,1084)	0,0204 **
Součet čvr- terců reziduí	1,29546		46,31378		263,4918		583,922		788,6294	
Koef. De- terminace	0,805937		0,801189		0,279164		0,328791		0,351943	
Adjust.koef Determinace	0,784375		0,779099		0,199071		0,254212		0,272912	
P-hodnota (F)	4,52E-61		5,19E-60		8,30E-07		2,69E-09		7,11E-10	
DW statisti- ka	1,258032		1,983116		1,976315		1,441641		1,806841	
Hausmanův test	13,5055		70,4829		35,8215		25,0222		22,4091	

Zdroj: ARISweb, ÚFIS, výpočty Gretl, vlastní zpracování

Poznámky:

Fixní efekty za použití 231 pozorování, zahrnuto 21 průřezových jednotek, délka časové řady = 11

Robustní (HAC) směrodatné chyby, u koeficientu v závorce uvedena směrodatná chyba koeficientu

Hladina významnosti parametru: * $\alpha = 0,1$, ** $\alpha = 0,05$, *** $\alpha = 0,01$

Všechny takto stanovené pomocné hypotézy měly za cíl zamítnout či potvrdit hlavní hypotézu, která zní: Vývoj obecního rozpočtu je ovlivněn volebním cyklem. Provedená panelová regresní analýza prokázala závislost místních poplatků, kapitálových příjmů a kapitálových výdajů na volebním cyklu. Proto se hlavní hypotéza nezamítá. Tyto tři rozpočtové ukazatele potvrdily existenci politického rozpočtového cyklu u měst v České republice.

4 Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo vyhledat a vyhodnotit existenci politického rozpočtového cyklu. Stanovené pomocné hypotézy se podařilo potvrdit u rozpočtových ukazatelů, kterými jsou místní poplatky z vybraných činností a služeb, kapitálové příjmy a kapitálové výdaje. Tyto položky obecního rozpočtu jsou volebním cyklem ovlivněny. Výnosy z místních poplatků jsou nižší v předvolebním a volebním roce. Výnosy z kapitálových příjmů jsou vyšší v předvolebním a volebním roce a také výnosy z kapitálových výdajů jsou vyšší v předvolebním a volebním roce. Stanovené pomocné hypotézy se nepodařilo potvrdit u ukazatelů, kterými jsou daň z nemovitých věcí, nedaňové příjmy a běžné výdaje, jejichž chování je v rozporu se stanovenými hypotézami. Všechny tyto vybrané rozpočtové ukazatele pomohly vyhledat a vyhodnotit politický rozpočtový cyklus. Tento cyklus se potvrdil u třech rozpočtových ukazatelů – místní poplatky z vybraných činností a služeb, kapitálové příjmy a kapitálové výdaje. Na základě výsledků hypotéz je možno potvrdit přítomnost politického rozpočtového cyklu u měst v České republice.

Za hlavní přínos tohoto příspěvku se dá považovat to, že potvrzením politického rozpočtového cyklu se také potvrdilo oportunistické racionální chování zastupitelů na komunální úrovni. Prostřednictvím těchto třech rozpočtových položek

se zastupitelé snaží získat hlasy voličů ve volbách. V předvolebním období začínají zastupitelé rozjíždět investiční akce, které jsou dobře viditelné, snaží se zapůsobit na obyvatele snížením některých místních poplatků nebo jejich úplným zrušením. Pro občany potom může být těžko rozpoznatelné, jestli se zastupitelé snaží udělat něco pro město, pro jeho obyvatele, nebo se snaží pouze získat hlasy ve volbách. Doporučením pro občany je, aby se již od začátku nového volebního období zajímali o to, jak město hospodaří nebo se mohou přímo účastnit jednání zastupitelstva města. Další kontrolní pomůcka pro občany je aplikace Ministerstva financí Monitor, kde lze najít potřebné rozpočtové a účetní operace o svém městě. Trvalý zájem občanů o informace pomůže motivovat chování zastupitelů lépe rozpoznat.

Výsledky tohoto příspěvku vycházejí z analýzy tří volebních období od roku 2001 do roku 2012. K potvrzení výsledků je vhodné doporučit tento výzkum opakovat, až uplynou další volební období a bude k dispozici větší množství údajů. Zvláště je vhodné doporučit zaměřit se na daň z nemovitých věcí, konkrétně na to, jak obce využívají místní koeficient. Dalším doporučením může být přidání politických proměnných do modelů. Například zda zvýšení výdajů má vliv na znovuzvolení politika do úřadu. Vzhledem k tomu, že municipální úroveň je v České republice zastoupena především kandidáty bez politické příslušnosti, není zde předpoklad pro testování ideologických teorií.

Literatura

- Balík, S. (2008). *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností: koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Brožová, L. (2014). *Politický rozpočtový cyklus měst v České republice* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Císařová, E. & Pavel, J. (2008). *Průvodce komunálními rozpočty, aneb, Jak může informovaný občan střežit obecní pokladnu*. Praha: Transparency International - Česká republika.
- Holman, R. (2005). *Dějiny ekonomického myšlení (3rd ed.)*. Praha: C.H. Beck.
- Jackson, P. & Brown, C. (2003). *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Peková, J. (2011a). *Finance územní samosprávy teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- Provazníková, R. (2009). *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe v ČR (2nd ed.)*. Praha: Grada Publishing.
- Sedmíhradská, L., Kubík, R., & Haas, J. (2011). Political business cycle in Czech municipalities. *Prague Economic Paper*, 20(1), 59–70. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=pep&pdf=387.pdf>
- Vávra, D. (2007). Mají politické strany na komunální úrovni v České republice smysl? *Středoevropské politické studie*, 9(1), 1-13. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/dwnld/vavrakom07.pdf>
- Žák, M. (2001). *Vnitřní a vnější podmínky restrukturalizace a hospodářská politika v ČR*. Praha: Nakl. OECONOMICA.

Analýza využití prostředků z fondů Evropské unie a návrh finančních nástrojů pro vybranou obec (statutární město České Budějovice)

Bc. Věra Skálová

Abstrakt: *Předmětem příspěvku je popsání a vyhodnocení čerpání těchto prostředků se zaměřením na definování problémů spojených s financováním dotačních projektů města v závislosti na vícezdrojovém financování a předfinancování. Dílčím cílem je navržení nástrojů financování budoucích investičních projektů. V teoretickém přehledu jsou uvedeny základní informace o Evropské unii, fondech EU a seznámení s finančním systémem územní samosprávy České republiky. Dále je zpracována analýza zdrojů financování dotačních projektů se zaměřením na prostředky poskytnuté z Evropské unie dle jednotlivých let, s uvedením poskytovatele a výši přijaté dotace. Nastíněn je vývoj dluhového zatížení včetně komparace zadluženosti s ostatními městy. Závěr je zaměřen na shrnutí výsledku provedené analýzy.*

Klíčová slova: dotace · financování · fondy Evropské unie · rozpočet · investice

1 Úvod

Čerpání a využívání dotací z evropských fondů se v současné době stává opět velmi aktuálním tématem, a to nejenom z pohledu a hodnocení již probíhajícího programového období 2007 až 2013, ale zvláště se zaměřením na nově připravované období 2014 až 2020. Finanční prostředky z evropských fondů se v praxi využívají pro postupné vyrovnávání hospodářských a dalších rozdílů mezi různě rozvinutými státy a regiony na celém území Evropské unie.

Nejdůležitějším výstupem a cílem evropských dotací jsou úspěšně dokončené projekty. Obnova městských částí, investice do dopravní infrastruktury, cyklostezek, výstavba nových moderních volnočasových areálů, to všechno jsou projekty, které by města a obce bez podpory evropských dotací financovaly s potížemi a u menších obcí můžeme říci, že by jejich financování vůbec nebylo možné.

2 Metodika

Hlavním cílem je vyhodnotit a popsat současný stav čerpání prostředků z fondů Evropské unie statutárním městem České Budějovice. Dále se příspěvek zaměřuje na definování problémů spojených s financováním dotačních projektů města v závislosti na vícezdrojovém financování a předfinancování. V příspěvku se pokusím navrhnout nástroje financování investičních projektů statutárního města České Budějovice, tak aby mohla sloužit jako orientační podklad pro připravovaný strategický dokument města na období 2014 až 2020. Jeden z dílčích cílů je seznámení se s teoretickými pojmy souvisejícími s problematikou rozpočtu Evropské unie a regionálního rozvoje.

Pracovní hypotézy

Hypotéza číslo 1: Statutární město České Budějovice úspěšně využilo v rámci svých možností čerpání prostředků v programovacím období 2007 až 2013.

Hypotéza číslo 2: Úvěrové zatížení pro statutární město České Budějovice v souvislosti s čerpáním prostředků fondů Evropské unie je únosné.

Příspěvek se zabývá čerpáním finančních prostředků na dotační projekty se zaměřením na statutární město České Budějovice (dále "Město"). Nejdříve je provedena analýza Českých Budějovic, jsou představeny základní rozvojové dokumenty a organizační struktura Města. Následně jsou v analyzovány zdroje financování dotačních projektů statutárního města České Budějovice. Je zde představen integrovaný plán rozvoje města, jako prostředek k získání velkého objemu dotací ze strukturálních fondů Evropské unie v programovacím období 2007-2013. Je zde zmíněna i připravenost statutárního města České Budějovice na programové období 2014-2020 z pohledu samotných projektů a možnosti jejich financování. Je zde taktéž nastíněn vývoj dluhového zatížení statutárního města České Budějovice s uvedením ukazatele dluhové služby, včetně provedení komparace zadluženosti Města s ostatními vybranými městy. Současně se zde zabývá vzájemným vlivem financování dotačních projektů a výší bezpečného zadlužení Města. Závěr je věnován financování investičních projektů města s návrhem nástroje financování investičních projektů.

3 Výsledky

3.1. Obec (územně správní celek) a její rozpočet

Postavení obce ve veřejné správě je stále významnější, což je výsledkem dlouhodobě probíhající decentralizace kompetencí a odpovědnosti za zabezpečování stále více druhů veřejných statků pro obyvatelstvo ze státu na územní samosprávu. Mezi základní pravidla a předpoklady efektivního a transparentního fungování veřejných rozpočtů patří: jasné vymezení odpovědnosti jednotlivých úrovní veřejných rozpočtů, stabilita a předvídatelnost fiskální politiky, rovnoměrné rozdělování veřejných prostředků a definice kontrolních mechanismů zadlužování. Výstupem řízení v horizontu několika let je tzv. rozpočtový výhled, který lze využít pro zlepšení strategického a dlouhodobého plánování.

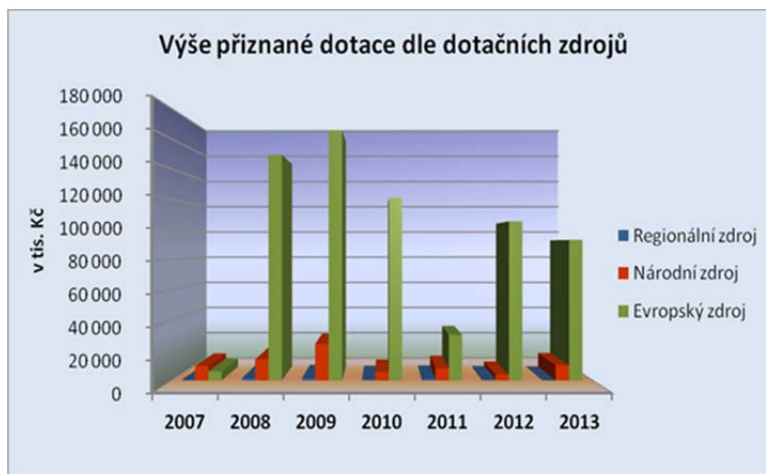
3.2. Projekty a projektové financování

Úspěšnost řízení projektu je dána oceněním výsledku projektu různými zainteresovanými stranami. Klíčovým cílem manažerů projektu, programu nebo portfolia je dosáhnout v jejich snažení úspěchu a vyhnout se nezdaru. Potřeba řízení likvidity se ve veřejné správě stala aktuální ve spojitosti s krátkodobým profinancováním realizovaných „EU projektů“. Problém financování nastává, když obec či město musí „předfinancovat“ realizaci projektu a až po dílčí či celkové realizaci projektu může nárokovat přislíbenou dotační částku. Kofinancování může činit i více než 15 % z cílové částky projektu. Navíc žadatel nemusí dostat ani přislíbenou dotaci, pokud jsou nalezeny další neuznatelné výdaje.

3.3. Analýza čerpání dotačních prostředků statutárním městem České Budějovice

Statutární město České Budějovice vedle financování projektů z vlastních prostředků získává prostředky jak z evropských, tak i z národních a regionálních zdrojů. Ve sledovaném období (roky 2007 až 2013) bylo podáno celkem 261 žádostí o poskytnutí dotačních prostředků na vybrané projekty. Město bylo úspěšné v přiznání dotace u 150 projektů, což je 57% úspěšnost. Jako převažující se v jednotlivých letech jeví evropský zdroj.

Obrázek 1 Přiznané dotace v tis. Kč dle dotačních zdrojů

Zdroj: vlastní zpracování

3.4. Analýza prostředků z evropských zdrojů

Městu byly v letech 2007 až 2013 přiděleny dotační prostředky z evropských zdrojů, viz obrázek 1, v celkové výši 670.432 tis. Kč, tj. 44% úspěšnost. Z prostředků bylo do 31.12.2013 zatím proplaceno 76 %, což činí 509.241 tis. Kč. Na výši přiznaných a proplacených dotačních prostředků se odráží i skutečnost, že část požadovaných dotačních prostředků převážně od roku 2012 teprve Město do svých příjmů obdrží a to do nejpozději do konce roku 2015.

3.5. Dluhové zatížení

V příspěvku je nastíněn vývoj ukazatele dluhové služby Města od roku 2008 – 2013. Pro rok 2013 dosahuje ukazatel, jak znázorňuje tabulka 1, výše **7,97 %**, což vnímáme jako kladné hodnocení. Na výši ukazatele v roce 2012 měla vliv vyšší splátka úvěru z přijatých dotací, které byly opět prostřednictvím úvěru zapojovány zpět do hospodaření Města. Z uvedeného přehledu vyplývá, že na jednoho obyvatele Českých Budějovic připadá zadlužení obce ve výši cca 7.000 Kč až 8.000 Kč.

Tabulka 2 Vývoj ukazatele dluhové služby

Č. ř.	Název položky	Skutečnost / předpoklad k 31.12. v tis. Kč					
		2008	2009	2010	2011	2012	2013
2	Příjmy celkem (po konsolidaci)	2 228 815,15	2 089 186,16	2 201 643,71	2 200 037,47	1 984 806,53	1 680 696,95
	Dluhová základna	2 228 815,15	2 089 186,16	2 201 643,71	2 200 037,47	1 984 806,53	1 680 696,95
3	Úroky	10 526,24	8 696,97	11 303,15	13 265,06	13 458,10	12 935,00
4	Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků	65 722,67	142 829,62	533 254,25	139 498,31	328 899,92	121 021,18
5	Dluhová služba	76 248,91	151 526,59	544 557,40	152 763,37	342 358,02	133 956,18
6	UKAZATEL DLUHOVÉ SLUŽBY	3,42%	7,25%	24,73%	6,94%	17,25%	7,97%
1	Počet obyvatel (údaj k 1.1.)	95 071	94 936	94 865	94 754	93 620	93 467
	Zadluženost obce	492 700,88	585 439,45	746 886,84	858 830,16	772 619,36	789 594,00
	Zadluženost obce na 1 obyvatele (v Kč)	5 182,45	6 166,67	7 873,15	9 063,79	8 252,72	8 447,84

Zdroj: Statutární město České Budějovice, (2013b)

Celkový vývoj úvěrového zatížení od roku 2007- 2013 ukazuje na předpoklad, že Město bude ke konci roku 2013 zadluženo ve výši 789.594 tis. Kč, z toho na dotační akce v předpokládané výši 430.000 tis. Kč, což činí 54,46 % z celkového zadlužení Města. Pro další programové období 2014-2020 již v současné době Město předpokládá opětovné předfinancování a spolufinancování dotačních projektů prostřednictvím nově přijatého úvěru. Tento úvěr by měl být přijat v takové výši, která neohrozí bezpečný strop zůstatku dlouhodobých úvěrů, který je limitován Městem ve výši jedné miliardy korun.

3.6. Statutární město České Budějovice a programové období 2014-2020

Statutární město České Budějovice je v současné době ve stádiu příprav podkladů a vyhledávání projektů pro nové programovací období 2014 - 2020, s tím že konkrétní projekty budou připravovány a navrhovány až v průběhu roku 2014, popř. 2015 v rámci připravovaných operačních programů. Vzhledem ke zkušenostem s programovacím obdobím 2007 – 2013, si je Město vědomé, že je důležité mít včas a řádně připravené projekty, aby bylo schopné přihlašovat se již do prvních vyhlášených výzev a tím získat nemalou výhodu oproti ostatním žadatelům.

3.7. Financování investičních projektů Města

Stav dlouhodobého hmotného majetku Města činil k 31.12.2012 cca 9,5 mld. Kč, přičemž největší podíl na tomto majetku zaujímají stavby a to 8,1 mld. Kč. Vzhledem k tomu, že se vysoký objem majetku v držení obce může stát pro některé obce zátěží, kterou do budoucna nebudou schopny unést, je nesmírně důležité rozhodnout o dalším nakládání s tímto majetkem. Zde je důležitá otázka obnovy, popř. modernizace majetku. Pro potřeby modernizace a rekonstrukci majetku např. veřejné osvětlení a komunikace by mělo Město začít vytvářet finanční rezervu.

Další navrhovanou metodou financování investic Města je metoda EPC (Energy Performance Contracting). Projekty řešené touto metodou jsou charakteristické tím, že vybraná firma energetických služeb navrhne a následně nainstaluje vhodná opatření zefektivňující výrobu, distribuci a spotřebu energie u konečného spotřebitele energie. Smluvní vztah u těchto projektů obvykle trvá od čtyř do deseti let a po tu dobu dochází k postupnému splácení vynaložených investičních prostředků (jedná se o určitou formu dodavatelského úvěru).

3.8. Výsledky a doporučení

Hypotéza č. 1: Statutární město České Budějovice úspěšně využilo v rámci svých možností čerpání prostředků v rámci programovacího období 2007 až 2013.

Tuto hypotézu můžeme potvrdit, neboť při analýze výsledků čerpání dotačních prostředků z Evropské unie je zřejmé, že statutární město České Budějovice si vedlo dobře při získávání dotačních prostředků z operačních programů a využilo v plné míře programovacího období 2007 až 2013. Do současné doby bylo Městu přiznáno více než 670 mil. Kč a z této výše obdrželo již 509 mil. Kč, což je 76 %. Celková úspěšnost podaných žádostí o dotace z evropských zdrojů je 52 %.

Na výši přiznaných dotačních prostředků měla vliv i včasná připravenost Města při podávání žádostí do jednotlivých výzev ROP Jihozápad. Jako další kladný vliv na úspěšné čerpání prostředků v rámci programovacího období 2007 až 2013 mělo i to, že Město průběžně připravovalo náhradní projekty (ve stádiu projektové dokumentace, stavebního

povolení či územního rozhodnutí) k podání do nově vyhlášených výzev, z důvodu přehodnocování finančních prostředků.

Hypotéza č. 2: Úvěrové zatížení pro statutární město České Budějovice v souvislosti s čerpáním prostředků fondů Evropské unie je únosné.

Tak jak uvádí Přehled hospodaření statutárního města České Budějovice za rok 2012 a v návaznosti na sestavený rozpočtový výhled, má Město dostatek finančních prostředků, k 31.12.2012 zbývalo na základním běžném účtu a fondech Města cca 400 mil. Kč. Současné vlastní finanční rezervy bez zapojení úvěrů lze považovat za poměrně nízké avšak dostačující. Bezpečný strop zůstatku dlouhodobých úvěrů Města je doporučován na základě finanční analýzy ve výši 1,3 mld. Kč. Na základě doporučení Finančního výboru statutárního města České Budějovice a zároveň i vyjádření finančního odboru Magistrátu města České Budějovice je přijatelné pro Město úvěrové zatížení pouze ve výši 1 mld. Kč a neměl by být tento bezpečný strop překročen. Město mělo k 31.12.2012 celkové dlouhodobé závazky ve výši 831 mil. Kč, z nichž celkové úvěrové zatížení činilo 773 mil. Kč.

Vzhledem k ekonomické situaci v ČR a rizikům plynoucím ze stagnace ekonomiky je považována současná zadluženost za limitní ještě bezpečnou, ale další dluhy nejsou doporučovány. V závislosti na tato doporučení uvažuje Město pro následující programové období 2014-2020 přijetí úvěru na předfinancování a spolufinancování dotačních projektů ve výši cca 300 až 350 mil. Kč, s tím aby nebyl překročen strop úvěrového zatížení, tj. jedna miliarda Kč. Tímto je potvrzena i hypotéza č. 2.

Financování obnovy majetku - doporučení:

Pro potřeby reprodukce (obnovy) majetku by mělo Město sestavit střednědobý plán reprodukce (obnovy) majetku. Součástí plánu bude stanovení časové posloupnosti opravy a údržby jednotlivého majetku, vždy s uvedením plánované výše a to minimálně v rozsahu ročních odpisů. Tímto by byla zajištěna prostá reprodukce majetku.

Pro potřeby modernizace a rekonstrukci majetku např. veřejné osvětlení a komunikace by mělo Město začít vytvářet finanční rezervu. Tuto rezervu navrhuji vytvořit z prodeje zbytného majetku (bytového a nebytového fondu).

Pořízení majetku metodou EPC - doporučení:

Po zohlednění kladů a záporů metody EPC navrhuji jako jedno z možných řešení realizovat tuto metodu jako zkušební v několika vybraných zřízených příspěvkových organizacích. V případě kladného výsledku realizovat metodu EPC i v ostatních objektech Města. Na metodu EPC se můžeme dívat jako na netradiční metodu financování investic.

4 Závěr

Finanční podpora plynoucí z fondů EU pro statutární město České Budějovice je v posledních letech díky možnosti využití zdrojů v rámci programovacího období 2007 až 2013 velice významná. Díky možnosti čerpání prostředků z Regionálního operačního programu NUTS II Jihozápad došlo k rekonstrukci infrastruktury, ulic, komunikací a veřejných prostranství. V letech 2012 až 2013 byly realizovány projekty, jejichž součástí byla celková rekonstrukce zahrnující veškeré sítě včetně jejich přípojek, komunikace, chodníky, veřejné osvětlení a součástí dotační akce bylo i zřízení nové zastávky MHD. Dále byla provedena rekonstrukce Letní plovárny a rekonstrukce, modernizace a vybavení objektu Centra sociálních služeb Staroměstská. Díky Operačnímu programu Životní prostředí se realizovalo zlepšení tepelnotechnických vlastností obvodových konstrukcí v několika základních školách ve městě. Rozsáhlé investiční akce na regeneraci panelového sídliště Máj zahrnovaly stavební úpravy chodníků, obnovu povrchů a výstavbu parkovišť, výsadbu nové zeleně. S dokončením profinancování ostatních dotačních projektů se počítá do konce roku 2014.

Statutární město České Budějovice aktivně získává a efektivně využívá dotační prostředky v rámci programovacího období 2007 až 2013. Pro následující programové období 2014 až 2020 si je Město vědomé, jak je důležité mít včas a řádně připravené projekty, aby bylo schopné se zapojit se svými žádostmi již do prvních výzev a tím získat nemalou výhodu oproti ostatním žadatelům.

České Budějovice patří k velkým městům, jejichž zadlužení je únosné a jejich hospodaření ekonomicky zdravé. Ukazatel dluhové služby statutárního města České Budějovice v roce 2013 dosahuje hodnoty 7,97 %, což vnímáme jako kladné hodnocení. Na jednoho obyvatele Českých Budějovic připadá zadlužení Města ve výši cca 7.000 Kč až 8.000 Kč. Ze zpracovaného přehledu porovnání ukazatele dluhové služby s ostatními městy ČR zaujímá statutární město České Budějovice 10. místo a to z již zmíněného důvodu vyšší splátky úvěru z přijatých dotací. V podílu cizích zdrojů k celkovým aktivům je Město na třetí nejnižší pozici v rámci ostatních měst. Ukazatel celkové likvidity nám udává 6. místo pro České Budějovice, čímž se dostávají do středu srovnávané skupiny. Můžeme říci, že celková pozice statutárního města České Budějovice vůči ostatním městům je uspokojivá.

Ze stavu finančních prostředků ke konci roku 2012 a 2013 vyplývá, že má statutární město České Budějovice dostatečné finanční prostředky pro vlastní provoz. Zároveň je nutné uvést, že s financováním projektů nového programového období 2014 až 2020 je spojena i včasná příprava a vyjednání úvěrového rámce, z kterého bude nutné dotační projekty předfinancovat a částečně i spolufinancovat. Město zvažuje přijetí úvěru v takové výši, aby celková zadluženost nepřekročila hranici jedné miliardy korun.

Použité zdroje v příspěvku

- Doležal, J., Máchal, P., Lacko, B., et al. (2012). *Projektový management podle IPMA (2th ed.)*. Praha: Grada.
- Lorenc, J., & Kašpárková, J. (2013). *Rozpočtová skladba a účetnictví 2013 pro územní samosprávné celky*. Polešovice: M LORDY.
- Lysák, T. (2013, September 11) In Svaz měst a obcí České republiky. Příprava na nové programové období vrcholí. Retrieved from <http://smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/evropske-fondy/priprava-na-nove-programove-obdobi-vrcholi.aspx>
- Máče, M. (2012). *Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu*. Praha: Grada Publishing.
- Ministerstvo financí. (2005 - 2013). ÚFIS – Monitoring hospodaření obcí. Retrieved from <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ufis/iufismon/index.pl>
- Peková, J., Pilný, J., & Jetmar, M. (2008). *Veřejná správa a finance veřejného sektoru (3rd ed.)*. Praha: ASPI.
- ROP Jihozápad. (2011, November 11). Regionální operační program Jihozápad. Retrieved from <http://www.rr-jihozapad.cz/?menu=rop-jihozapad>
- Skálová, V. (2014). *Analýza využití prostředků z fondů Evropské unie a návrh finančních nástrojů pro vybranou obec / statutární město České Budějovice* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- SEVEN, Středisko pro efektivní využívání energie, o.p.s. Praha. (2012). Zpráva o vhodnosti metody EPC v objektech města České Budějovice.
- Statutární město České Budějovice. (n.d.a). Regionální operační program. Retrieved from <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/dotacni-projekty/ROP/stranky/regionalni-operacni-program.aspx>
- Statutární město České Budějovice. (n.d.b). Integrovaný operační program. Retrieved from <http://www.c-budejovice.cz/cz/rozvoj-mesta/dotacni-projekty/IOP/stranky/integrovaný-operacni-program.aspx>
- Statutární město České Budějovice. (2013c). CASH FLOW dotačních projektů - aktualizace zaúčtovaných plateb k 31. 10. 2013.
- Statutární město České Budějovice. (2013d). Přehled podaných žádostí o dotace.

Analysis of utilization of the European Union funds and suggestion of financial instruments for the selected region (the statutory city of České Budějovice)

Bc. Věra Skálová

Abstract: *The subject of the paper called “Analysis of utilization of the European Union funds and suggestion of financial instruments for the selected region (the statutory city of České Budějovice)” is to describe and assess the drawing on the funds, with a focus on defining the problems associated with the funding of grant projects of the city in relation to multi-source financing and pre-financing. A further aim is to suggest financing instruments for future investment projects. In the theoretical overview there is background information about the European Union, the EU funds and an introduction to the financial system of the territorial authorities of the Czech Republic. The practical part involves an analysis of grant projects’ financial resources, concentrating on the funds provided by the European Union. They are listed by individual years, together with the provider, and the amount of subsidies received. It also outlines the development of the debt burden, including the comparison with other cities’ debts. The conclusion of the work is focused on the summary of the analysis results.*

Keywords: subsidies · financing · the European Union funds · budget · investment

Současná kohezní politika EU a její budoucnost ve vazbě na Českou republiku

Hana Švepešová

Abstrakt: *Cílem příspěvku je porovnání programových období 2007-2013 a 2014-2020, posouzení vlivu těchto nalezených změn na Českou republiku i na budoucnost celé kohezní politiky Evropské unie. K dosažení cíle bylo využito analytických metod, srovnávání, obsahových analýz a statistických údajů. Především byly zkoumány oficiální dokumenty na úrovni EU i ČR týkající se postojů a návrhů ohledně budoucnosti kohezní politiky v programovém období 2014 – 2020 a dokumenty hodnotící uplynulé programové období 2007 – 2013. Výsledkem je pak shrnutí těchto změn a popis jejich možných výhod případně nevýhod pro Českou republiku. Zhodnoceny jsou také ve vztahu k celé Evropské unii.*

Klíčová slova: Kohezní politika · fondy Evropské unie · programové období · změny

1 Úvod

Tématem tohoto příspěvku je Současná kohezní politika Evropské unie a její budoucnost ve vazbě na Českou republiku. Zabývá se tedy jednou z hlavních a nejdůležitějších politik Evropské unie - politikou hospodářské a sociální soudržnosti. Tato politika utváří sociální i ekonomické prostředí nejen v Evropské unii jako celku, ale velmi významným způsobem ovlivňuje i prostředí v členských státech. Prostřednictvím nástrojů kohezní politiky jsou členskými státem poskytovány finanční prostředky, které jsou s ohledem na místní potřeby v daném státě využity. Hlavním cílem kohezní politiky je tedy snižování rozdílů úrovně rozvoje mezi členskými zeměmi i mezi jednotlivými regiony a posilování sociální i ekonomické soudržnosti. Kohezní politika tedy významně působí na prosperitu celé Evropské unie i samotných členských států. Po vstupu do Evropské unie se Česká republika kohezní politiky plně účastní.

Nyní na přelomu programových období 2007 – 2013 a 2014 – 2020 je pro kohezní politiku připravena řada změn, které se samozřejmě budou týkat i České republiky. Cílem je proto porovnání těchto dvou po sobě následujících programových období, zejména postihnout významných změn na úrovni Evropské unie a v návaznosti i v České republice. Toto téma je ovšem velmi široké a nelze ho zcela postihnout. Proto bude příspěvek zaměřen zejména na výrazné změny a problémy. Limity se nacházejí v dostupnosti oficiálních dokumentů týkajících se kohezní politiky, které jsou postupně sestavovány, aktualizovány a schvalovány, jelikož nové programové období 2014 – 2020 se nachází v počátcích. Důležitou analýzu bude možné provést po skončení a následném zhodnocení tohoto období. Nyní lze vývoj do budoucna pouze predikovat na základě dostupných informací.

2 Materiál a metodika

K dosažení cíle bude využito analytických metod, srovnávání, obsahových analýz a statistických údajů. Především budou zkoumány oficiální dokumenty týkající se postojů a návrhů ohledně budoucnosti kohezní politiky v programovém období 2014 – 2020, dokumenty hodnotící uplynulé programové období 2007 – 2013 a informace k danému tématu zveřejněné jednotlivými ministerstvy a dalšími orgány. Rovněž budou zahrnuty odborné diskuze k tématu budoucnosti kohezní politiky. Nejdříve jsou porovnány změny plynoucí z rozhodnutí Evropské unie. Jedná se například o změny v rozpočtu Evropské unie, změny tematického zaměření kohezní politiky, některých jejích pravidel a zaměření nástrojů. Poté jsou uvedeny změny na úrovni České republiky, které plynou ze zkušeností z minulého období, z doporučení Evropské komise a aplikují nová pravidla stanovená Evropskou unií. Jedná se například o změny priorit, alokací nebo operačních programů. Zmíněny také budou problémy minulého období a plánované řešení pro nové období, na které se chce Česká republika zaměřit. Nalezené změny pro období 2014 – 2020 jsou poté vysvětleny a okomentovány. Ve výsledcích jsou uvedeny možné výhody a nevýhody těchto změn pro Českou republiku a zahrnuta je i predikce.

3 Výsledky

V praktické části byly porovnány dostupné informace z mnoha různých zdrojů, týkajících se budoucnosti kohezní politiky, přípravy období 2014 – 2020 i z odborných diskuzí a další dostupné informace, které byly zveřejněny zúčastněnými oficiálními orgány. Jak již bylo zmíněno v úvodu a v metodice, jedná se o rozsáhlé téma, které nelze zcela postihnout. Byly proto zachyceny zejména výrazné změny v kohezní politice na úrovni České republiky i Evropské unie. Porovnání je tedy logicky uspořádáno dle změn plynoucích z rozhodnutí Evropské unie a následně jsou popsány změny na úrovni České republiky, které jsou reakcí na vývoj kohezní politiky a její změny v novém programovém období.

Výsledkem srovnání jsou tedy následující změny:

- Rozpočet EU (víceletý finanční rámec) byl z původních z 993,6 bn. EURO snížen na 959,9 bn. EURO (v cenách 2011).
- Došlo také ke snížení částky přidělené z rozpočtu EU na kohezní politiku z 354,715 bn EURO na 325,149 bn EURO (v cenách 2011).
- Byl sestaven nový strategický dokument, který popisuje požadovaný hospodářský vývoj Evropské unie – pro období 2007 – 2013 byla tímto dokumentem Lisabonská strategie, pro období 2014 – 2020 je to strategie Evropa 2020.
- Požadováno bude důsledné propojení kohezní politiky se strategií Evropa 2020.
- Při procesu programování musí být dodržena tematická koncentrace dle strategie Evropa 2020 (11 tematických cílů).
- Nastaveny byly předběžné podmínky a kritéria splnění, které musí členské státy respektovat při čerpání z fondů Evropské unie.
- Členské státy nyní musí volit menší počet priorit (výrazné omezení zejména u vyspělých států, které by nové měly zvolit pouze dvě až tři významné priority, Česká republika specifikovala pro nové období pět priorit).
- Finanční prostředky z fondů Evropské unie by měly být díky novým pravidlům kohezní politiky efektivněji zacíleny.
- Bylo opět zavedeno pravidlo N+3 (každý přijatý závazek členské země vůči Evropské unii musí být splněn do tří let od přijetí tohoto závazku).
- Evropské komise bude klást velký důraz na výsledky, především na závazně stanovené ukazatele a limitní hodnoty, k jejichž plnění se členský stát zaváže.
- Byla zavedena také výkonnostní prémie (na tuto odměnu je vyhrazeno 5 % alokace z fondů pro danou zemi, prostředky budou uvolněny až poté, co členská země prokáže plnění ukazatelů).
- Počet cílů kohezní politiky, v rámci kterých mohou členské státy čerpat prostředky, byl omezen z původních tří na dva cíle – Investice pro růst a zaměstnanost, Evropská územní spolupráce.
- Nově bylo zavedeno rozdělení regionů na méně rozvinuté regiony, přechodové regiony, více rozvinuté regiony.
- Maximální míra spolufinancování ze strany Evropské unie je stanovena dle kategorie regionů (méně rozvinuté regiony - 85%, přechodové regiony – 60 %, více rozvinuté regiony – 50 %).
- Důraz bude kladen na soulad a kooperaci mezi kohezní politikou, rozvojem venkova, námořními a rybářskými fondy.
- Fondy kohezní politiky společně s Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova a Evropským námořním a rybářským fondem tvoří nově tzv. „Evropské strukturální a investiční fondy“, pro které platí společná pravidla v rámci společného strategického rámce. Ty mají společně efektivním způsobem přispívat k naplňování Strategie Evropa 2020
- Zaměření jednotlivých fondů kohezní politiky se v novém období příliš nemění.
- Evropský fond pro regionální rozvoj bude zaměřen na podporu produktivních investic pro malé a střední podniky, infrastrukturní projekty, které zlepší základní služby občanům a podnikatelům, rozvojový potenciál jednotlivých regionů, investice do výzkumu a vývoje a na spolupráci mezi regiony a efektivní výměnu zkušeností.
- Evropský sociální fond bude podporovat růst zaměstnanosti, vytváření pracovních míst, mobilitu pracovníků, rovné příležitosti mužů a žen a kvalitní vzdělání. Také bude pokračovat v boji proti chudobě, diskriminaci a sociálnímu vyřazení. Celkově je posílen sociální rozměr. Podíl Evropského sociálního fondu se v rozpočtu kohezní politiky zvyšuje z původních 22 % na 25%.
- Fond soudržnosti bude soustředěn na investice do dopravní infrastruktury celoevropského významu, na efektivní využívání energií, na infrastrukturu v oblastech životního prostředí. Nově bude část prostředků z tohoto fondu vyhrazena i pro Nástroj pro propojení Evropy.
- Novinkou je Nástroj pro propojení Evropy představující plán Evropské komise na zlepšení evropských dopravních, energetických, informačních a telekomunikačních sítí. Je reakcí na obtíže členských států při navrhování a implementaci komplexních projektů přeshraničních dopravních infrastruktur. Pro tento účel Evropská komise vyhradila částku 50 mld. EUR (10 mld. EUR z Fondu soudržnosti).
- Alokace pro Českou republiku byla snížena na 21 982,9 mil. EURO (v současných cenách)
- Priority České republiky byly tematicky zúženy.
- Původních 17 operačních programů na úrovni České republiky v rámci dvou cílů kohezní politiky Konvergence a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost bylo omezeno na 8 operačních programů v rámci cíle Investice pro růst a zaměstnanost.

Výhodou pro Českou republiku je dle mého názoru zavedení pravidla N+3, které Česká republika také podporovala, přehledně stanovené předběžné podmínky pro čerpání a kritéria splnění, zavedení výkonnostní prémie, přehlednější stanovení společných obecných pravidel pro nástroje kohezní politiky, vznik Nástroje pro propojení Evropy či zavedení kategorie přechodových regionů. Kritéria splnění, zaměření se na výsledky a výkonnostní prémie mohou České republice dopomoci k efektivnějšímu postupu při čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Rovněž větší důraz na výsledky a na plnění stanovených ukazatelů a požadovaných hodnot může Českou republiku více motivovat ke změně systému implementace kohezní politiky. Nástroj pro propojení Evropy by pak mohl pomoci při dostavbě některých

důležitých dopravních spojení v rámci celé Evropské unie, což by se pravděpodobně dotklo i České republiky. Další nespornou výhodou je zavedení kategorie tzv. přechodových regionů. Česká republika vykazuje růst HDP a je tedy možné, že pokud bude tento trend pokračovat (jak predikce ČNB naznačují), tak by některé regiony mohly pro programové období po roce 2020 překročit hranici pro zařazení mezi méně rozvinuté regiony. Díky kategorii přechodových regionů by pak tento růst neznamenal tak výrazné omezení finančních prostředků z fondů EU.

Nevýhodou se naopak může zdát snížení alokované částky oproti minulému programovému období. Nicméně stále jde o jednu z nejvyšších alokací v porovnání všech členských zemí. Za nevýhodu také může být považováno omezení počtu priorit a důsledná provázanost s hospodářskou strategií Evropa 2020, které jsou požadovány ze strany Evropské unie. Mohlo by to znamenat menší prostor pro volbu oblastí, ve kterých by Česká republika alokované prostředky využila. Nicméně omezení priorit není tak výrazné jako u vyspělých zemí EU. Česká republika by se tedy měla zaměřit na projekty s celospolečenským užitekem a podpořit oblasti, které nejefektivněji přispějí k ekonomické i sociální prosperitě celého státu a potažmo celé Evropské unie. Česká republika by také měla co nejvíce dbát na důslednou kontrolu a transparentnost implementačního procesu, jelikož lze očekávat větší míru dohledu ze strany Evropské komise vzhledem k přijatým změnám a zkušenostem z minulého období.

Podrobnější hodnocení vlivu změn na kohezní politiku i na Českou republiku však bude možné provést až po roce 2020. Nyní nejsou dostupná data pro přesné srovnání a není známo, zda zvolené změny budou fungovat a zda přispějí ke zlepšení celého systému. Na počátku programového období 2014 – 2020 lze tedy vývoj pouze predikovat.

Je ovšem také nutné se zamyslet, zda je kohezní politika opravdu účinná jako nástroj pro snižování rozdílů úrovně rozvoje mezi jednotlivými regiony a zda je tento systém udržitelný i v budoucnu. Kohezní politika je založena na principu solidarity, proto rozvinutější státy přijímají z fondů daleko menší objem prostředků než méně rozvinuté státy. Oproti tomu rozvinutější státy do rozpočtu Evropské unie přispívají více. Na úrovni Evropské unie byly z tohoto důvodu vedeny diskuze o konečné výši rozpočtu kohezní politiky. Zástupci bohatších států požadovali omezení rozpočtu, oproti tomu zástupci méně rozvinutých zemí preferovali zvýšení rozpočtu. Kompromisem bylo mírné snížení objemu finančních prostředků pro kohezní politiku. V období 2007 – 2013 byly dále Evropskou komisí provedeny důsledné kontroly čerpání finančních prostředků v rámci kohezní politiky. Z provedených kontrol u některých členských států (včetně České republiky) vyvstaly pochybnosti o efektivním využívání přidělených prostředků z fondů. Také se nepodařilo naplnit Lisabonskou strategii, která Evropu v roce 2010 představovala jako nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomiku světa, která by byla založena na znalostech, inovacích, podporovala by vysokou zaměstnanost a sociální soudržnost. Je tedy otázkou, zda kohezní politika skutečně významným způsobem pozitivně ovlivňuje rozdíly mezi jednotlivými regiony. Další otázkou je, zda budou rozvinuté státy ochotny i v budoucnu přispívat do systému kohezní politiky a také v jaké výši. To do velké míry dle mého názoru souvisí s úspěšností a efektivností nově zavedených změn kohezní politiky. Bude nutné prokázat ověřitelné výsledky a přínosy, které plynou pro Evropskou unii jako celek z uskutečňování projektů v jednotlivých regionech členských států. Tomu by měla napomoci strategie Evropa 2020, která klade důraz na hospodářský rozvoj celé Evropské unie. Tato strategie kohezní politiku tematicky sjednotila a provázala tematické cíle Evropské unie s prioritami členských států. Tímto způsobem by operační programy a následně projekty odvozené z vytyčených priorit měly také podstatným způsobem přispívat k rozvoji celé Evropské unie.

Tabulka 1 Alokace pro Českou republiku v období 2014 – 2020 (v současných cenách a v milionech EURO)

Intervence	Alokace pro Českou republiku
Kohezní fond	6 258,9
Méně rozvinuté regiony	15 282,5
Přechodové regiony	-
Více rozvinuté regiony	88,2
Evropská územní spolupráce	339,7
Iniciativa pro pracovní příležitosti mladých ²³	13,6
Celkem	21 982,9

(Evropská komise, 2014²)

Tabulka 2 Srovnání tematických a regionálních OP v obou programových obdobích

OP 2007 - 2013	OP 2014 - 2020
OP Podnikání a inovace	OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP Výzkum a vývoj pro inovace	OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

²³ Více informací dostupných zde <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1006>

² Získáno dne 15. 3. 2014

Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/eligibility/index_cs.cfm

³ Získáno dne 24. 3. 2014

Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Kohezni-politika-EU/Operacni-programy>

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	
OP Lidské zdroje a zaměstnanost	OP Zaměstnanost
OP Doprava	OP Doprava
OP Životní prostředí	OP Životní prostředí
OP Technická pomoc	OP Technická pomoc
OP Praha Adaptabilita	OP Praha - pól růstu ČR
OP Praha Konkurenceschopnost	
ROP NUTS II Severozápad	Integrovaný regionální operační program
ROP NUTS II Moravskoslezsko	
ROP NUTS II Jihovýchod	
ROP NUTS II Jihozápad	
ROP NUTS II Střední Morava	
ROP NUTS II Střední Čechy	
ROP NUTS II Severovýchod	
Integrovaný operační program	

(MMR, 2014⁷), vlastní zpracování

4 Závěr

Téma Současná kohezní politika EU a její budoucnost ve vazbě na Českou republiku je nyní velmi aktuální a poskytuje pro studium a výzkum velký potenciál. Postupem času budou zveřejněny další informace a schválené dokumenty, kterých bude možné využít pro přesnější srovnání programových období. Také budou dostupné hodnoty týkající se průběžného čerpání z fondů Evropské unie a bude možné je využít pro přesnější analýzu působení změn kohezní politiky. Po roce 2020 bude možné provést již detailní analýzu těchto programových období a zjistit, zda přijaté změny naplnily účel, za jakým byly přijaty, a zda přispěly ke zlepšení systému kohezní politiky. Zde se tedy nachází potenciál pro rozšíření.

Metodou srovnání, obsahové analýzy, analýzy dokumentů a statistických dat byly vyhledány významné změny pravidel, tematického zaměření na úrovni EU, priorit i operačních programů na úrovni ČR v nadcházejícím programovém období. Tyto změny jsou vysvětleny, okomentovány a také jsou posouzeny možné výhody a nevýhody pro Českou republiku. Zmíněny jsou i problémy minulého období a řešení v budoucím období navržené zúčastněnými orgány. Tímto byl cíl naplněn.

Dle mého názoru byly provedené změny na úrovni ČR i EU velmi žádoucí a na Českou republiku budou mít pozitivní dopad. Kladně hodnotím zejména snahu o zjednodušení implementačního prostředí, nezávislou kontrolu, zpřehlednění systému pro konečné uživatele, užší tematické zaměření, omezení prostoru pro korupční jednání, vyjasnění vztahů nadřízenosti a podřízenosti mezi řídicími a zprostředkujícími orgány a o zaměření se na celospolečenský prospěch podporovaných projektů.

Literatura

- Boháčková, I., & Hrabánková, M. (2009). *Strukturální politika Evropské unie*. Praha: C.H.Beck.
- EurActiv. (3. Červenec 2013). *Brusel poukázal na špatný dohled ČR nad čerpáním z fondů EU*. Získáno 20. Březen 2014, z EurActiv: <http://www.euractiv.cz/print-version/clanek/komise-poukazala-na-spatny-dohled-cr-nad-cerpanim-z-fondu-eu-010947>
- Evropská komise. (19. Říjen 2011). *European Commission - IP/11/1200 19/10/2011*. Získáno 12. Březen 2014, z Evropská komise: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1200_cs.htm
- Evropská komise. (2012). *Annual Activity Report 2012*. Získáno 20. Březen 2014, z Evropská komise: http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/aar/doc/regio_aar_2012.pdf
- Evropská komise. (19. Listopad 2013). <http://europa.eu>. Získáno 5. Březen 2014, z Evropská komise: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_cs.htm
- Evropská komise. (2014). *European Commission*. Získáno 23. Leden 2014, z European Commission: http://europa.eu/index_cs.htm
- Evropská komise. (2014a). *Evropská strategie růstu*. Získáno 5. Březen 2014, z European Commission: http://ec.europa.eu/europe2020/index_cs.htm
- Evropská komise. (2014b). Získáno 9. Březen 2014, z Evropská komise: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_cs.cfm
- Evropský parlament, Rada. (17. Prosinec 2013). *Narizení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních*. Získáno 8. Březen 2014, z Ministerstvo pro místní rozvoj: <http://www.mmr.cz/getmedia/8b7d5fac-cf9d-4d06-9b83-492c3664f5a3/1303-Narizeni-o-spolecnych-ustanovenich.pdf#page=1&zoom=auto,0,778>

- Houska, M. (1. Listopad 2006). MPO, *Lisabonská strategie*. Získáno 20. Leden 2014, z Ministerstvo průmyslu a obchodu: <http://www.mpo.cz/dokument2860.html>
- Kolektiv autorů. (2008). *Regionální rozvoj*. Praha: Linde Praha a.s.
- König, P. k. (2009). *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. Praha: C.H.Beck.
- Ministerstvo pro místní rozvoj, Národní orgán pro koordinaci a řízení Dohody o partnerství. (2014). *Strukturální fondy EU - SEA Dohody o partnerství*. Získáno 26. Únor 2014, z Strukturální fondy EU: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/67fc8a24-7212-46fa-8aa2-ba44315594a4/Dohoda_o_partnerstvi_SEA_6_2_final.pdf
- MMR ČR. (2006). *Strukturální fondy EU - Regiony regionální politiky EU*. Získáno 25. Leden 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>
- MMR ČR. (2007). *Národní strategický referenční rámec ČR 2007—2013 - verze červenec 2007*. Získáno 25. Leden 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Dokumenty/Strategicke-dokumenty/Narodni-strategicky-referencni-ramec-CR-2007-2013>
- MMR ČR. (2007a). *Strukturální fondy EU - Operační programy*. Získáno 30. Leden 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Operacni-programy>
- MMR ČR. (23. Únor 2009). *Národní rozvojový plán České republiky 2007—2013*. Získáno 16. Březen 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Dokumenty/Strategicke-dokumenty/Narodni-rozvojovy-plan-Ceske-republiky-2007-2013>
- MMR ČR. (2009). *Rámcová pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky EU*. Získáno 5. Březen 2014, z Ministerstvo pro místní rozvoj: http://www.mmr.cz/getmedia/dbe57753-ea44-4edb-a040-3761891a867e/Ramcova_pozice_final
- MMR ČR. (Červenec 2011). *Souhrnný materiál - priority kohezní politiky po 2013*. Získáno 6. Březen 2014, z Ministerstvo pro místní rozvoj: <http://www.mmr.cz/getmedia/7e4d838c-1926-4557-90ad-027da46020cb/Souhrnny-material-priority-kohezni-politiky-po-2.pdf>
- MMR ČR. (Listopad 2012). *Období 2014 - 2020, dokument projednávaný Vládou ČR*. Získáno 22. Březen 2014, z Strukturální fondy EU: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/69476268-297e-42a9-856f-dd3ebd2ed228/Obdobi-2014-2020_dokument-projednany-vladou-CR.pdf
- MMR ČR. (28. Březen 2012). *Vláda se seznámila s akčním plánem pro strukturální fondy*. Získáno 20. Březen 2014, z Ministerstvo pro místní rozvoj: <http://www.mmr.cz/cs/Ministerstvo/Ministerstvo/Pro-media/Tiskove-zpravy/2012/Vlada-se-seznamila-s-akcnim-planem-pro-strukturalni>
- MMR ČR. (2014). *Strukturální fondy EU*. Získáno 15. Leden 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Uvodni-strana>
- MMR ČR. (2014a). *Strukturální fondy EU - Řízení fondů EU*. Získáno 26. Leden 2014, z Strukturální fondy EU: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Rizeni-fondu-EU>
- MMR ČR, kolektiv pracovníků. (2007). *Abeceda fondů Evropské unie 2007 - 2013*. Praha: MMR ČR, Odbor evropských fondů.
- MMR ČR, Národní orgán pro koordinaci a řízení Dohody o partnerství. (Únor 2014a). *Dohoda o partnerství SEA*. Získáno 8. Březen 2014, z Strukturální fondy EU: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/67fc8a24-7212-46fa-8aa2-ba44315594a4/Dohoda_o_partnerstvi_SEA_6_2_final.pdf
- Stejskal, J., & Kovárník, J. (2009). *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál s.r.o.
- Švepešová, H. (2014). *Současná kohezní politika EU a její budoucnost ve vazbě na Českou republiku* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Vláda ČR. (2014). *Strategie EU 2020*. Získáno 23. Leden 2014, z Vláda ČR: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/strategie-evropa-2020-78695/>
- Vlasák, O., Sefzig, L., Bratský, P., Březina, J., Falbr, R., Haken, R., Železný, V. (2008). *Budoucnost kohezní politiky*. Praha: CEVRO Institut, o.p.s.

Čerpání podpor na obnovitelné zdroje energie

Monika Hlasová

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na obnovitelné zdroje energie a možnosti jejich využití v České republice. Byly zde popsány jednotlivé typy obnovitelných energií, jejich výhody a nevýhody při uplatnění v České republice. Jsou zde rovněž popsány hlavní dotační podpory na obnovitelné zdroje energie v ČR – OPŽP a Zelená úsporám. V praktické části, je analyzována možnost čerpání dotací na podporu obnovitelných zdrojů energie v ČR. Analýza probíhala pomocí anonymního dotazníkového šetření. Prostřednictvím dotazníkového šetření bylo zjištěno, že široká veřejnost v současné chvíli není dostatečně seznámena s možnostmi čerpání podpor na tyto obnovitelné zdroje energie a většina dotazovaných respondentů by uvítala zjednodušení systému přidělování podpor.

Klíčová slova: energie · obnovitelné zdroje energie · dotace · podpora

1 Úvod

Elektrická energie je nedílnou součástí našeho každodenního života. Mnozí lidé si už ani bez této energie nedokážou představit všední den. Málo kdo z nás si však uvědomuje, že energetický potenciál není nevyčerpatelný. Výroba energie z fosilních paliv jako je ropa, zemní plyn a uhlí působí převážně negativně na ovzduší a zejména způsobuje klimatické změny v podnebí. Je potřeba zmínit, že tyto fosilní paliva patří do kategorie neobnovitelných zdrojů energie. Alternativní řešení výroby energie a rovněž úsporu peněžních prostředků můžeme vidět právě v obnovitelných zdrojích energie, kterých je v současných podmínkách na zemi dostatek.

Obnovitelné zdroje energie sebou přináší však řadu výhod a nevýhod dle jejich charakteru a typu. V současných podmínkách je využívání těchto energií nákladnou záležitostí, Česká republika ve spolupráci s Evropskou unií se snaží snížit emise skleníkových plynů redukovat a posílit tak využití obnovitelných zdrojů energií prostřednictvím dotací.

Příspěvek je zaměřen zejména na jednotlivé druhy obnovitelných energií a možnosti čerpání v České republice. Obnovitelné zdroje energie neboli „zelenou energii“ řadíme k jednomu z nejdiskutovanějších témat dnešní doby. Cílem je posoudit skutečný stav a možnosti využívání podpor na obnovitelné zdroje. Budou zde analyzovány jednotlivé druhy obnovitelných zdrojů a možnosti jejich využití tohoto potenciálu v České republice. Další část bude zaměřena na analýzu současných možností čerpání dotací na podporu těchto zdrojů v České republice. Příspěvek využívá analýzu současného stavu využívání podpor na obnovitelné zdroje v České republice a povědomí široké veřejnosti o současných podmínkách využití podpor. Analýza bude provedena prostřednictvím dotazníkového šetření.

2 Materiál a metodika

Cílem příspěvku je analyzovat jednotlivé druhy obnovitelných zdrojů energie a zjistit jejich možnosti uplatnění v rámci České republiky v závislosti na formě jejich podpory. Z cíle lze vyvodit podstatné otázky: Je v současné době široká veřejnost seznámena s obnovitelnými zdroji energie? Mají obyvatelé České republiky v současné chvíli dostatečné množství informací o možnostech čerpání podpor na obnovitelné zdroje energie?

K vypracování bylo zapotřebí získat potřebné informace o problematice obnovitelných zdrojů energie a nastudovat odbornou literaturu, která souvisí právě s tímto aktuálním tématem. Bylo nezbytné pracovat s aktuálně platnou legislativou České republiky, která souvisí nejen s ochranou životního prostředí, ale také i legislativu zaměřenou na možnosti čerpání podpor na OZE.

Dále bylo potřeba vytvořit dotazník, který měl stimulovat současný stav povědomí občanů ČR o možnostech OZE a o využívání podpor na tyto energie. Dotazníkové šetření zaměřené na analýzu současného stavu čerpání podpor na OZE v České republice probíhalo v období duben 2014 prostřednictvím internetových stránek www.vyplnto.cz, kde byl nejen dotazník sestaven, ale také umístěn pro následné vyplnění respondenty.

3 Výsledky

Vymezení hlavních pojmů

Energie – jednotka energie je joule (J). Z fyzikálního hlediska se můžeme na energii dívat jako na veličinu, která nám zobrazuje množství energie. „*Energie je schopnost hmoty konat práci (působit silou po dráze). Těleso nebo pole, které nemá energii, nemůže konat práci. Konáním práce se energie mění z jednoho druhu na jiný, celkové množství energie zůstává stejné (platí Zákon zachování energie).*“ (Mastný at. al., 2011)

Energie dělíme na:

- mechanickou energii
- kinetickou energii
- potenciální energii
- elektrickou energii
- magnetickou energii
- energii záření
- energii vln
- vnitřní energii
- sluneční energii
- vodní energii
- větrnou energii
- geotermální energii
- energii mořských vln
- parní energii
- energii ohně

Energie, které jsou využívány na planetě Zemi, můžeme rozdělit do následujících kategorií podle:

- obnovitelnosti – obnovitelné a neobnovitelné zdroje
- místa procesu přeměny
- rozsahu užití

Neobnovitelné zdroje – „*Neobnovitelné přírodní zdroje spotřebováváním zanikají.*“ (Zákon o životním prostředí.17/1992Sb.) Mezi tyto neobnovitelné zdroje patří: jaderná energie – z jaderných elektráren (v nichž dochází k výrobě energie pomocí štěpení jádra), fosilní paliva – spalovací proces, uhlí, ropa, zemní plyn. „*Fosilní paliva jsou koncentrovanou zásobou energie, která vznikla ze zbytků živočišných a rostlinných těl.*“ (Quasching, 2010)

- Uhlí – fosilní palivo, jedna z nejrozšířenějších zdrojů energie, řadíme zde uhlí černé a uhlí hnědé, které je oproti černému méně kvalitní, neboť má menší výhřevnost.
- Ropa – palivo, její využití je převážně v oblasti chemického průmyslu, energetice a v neposlední řadě slouží jako pohonná hmota. Těžba ropy se odhaduje okolo 3,5 miliardy tun ročně, samotná těžba je rozdělena na tři základní způsoby – primární, sekundární a terciální.
- Zemní plyn – hlavní složkou zemního plynu je metan, propan těžší uhlovodíky. Využívá se převážně v domácnostech – vytápění a vaření.
- Jaderná paliva – energie vzniká prostřednictvím štěpení nebo fúze. V České republice (dále jen ČR) se nachází v současné chvíli dvě jaderné elektrárny – Temelín a Dukovany.

Obnovitelné zdroje – „*Obnovitelné přírodní zdroje mají schopnost se při postupném spotřebovávání částečně nebo úplně obnovovat, a to samy nebo za přispění člověka.*“ (Zákon č. 17/1992Sb., o životním prostředí)
Obnovitelnými zdroji chápeme „*obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu z čistění odpadních vod a energie bioplynu.*“ (Zákon č.165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie)

Kjótský protokol

Kjótský protokol vznikl v důsledku klimatických změn na Zemi, které jsou dány převážně znečišťováním ovzduší. Dne 23. listopadu 1998 podepsala Česká republika Kjótský protokol, který byl ratifikován až 15. listopadu 2001. Tento protokol má celkem 190 smluvních stran. Kjótský protokol se týká redukce emisí, zejména se jedná o oxid uhličitý, metan,

oxid dusný, fluorid sírový aj. plynů. Hodnota těchto emisí je zohledňována v rámci celkové změny klimatického systému dané Země. V rámci Protokolu mají státy možnost využít tzv. flexibilních mechanismů. Průmyslové státy zde mají možnost snížit emise na území státu jiného. Tyto státy mají také možnost odkoupení práva vypouštět skleníkové plyny od státu jiného.

Obnovitelné zdroje energií

Za posledních několik desítek let se staly obnovitelné zdroje energií značně diskutovaným tématem. Neboť rostoucí ceny energií, vyzdvihují toto téma, mezi jedno z nejdiskutabilnějších dnešní doby. Je důležité zmínit, že nejen rostoucí cena energií je důsledkem proč stále mluvíme o obnovitelných zdrojích energií, ale v první řadě je to dáno převážně i tím, že zásoba fosilních paliv se stále snižuje.

„Spotřeba energie na Zemi je rozdělena velmi nerovnoměrně. Šest států světa – USA, Čína, Rusko, Indie, Japonsko a Německo spotřebuje více než polovinu světové energie.“ (Quasching, 2010)

Čerpání obnovitelných zdrojů energie (OZE) je omezeno několika rysy, zejména se jedná o malou plošnou koncentraci, nestejnou územní rozložením, proměnlivou intenzitu v průběhu roku a v neposlední řadě investiční náklady.

Jednou z hlavních priorit Evropské unie je využívání OZE. Všechny členské státy EU i Česká republika jsou do roku 2025 povinné, díky Kjótskému protokolu, snížit emise skleníkových plynů až o 40 – 50 %. Do roku 2050 má být snížena emise skleníkových plynů až o 80%, v roce 2100 mají vyspělé země snížit emise až o 90 %.

Evropská unie se využíváním těchto energií snaží eliminovat rizika spojené s dovozem energetických surovin nestabilních oblastí. Od 1. dubna roku 2004 jsme součástí EU, touto skutečností jsme se zavázali zvýšit výrobu alternativních zdrojů energie. Mezi hlavní energie, které jsou do ČR dováženy, můžeme jmenovat ropu a zemní plyn.

Mezi hlavní druhy OZE řadíme:

- biomasu
- geotermální energii
- sluneční energii
- větrnou energii
- vodní energii

V ČR je využívána většina těchto OZE, ale také pro určité typy energií nemáme a možná ani nebudeme mít nikdy takovou možnost využití jako jiné země. Hned v úvodu je důležité zmínit, že řada zdrojů energie ať už jsou zařazeny do obnovitelných zdrojů, jejich potenciál je omezený.

Zhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 255 respondentů z celé České republiky. Z hlediska relevance získaných dat lze říci, že jde o množství, které je dostatečně vypovídající. Přibližně totožný počet respondentů je například využíván při předvolebních průzkumech a statistická odchylka je v takových případech pouze v řádu jednotek procent. Vyhodnocení samotného dotazníkového šetření tedy opravňuje k vyvození relevantních závěrů. Na základě tohoto šetření lze odvodit, že mladí lidé mají více informací o problematice obnovitelných zdrojů, které získávají během studia či z dostupných informací na internetu.

Sluneční energie a její využití v posledních letech zaznamenala „boom slunečních kolektorů“. Tuto situaci můžeme považovat za primární důvod toho, že je respondenty hodnocena jako nejznámější typ obnovitelného zdroje energie. V současné době je možno při průjezdu Českou republikou vidět již v každé menší obci alespoň jedno stavení, na jehož střeše je instalovaný fotovoltaický článek. Tento článek může ve většině případů pokrýt náklady na energii chodu domácnosti v plné výši, leckdy je možnost přebytečnou energii následně odprodat energetickým společností. Ovšem v minulosti ve většině případů tyto fotovoltaické články byly vystavěny energetickými giganty, kteří využili příležitosti v raném počátku, kdy byly výkupní ceny, jak již dnes už víme, stanoveny v „neúnosné“ míře. Nyní jsou výkupní ceny regulovány prostřednictvím legislativy České republiky.

Dle skutečnosti, že třetina respondentů o těchto podporách neví, jsem toho názoru, že chybí dostatečná propagace možnosti využívání podpory na obnovitelné zdroje energie ze strany poskytovatelů. V tuto chvíli veškeré informace na podporu obnovitelných zdrojů energie poskytují jednotlivé operační programy prostřednictvím svých webových stránek, brožurek či letáček. Dotazovaní respondenti by uvítali větší informovanost týkající se jednotlivých oblastí podpor a možnosti jejich využití. V dnešní moderní době je internet nejrozšířenějším dostupným zdrojem informací. Taktéž na

²⁵ porovnáváme s rokem 1990

internetových stránkách najdeme jednotlivé typy podpor s návodem jak o ně zažádat. Popřípadě seznam agentur, na které se můžeme obrátit při zpracování žádosti o využití těchto podpor na obnovitelné zdroje energie.

Program Zelená úsporám byl negativně hodnocen z hlediska „nevlastní“ reklamní kampaně, kdy jednotliví živnostníci na svých internetových stránkách nabízeli možnost uplatnění slev. V konečné fázi byla o tuto slevu navýšena konečná cena. Tato klamavá reklama byla negativně hodnocena, díky tomu dotační program Zelená úsporám sklídl obrovskou kritiku.

Z důvodů složitosti systému a administrativní náročnosti pro uplatnění možnosti čerpání těchto podpor řada občanů České republiky nechce a ani nemá v plánu využít již zmíněných dotací. Administrativní spletnost většinu potenciálních žadatelů odradí hned v úvodu. Proto bych doporučovala do budoucna zjednodušit celý tento systém, abychom tak měli větší možnost naplnit kvóty Kjótského protokolu, k nimž jsme se zavázali.

Česká republika se v právě končícím programovém období evropské unie 2007 – 2013 potýká s velkými problémy především v úspěšnosti čerpání evropských dotací. V tiskové zprávě ze dne 10. února 2014 uvedla ministryně pro místní rozvoj Věra Jourová, že Česká republika je v čerpání prostředků dokonce nejhorší ze všech zemí EU. Z celkové nedočerpané alokace všech zemí EU, 16 miliard korun, připadá totiž plných 10 miliard právě na Česko. (Novinky.cz, 2014)

Tato situace je bohužel způsobena především přebujelou administrativou, která je s čerpáním dotačních prostředků v naší zemi spojená. Tento stav přitom neplyne z požadavků centrální správy EU, jak usuzuje většina obyčejných občanů (a čímž také argumentuje mnoho odpovědných politiků), ale ze samotného nastavení prakticky všech současných operačních programů. Tato problematika je přitom především věcí národních vlád.

Také v rámci dotací na obnovitelné zdroje energie není situace o mnoho lepší. Program Zelená úsporám, který byl před lety s velkou pompou spuštěn, se potýkal s nemalými problémy, nakonec byl 29. listopadu 2010 pozastaven a dokonce následovalo i několik žalob.

V současné době pak probíhá realizace projektů v rámci jiného programu, nazvaného Nová zelená úsporám, dokonce již druhým v pořadí s totožným názvem. I tato situace dokresluje spletnost situace v čerpání dotačních prostředků v našich podmínkách. Podrobnější informace o čerpání podpor z programu Nová zelená úsporám můžeme nalézt na ww.novazelenausporam.cz.

Z údajů, získaných vyhodnocením dotazníkového šetření, lze vyvodit, že povědomí o obnovitelných zdrojích je v České republice dobrá. Celkem 68 % respondentů tento termín prokazatelně zná a používá, jen 18 % pak obnovitelné zdroje nezná vůbec. Ze všech obnovitelných zdrojů je přitom nejvíce v povědomí obyvatel sluneční energie (celkem 27 %). Ovšem převaha tohoto zdroje není příliš značná, pouze o tři procenta méně dosáhla v přehledu energie vodní a o další procento za ním energie větrná.

Větší povědomí o možnosti využití slunečních paprsků se podílí na oblíbenosti tohoto druhu získávání energie ruku v ruce také se skutečností, že fakticky je právě získání energie ze slunce nejjednodušší z hlediska finanční náročnosti pořízení i technických potřeb uvedení kolektorů do provozu. Tomu plně odpovídají zjištěné údaje o respondenty již využívaných systémech, využívajících alternativní zdroje energie. Absolutní převaha sluneční energie (celkem 68 %) pak byla zaznamenána v případě záměrů respondentů na případné využití dotací na pořízení zařízení pro využívání alternativního druhu energie.

Tato skutečnost není překvapivá, neboť právě sluneční energie byla v předešlých letech takřka denně skloňována v celoplošných médiích v souvislosti s výší garantovaných výkupních cen. Plně se ukazuje, že ačkoliv byly informace negativního rázu, přeci jen díky nim právě tento druh obnovitelného zdroje energie přešel do povědomí obyvatel republiky nejvýrazněji. Z toho lze vyvodit, že právě informace v celoplošně působících médiích (TV, internet), jsou tím nejvýraznějším nástrojem pro hlubší porozumění dané problematice většinou populace. Z dotazníkového šetření také vyplývá, že právě internet a televize mají majoritní podíl na informovanosti v současné době.

Přínose je podrobného zjištění základních skutečností o obecném povědomí občanů o obnovitelných zdrojích z dotazníkového šetření, současném stavu využívání (v %) i průměrné výše dotací již realizovaných projektů. Nejzásadnějším zjištěním je vysoký počet negativních názorů respondentů na celkový systém distribuce dotací v České republice. Ten plně koresponduje se závěry odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, ale také představiteli současné vlády.

Systém čerpání dotační podpory byl v končícím období 2007-2013 nastaven tak, že zvládnutí podání žádostí bylo natolik složité, že určitou pravděpodobnost úspěchu podání žádosti zajišťovalo především zpracování podkladů odbornou firmou. To ovšem záhy vytvořilo prostor pro nárůst klientelismu a vzájemných vazeb mezi těmito společnostmi a odpovědnými orgány v rámci některých operačních programů. Tato všeobecně známá, ovšem důsledně bagatelizovaná skutečnost, prosákla na povrch zejména zásluhou orgánů činných v trestním řízení. Výsledky šetření však vyzněly nepřesvědčivě.

Respondenti vidí problém v pro ně nepochopitelné složitosti systému pro čerpání dotací. Z mého pohledu nezbývá, než souhlasit. Pravděpodobně nejschůdnější cestou pro nápravu těchto poměrů v dalším programovacím období by bylo

ustavení jediného úřadu, který by měl v kompetenci veškeré dotační programy, resp. jejich administraci. To by znamenalo nutně také vytvoření jednotné, poměrně jednoduché žádosti o dotaci pro všechny programy, které by bylo možné odpovídajícím způsobem administrovat. Teprve v případě schválení žádosti by pak byl žadatel vyzván k doložení všech potřebných písemností apod. Tento systém v posledních letech funguje například v rámci Programu rozvoje venkova, který je jedním z nejuspěšnějších programů v ČR vůbec a jeho prostředky byly již fakticky kompletně přerozděleny mezi žadatele (poměrná část prostředků zatím logicky nebyla proplacena). Tento systém by navíc, vzhledem k výsledkům dotazníkového šetření, musel využívat masivní informační kampaně, která by byla soustředěna cíleně zejména na internet. Hlavním záměrem by mělo být zřízení perfektně zpracované internetové stránky a omezení matoucích údajů na stránkách soukromých firem. Tento problém však není v dnešní době snadno realizovatelný.

Nicméně takto koncipovaný systém by teoreticky mohl odbourat nejžádanější negativa současných programů. A sice zbytečně přebujelou, nefunkční administrativu, klientelismus, resp. korupci a také nedostatečnou a matoucí strukturu informací.

4 Závěr

Cílem bylo vypracovat studii zaměřenou na obnovitelné zdroje energie a jejich uplatnění v rámci České republiky. Byl zde kladen důraz na možnosti rozvoje OZE v budoucnosti. Ve své práci jsem se snažila prostřednictvím odborné literatury přiblížit nejen téma obnovitelné zdroje energie, ale také možnosti uplatnění jednotlivých druhů obnovitelných zdrojů v České republice. Koncentrace skleníkových plynů roste zejména vinou spalování fosilních paliv, které řadíme k neobnovitelným zdrojům. Vlivem prudkého růstu cen energií, lidé již dnes uvažují o možnosti využívání obnovitelných zdrojů, neboť energie jsou nedílnou součástí našeho každodenního života. V současné době máme možnost čerpat na tyto obnovitelné zdroje dotace, které plynou nejen z Evropské unie, ale také z České republiky – Strukturální fondy aj. Avšak většina těchto dotací a podpor není dostatečně využívána.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že pouze 4 % dotazovaných respondentů v tuto chvíli využívá obnovitelné zdroje energie a to nejen ve formě slunečních kolektorů, ale také biomasy či tepelných čerpadel. Řada domácností v České republice využívá těchto obnovitelných zdrojů energie z důvodů úspory nákladů na chod domácnosti, mnohdy je možnost přebytečnou energii následně odprodat energetickým společnostem. Bylo zjištěno, že široká veřejnost není dostatečně informována o možnostech využívání podpor na tyto obnovitelné zdroje energie. Do budoucna bych proto navrhovala zaměřit se na tuto slabou stránku a udělat vše proto, abychom mohli předat budoucím generacím „naši planetu“ v obyvatelném stavu.

Pro zlepšení situace čerpání podpor bych následně ustanovila nestrannou organizační složku, která by měla za hlavní úkol prověřování, schvalování jednotlivých podpor a kontrolu dalšího využití zejména v oblasti prodeje přebytečné energie. Díky tomu by se zabránilo nejen negativnímu hodnocení těchto podpor, ale zejména možnosti zpronevěry peněz a „obohacování“ na úkor jiných žadatelů. V současné době nejsme schopni předpovědět, jak je planeta schopna redukovat množství skleníkových plynů do budoucna. Avšak, již nyní můžeme udělat vše proto, abychom eliminovali množství skleníkových plynů a zajistili tak kvóty Kjótského protokolu, ke kterým jsme se zavázali vstupem do Evropské unie.

Literatura

- Cenka, M., Beranovský, J., Brož, K., Fialovský, K., Kalandra, P., Kazelle, J. ... Vojtěchovský, K. (2001). *Obnovitelné zdroje energie*. Praha: FCC Public.
- Hlasová, M. (2014). *Čerpání podpor na obnovitelné zdroje energie* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Mastný, P., Drápela, J., Mišák, S., Macháček, J., Ptáček, M., Radil, L. ... Pavelka, T. (2011). *Obnovitelné zdroje elektrické energie*. Praha: České vysoké učení technické (ČVUT).
- Motlík, J., Šrámek, L., Štekl, J., Pařízek, T., Běbar, L., Listový, M. ... Vašíček, J. (2007). *Obnovitelné zdroje energie a možnosti jejich uplatnění v České republice: studie analyzuje současný stav a předpoklady rozvoje v dlouhodobějším horizontu*. Praha: ČEZ.
- Quasching, V. (2010). *Obnovitelné zdroje energie*. Praha: Grada.
- Dopad podpor obnovitelných zdrojů energie na ekonomiku. (2012). *Next Finance s. r. o.* Dostupné z: http://files.tretiruka.cz/200003567-2e2002f1a1/studie%20podpora%20OZE_statni_rozpočet_tretiruka.pdf [2014-11-01].
- Dotace na udržení využitelných zdrojů energie – prioritní osa 3. (n. d.). Operační program životní prostředí. [online]. Dostupné z: <http://www.opzp.cz/sekce/369/prioritni-osa-3/> [2014-01-21].
- Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu. (n. d.). *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol [2014-01-10].
- Zákon č. 165 ze dne 31. ledna 2012 o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012
- Zákon č. 17 ze dne 5. prosince 1991 o ochraně životního prostředí. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1992

Česko je v čerpání eurobondů nejhorší v Evropské unii. (2014). Novinky.cz. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/327215-cesko-je-v-cerpani-eurofondu-nejhors-i-v-evropske-unii.html> [2014-04-10].
<http://www.zelenausporam.cz/>
<http://www.novazelenausporam.cz/>

Koncept flexicurity

Barbora Gebauerová

Abstrakt: Příspěvek pojednává o současné problematice trhu práce v České republice. Do popředí je vyzdvihován koncept flexicurity jako možný nástroj zpružnění pracovního trhu. V příspěvku jsem analyzovala dva podnikatelské subjekty působící v České republice – Centes spol. s r.o. a Pars Komponenty s.r.o. Prostřednictvím dotazníkového šetření zaměstnanců bylo zjištěno, že obě společnosti v současné chvíli splňují složky již zmíněného konceptu flexicurity. Následně byly tyto podnikatelské subjekty srovnány s Českou republikou, kde byly zohledněny jednotlivé dílčí části Indexu rigidity zaměstnávání, který byl poté sestaven v další podkapitole. Index rigidity zaměstnávání a jeho tři dílčí části byly sestaveny dle údajů dostupných Světovou bankou uveřejněných v roce 2013 v publikaci *Doing business*. Z důvodů neaktuálnosti dat v již zmíněné publikaci vydané Světovou bankou byl sestaven Index rigidity zaměstnávání dle skutečných údajů dle roku 2012. Tento index potvrdil situaci, že obtížné nemusí být zaměstnance propustit, ale i jeho samotné přijetí. Aplikace konceptu flexicurity na trhu práce v ČR byla zatím neúspěšná, zejména vlivem faktorů rigidity, které zde působí.

Klíčová slova: trh práce, flexibilita, ochrana, rigidita, index rigidity zaměstnávání

1 Úvod

V současné době je pro běžný život účast na trhu práce nezbytně nutná. Tato situace je převážně dána skutečností, že zaměstnanost je pro člověka zdrojem peněžních prostředků. Problematika trhu práce je značně diskutované téma dnešní doby. Vyspělé státy, stejně jako Česká republika (dále jen ČR), se v dnešní době snaží regulovat pracovní právní vztahy, které jsou uskutečňovány mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. S trhem práce také úzce souvisí rigidita, jež je značným problémem dnešní doby nejen v ČR. Rigidita zabraňuje trhu v dalším ekonomickém růstu.

K zamyšlení však zůstává několik otázek. Je možné uplatnění tohoto konceptu v současných podmínkách trhu práce? Jaké změny by tato aplikace s sebou přinesla?

2 Materiál a metodika

Cílem mé práce je analyzovat širší uplatnění konceptu flexicurity, jako jednoho z nástrojů zpružnění trhu práce v České republice. Zásadním úkolem pro vypracování relevantní teoretické části bylo shromáždění dostupných informací o problematice trhu práce a dále nastudování odborné literatury, která úzce souvisí s trhem práce a rovněž i s konceptem flexicurity.

Stěžejní částí této práce je část praktická, ve které je analyzován koncept flexicurity ve vybraných podnikatelských subjektech (Pars Komponenty s.r.o. a Centes spol. s r.o.) a sestaven Index rigidity zaměstnávání v současných podmínkách trhu práce ČR, který má posloužit k zjištění skutečného stavu nepružnosti trhu práce v České republice. Tento index se skládá ze tří dílčích indexů, které je potřeba aplikovat na současné požadavky a legislativní normy trhu práce. Jednotlivé indexy mohou nabývat hodnot 0 – 100, kde 0 představuje minimálně rigidní trh a naopak hodnota 100 představuje absolutně nepružný trh. Výsledná hodnota Indexu rigidity zaměstnávání je dána součtem poměru jednotlivých dílčích indexů.

Analýza podnikatelských subjektů byla provedena prostřednictvím dotazníkového šetření zaměstnanců jednotlivých společností. Veškeré informace od podnikatelských subjektů byly získávány prostřednictvím „anonymních dotazníků“ vyplněných zaměstnanci daných společností. Dotazníkové šetření probíhalo v období leden – únor 2014.

3 Výsledky

Koncept flexicurity

V rámci chápání evropského práva se vytvořil pojem „flexicurity“, který je v tuzemském prostředí znám jako „flexibilita“. Tento výraz je spojením dvou slov – flexibilita a ochrana. Jde tedy o kombinaci volnosti na jedné straně a ochrany na straně druhé, kde se převážně jedná o poskytování ochrany a jistoty slabší straně. Z hlediska potřeb zaměstnanců a zaměstnavatelů, je výskyt flexibility a jistoty na trhu práce nutný.

Autorka Nekolová (2008) ve své knize uvádí, že flexicurita je důsledkem globalizace ekonomiky, řada autorů má však odlišné definice pro vyjádření tohoto celosvětového tématu trhu práce.

Standing (1999) definoval flexibilitu jako: „rozsah a rychlost adaptace na tržní změny“.

Wilthagen (1998) tvrdí, že flexicurita má dvě strany. První stranou se rozumí politická strategie, která se snaží o zvyšování flexibility na trhu práce, pracovních vztahů a organizace práce. Z druhé strany vidí zvyšování sociální ochrany pro ohrožené skupiny lidí na trhu práce.

Stránský (2010) říká, že „flexicurita představuje výsledek pečlivě zvolených vzájemně provázaných opatření v oblastech pracovního práva, zaměstnanosti a sociálního zabezpečení, jež jsou společně zacíleny na dosažení vyšší vnitřní pružnosti a prostupnosti pracovněprávních vztahů, při současném zachování ochrany zaměstnance před nepříznivými sociálními následky ztráty zaměstnání.“

Philine Scholze (2008), poradkyně Strany zelených v Evropském parlamentu v oblasti práce a sociálních věcí, při rozhovoru říká, že „flexibilita je kombinací dvou slov: flexibilita a jistota (zabezpečení). Zahrnuje poptávku po větší flexibilitě na trhu práce, která je vyžadována lepšími sociálními jistotami.“

Bývalý premiér České republiky Špidla (2009) řekl k tomuto konceptu: „v Evropské unii existuje společný soubor hodnot a členské státy je různými způsoby aplikují. Máme-li tyto hodnoty – jako sociální začlenění či solidaritu – udržet, nemůžeme hájit status quo, ale musíme provádět reformy a změnit nástroje.“

Tento koncept na konci 20. století, jako první použil nizozemský profesor Jurjen Adriaansens v rámci reformy trhu práce nejprve v Dánsku a poté i v Nizozemí. Reforma měla značný úspěch, je však důležité zmínit, že dánský trh má specifické podmínky – velikost země, daňový systém aj. Hůrka (2009) ve své publikaci popisuje účel, proč byl tento koncept použit „pro model trhu práce, který kombinuje prvky pružnosti pracovního trhu a ochrany zaměstnance, resp. fyzické osoby, která práci ztratila.“

Jak již bylo zmíněno, každý autor ve své publikaci uvádí rozdílnou definici tohoto konceptu. Společná definice pro tento „nový fenomén“ problematiky trhu práce doposud nebyla stanovena. Můžeme však vidět, že celá řada již zmíněných autorů a osobností hodnotí tento koncept pozitivně a vidí v něm příznivou naději v podobě nové reformy trhu práce, která má zlepšit situaci a podmínky trhu práce.

Ochrana (jistota) zaměstnance

„Ochrana lze v tomto extenzivním pojetí vymezit jako poskytování legislativních a institucionálních ochranných opatření zaměstnanci na trhu práce“ (Hůrka, 2009).

Prvotním cílem regulace trhu práce byla zejména ochrana příjmů zaměstnanců a také jejich reprezentační ochrana.

Standing (1999) vycházel z aplikace ochrany nejen na pracovní právo, ale na celý pracovní trh:

- reprezentační ochrana - jedná se především o kolektivní práva (kolektivní sdružování za účelem ochrany pracovních práv), zaměstnanci jsou nejčastěji zastoupeni odborovými svazy (organizacemi), které mají za úkol hájit v dobré víře zájmy pracovníků.
- ochrana příjmu – příjem, který zaměstnanci vyplývá z daného pracovního vztahu. Výše minimální mzdy je zaručena právní úpravou. Ochrana příjmu v sobě zahrnuje rovněž i sociální příjmy poskytované nezaměstnaným občanům a osobám, které jsou zdravotně postižené, občanům v důchodovém věku a na rodičovské dovolené.
- ochrana pracovního místa – taxativně jsou zákonem vymezeny důvody ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele, v zákoně je uvedena také výpovědní lhůta a možnosti prodloužení smluv.
- ochrana zaměstnanosti - zahrnuje dva systémy, a to jednak aktivní politiku zaměstnanosti a systém celoživotního vzdělávání. Prvotním cílem je udržování vysoké míry zaměstnanosti fyzických osob a nadále ji zvyšovat. Oba tyto systémy se prvotně zaměřují na rizikovou skupinu nezaměstnaných na trhu práce. Tyto rizikové skupiny tvoří: absolventi škol a mladiství, uchazeči o zaměstnání nad 50 let věku, fyzické osoby pečující o dítě do 15 let věku, dlouhodobě evidovaní uchazeči na Úřadu práce a osoby společensky nepřizpůsobivé.
- ochrana reprodukce znalostí a dovedností – se zaměřuje na podmínky, které vytváří přijatelný rodinný život, a to přístup ke vzdělání, službám a zdravotnictví.
- ochrana bezpečnosti a zdraví při práci – specializuje se převážně na zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti v pracovním prostředí. Stát dohlíží na jejich uskutečňování pomocí pracovněprávní legislativy a zaměstnanci ji kontrolují prostřednictvím svých zástupců – odborových organizací.

Pružnost (flexibilita) pracovního vztahu

Překlad slova flexibilita je pružnost, volnost nebo také pohyblivost, opakem tohoto výrazu je rigidita – strnulost, která úzce souvisí s pracovním trhem.

Držíme-li se i nadále Standinga (1999), můžeme rozlišit tyto typy flexibility:

- vnější numerická flexibilita – jedna z nejvýznamnějších, neboť její hlavní náplní je možnost přijímání a propouštění zaměstnanců, neboli flexibilitu podmínek zaměstnávání. Určujeme ji prostřednictvím indexů – Index ochrany zaměstnávání, nebo Index rigidity zaměstnání.
- vnitřní numerická flexibilita – schopnost a rychlost mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, kteří mezi sebou realizují pracovní poměr podle svých představ. V praxi můžeme vidět možnosti flexibilních forem práce, do nichž spadá především pracovní doba, doba odpočinku a v neposlední řadě řízení zaměstnanců. Legislativa upravuje pomocí zákonů dobu práce a flexibilní formy organizace práce. Mezi jedny z hlavních typů flexibilních forem můžeme zahrnout – pracovní poměr na dobu určitou, s kratší pracovní dobou, prostřednictvím agentury práce, domácí práce/práce na dálku, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, pružná pracovní doba, práce přesčas aj. Vnitřní numerická flexibilita je měřena pomocí Indexu rigidity zaměstnávání, který je zajišťován prostřednictvím Světové banky, jež provádí srovnání na mezinárodní úrovni. Výsledky Indexu rigidity zaměstnávání dosahují hodnot 0 – 100, kde hodnota 0 značí minimálně rigidní trh a hodnota 100 naopak maximálně rigidní trh. Tento index se skládá ze tří dílčích indexů: Index obtížnosti přijímání pracovníků, Index rigidity pracovní doby a Index propouštění pracovníků.
- funkční flexibilita – „je schopností účastníků pracovněprávního vztahu adaptovat se na potřeby jejich vzájemného vztahu“ (Hůrka, 2009). Jedná se tedy o přípravu zaměstnance, jeho schopnost vykonávat požadovanou práci, a to z hlediska kvalifikace, dovedností a vzdělání. Funkční flexibilita se realizuje v pracovním právu pomocí – zaučení, zaškolení a zvyšování kvalifikace. Znárodně rovněž i míru přizpůsobivosti podniků na změny trhu. „Úroveň funkční flexibility je závislá na dostatečném zajištění ochrany zaměstnanosti prostřednictvím systému dalšího odborného vzdělání a APZ“ (Nekolová, 2008). Nástroje funkční flexibility jsou opatření na podporu pracovní a kvalifikační flexibility, mobilita zaměstnanců a Aktivní politika zaměstnanosti.
- flexibilita pracovních nákladů – největší rozvoj nastal v období globalizace. Jedná se o náklady na zaměstnance – daňové zatížení, sociální odvody a investiční pobídky. Každý stát má rozdílnou úroveň průměrných mezd, strukturu a kvalitu pracovníků, jiné daňové zatížení pracovní síly a investiční pobídky. Proto se každá země a její náklady zaměstnavatelů výrazně diferencují od jiných zemí.
- mzdová flexibilita – jedná se převážně o oblast odměňování, působí zde hlavně ochranné mechanismy práva v oblasti minimální mzdy, zaručené mzdy a minimálních příplatků. Mzdovou diferenciaci můžeme spatřit v jednotlivých pracovních oborech, odvětvích a profesích. Nastavený sociální systém každé země má vliv na úroveň mzdové flexibility.
- flexibilita profesní struktury

Srovnání podnikatelských subjektů vs. Česká republika

Při analýze obou podnikatelských subjektů s požadavky, které jsou stanoveny trhem práce v České republice, je potřeba vycházet z toho, že obě společnosti působí v obdobném odvětví. Každá z těchto společností sídlí v jiném kraji, takže si navzájem nekonkurují v dané lokalitě. Avšak je důležité zmínit, že v současné chvíli v každém z těchto krajů panuje rozdílná míra nezaměstnanosti, která značným způsobem ovlivňuje tyto společnosti. Údaje z Českého statistického úřadu říkají, že průměrná míra nezaměstnanosti v Jihočeském kraji byla v roce 2012 4,85 % a v kraji Moravskoslezském 15,56 % z celkového počtu nezaměstnaných osob v České republice. Průměrná míra nezaměstnanosti v kraji Moravskoslezském byla v roce 2012 nejvyšší v celé ČR. Lze tedy v tomto kraji předpokládat značnou obtížnost dostupnosti pracovních míst. Je potřeba zmínit, že hlavní faktor rozdílnosti můžeme vidět v počtu zaměstnanců. Firma Centes zaměstnává asi 50 pracovníků a Pars Komponenty více než 130.

Obě společnosti mají přibližně stejnou věkovou strukturu zaměstnanců. Z hlediska zastoupení žen ve společnosti je na tom jednoznačně lépe společnost Centes, v níž je podíl žen a mužů ve firmě takřka vyvážený. Údaje z Českého statistického úřadu z roku 2012 dokazují, že průměrná míra nezaměstnanosti žen je v obou krajích podstatně vyšší než průměrná míra nezaměstnanosti mužů. Můžeme tedy tvrdit, že ženy jsou ohroženy na trhu práce více než muži.

Zvláštností v porovnání je počet THP pracovníků, kterých je ve firmě Centes zaměstnáno celkem 22,4 %, zatímco u Pars Komponenty je to 43,3 % THP pracovníků. Na první pohled můžeme vidět, že z hlediska vzdělanosti zaměstnanců je na tom podstatně lépe Pars Komponenty. Fluktuace zaměstnanců je v obou společnostech téměř vyrovnaná, avšak v porovnání s celkovým počtem zaměstnanců můžeme s jistotou říci, že od loňského roku má společnost Centes větší počet nových zaměstnanců.

Zákoník práce ČR legislativně upravuje možnost sjednávání pracovních poměrů na dobu určitou pro časově omezené úkoly. Tuto situaci mají zaměstnavatelé možnost řešit prostřednictvím flexibilních forem zaměstnávání, hovoříme tedy zejména o DPP a DPČ. Bylo zjištěno, že obě společnosti zaměstnávají své zaměstnance v pracovním poměru na dobu určitou i neurčitou, přičemž u obou společností převažují smlouvy zaměstnanců na dobu neurčitou. Pars Komponenty v porovnání s celkovým počtem zaměstnanců zaměstnává pouze 5,2 % pracovníků na dobu určitou, Centes takto

zaměstnává 8,2 % pracovníků. Pars Komponenty rovněž využívá flexibilních forem zaměstnávání, zejména v oblasti učňovských praxí, kdy tyto situace řeší prostřednictvím DPP či DPČ.

Od roku 2012 je legislativně určena maximální doba délky pracovního poměru na dobu určitou, která činí 9 let. Centes prodlužuje pracovníkům na dobu určitou smlouvu dvakrát, poté je zaměstnanec přijat do pracovního poměru na dobu neurčitou. Oproti tomu Pars Komponenty zaměstnává pracovníky na dobu určitou v délce 1 roku s tříměsíční zkušební dobou, která je stanovena zákonem, v případě, že se pracovník osvědčí, je přijat na dobu neurčitou.

Zákoník práce ustanovuje minimální mzdu, která byla naposledy navýšena k srpnu 2013 a její hodnota činí 8 500 Kč / měsíčně (hodinová sazba 50,60 Kč). Obě společnosti v současné chvíli poskytují mzdu vyšší než je minimum stanovené zákonem.

Každá ze společností nabízí svým zaměstnancům řadu zaměstnaneckých benefitů, ať už hovoříme o stravenkách, příspěvcích na důchodové či životní pojištění nebo o firemních telefonech. Zákon taktéž ustanovuje minimální výši příspěvku na stravování, a to ve výši 55 % z celkové poskytované částky zaměstnavatelem. Pars Komponenty i Centes svým zaměstnancům hradí stravenky ve výši zákonem stanoveného limitu. V této kategorii bych rovněž vyzdvihla společnost Pars Komponenty, která svým zaměstnancům poskytuje nepřehlednou škálu zaměstnaneckých benefitů, které mají možnost využít.

Obě společnosti v současné chvíli svým zaměstnancům poskytují školení, ať už povinné školení v rámci bezpečnosti práce nebo školení související s profesí zaměstnance. V počtu školení je na tom lépe Pars Komponenty. Avšak je důležité zmínit, že zaměstnanci této společnosti se při nadstandardních školeních zavazují u společnosti pracovat několik let. Při nesplnění této dohody a ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnance, zaplatí poměrnou částku všech těchto nadstandardních školení.

V současné chvíli poskytuje každá společnost svým zaměstnancům peněžité odměny, jedná se o procentuální částku z platu. Na první pohled můžeme vidět, že zaměstnanci Pars Komponenty, bez rozdílu zda jsou výrobními dělníky či THP pracovníky, mají nárok na tyto peněžité odměny. Avšak u společnosti Centes jsou tyto odměny poskytovány pouze THP pracovníkům při splnění ročního plánu.

Zákoník práce vymezuje maximální délku pracovního týdne v době 6 dní. Obě společnosti mají pracovní týden v délce 5 dnů. Firmy mají v současné době dostatečné množství zaměstnanců, kteří jsou ochotni vykonávat práci přesčas. Jedná se též o práci ve dnech pracovního klidu i ve dnech státem uznaných svátků. Nepředvídatelné výkyvy ve výrobě obě společnosti řeší právě prostřednictvím přesčasových hodin. Legislativně jsou vymezeny minimální příplatky, které náleží za tyto přesčasové hodiny či práci ve dnech pracovního klidu. Obě společnosti poskytují svým zaměstnancům příplatky, které jsou taxativně vymezeny zákonem, v současné chvíli neposkytuje žádná ze společností příplatky vyšší.

Minimální délku roční dovolené taktéž upravuje pracovněprávní legislativa ČR, v tuto chvíli je minimální délka roční dovolené stanovena ve výši 20 dní. Momentálně obě společnosti poskytují svým zaměstnancům přesně 20 dnů dovolené za rok. U zjišťovaných kategorií, jako je bydliště zaměstnanců, počet let odpracovaných u společnosti, členství v odborových organizacích a důchodové pojištění, se obě společnosti liší nepatrnými odchylkami.

Z tohoto srovnání vychází lépe firma Pars Komponenty s.r.o., a to nejen díky značnému rozdílu v počtu zaměstnanců. Je vidět, že se snaží mít kvalitní a dostatečně proškolené zaměstnance, kterým nabízí širokou škálu benefitů, možnosti školení v rámci pracovních profesí, ale rovněž i peněžní odměny, které ač by neměly, slouží jako dostatečná motivace k odpovídajícímu výkonu práce v této společnosti.

Nemůžeme však říci, že obě společnosti nezajišťují v dostatečné míře složky již zmiňovaného konceptu flexicurity. Složka ochrany je převážně dána legislativou. Z podnikatelských subjektů si tuto složku upravuje dle svých požadavků pouze Pars Komponenty. Převážně se jedná o „záruky“ v podobě setrvání u zaměstnavatele díky nadstandardním školením a přijetím do pracovního poměru přímo z učňovské praxe. Složka flexibility, ať už se jedná o mzdovou flexibilitu, funkční nebo jinou podsložku, je v dostatečné míře zajištěna oběma společnostmi. V řadě případů bychom mohli konstatovat, že její míra je „nadstandardní“.

Index rigidity zaměstnávání

Ke zjištění skutečného stavu rigidity trhu práce můžeme použít Index rigidity zaměstnávání. Jak již bylo zmíněno, tento index je měřen prostřednictvím Světové banky. Výsledky uveřejněné v publikaci Doing business z roku 2010 dokazují, že v porovnání s ostatními zeměmi, dosahujeme hodnoty indexu 11, což je velice pozitivní. Je však důležité podotknout, že trh práce v České republice prošel v rámci legislativní úpravy řadou změn a řadou jich ještě projde. Takže Index rigidity zaměstnávání může být v současné době poněkud odlišný.

Návod pro přidělení skóre jednotlivým indexům

Index obtížnosti přijímání pracovníků se skládá ze tří dílčích otázek, kterým je přidělena určitá hodnota na bodové škále. V případě, že je možné sjednat pracovní poměr na dobu určitou, jen pro časově omezené úkoly, přidělujeme skóre 1, v opačném případě 0. Maximální délka trvání pracovního poměru na dobu určitou je rozdělena do tří kategorií,

skóre 1 je přiděleno, pokud je maximální délka menší než 3 roky, skóre 0,5 v případě, že délka je 3 a více let, ale méně než 5 let a skóre 0 přidělujeme, pokud délka je 5 a více let. Poměr zákonné minimální mzdy a průměrné přidané hodnoty na pracovníka je rozčleněn na 4 podkategorie, kdy skóre 1 je uděleno v případě, že hodnota je 0,75 a více, skóre 0,57 je uděleno pro hodnotu 0,5 a více, musí však být menší než 0,75, skóre 0,33 je uděleno v případě, že hodnota je vyšší než 0,25 a zároveň nepřesáhne hodnotu 0,5, jako poslední je uděleno skóre 0, pokud je hodnota menší než 0,25. U této kategorie existují 4 výjimky, kdy přidělujeme skóre 0,33:

- v případě, že neexistuje minimální mzda,
- zákon stanovuje regulační mechanismus pro minimální mzdu, která není vynucena v praxi,
- minimální mzda není stanovena zákonem, ale existuje výše mzdy, která se obvykle využívá jako minimum,
- v případě, že neexistuje minimální mzda stanovená v soukromém sektoru, ale je stanovena ve veřejném sektoru.

Index rigidity pracovní doby je složen z vyhodnocení pěti otázek, pro potřeby vytvoření indexu jsou rozčleněny na čtyři podotázky, které vytváří celkovou hodnotu tohoto indexu. Pokud existuje omezení jiné, než platit pojistné, je přiděleno skóre 1. Omezení příplatků za práci v noci nebo dovolenou 0,33; 0,66, v případě žádného omezení udělujeme skóre 0. Maximální délka pracovní doby nižší než 5,5 dne je ohodnocena skórem 1, více než 6 dní skórem 0. V případě, že je možné pracovní týden včetně přesčasů prodloužit po dva měsíce v roce na 50 či více hodin týdně, udělujeme skóre 1, v opačném případě skóre 0. Roční dovolená, která činí 15 – 21 dnů, má přidělené skóre 0, skóre 0,5 je přiřazeno pro rozmezí 21 – 26 dnů a nakonec skóre 1 pro víc než 26 dnů dovolené ročně.

Index obtížnosti propouštění pracovníků má 8 otázek, které se pro vypočítání indexu dělí na 4 dílčí otázky. Pokud je odpověď na otázku první ano a zbytek odpovědí je záporný, přidělujeme skóre 10, v případě, že ostatní odpovědi jsou rozdílné, přidělujeme první otázce skóre 0. Při kladné odpovědi na čtvrtou otázku přidělujeme skóre 2 a pro každou další kladnou odpověď přidělujeme skóre 1, v případě záporné odpovědi přidělujeme skóre 0.

Způsob výpočtu Indexu rigidity zaměstnávání

Index obtížnosti přijímání pracovníků vypočítáme jako součet přidělených skóre, které vydělíme počtem otázek v tomto dílčím indexu, tedy třemi. Výslednou hodnotu poté vynásobíme stem, vždy zaokrouhlujeme směrem nahoru. Index rigidity pracovní doby vypočítáme pomocí přiděleného skóre jednotlivým otázkám. Toto skóre vždy zaokrouhlujeme směrem nahoru na celé jednotky. Ke každému jednomu skóre přidělujeme váhu 10, následně tyto jednotlivé váhy sečteme.

Index obtížnosti propouštění pracovníků vypočítáme obdobným způsobem jako Index rigidity pracovní doby, vždy ke každému jednomu skóre přiřadíme váhu 10. Následně tyto dílčí váhy sečteme.

Minimální hodnota u všech dílčích indexů je 0 značí minimálně rigidní trh a maximální hodnota je 100 a značí absolutně nepružný trh. Výsledný Index rigidity zaměstnávání je vypočten pomocí součtu vah jednotlivých dílčích indexů, tyto váhy jsou následně vyděleny celkovým počtem dílčích indexů, tedy třemi. Celková hodnota Indexu rigidity zaměstnávání je vždy zaokrouhlena směrem nahoru. Jednotlivé dílčí indexy mohou nabývat hodnot v rozmezí 0 – 100, kde 0 udává minimálně rigidní trh a naopak hodnota 100 značí absolutně nepružný trh.

V dílčích částech indexu můžeme vidět, že převážně kritická je situace propouštění zaměstnanců. Tento Index obtížnosti propouštění zaměstnanců vychází s jeho maximální hodnotou 100 a značí tedy absolutní nepružnost. Je důležité zmínit, že všechny údaje, které byly získány prostřednictvím Světové banky, nemusí být korektní, neboť řada údajů v době vzniku již zmíněné publikace Doing business nemusela být aktualizována. Díky této skutečnosti může být Index rigidity zaměstnávání nadhodnocen. Pro přesnější vyjádření je potřeba vypočítat tento index dle údajů, které platily v roce 2012 v České republice.

Výpočet Indexu rigidity zaměstnávání

Skutečný Index rigidity zaměstnávání pro rok 2012 vyšel nižší a můžeme tedy tvrdit, že z důvodu neaktuálnosti dat Světové banky byl index nadhodnocen. Dle mého názoru index s hodnotou 29 je pro Českou republiku velmi pozitivní, avšak je důležité prezentovat i jeho dílčí části. Jednotlivé dílčí indexy říkají, že hlavní problém je převážně v přijímání a poté i v propouštění zaměstnanců. Rigidity pracovní doby je 0, tedy maximálně nepružná. Vyšší hodnoty u těchto dvou dílčích indexů můžeme odůvodnit negativním vlivem legislativy ČR, která nejenže upravuje podmínky přijímání pracovníků, ale zákon dále stanoví také možnosti výpovědí, ať už ze strany zaměstnance či zaměstnavatele.

Obrázek 1 Index rigidity zaměstnávání

Index rigidity zaměstnávání			Index rigidity zaměstnávání		
	hodnoty	přídělení skóre		hodnoty	přídělení skóre
Index obtížnosti přijímání pracovníků (0-100)	0,33 / 3 = 11		Index obtížnosti přijímání pracovníků (0-100)	1,33 / 3 = 45	
Je možné pracovní poměry na dobu určitou sjednávat jen pro časově omezené úkoly?	NE	0	Je možné pracovní poměry na dobu určitou sjednávat jen pro časově omezené úkoly?	ANO	1
Maximální délka trvání pracovního poměru na dobu určitou.	9 let	0	Maximální délka trvání pracovního poměru na dobu určitou.	9 let	0
Poměr zákonné minimální mzdy a průměrné přidané hodnoty na pracovníka?	0,2	0,33	Poměr zákonné minimální mzdy a průměrné přidané hodnoty na pracovníka?	0,21	0,33
Index rigidity pracovní doby (0-100)	0		Index rigidity pracovní doby (0-100)	0	
Omezení pro noční práci a práci o víkendech?	NE	0	Omezení pro noční práci a práci o víkendech?	NE	0
Povolená maximální délka pracovního týdne, včetně přesčasů.	6	0	Povolená maximální délka pracovního týdne, včetně přesčasů.	6	0
Je možné pracovní týden, včetně přesčasů, prodloužit po dva měsíce v roce na 50 či více hodin týdně?	ANO	0	Je možné pracovní týden, včetně přesčasů, prodloužit po dva měsíce v roce na 50 či více hodin týdně?	ANO	0
Roční dovolená (počet dní).	20	0	Roční dovolená (počet dní).	20	0
Index obtížnosti propouštění pracovníků (0-100)	10 x 10 = 100		Index obtížnosti propouštění pracovníků (0-100)	4 x 40 = 40	
Může dle zákona zaměstnavatel propustit zaměstnance pro nadbytečnost?	ANO	10	Může dle zákona zaměstnavatel propustit zaměstnance pro nadbytečnost?	ANO	0
Je zapotřebí, aby zaměstnavatel informoval třetí stranu v případě propouštění zaměstnance nebo skupiny pracovníků pro nadbytečnost?	NE	0	Je zapotřebí, aby zaměstnavatel informoval třetí stranu v případě propouštění zaměstnance nebo skupiny pracovníků pro nadbytečnost?	ANO	2
Potřebuje zaměstnavatel souhlas třetí strany při propouštění zaměstnance nebo skupiny pracovníků z důvodu nadbytečnosti?	NE	0	Potřebuje zaměstnavatel souhlas třetí strany při propouštění zaměstnance nebo skupiny pracovníků z důvodu nadbytečnosti?	ANO	1
Je zaměstnavatel povinen splnit nabídkovou nebo rekvizitační povinnost před propuštěním zaměstnance pro nadbytečnost?	NE	0	Je zaměstnavatel povinen splnit nabídkovou nebo rekvizitační povinnost před propuštěním zaměstnance pro nadbytečnost?	ANO	1

Zdroj: Doing business, Zákoník práce (vlastní zpracování)

Pro objasnění vyjádření výpočtů Indexu rigidity zaměstnávání:

- dle hodnot uveřejněných Světovou bankou v publikaci Doing business 2013 $\frac{(11+0+100)}{3} = 37$
- dle skutečností, které platili v České republice v roce 2012 $\frac{(45+0+40)}{3} = 29$

4 Závěr

Koncept flexicurity je jeden z moderních nástrojů, který je uplatňován na trhu práce. Trh práce u nás (stejně jako všude jinde) má řadu nedokonalostí. Tento koncept je účinným nástrojem, který měl již v řadě zemí, jako je například Dánsko a severské státy, pozitivní vliv na snížení nezaměstnanosti. Avšak je důležité podotknout, že každá země na světě má jiný ekonomický vývoj. Při aplikaci tohoto konceptu je nutné zjistit skutečné možnosti dané země. Není pravidlem, že tento koncept vždy dokáže snížit nezaměstnanost a zlepšit situaci na trhu práce. Může mít i negativní účinky.

Prostřednictvím nastudovaných odborných publikací jsem se snažila přiblížit problematiku trhu práce, seznámit s konceptem flexicurity a rovněž nastínit jednotlivé faktory rigidity, které, jak již bylo zmíněno, úzce souvisí s problematikou trhu práce. Cílem práce bylo analyzovat tento koncept flexicurity a seznámit se s jednotlivými faktory rigidity, které způsobují nepružnost na trhu práce.

Vlivem ekonomického vývoje a současných podmínek trhu práce v ČR není v tuto chvíli možná aplikace konceptu flexicurity. Tato situace je převážně dána již zmíněnými faktory nepružnosti na trhu práce, převážně se jedná o pracovní právní legislativu České republiky. Rovněž nesmíme opomenout současný deficitní státní rozpočet.

Dle mého názoru by aplikace tohoto konceptu v současných podmínkách měla „fatální“ následky na trh práce. Změna legislativy by uškodila převážně zaměstnancům, kteří jsou do současné doby chráněni před zaměstnavateli. Ale také řada lidí by díky „štedrému sociálnímu systému“ přestala pracovat úplně a zvýšila by se dobrovolná nezaměstnanost.

Literatura

Bičáková, O. (2008). *Jaké jsou flexibilní formy zaměstnávání?* Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Dostupný z: : <http://www.mpsv.cz/cs/5793> [2013-10-05].

Doing business 2013 smarter regulations for small and medium-sized enterprises: creating jobs. (2013). World Bank. [online]. Washington, D.C: World Bank, 2013. Dostupný z: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2013> [2014-03-19].

Gebauerová, B. (2014). *Koncept flexicurity* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.

Hůrka, P. (2009). *Ochrana zaměstnance a flexibilita zaměstnávání: Princip flexibilitoty v českém pracovním právu.* Praha: Auditorium. [cit. 2013-10-04].

- Jachánová Doležalová, A. (2008). *Koncept flexicurity – další promarněná příležitost pro generovou rovnost?* Feminismus.cz. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/koncept-flexicurity-dalsi-promarnena-prilezitest-pro-genderovou-rovnost> [cit. 2013-10-04].
- Kotýnková, M. (2011). *Rodina a možnosti harmonizace profesního a rodinného života*. Sborník příspěvků, RELIK 2011, Reprodukce lidského kapitálu – vzájemné vazby a souvislosti 5. – 6. 12. 2011. (pp.). Slaný: Meladrium.
- Minimální mzda od 1. 8. 2013*. (2013). Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13833> [2013-11-07].
- Neklová, M. (2008). *Flexicurity-hledání rovnováhy mezi flexibilitou a ochranou trhu práce v České republice*. Praha: VÚPSV. [cit. 2013-10-06].
- Neklová, M. (2009). Numerická flexibilita na českém trhu práce. *FÓRUM sociální politiky*, 3(1), 8-14. [cit. 2013-10-12].
- Pass, T., & Eamets, R. (2007). *Labor market flexibility, flexicurity and employment: lessons of the Baltic States*. New York: Nova Science Publishers.
- Potužáková, Z., & Mildeová, S. (2011). Systémový přístup ke konceptu flexicurity. *Politická ekonomie*, 2, 224-241. Dostupné z: <http://vse.cz/polek/download.php?jnl=polek&pdf=782.pdf> [2013-10-10].
- Standing, G. (1999). *Global labour flexibility: seeking distributive justice*. Houndmills: Macmillan Press.
- Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Flexicurity: případ Dánska* Úř. věst. C 195, 18.8.2006, s. 48—53. [online] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:195:0048:0053:CS:PDF> [2013-10-12].
- Stránský, J. (2010). *Princip ochrany zaměstnance ve světle úvah o modernizaci pracovního práva a uplatnění konceptu flexicurity*. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition.(1st ed., pp). Brno: Masaryk University. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/slabi/Stransky_Jaroslav__1549_.pdf [cit. 2013-10-06].
- Wilthagen, T. (1998). *Flexicurity: a new paradigm for labour market policy*. Discussion paper. Berlín: Social science research centre.
- Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004, částka 143. ISSN 1211-1244. [cit. 2013-11-06]
- Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006, Zákoník práce. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2006, částka 84. ISSN 1211-1244. [cit. 2013-11-07]

Zpoplatnění dopravní infrastruktury, se zaměřením na ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko

Romana Krejčová

Abstrakt: Příspěvek se zabývá především analýzami a porovnáním výše silničních a dálničních poplatků ve vybraných zemích. Na základě zjištění potřebných údajů přibližuje, jakým způsobem jsou subjekty ve zkoumaných zemích silničními a dálničními poplatky zatěžovány. Bylo zjištěno, že systémem dálničních známek jsou většinou nejméně zatěžováni obyvatelé Maďarska. Tuto skutečnost vyvrací pouze případ koupě roční dálniční známky, jejíž cena se v tomto státě pohybuje výrazně nad průměrem ostatních analyzovaných zemí. Oproti tomu systémem platby mýtného jsou nejméně zatíženy subjekty v Polsku. Příspěvek se druhotně zabývá železniční dopravou. Na základě analýzy bylo zjištěno, že za poslední tři roky se průměrná sazba za užívání železnic pro železniční přepravce v České republice navýšila o 13,63 %, naopak na Slovensku zaznamenala pokles o více jak 2%. V závěru jsou nastíněny možné optimalizační změny v rámci silniční dopravy. Tyto změny vycházejí ze zvýšení mýtných poplatků pro zahraniční přepravce na území České republiky, popř. podpoření tuzemských přepravců a snížení sazeb mýtného pro ně. Celá tato optimalizace by mohla přinést úlevu silničním povrchům a zmírnění potřeby neustálých oprav a modernizací, nebo přispět dalšími financemi do státního rozpočtu.

Klíčová slova: Doprava · dopravní infrastruktura · poplatky · mýtné · dálniční známky

1 Úvod

Doprava měla již od svého vzniku velký význam pro celou lidskou společnost. Pro občany je v dnešní době téměř nemyšlitelné žít bez efektivního fungování dopravního systému ve všech sférách dopravy. Prostřednictvím ní totiž mohou poznávat svět, realizovat svou pracovní činnost nebo třeba jako podnikatelé exportovat či importovat zboží a služby.

Vzhledem k neustálému růstu nároků na dopravní služby a v souvislosti s rozvojem společnosti, prošla i tato oblast od svého vzniku rozsáhlým vývojem. Svůj rozvoj odstartovala jedna z oblastí dopravní infrastruktury v 11. století, kdy v popředí stála doprava říční a pobřežní. Posledním velkým rozvojem dopravy jako takové, kterou známe dnes, je období zahrnující minulá dvě století. Právě tehdy došlo k velikému rozmachu dopravy silniční a letecké.

V současné době je doprava a dopravní infrastruktura přetěžována, díky tomu dochází k neustálému nárůstu emisí škodlivých látek, které jsou jednotlivými přepravními prostředky produkovány. Trvale se zvyšuje i počet dopravních nehod, při nichž ročně zemře mnoho lidí, dochází k poškozování životního prostředí nákladními vozidly. Z tohoto pohledu se jeví neakceptovatelnější přeprava po železnici, nárůst jejího využití je však minimální.

Příspěvek se zabývá problematikou dopravy a zpoplatnění dopravní infrastruktury, především v oblasti silniční, ale i železniční. Teoretická část mimo jiné vysvětluje důležité pojmy pro toto téma, přibližuje historii vývoje zpoplatnění dopravní infrastruktury a situace s tím spojené, dále nastiňuje současný stav dopravy nejen jako celku, ale blíže specifikuje i dopravu silniční a železniční.

Praktická část je věnována zjišťování údajů o zpoplatnění dopravní infrastruktury především v rámci silniční, ale i železniční dopravy a to nejen v České republice, ale i v dalších zemích Evropy - Polsku, Maďarsku a Slovensku. Dále obsahuje jednotlivé analýzy týkající se právě těchto druhů dopravy. Finálně pak navrhuje možnosti zlepšení stávajícího systému mýtného zpoplatnění, kdy by mohlo dojít ke snížení zátěže místních silnic a dálnic, případně navýšení příjmů státního rozpočtu.

2 Materiál a metodika

Příspěvek byl sestavován na základě poznatků získaných z literárních a internetových zdrojů. Odkazy na zdroje jsou v textu uváděny číselně a seznam použité literatury a je zařazen v závěru příspěvku.

Cílem je analýza současného stavu zpoplatnění dopravní infrastruktury se zaměřením na silniční a železniční dopravu v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku s následným vyhodnocením. Sekundárním cílem je, na základě vyhodnocení, návrh opatření ke zlepšení stávajícího systému zpoplatnění dopravní infrastruktury.

Sestavení části literární rešerše předcházelo prostudování několika odborných literárních děl, která dopomohla přiblížení pojmu dopravy. Jedná se především o problematiku vývoje dopravy a jejího současného stavu, dopravní politiky a dopravního sektoru z hlediska jeho zpoplatnění. V neposlední řadě se literární část zaměřuje na podrobnější popis

silniční a železniční dopravní infrastruktury, ať už z hlediska jejich historie, výhod nebo upřesnění termínů, které se v rámci tohoto tématu běžně používají.

Prvním krokem vedoucím ke zpracování aplikační části byla potřeba získat jednotlivé informace týkající se stavu silniční a železniční dopravní infrastruktury ve vybraných zemích. Pro tvorbu analýz bylo důležité zjistit přesné částky poplatků, které jsou vynakládány v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku při užívání zpoplatněných silničních úseků a také v železniční dopravě.

Dílčím tématem bylo zjištění, jak je spotřebitel ve své zemi těmito částkami zatěžován, jakým způsobem se jednotlivé platby promítnou do jeho rozpočtu. Dále byla zanalyzována výše platby mýtného pro firmy a ve výsledku porovnávány částky, které musí ve svém státě tyto subjekty zaplatit.

Další krok aplikační části porovnává finanční zátěž železničních přepravců při užití železničních tratí. V rámci této analýzy bylo potřeba zjistit jednotlivé sazby, které si správci železnic účtují.

Sekundárním cílem byl návrh optimalizace stávajícího dopravního systému. Na tuto skutečnost poukazuje poslední kapitola, která vidí možnou optimalizaci ve zvýšení sazeb mýtného pro zahraniční dopravce. Jsou zde srovnávány průměrné sazby mýtného v daných státech získané aritmetickým průměrem všech hodnot mýtného v daném státě. Na základě průměrného počtu najetých kilometrů zahraničními a tuzemskými přepravci po českých silnicích a dálnicích jsou vypočteny hodnoty, které by v budoucnosti mohly vlivem zvýšení těchto sazeb pro zahraniční přepravce navýšit finanční prostředky ve státním rozpočtu.

3 Výsledky

Každá země světa má svůj vlastní potenciál a lidé proto nenacházejí ve svém okolí všechno to, co potřebují k životu. Jsou tedy nuceni přemísťovat své statky i sebe sama. V současné době dochází ke zvyšující se specializaci jednotlivých regionů a vlivem neustálé globalizace se potřeba dopravního sektoru ještě umocňuje. (1)

Pojem doprava je definován jako činnost spjatá s cílevědomým přemísťováním osob a hmotných předmětů v nejrůznějších objemových, časových a prostorových souvislostech za použití různých dopravních prostředků a technologií. (5) Další z autorů chápe dopravu jako prostředek naplňování mobility, což jsou všechny nástroje, prostřednictvím kterých se mohou lidé přemísťovat, jako jsou dopravní prostředky, infrastruktura a další. (3) Jiní ještě obohacují tuto definici ještě o fakt, že v obecné rovině je možné přemístit i media (elektrina, plyn, kapaliny) nebo data, jako zprávy a informace. (2)

Dopravní infrastruktura, jejíž zpoplatnění je hlavním tématem, je souhrn všech prvků (technických a lidských) liniových (dopravních cest, komunikačních sítí pro přenos zpráv, zabezpečovacích signálů apod.) a uzlových (stanišť, překladišť, terminálů včetně budov, dílen apod.), které jsou nutným předpokladem k tomu, aby se mohl uskutečňovat pohyb dopravních prostředků včetně zajištění jeho bezpečnosti a dále k tomu, aby dopravní prostředky a zařízení mohly být udržovány v provozuschopném stavu. (4)

K tomu, aby mohl dopravní sektor bezpečně fungovat, je třeba vkládat do něho finanční prostředky, tím dopomáhat výstavbám nových a modernizacím stávajících dopravních cest. Většina státních rozpočtů však nemá finanční prostředky k tomu, aby se z nich mohly bezpečně zaplatit každé stavby nebo úpravy. Proto státy zavádějí nejrůznější zpoplatnění dopravní infrastruktury, prostřednictvím kterých platíme za poskytované služby a přispíváme tak částkami, které mohou být právě použity na udržování dopravních cest. Ne všechny státy mají však tyto systémy zpoplatnění stejné a co víc sazby, které se účtují, se mohou výrazně lišit. Příspěvek srovnává tyto skutečnosti v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku. Jedná se tedy o země, jejichž ekonomika se výrazněji neliší, nicméně jednotlivé analýzy poukázaly na to, že za některých situací mohou být náklady pro subjekty v jednotlivých státech dosti rozdílné.

Výsledky první analýzy poukazují na to, že při koupi desetidenní a měsíční dálniční známky budou náklady na 1 km jízdy po zpoplatněném úseku nejnižší v Maďarsku. Je to způsobeno především tím, že délka zpoplatněných úseků se zde pohybuje výrazně nad průměrem všech analyzovaných zemí. Nicméně tuto skutečnost vyvrací případ koupě roční dálniční známky, jejíž cena je v Maďarsku výrazně vyšší a v tuto chvíli tak dosahují náklady na 1 km zpoplatněné silnice nejvyšší hodnoty.

Další analýza porovnává ceny mýtných poplatků pro přepravce a subjekty, které tomuto zpoplatnění podléhají. Dále pak informuje o tom, jak by byl daný subjekt zatížen při placení mýtného poplatku za této situace v jiném z analyzovaných států. Výsledkem analýzy je fakt, že nejméně zaplatí subjekty za ujetí 1000 kilometrů zpoplatněné silnice v Polsku. Opakem je pak spotřebitel v Maďarsku, který v tomto případě zaplatí o několik desítek procent více. Výstupem druhé části analýzy je skutečnost, že všechny subjekty analyzovaných států a podléhající tomuto druhu zpoplatnění zaplatí nejmenší částku mýtného na území Polska.

Tabulka 1 Náklady na využití zpoplatněných komunikací ve vybraných zemích

	CZ	SK	PL	HU
Mýtné za 10 km (Euro 0 - II) v Eurech	1,22 €	1,03 €	0,98 €	1,40 €
Průměrný náklad na 1 km - 10ti denní dálniční známka	1,15 €	1,17 €	-	0,50 €
Průměrný náklad na 1 km - měsíční dálniční známka	1,63 €	1,63 €	-	0,80 €
Průměrný náklad na 1 km - roční dálniční známka	5,56 €	5,83 €	-	7,22 €

Zdroj: Autor

Příspěvek se druhotně zabývá zpoplatněním železniční infrastruktury. Je zde možné nalézt analýzu železniční infrastruktury pro osobní železniční dopravu České republiky a Slovenska. Tato část uvádí sazby pro české a slovenské železniční přepravce, které mají povinnost hradit za užití železničních tratí. Tyto sazby jsou uváděny pro rok 2011 a 2014 a je popsán jejich vývoj.

Tabulka 2 Porovnání průměrných cen pro železniční přepravce v letech 2011 a 2014

	Rok 2011	Rok 2014	Procentuální pokles/nárůst průměrných cen mezi roky 2011 a 2014
ČR	0,70 €	0,79 €	13,63%
SK	0,77 €	0,76 €	-2,07%

Zdroj: Autor

Závěr je věnován možnému návrhu optimalizace v systému zpoplatnění silniční infrastruktury. Tento systém je odborně propracovaný, dlouhodobě fungující a zdánlivě efektivní, proto je velmi problematické navrhnout jeho inovace. Možnost navýšení sazeb mýtného pro zahraniční subjekty a případné snížení pro subjekty tuzemské by mohlo přinést zvýšení příjmů do státního rozpočtu. Snížení zátěže místních silnic a dálnic, jejichž budování a rekonstrukce jsou z finančního hlediska značně komplikované, by mohlo být očekávaným pozitivním dopadem této změny.

4 Závěr

Doprava a celá dopravní infrastruktura jsou v současnosti systémy a činnosti, bez kterých si moderní lidská civilizace nedovede život ani představit. Jejím prostřednictvím lidé realizují své podnikatelské záměry, přepravují zboží a potraviny, cestují za prací, zábavou i odpočinkem. Celý svět je v neustálém pohybu. Aby byl tento pohyb bezpečný, správně fungující a efektivní, musel být vypracován systém, který zajistí spolehlivost a stabilitu jednotlivých druhů dopravy. Nezbytný je též soulad mezi spokojeností provozovatelů i uživatelů všech dopravních systémů. S neustálým prudkým vývojem technologií se vyvíjí i jednotlivé druhy dopravy. S tím souvisí stálá potřeba modernizací, nutnost výstavby nových sítí, průběžné úpravy poplatků a hledání nových možností, jak získávat a správně investovat finanční prostředky do těchto služeb.

Cílem bylo přiblížit a zanalyzovat současný stav silniční a železniční dopravy. Na základě jednotlivých analýz bylo zjištěno, jak moc zatěžuje spotřebitele využívání placených silničních úseků ve vybraných státech, popřípadě jak by byl za stejných podmínek zatížen v ostatních selektivních zemích. Analýzy využívají výši mýtného, ceny dálničních známek a průměrné mzdy v jednotlivých státech. Dalším výstupem bylo zjištění tříletého vývoje sazeb pro železniční přepravce v České republice a na Slovensku.

Závěrečným cílem byl návrh na zlepšení stávajícího systému zpoplatnění dopravní infrastruktury se zaměřením na systém zpoplatnění dopravy silniční. Možné navýšení sazeb mýtného pro zahraniční subjekty, popřípadě jejich snížení pro subjekty tuzemské by mohlo přinést zvýšení příjmů do státního rozpočtu. Dalším pozitivem tohoto zásahu by také bylo případné snížení zátěže místních silnic a dálnic, jejichž budování, opravy a modernizace jsou z finančního hlediska velmi náročné.

Literatura

- Adamec, V., a kolektiv. (2008). *Doprava, zdraví a životní prostředí*. Praha: Grada.
- Cempírek, V., Pivoňka, K., & Široký, J. (2002). *Základy technologie a řízení dopravy* (3rd ed.). Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Foltýnová, H. (2009). *Doprava a společnost: Ekonomické aspekty udržitelné dopravy*. Praha: Karolinum.
- Jurová, M. (1999). *Evropská unie: odvětví a infrastruktura*. Praha: Computer Press.
- Krejčová, R. (2014). *Zpoplatnění dopravní infrastruktury, se zaměřením na ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Zelený, L. (2004). *Rozvoj dopravy ve světě*. Praha: Oeconomica.

Ekonomika zemědělství

Tvorba výnosů v zemědělském podniku

Jan Krátoška

Abstrakt: Cílem příspěvku bylo zmapovat faktory ovlivňující tvorbu výnosů v zemědělství. Zhodnotit jejich jednotlivé kategorie a na základě výnosů analyzovat výkonnost vybraného podniku. Tato analýza byla provedena za roky 2008 – 2012 na základě údajů z účetních výkazů. Teoretická část se zabývá specifiky zemědělského podnikání, tvorbou výnosů v zemědělských podnicích a evidenci výnosů. Dále se zaměřuje na faktory ovlivňující velikost výnosů v zemědělství a na hodnocení výkonnosti podniku na základě dosahovaných výnosů. Součástí je charakteristika vybraného zemědělského subjektu z hlediska vývoje výnosů. Dále dochází k hodnocení vlivů, které mají na podnikové výnosy vliv. Pomocí vybraných ukazatelů rentability a aktivity je zhodnocena výkonnost vybraného subjektu. Na základě analýz je zjištěno, že podnik prošel krizí, ze které se mu již podařilo dostat. Přetrvávají však problémy s využíváním aktiv podniku. Na problémy s rentabilitou měl značný vliv vývoj cen na trzích. Bez dotací by podnik nedosáhl zisku v žádném ze sledovaných roků.

Klíčová slova: zemědělství · výnosy · dotace · výkonnost

JEL Classification: M2, Q1, Q5

1 Úvod

Nepostradatelnost zemědělské výroby si lidé uvědomují odedávna. Neodmyslitelný článek každé národní ekonomiky z něj dělá fakt, že obstarává potravu pro veškerou populaci. Tuto realitu potvrzuje i četnost dotací, které mohou zemědělské subjekty čerpat jak z národních tak mezinárodních zdrojů. V mnohých případech by bez těchto podpor byly produkty zemědělské výroby zcela cenově nekonkurenceschopné. Výnosy v zemědělství jsou však závislé i na mnohých dalších proměnných, které s dotacemi nesouvisí. Mnoho z těchto proměnných člověk nemůže ovlivnit. Zemědělské subjekty se snaží zvyšovat své výnosy různými prostředky, ale zemědělská činnost je více než kterákoli jiná ovlivňována přírodními faktory. Kromě přírodních vlivů působí na výnosy v zemědělství také tlak ze strany odběratelů, kteří mnohdy nutí zemědělce prodávat své produkty pod cenou, která by se rovnala nákladům vynaloženým na výrobu těchto produktů. Zemědělci se tak často i přes dotační podpory dostávají do ztrátových obchodů.

Příspěvek je zaměřen na tvorbu výnosů v zemědělství. Mapuje a posuzuje vlivy, které mohou hodnoty zemědělských výnosů ovlivňovat. Vhodný způsob pro zhodnocení výkonnosti a aktivity obchodního závodu jsou určité poměrové ukazatele v rámci finanční analýzy. Konkrétně se jedná o ukazatele rentability a aktivity, které vypovídají o efektivitě hospodaření daného subjektu. Nejen že hodnotí schopnost obchodního závodu dosahovat zisku, ale také hodnotí, jak efektivně subjekt zachází se svými aktivy. Jelikož má zemědělství na rozdíl od ostatních odvětví hospodářství různá specifika, je vhodné při hodnocení posuzovat, do jaké míry byly výnosy sledovaného subjektu ovlivněny vlivy, které není možné ovlivnit. Příspěvek se také zabývá posouzením, zda by obchodní závod mohl fungovat i bez dotačních podpor. V příspěvku jsou specifikovány výnosy, faktory ovlivňující tvorbu výnosů a je hodnocena podniková výkonnost. Dále dochází k analýze výnosů vybraného obchodního závodu.

2 Materiál a metodika

Příspěvek se zabývá zemědělstvím, výnosy v zemědělství, vlivy na výnosy a vybranými ukazateli finanční analýzy. Zemědělské podniky plní nejdůležitější funkci, kterou je pěstování surovin pro průmysl. Poskytují tak potraviny pro stále se rozrůstající populaci. (Synek, 2010; Rajmanová, 2013) Výnosy jsou peněžně vyjádřené výstupy určitého subjektu za určité období. Výnosy nejsou podmíněny zaplacením daných výstupů. (Poláčková, 2010) Mezi faktory ovlivňující výnosy v zemědělství patří zejména dotace a ceny. Dotace jsou peněžní dary nebo jiné peněžní plnění ze strany státu nebo územně právního celku, které je ve veřejném zájmu kvůli snížení ceny statku. (Kouřilová, Pšeníček, & Kopta, 2009) Ceny jsou určovány trhem. Výnosy zemědělských subjektů nejvíce ovlivňují ceny zemědělských výrobců a ceny vstupů do zemědělství. (ČSÚ, 2013) Pro zhodnocení minulé i budoucí situace obchodního závodu a doporučení finančního hospodaření slouží finanční analýza. (Holečková, 2008)

Cílem bylo klasifikovat výnosy a určit možné faktory, které by mohly ovlivňovat tvorbu výnosů v zemědělství. Dále bylo cílem zhodnotit podnikovou výkonnost pomocí výnosů. Pro zhodnocení výkonnosti a efektivnosti hospodaření

obchodního závodu byly použity podílové ukazatele finanční analýzy. Také došlo k zhodnocení vlivů, které na výnosy sledovaného subjektu mají nejvýznamnější vliv. Na základě toho bylo možné určit, zda se jednalo o ovlivnitelné či neovlivnitelné faktory. Příspěvek vychází z vývoje výnosů ve sledovaném podniku za pětileté období počínaje rokem 2008. Je sledována struktura výnosů a jsou charakterizovány jejich jednotlivé složky. Následně jsou hodnoty výnosů ze zemědělské činnosti rozděleny dle struktury produkce. Na základě získaných dat jsou porovnávána tempa růstu tržeb z rostlinné výroby, živočišné výroby a dotací. Poté jsou provedeny výpočty vybraných ukazatelů rentability a aktivity a také ukazatele rentability bez započtení dotací. Nakonec je zhodnocen vliv zemědělských cen na vstupech a na výstupech na výnosy sledovaného subjektu.

3 Výsledky

Pro provedení výzkumu byl vybrán ZEMĚDĚLSKÝ PODNIK a. s. MĚSTO ALBRECHTICE. Tento obchodní závod se zabývá rostlinnou i živočišnou výrobou. Výnosy tohoto subjektu poklesly v roce 2009 o více než 39 %. V následujících letech již docházelo k jejich mírnému růstu. Značnou část výnosů ve všech sledovaných letech tvořily dotace. Vždy měly na celkových výnosech větší podíl než tržby za vejce, přestože je chov slepic na snášku hlavní činností subjektu. Pro zhodnocení důležitosti dotací pro vybraný obchodní závod byly provedeny výpočty ukazatelů rentability bez započtení dotací. Výsledkem bylo zjištění, že by podnik nebyl v žádném ze sledovaných roků rentabilní a to z pohledu rentability tržeb, rentability aktiv, rentability vlastního kapitálu a rentability dlouhodobých zdrojů. Rentabilita tržeb u pro podnik nejkřivějšího roku dosáhla bez započtení dotací hodnoty -91,03 %. Nejmenších výkyvů dosahovaly hodnoty rentability aktiv bez započtení dotací. V nejkřivějším roce u nich byla naměřena rentabilita -41,95 %.

3.1 Analýza rentability a aktivity

Analýza rentability byla provedena i za zcela objektivních podmínek. Byly tedy započítávány všechny dosažené výnosy včetně dotací. U všech výše zmíněných ukazatelů rentability docházelo ve sledovaném období k podobnému vývoji, který byl značně ovlivněn dosažením ztráty v letech 2009 a 2010. Největší volatilita byla zaznamenána u ukazatele rentability tržeb, nejmenší u ukazatele rentability aktiv. Příhodným ukazatelem pro hodnocení výnosnosti podniku je ukazatel rentability vlastního kapitálu, který zaznamenával nejmenší výkyvy. Jeho vývoj je znázorněn v tabulce 1.

Tabulka 1 Rentabilita vlastního kapitálu

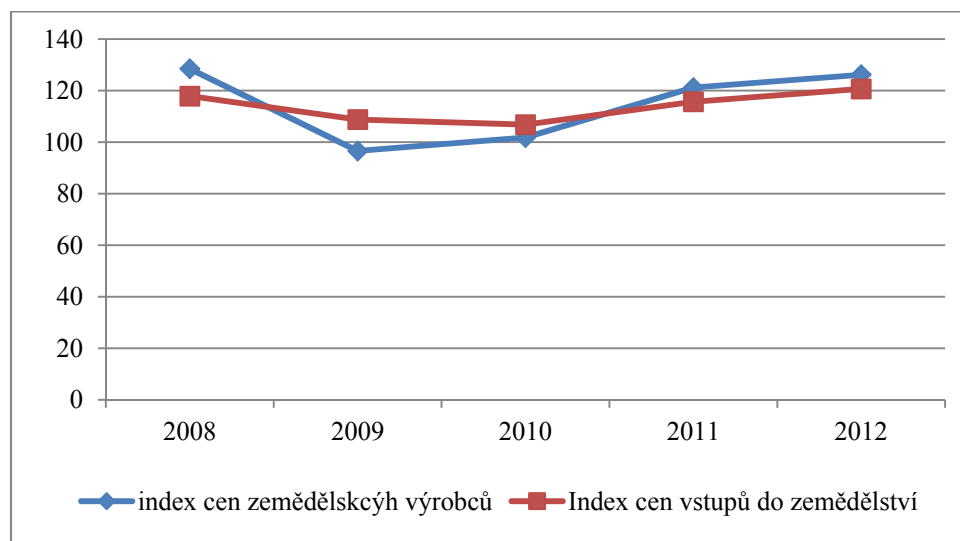
Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Čistý zisk (v tis. Kč)	709	-10 267	-4 803	151	3 042
Vlastní kapitál (v tis. Kč)	73 585	62 248	57 445	57 596	60 646
Rentabilita vlastního kapitálu	0,96%	-16,49%	-8,36%	0,26%	5,02%

Zdroj: vlastní zpracování

Analýza aktivity byla prováděna pomocí ukazatelů doby obratu aktiv, doby obratu zásob, doby splatnosti pohledávek a doby obratu závazků. Co se týče rychlosti obratu zásob, nelze u zemědělských podniků kvůli jejich specifikům očekávat vysoké hodnoty. U rychlosti obratu aktiv jsou doporučované hodnoty větší než 1. (Kurešová, 2012) U sledovaného subjektu však nebylo ani jednou dosaženo této minimální požadované hodnoty. Na základě toho lze dojít k závěru, že má subjekt nadbytek majetku. Pokud nedojde ke zvýšení tržeb, měl by podnik snížit hodnotu svých aktiv. Co se týče doby splatnosti pohledávek a doby obratu závazků, podnik u obou těchto ukazatelů nevykazuje příliš dobré hodnoty, ale díky tomu, že má dobu obratu pohledávek nižší než dobu obratu závazků, neměl by se dostat do potíží s platební schopností.

3.2 Výnosy v závislosti na zemědělských cenách

Velice důležitou proměnnou, která ovlivňuje výnosy zemědělců, jsou ceny dodávek výrobků a služeb do zemědělství a ceny zemědělských výrobců. Tyto ceny jsou sledovány Českým statistickým úřadem. Následně dochází k vyhodnocování jejich nárůstů a úbytků vůči průměru některého z předchozích roků. Výsledky tohoto šetření jsou zveřejňovány jako index cen vstupů do zemědělství a index cen zemědělských výrobců. Vývoj těchto indexů zachycuje graf 1.

Obrázek 1 Ceny zemědělských vstupů a výstupů

Zdroj: vlastní zpracování

Největší ztrátu sledovaný subjekt zaznamenal v roce 2009. V následujícím roce došlo ke zlepšení, ale výsledek hospodaření zůstal záporný. Jak lze vypořádat z grafu 1, právě v těchto letech došlo k výraznému propadu indexu cen zemědělských výrobců pod úroveň indexu cen vstupů do zemědělství. Nejzápornější rozdíl těchto hodnot byl naměřen v roce 2009, ve kterém sledovaný subjekt dosáhl největší ztráty za zkoumané období. V roce 2010 se ceny zemědělských výrobců zvedly, ale stále nepřekročili cenu vstupů do zemědělství. Stejně tak došlo v roce 2010 ke zlepšení situace u vybraného obchodního závodu. V ostatních letech růst cen zemědělských výrobců pokračoval. Došlo i k mírnému nárůstu cen vstupů do zemědělství, ne však v takové míře aby byla ohrožena rentabilita zemědělských obchodních závodů. Při porovnání obrázku 1 a tabulky 1 je patrná provázanost zkoumaných ukazatelů. Na základě této podobnosti lze vyvodit závěr, že ceny vstupů do zemědělství a ceny výstupů ze zemědělství velice výrazně ovlivňují rentabilitu zkoumaného subjektu.

4 Závěr

Príspevek byl na výnosy v zemědělství. Na jejich tvorbu a na faktory ovlivňující jejich výši. Pomocí hodnot získaných z rozvahy, výkazu zisku a ztráty a výročních zpráv zkoumaného subjektu byly provedeny výpočty vybraných ukazatelů finanční analýzy. Tyto ukazatele byly vybrány na základě jejich vypovídací hodnoty, kterou měly na zhodnocení rentability a aktivity vybraného subjektu. Z výsledků těchto propočtů vyplynulo, že rok 2009 byl pro zemědělský subjekt velice nepříznivý. Jeho situace se však postupně stabilizovala, ne však natolik, aby to stačilo na dosažení doporučených hodnot u některých ukazatelů. Všechny zkoumané ukazatele rentability prošli podobným vývojem, i když na změny reagovali s rozdílnou intenzitou. Analýza aktivity odhalila nedostatečné výsledky především u ukazatele rentability aktiv. Pokud podnik nemá možnost zvýšit své tržby, měl by snížit svá aktiva. Vypočtením doby obrátu pohledávek a závazků byly zjištěny také nevyhovující hodnoty, které ale neohrožují platební schopnost subjektu. Bez přijatých dotací by zemědělský podnik byl nerentabilní.

Průzkumem cen vstupů do zemědělství a cen zemědělských výrobců bylo prokázáno, že v letech kdy podnik dosahoval ztráty, na trhu panovala pro zemědělce velmi nepříznivá situace. Ceny zemědělských výrobců klesaly mnohem rychleji než ceny vstupů do zemědělství. V době kdy se dostal index cen zemědělských vstupů pod hodnoty indexu cen vstupů do zemědělství, sledovaný subjekt dosahoval ztráty. To dokazuje výraznou závislost rentability sledovaného subjektu na aktuálních tržních podmínkách.

Literatura

- Ceny zemědělských výrobců - metodika. In: [Http://www.czso.cz/](http://www.czso.cz/) [online]. 2013 [cit. 2013-12-04].
 Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/ceny_zemedelskych_vyrobcu
 Holečková, J. (2008). *Finanční analýza firmy*. 1. vyd. Praha: ASPI, 208 s. ISBN 978-807-3573-928
 Kouřilová, J., Pšenčík, J., Kopta, D. (2009). *Dotace v zemědělství: z hlediska komplexního pohledu a s přihlédnutím k ekologickému zemědělství*. Vyd. 1. Brno: Pro Ekonomickou fakultu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích vydalo Akademické nakladatelství CERM., 106, [76] s.,. ISBN 978-80-7204-637-9.

- Krátoška, J. (2014). *Tvorba výnosů v zemědělském podniku* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Kurešová, P. (2012). *Vliv dotací na hospodaření zemědělského podniku* (bakalářská práce). České Budějovice. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Ekonomická fakulta, Vedoucí práce Martina Novotná.
- Poláčková, J. (2010). *Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 73 s. ISBN 978-808-6671-758.
- Rajmanová, A. (2013). *Ochrana zemědělského podniku před nebezpečnými látkami* (bakalářská práce). Pardubice. Univerzita Pardubice. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ivana Mandysová.
- Synek, M., Kislíngerová, E. (2010). *Podniková ekonomika*. 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, xxv, 445 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

Generating revenues in farming

Jan Krátoška

Abstract: *The aim of this study is to chart factors affecting revenue which are generating in the agriculture. To evaluate their both the different categories and based on revenues to analyze the company's performance. This analysis was performed for the years 2008 - 2012 according the data from company's financial statements. The study is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part deals with the specifics of the agricultural business, generation of farms revenues and with revenues accounting. Study is also focused on the factors which are affecting the size of agriculture incomes and on performance assessment based on reached revenues. The practical part describes selected agricultural subject in terms of revenues development. The studies assess further the effects influencing the corporate incomes. Using profitability and activity indicators evaluate the performance of the selected subject. Based on the analysis has been found out that company went through a crisis which was resolved. There are still problems with the utilization of company's assets. The problems with profitability were influenced by the price development on the markets. This selected company could not make a profit in any of the years without the subsidies.*

Section: economic

Keywords: agriculture, revenues, subsidy, profitability

JEL Classification: M2, Q1, Q5

Zhodnocení cenového vývoje hovězího masa ve vybraných státech EU

Kristýna Pangráčová

Abstrakt: *Hlavním cílem příspěvku je porovnat maloobchodní cenu hovězího masa ve vybraných státech EU. Pomocí koeficientů pružnosti posoudit závislost ceny hovězího masa na důchodech obyvatelstva a vliv cenových změn na spotřebu obyvatelstva. Pro výsledky této práce budeme porovnávat dvanáct po sobě jdoucích období od roku 2001 do roku 2012. K výpočtům použijeme trendovou analýzu (index základní, index řetězový, tempo přírůstku), koeficient pružnosti, index korelace, ale hlavně také výpočet závislosti ceny na důchodu obyvatelstva.*

Klíčová slova: Skot · Cena · Důchod (příjem) · Korelace · Trendová analýza · Koeficient elasticity

1 Úvod

Cílem příspěvku je porovnat maloobchodní cenu hovězího masa ve vybraných státech EU v období 2001 až 2012. Pomocí koeficientů pružnosti posoudit závislost ceny hovězího masa na důchodech obyvatelstva a vliv cenových změn na spotřebu obyvatelstva.

Naším úkolem je posoudit, zda cena hovězího masa vyjádřena v eurech za 100 kg živé hmotnosti má nějakou souvislost s výší důchodu obyvatel, tzn. posoudit, zdali tyto dvě veličiny jsou na sobě závislé. Důchodem myslíme průměrný roční příjem obyvatel vybraných států v jednotlivých letech. Porovnání provedeme jednak za pomoci analýzy trendů, která nám umožní sledovat meziroční poklesy a přírůstky a s pomocí dalších statistických výpočtů.

Ze zpráv České tiskové kanceláře (ČTK) vyplývá, že Česká republika se spotřebou 8,1 kg hovězího masa na osobu patří mezi státy s nejnižší spotřebou ze všech zemí Evropské unie. Naproti tomu v Lucemburku je spotřeba hovězího masa nejvyšší a ročně zde dosahuje 32 kilogramů na obyvatele, což je srovnatelné s Českou republikou před více jak 20 lety. Dle Situační a výhledové zprávy Ministerstva zemědělství z roku 2013 se meziroční spotřeba hovězího masa ve všech zemích Evropské unie snížila o 2,8 % vůči roku 2011 a trend poklesu se očekává i nadále. Hlavním důvodem poklesu spotřeby byl především nárůst cen.

Na pokles spotřeby hovězího masa měla zásadní vliv již dříve obava z nemoci šílených krav tzv. BSE, která propukla v roce 2001. Zde se začal do ceny promítat pokles početních stavů skotu kvůli nemoci a způsobil tak začínající nárůst cen. Zemědělci zaznamenali početné ztráty a zvýšením cen se snažili vykompenzovat hospodářské výsledky, na které tyto ztráty měly tvrdé dopady. Dalším aspektem, který se podílel na vývoji ceny, byla ekonomická krize v roce 2009.

2 Materiál a metodika

Údaje o cenách hovězího masa jsme získali na stránkách Evropského statistického úřadu a data o důchodech obyvatel států Evropské unie jsme použili ze stránek OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development). Získaná data jsou ve zmíněném časovém intervalu 12-ti let. Průměrné ceny hovězího masa jsou uvedeny ve společné měnové jednotce EUR/100 kg živé hmotnosti. Průměrný roční důchod obyvatel států Evropské unie je převeden z národních měnových jednotek také na společnou měnu Euro, dle odpovídajících měnových kurzů.

Ve výpočtech budeme postupovat podle autorů Hindlse a jeho knihy Statistika pro ekonomy a knihy Teorie statistiky, jejímž autorem je Cyhelský. Pro výpočet kromě vzorce aritmetického průměru využijeme i vzorec na výpočet odhadu střední hodnoty y :

$$Y = \bar{y} + b_{yx} * (x_i - \bar{x}) \quad (1)$$

kde: \bar{y} průměr veličiny y
 b_{yx} regresní koeficient
 x_i výše důchodu v jednotlivých letech
 \bar{x} průměr veličiny x .

Abychom ale mohli dosadit do rovnice regresní přímky, potřebuje nejprve znát hodnotu regresního koeficientu, který vypočteme na základě následujícího vztahu:

$$b_{yx} = \frac{\bar{y\bar{x}} - \bar{y}\bar{x}}{x^2 - \bar{x}^2} = \frac{s_{xy}}{s_x^2} \quad (2)$$

kde	\overline{yx}	průměr součinu hodnot y a x
	\bar{y}	průměr hodnoty y
	\bar{x}	průměr hodnoty x
	$\overline{x^2}$	průměr hodnoty x ²
	\bar{x}^2	druhá mocnina průměru hodnoty x.

Dalším výpočtem, který budeme užívat je index korelace. Ten nám říká, jak těsně se napozorované hodnoty závisle proměnné přimykají ke zvolené regresní funkci. Ukazuje tedy obecnou míru těsnosti korelační závislosti. Index korelace můžeme napsat ve tvaru:

$$I_{yx} = \frac{\sqrt{\frac{1}{n}\sum(Y_i - \bar{y})^2}}{\sqrt{\frac{1}{n}\sum(y_i - \bar{y})^2}} = \sqrt{\frac{\sum(Y_i - \bar{y})^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2}} \quad (3)$$

kde	Y_i	odhad střední hodnoty y_i
	y_i	veličina y v jednotlivých letech
	\bar{y}	průměr hodnot veličiny y.

Analýza trendů zahrnuje index základní, index řetězový a tempo přírůstku. Indexy se vyjadřují nejčastěji v procentech, ale mohou být vyjádřeny i v absolutních hodnotách. Říkají nám, na kolik procent nebo o jakou hodnotu se změnila hodnota ve sledovaném období vůči hodnotě v předchozím roce. V případě indexu základního se jedná o změnu vůči prvnímu (základnímu) roku, v případě indexu řetězové o změnu vůči předchozímu roku. Tempo přírůstku vyjadřuje změnu v procentech oproti roku předcházejícímu.

Koeficienty pružnosti se používají v různých oborech a jejich výpočty jsou téměř shodné. Na základě této skutečnosti můžeme využít upravený vztah pro výpočet důchodové elasticity poptávky. Znamená to tedy, že do poměru dáme procentuální změnu ceny a procentuální změnu důchodu obyvatel. Koeficient pružnosti udává, o kolik procent se zvýší (sníží) cena y, když se důchod x obyvatel sníží (zvýší) o jedno procento. Zjištěné hodnoty o ceně a důchodu je nutné dosadit do vzorce pro výpočet koeficientu pružnosti:

$$e_i = \frac{\frac{y_2 - y_1}{y_1}}{\frac{x_2 - x_1}{x}} \quad (4)$$

kde	e_i	je koeficient pružnosti,
	y_2	změněná cena,
	y_1	původní cena,
	x_2	změněný důchodu,
	x_1	původní výše důchodu,
	y_i	některá z hodnot y_2, y_1 nebo jejich průměr
	x	některá z hodnot x_2, x_1 nebo jejich průměr

3 Výsledky

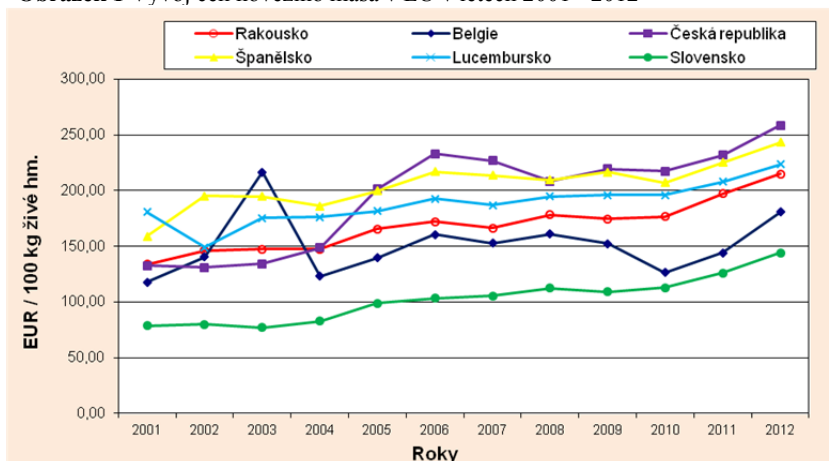
První porovnanou veličinou byla cena hovězího masa v letech 2001 – 2012. Z grafu vývoje cen hovězího masa vyplývá, že Slovensko, Rakousko, Lucembursko a Španělsko udržují konstantní rostoucí trend. Ve vývoji České republiky a Belgie jsou viditelné výkyvy, které narušují pravidelně rostoucí trend. Tyto výrazné cenové změny jsou hlavně u Belgie v letech 2001 – 2004, důvodem těchto velkých změn je snížený počet poráženého skotu téměř o 16 %. Nízká porážka skotu byla důsledkem záměru obnovit početní stavy skotu po problémech s nemocí BSE.

Nejvyšší ceny hovězího masa z vybraných států za sledované období dosahuje Česká republika v roce 2012 s cenou ve výši 258,46 EUR/100 kg živé hmotnosti. Naopak nejnižší cenu za sledované období lze pozorovat u Slovenska, přesněji v roce 2003, kde dosáhla jen 77,23 EUR/100 kg živé hmotnosti. Z tabulky Prodejních cen hovězího masa je patrné, že Slovensko dosahuje v porovnání s ostatními státy výrazně nižší ceny hovězího masa nejméně o 40 EUR/100 kg.

Tabulka 1 Prodejní ceny hovězího masa EUR/100 kg živé hmotnosti

Země / Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Belgie	117,90	140,57	216,61	123,24	139,65	160,53	152,66	161,04	152,56	126,53	143,99	180,73
Česká republika	132,65	130,98	134,50	148,68	201,46	232,87	226,90	208,45	219,41	217,53	231,80	258,46
Lucembursko	180,87	149,05	175,30	176,40	181,44	192,60	187,00	194,90	196,00	196,00	207,80	223,40
Rakousko	133,85	146,38	147,48	147,55	165,48	172,08	166,59	178,38	174,46	176,70	197,42	214,93
Slovensko	78,91	80,08	77,23	82,85	98,71	103,53	105,46	112,56	109,00	113,00	126,00	144,00
Španělsko	158,79	195,17	194,78	186,32	199,54	216,87	213,89	209,74	216,68	206,95	225,21	243,31

Zdroj: Eurostat. Vlastní zpracování.

Obrázek 1 Vývoj cen hovězího masa v EU v letech 2001 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování.

Dle výsledků indexu základního, který porovnává procentuální změnu ceny hovězího masa oproti roku 2001, se dozvídáme, že k největšímu nárůstu ceny došlo v České republice. Tento 94,84 % nárůst ceny vůči roku 2001 byl zaznamenán v roce 2012, kdy růst ceny je důsledkem nižší nabídky způsobené nízkými početními stavy chovaného skotu. Nejnižšího nárůstu, lépe řečeno nejvyššího snížení ceny za sledované období bylo dosaženo v Lucembursku v roce 2002. Zde cena klesla o 17,59 % oproti výchozímu roku 2001, což je o 31,82 EUR/100 kg živé hmotnosti.

Dalším výpočtem, který jsme použili, byl index řetězový. Jeho výsledné hodnoty ukazující meziroční výši přírůstku a říkají nám, že nejvyššího přírůstku dosáhla Belgie mezi roky 2002 a 2003, a to o více než 54 %, tj. o 76,04 EUR/100 kg hovězího masa. O rok později v tomtéž státě došlo k největšímu meziročnímu poklesu ceny o 43,11 %.

Abychom mohli splnit cíl, tak další nezbytnou veličinou byl průměrný roční příjem obyvatel vybraných států Evropské unie. Zde není potřeba velkého hodnocení, při pohledu do tabulky Průměrného ročního příjmu obyvatel a grafu jsou na první pohled patrné rozdíly v jednotlivých zemích ale i mezi nimi. Z těchto vybraných států pak vyplývá, že Slovensko a Česká republika dosahuje nejnižších důchodů a naopak obyvatelé nejmenšího státu Evropské unie, Lucemburska, mají průměrný roční důchod nejvyšší. Španělsko se drží na úrovni průměrné výše důchodu této šestice vybraných států.

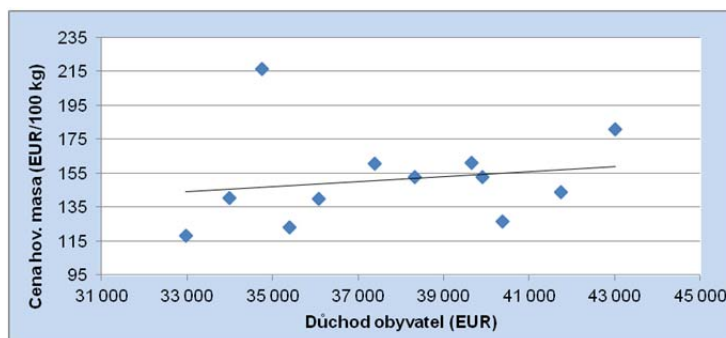
Tabulka 2 Průměrný roční příjem obyvatel v roce 2001 - 2012 (EUR)

Roky / Země	Belgie	Česká republika	Lucembursko	Rakousko	Slovensko	Španělsko
2001	32 967,40	5 475,91	40 091,47	28 844,51	5 911,20	19 144,47
2002	33 984,70	6 505,00	41 196,95	30 262,83	6 422,94	19 715,30
2003	34 743,62	6 783,14	41 972,11	30 795,28	7 047,65	20 246,84
2004	35 391,54	7 338,70	43 301,44	31 298,51	7 806,45	20 681,04
2005	36 082,94	8 176,72	45 088,80	32 133,05	8 756,65	21 474,15
2006	37 383,10	9 105,22	46 302,55	33 297,60	9 490,59	22 161,85
2007	38 332,37	9 863,89	48 284,82	34 303,52	10 282,25	23 155,07
2008	39 652,98	11 517,39	49 651,07	35 520,88	10 762,15	24 633,20
2009	39 916,09	10 921,34	50 709,38	36 302,80	11 007,48	25 800,82
2010	40 373,34	11 774,72	52 161,33	36 755,94	11 552,32	26 394,27
2011	41 746,55	11 917,49	53 301,69	37 587,41	11 692,16	26 826,34
2012	43 023,54	12 388,17	53 878,68	38 751,68	11 904,52	26 911,34

Zdroj: OECD. Vlastní zpracování.

Hlavním tématem byla závislost ceny hovězího masa na důchodu obyvatel vybraných států. Pro posouzení závislosti jsme si vybrali lineární přímkovou regresi, která je pro některé státy více vhodnější, pro některé méně. Například u Belgie jsme dosáhli negativního výsledku, z čehož závislost mezi cenou hovězího masa a důchodem obyvatelstva vylučujeme. Jelikož zde spolehlivost odhadu vyrovnaných hodnot podle lineární regrese dosahuje pouze 3,09 % a dle nejspolehlivějšího odhadu mocinné regrese je hodnota 5,59 % nás utvrzuje v závěru o vyloučení závislosti. Tuto skutečnost potvrzuje i index korelace, který měří míru těsnosti korelační závislosti. U Belgie tento koeficient dosahuje jen hodnoty 0,176, což je v porovnání s ostatními státy velice nízká hodnota.

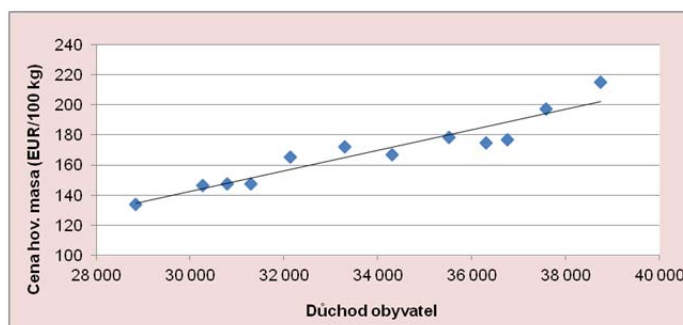
Obrázek 2 Závislost ceny hovězího masa na důchodu obyvatel Belgie

Zdroj: Vlastní zpracování

U ostatních států se pohybuje přes hodnotu 0,80, v některých případech i přes 0,90. Nejlepších výsledků dosahuje Slovensko a Rakousko, kde u Slovenska je spolehlivost odhadu vyrovnaných hodnot 85,62 % a index korelace je ve výši 0,925. Hodnota spolehlivosti pro Rakousko je ještě o 4 % vyšší a to ve výši 89,52 %, přičemž je vyšší i hodnota indexu korelace a to 0,946.

Obrázek 3 Závislost cena hovězího masa na důchodu - Rakousko

Zdroj: Vlastní zpracování.

Při posouzení koeficientů pružnosti jsme vyhodnotili, že nejlépe si vedou z vybraných států Slovensko, Lucembursko a Rakousko. U těchto států najdeme jen 2 záporné hodnoty, které znamenají, že s růstem důchodu klesala cena hovězího masa a to znamená neelastickou poptávku. Dále při posouzení hodnot v optimálním pásmu 0 – 1 zjistíme, že nejvíce se v tomto pásmu pohybuje Slovensko.

4 Závěr

Při posuzování závislosti ceny hovězího masa na důchodech obyvatel jsme došli k závěru, že jen u jednoho z šesti vybraných států můžeme vyloučit závislost ceny hovězího masa na důchodu obyvatel a tím je Belgie. Důvodem tohoto zjištění je nízká hodnota spolehlivosti odhadu vyrovnaných hodnot, nízká hodnota koeficientu korelace a vysoké hodnoty odchylek. Nejvyšší pravděpodobnost závislosti jsme analyzovali u Rakouska a Slovenska, kde jsou odchylky nízké a hodnoty koeficientu a spolehlivosti dostatečně vysoké. U ostatních států, kterými jsou Česká republika, Lucembursko a Španělsko se vypočítané hodnoty pohybují na průměrných hodnotách. Závislost zde nevylučujeme, jen podle zjištěných výsledků lze vyhodnotit, že pravděpodobnost závislosti je nižší než u Slovenska a Rakouska.

Závislost ceny hovězího masa a důchodu obyvatelstva tedy záleží nejen na výši důchodu, která každoročně roste, i když u některých států nevýrazně, ale také na ceně hovězího masa, kterou ovlivňuje mnoho faktorů. Jednak neustále se zvyšující náklady na zpracování, ceny nafty a energií, ale hlavně změny cen zemědělských výrobců. Tyto ceny zemědělských výrobců se mění každý měsíc, svou roli zde hraje i sezónní kolísání. Ve druhém a třetím čtvrtletí dochází

k růstu těchto cen z důvodu nedostatku jatečných zvířat v období jejich pastvy a ve 4. čtvrtletí je pokles cen ovlivněn stahováním skotu z pastvin a tzn. přebytkem z ukončení pastevního období.

Změna cen hovězího masa výrazně působí i na spotřebu obyvatelstva. Spotřeba vždy zpravidla klesá v závislosti na rostoucí ceně hovězího masa. S tímto trendem se setkáváme nejen v naší republice, ale vzhledem k základním pravidlům trhu i v ostatních zemích Evropské unie. Zde se z důvodu růstu cen hovězího masa snížila spotřeba např. jen v roce 2012 oproti roku 2011 o 2,8 %. I když v předchozích letech 2008 až 2010 byla spotřeba hovězího masa takřka stabilizována, nechá se hovořit o dlouhodobém poklesu spotřeby od námi sledovaného roku 2001, od kterého se ceny zemědělských výrobců postupně zvyšovaly.

Literatura

- Cyhelský, L., Kaňoková, J., & Novák, I. (1986). *Teorie statistiky* (Druhé, upravené vydání). Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury.
- Eurostat (2014). *Agriculture*. Eurostat [online]. Přístup dne 11.01.2014, z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/data/database>.
- Hindls, R., Hronová, S., Seger, J., & Fischer, J. (2006). *Statistika pro ekonomy* (Sedmé vydání). Praha: Professional Publishing.
- Hindls, R., Hronová, S., Seger, J., & Fischer, J. (2007). *Statistika pro ekonomy* (Osmé vydání). Praha: Professional Publishing.
- Hindls, R., Kaňoková, J., & Novák, I. (1997). *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. Praha: Management Press.
- Ministerstvo zemědělství (© 2009-2013). *Portál eAGRI* [on-line]. Přístupné dne 22.02.2014, z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisne-komodity/skot/>
- OECD (2014). *Average annual wages*. OECD [online]. Přístup dne 19.02.2014, http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE
- Pangráčová, K. (2014). *Zhodnocení cenového vývoje hovězího masa ve vybraných státech EU* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.

Zemědělské manažerské poradenství

Petra Nováková

Abstrakt: Příspěvek je orientován na popis a charakteristiku současného poradenského systému zemědělství. V praktické části je analyzována činnost Krajského informačního střediska na svých webových stránkách. Z této analýzy a z analýzy systému tohoto poradenství jsou vyvozeny závěry a možné návrhy na zkvalitnění manažerského poradenství.

Klíčová slova: služby · poradenské služby · poradenství v zemědělském sektoru · poradenský systém Ministerstva zemědělství

1 Úvod

Poradenství jako specifický druh poradenství je rychle se rozvíjející odvětví současné doby. Služby se staly běžnou součástí života a jsme jimi obkloповáni na každém kroku. Je tomu tak, protože pomocí služeb lze naše životy či podnikatelskou praxi vylepšit, usnadnit či zintenzivnit.

Zemědělský komplex prochází mnoha změnami týkajícími se jak každodenní provozní praxe, tak administrativních povinností. Jedná se o změny směřující k využívání potenciálu v tomto sektoru zejména v souladu s trvale udržitelným rozvojem a zároveň v souladu s požadavky legislativy České republiky a legislativy Evropské unie.

Vysoké nároky kladené na zemědělce jsou často nad jejich možnosti. Pro podnikatelskou zemědělskou se stává praxí téměř nemožné porozumět širokému spektru novinek a trendů bez rady specializovaného zemědělského poradce a přitom stále vést své podnikání alespoň s minimálním ziskem.

V agrárním sektoru má poradenství velké zastoupení hlavně v oblasti řízení. Jde o nekončící činnost, jejímž úkolem je poskytování takových informací, které jsou pro zemědělskou činnost nezbytné, podstatné a pro zemědělce použitelné.

2 Materiál a metodika

Cílem příspěvku je analýza manažerského poradenského systému v zemědělství v jihočeském regionu. Zkoumaná oblast bude poradenský systém na území jihočeského regionu. Šetření bude zaměřeno na období 2011 – 2013. Zdroje:

Závěrečné a dílčí zprávy Krajského informačního střediska Jihočeského kraje

Právní předpisy týkající se zemědělského poradenského systému, např.:

- Koncepce zemědělského poradenství
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie

Informace od:

- Krajského informačního střediska JK,
- Regionální Agrární komory,
- Ministerstva zemědělství,
- Českého statistického úřadu.

A jiné volně dostupné informace v oblasti zemědělského poradenství na internetu.

Postup:

Prostudování literatury související s tématem.

Získání a prostudování potřebných dokumentů (závěrečné zprávy, metodiky, projekty, statistické údaje).

Vyhledávání poznatků o tomto tématu v rámci ČR i v kontextu se zahraničím, zejména s EU.

Vyhodnocení získaných informací.

Zhodnocení poradenské činnosti a její vývoj v JK pomocí získaných informací z KIS JK za poslední tři roky.

Vyvození závěrů, doporučení a návrh možných změn, které by přispěly ke zlepšení poskytovaných služeb.

3 Výsledky

Cílem byla analýza manažerského poradenského systému v zemědělství v jihočeském regionu. Byla provedena v období od roku 2011 do roku 2013.

Z provedených šetření vyplývají následující poznatky a doporučení:

1. Poradenský systém v zemědělské oblasti je v České republice rozdělen dvou sfér, do sféry poradenského podnikání, které je dotované z Programu rozvoje venkova. Tyto podpory jsou určeny pouze na aktivity realizovaných poradci, kteří jsou akreditováni, uvedeni v registru poradců MZe. Dále zde působí neregistrovaní poradci. Ve státní sféře je administrativní systém dotovaného poradenství pro zemědělce málo přehledný a je spíše složitý.
2. Značnou rezervu lze spatřit ve faktu, že každodenní provozní praxe v zemědělských podnicích je pravděpodobně úředníkům ve státní dosti vzdálená; přitom dotacemi podporované poradenství spravují a korigují.
3. Nabídka poradenských služeb v zemědělském podnikatelském prostředí je vnímána zemědělci pozitivně díky komplexnosti nabídky jednotlivých poradců. Přesto se vyskytují poradenské problémy v oblasti ekonomického poradenství, pravděpodobně z důvodu nesnadného vypracování strategie podniku pro delší časová období. Pravděpodobně je to tím, že se mění jak nárokové dotace, tak i dotace na pořízení investičního vybavení provozů, včetně cen vstupů a výstupů.
4. Pro zlepšení poradenského systému je zapotřebí pracovat na následujících bodech:
 - Zlepšit přehlednost o účinnosti podporovaného poradenského systému,
 - Posilovat vytváření ucelené nabídky služeb profesního poradenství,
 - Podporovat pořádání specializovaných seminářů,
 - zjednodušit administrativní povinnosti pro zemědělce, která vlastní zemědělské výrobě pomáhá jen velmi málo, ale tvoří velký podíl práce poradců, která je pak z části administrativní povahy a zemědělcem pro rozvoj výroby jen málo potřebná,
 - prioritně snížit složitosti při podávání žádostí zemědělců o dotace.
5. Přenos odborných informací, iniciovaný ministerstvem zemědělství, je prostřednictvím zemědělského poradenského systému uspokojivý.
6. Účelně a účinně je podporováno zemědělské poradenství prostřednictvím Krajského informačního střediska V Českých Budějovicích.
7. Mimo poradenský systém velmi pohotově a účinně napomáhají zemědělcům v záležitostech dotací a řady administrativních povinností pracovníci MZe a SZIF na území Jihočeského kraje.
8. Na rozvoji poradenství se podílí Ministerstvo zemědělství ČR, neboť plní požadavky uvedené v Nařízení Rady Evropského společenství č. 1782/2003.
9. Poradenský proces probíhá za účasti akreditovaných a neakreditovaných zemědělských poradců.
10. Neakreditovaní poradci jsou součástí podniků služeb pro zemědělství, např. krmivářství, pesticidní ochrana rostlin, chovatelských svazů, ale i profesní specialisté MZe – agentur pro zemědělství a venkov, Státního zemědělského intervenčního fondu a jiných.

4 Závěr

Cílem byla analýza manažerského poradenského systému v zemědělství v jihočeském regionu. V rámci této analýzy byl popsán systém, včetně funkčních oblastí jednotlivých článků v systému.

Manažerské poradenství v agrárním sektoru, je charakteristické svým specifickým zaměřením za zemědělské podnikání a implementaci legislativy Evropské unie do podmínek České republiky.

V Příspěvku je také popsán a hodnocen poradenský systémem zemědělského manažerského poradenství zabezpečovaný Ministerstvem zemědělství a jím řízených organizací a dalšími subjekty zaměřenými na tuto činnost.

Literatura

- Block, P. (2007). *Staňte se špičkovým poradcem*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Český statistický úřad. (2013) *Charakteristika kraje*. Dostupné z http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje
- Český statistický úřad. Dostupné z <http://www.czso.cz/>
- European Commission. (2003). *Farm Advisory System*. Dostupné z http://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/cross-compliance/farm-advisory-system/index_en.htm
- Evropská Unie. (2013) *Nářízení Evropské unie a Rady č.1305/2013 ze dne 17. prosince 2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005*. Dostupné z http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2013.347.01.0487.01.CES
- Evropská unie. Úřední věstník Evropské unie. (2006) *Nářízení Rady (ES) č. 1782/2003 ze dne 29. září 2003, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce a kterým se mění nařízení (EHS) č. 2019/93, (ES) č. 1452/2001, (ES) č. 1453/2001, (ES) č. 1454/2001, (ES) č. 1868/94, (ES) č. 1251/1999, (ES) č. 1254/1999, (ES) č. 1673/2000, (EHS) č. 2358/71 a (ES) č. 2529/2001*. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:03:40:32003R1782:CS:PDF>
- Horáliková, M. (2006) *Personální řízení*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta.
- Krajské informační středisko – Jihočeský kraj. (2005) *Projekt*.
- Krajské informační středisko – Jihočeský kraj. (2010) *Novelizace projektu*.
- Krajské informační středisko – Jihočeský kraj. (2011, 2012, 2013) *Závěrečné a dílčí zprávy*.
- Kubr, M. (1991). *Poradenství pro Podnikatele a Manažery. Zásady a Zkušenosti*. I. Díl. 2. vyd. CAPA.
- Ministerstvo zemědělství. (2000) *Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů*. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_zakon-2000-242-viceoblasti.html
- Ministerstvo zemědělství. (2007) *Nářízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě*. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/Legislativa-MZe_uplna-zneni_narizeni-vlady-2007-75-strukturalnipolitika.html
- Ministerstvo zemědělství. (2009) *Koncepce poradenského systému Ministerstva zemědělství na léta 2009-2013*. Dostupné z <http://www.agroporadenstvi.cz/default.asp?ch=35&typ=1&val=97112&ids=320>
- Ministerstvo zemědělství. (2013) *Směrnice Ministerstva zemědělství č.j. 214610/2012-MZE-17013 ze dne 12. 2. 2013 o akreditaci poradců a jejich vedení v Registru poradců akreditovaných Ministerstvem zemědělství*. Dostupné z <http://www.agroporadenstvi.cz/service.asp?act=print&val=124967>
- Nováková, P. (2014). *Zemědělské manažerské poradenství* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Oficiální stránky Abcert. Dostupné z www.abcert.cz
- Oficiální stránky Agrární komory České republiky. Dostupné z <http://www.agrocr.cz/>
- Oficiální stránky Asociace soukromého zemědělství ČR. Dostupné z <http://www.asz.cz/>
- Oficiální stránky KEZ o.p.s. Dostupné z <http://www.kez.cz>
- Oficiální stránky Komory zemědělských poradců. Dostupné z <http://www.kzpcr.cz/>
- Oficiální stránky Krajského informačního střediska pro rozvoj zemědělství a venkova Jihočeského kraje. Dostupné z www.kisjk.cz
- Oficiální stránky Ministerstva zemědělství ČR. Dostupné z www.eagri.cz
- Oficiální stránky Regionální agrární komory Jihočeského kraje. Dostupné z www.rakjk.cz
- Oficiální stránky Regionálního informačního servisu. Dostupné z <http://www.risy.cz/cs>
- Oficiální stránky Společnosti mladých agrárníků České republiky. Dostupné z www.smacr.cz/
- Oficiální stránky spravované Ústavem zemědělské ekonomiky a informací. Dostupné z <http://www.agroporadenstvi.cz/>
- Oficiální stránky Státního zemědělského intervenčního fondu. Dostupné z www.szif.cz
- Oficiální stránky Ústavu zemědělské ekonomiky a informací. Dostupné z <http://www.uzei.cz/>
- Stránky spravované Ústavem zemědělské ekonomiky a informací. Dostupné z www.agroporadenstvi.cz
- Suchá M. (2013). *Řízení poradenských služeb pro podnikatele v agrárním komplexu* (Diplomová práce). České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Volfová, K. (2011) *Charakteristika LFA oblastí, sběr vzorků TTP a laboratorní metody použité pro základní rozbor živin*. Dostupné z <http://home.zf.jcu.cz/~ttonka/opvk02/files/lfa.pdf>

Management

Analýza vnějšího prostředí vybraného podniku

Nicola Weinzettlová

Abstrakt: Cílem příspěvku je vytvoření a zhodnocení analýzy vnějšího prostředí vybraného podniku. V teoretické části popíši jednotlivé pojmy související s tématem práce a vysvětlím analýzy, které použiji v práci. V praktické části poznatky aplikuji na zvolenou firmu. Zmapuji konkurenční prostředí firmy, vymezím dodavatele, odběratele, konkurenční firmy a substituty. Dále se budu zabývat faktory, které mohou mít na podnik pozitivní či negativní dopad a zhodnotím jejich významnost. Využiji Porterův model, STEP analýzu a SWOT analýzu. Na závěr práce zvolím strategii a doporučím jednotlivé kroky, které by přispěly k rozvoji podniku. Některé z nich finančně vyčíslim.

Klíčová slova: strategie · vnější okolí · Porterův model · STEP analýza · SWOT analýza

1 Úvod

Úspěch podniku je závislý na spojení strategie a jeho okolí. Je velmi důležité, aby vedení firmy dobře znalo okolí podniku, prostředí, ve kterém se nachází a faktory, které firmu ovlivňují. Toho může dosáhnout pomocí důkladného sledování a analyzování. Díky tomu se firma může lépe zaměřit na činnosti, které jsou pro ni podstatné a užitečné, a které přinášejí určitou výhodu. Výběr strategie je pro firmu důležitým životním procesem, který ovlivní jeho další rozvoj. K získání těchto výsledků používáme analýzy vnějšího prostředí.

Pro svůj výzkum jsem si vybrala firmu W a Weinzettl s.r.o. Firma vznikla v roce 1994 a od tohoto roku se zabývá importem a prodejem interiérových dveří německé značky PRÜM. Společnost je jedním z největších importérů na českém trhu v oblasti prodeje interiérových dveří. Provozuje velkoobchodní i maloobchodní činnost. Podnik má management na velmi dobré úrovni a snaží se své strategie plánovat a dodržovat.

2 Materiál a metodika

Moderní definice chápe strategii jako připravenost firmy na budoucnost. Ve strategii jsou určeny dlouhodobé cíle podniku, fáze jednotlivých strategických operací a rozmístění firemních zdrojů nezbytných pro splnění stanovených cílů tak, aby tato strategie vycházela z potřeb firmy, přihlížela ke změnám jejich zdrojů a schopností a současně odpovídajícím způsobem reagovala na změny v okolí podniku (Dedouchová, M., 2001).

Strategické řízení je velmi složitý proces, jehož cílem je rozvíjení a udržování životaschopné shody mezi cíli a zdroji společnosti na straně jedné a měnícími se podmínkami tržních příležitostí na straně druhé. Strategické řízení zahrnuje výčet příležitostí a navazující strategické rozhodnutí, které se týká alokace zdrojů a způsobů jejich využití. Musí být kontinuálním procesem, který na změny vnějšího okolí velmi aktivně reaguje (Sedláčková, H., 2000).

Vnější prostředí zahrnuje všechny možné vlivy působící na podnik z jeho okolí. Mezi ně patří hlavně zákazníci, konkurenti, dodavatelé a lidské zdroje. Činnost podniku, ve větší či menší míře, ovlivňují také technologické, ekonomické, politické, legislativní, kulturní, sociální a internacionální vlivy (Donnelly, J., 2004).

Pro analýzu vnějšího prostředí vybraného podniku budou použity následující metody:

- STEP analýza
- Porterův model
- SWOT analýza

Základním úkolem STEP analýzy je určení oblastí, jejichž změna by mohla mít významný dopad na firmu, a odhadnutí, k jakým změnám v těchto vymezených oblastech může dojít. Analýza politických, ekonomických, sociokulturních a technologických faktorů je užitečná pro podnik především ve čtyřech hlavních směrech:

1. dané příklady mohou být využity jako jakýsi přehled potencionálních vlivů,
2. mohou být užitečné k vytipování malého počtu důležitých vlivů, které pak budou podrobeny důkladné analýze,
3. při určování sil vyvolávajících změny s dlouhým časovým horizontem,
4. při identifikaci různých vnějších vlivů na podnik v minulosti nebo pravděpodobných vlivů v budoucnosti (Sedláčková, H., 2000).

Porterův model je jednou z analýz vnějšího prostředí podniku. Vychází z popisu vlivů působících na jednotlivé podniky. Pomáhá nalézt nejméně zranitelnou pozici na trhu, poskytuje nejlepší možnosti obrany proti konkurenčním tlakům. Porterův model předpokládá fungování trhu na pěti faktorech:

1. ohrožení ze strany nových konkurentů
2. vyjednávací síla dodavatelů
3. vyjednávací síla odběratelů
4. ohrožení substituty
5. rivalita mezi existujícími podniky

Tyto síly působí silněji na firmy uvnitř mikrookolí a mohou je omezovat ve zvyšování cen a dosahování vyššího zisku. V Porterově modelu může silná konkurenční firma vypadat jako hrozba, protože snižuje zisk. Naopak slabá konkurence může působit jako příležitost, protože dovoluje firmě dosáhnout vyššího zisku. Uvedené konkurenční síly ovlivňují jak vývoj společnosti, tak i vývoj mikrookolí a mohou se během času měnit (Dedouchová, M., 2001).

SWOT analýza je jednoduchým nástrojem, který se zaměřuje na charakteristiku klíčových faktorů, které ovlivňují strategické postavení podniku. SWOT analýza využívá všech závěrů z předchozích analýz podniku a to tím, že pomáhá identifikovat hlavní silné a slabé stránky firmy a porovnává je s nejdůležitějšími vlivy z okolí firmy, příležitostmi a hrozbami a směřuje k syntéze jako k výchozí situaci pro formulaci strategie. Cílem SWOT analýzy je hlavně nápad hluboce strukturované analýzy, která bude poskytovat užitečné poznatky (Sedláčková, H., 2000).

Podle charakteru odvětví a vzniklých kombinací vnitřních s vnějšími stránkami lze volit různé typy strategií. Na základě SWOT analýzy vycházíme ze 4 přístupů.

1. Strategie WO: využívá příležitosti z okolí a snaží se o pomalé posilování pozic. Hledá spolehlivého spojence, různé formy integrace. Využití slabých stránek k hledání nových příležitostí.
2. Strategie SO: snaha o ofenzivní podnikatelský přístup z pozice síly, o využití všech příležitostí a silných stránek, o vedoucí či útočnou pozici.
3. Strategie WT: zvažuje kompromisy. Připouští spojení se silnou firmou i za cenu upraveného programu společnosti. Jde o přežití, v horším případě o opuštění trhu.
4. Strategie ST: využívá pozice silného postavení k odvrácení nebezpečí. Snaží se oslabit konkurenci a diversifikovat výrobní sortiment (Truneček, J. & kol., 1999).

Cílem bude zhodnocení současné situace podniku pomocí analýz vnějšího prostředí a navržení optimální strategie pro daný podnik, která by zlepšila jeho postavení na trhu.

Metodika se skládá z několika částí, které jsou popsány níže. Příspěvek je zaměřen na analýzu vnějšího prostředí vybraného podniku. K tomu je však potřeba znát i pojmy, které s touto tematikou úzce souvisí a je důležité je vymezit (například podnik, podnikání, strategie). Mezi zdroje jsem zařadila odbornou literaturu Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Dále pak některé elektronické publikace zabývající se danou problematikou. Pro charakteristiku daného podniku jsem využila především interní informace od vedení firmy W a Weinzettl s.r.o. a částečně i zdroje dostupné z internetových stránek firmy.

Využiji následující 3 analýzy:

1. Porterův model pěti sil
2. STEP analýza
3. SWOT analýza

Po zkoumání a následném hodnocení situace firmy navrhnou za pomoci výsledků analýz vhodnou strategii, díky které podnik získá lepší postavení na trhu.

3 Výsledky

Firma W a Weinzettl, s.r.o. působí na českém trhu již od roku 1994 a její hlavní činností je import interiérových dveří z Německa do ČR, následný velkoobchodní a maloobchodní prodej interiérových dveří a zárubní v ČR a Slovensku. Provozuje vlastní interiérová centra v Brně, Ostravě a Bratislavě a dvě „Klíčová centra“ v regionu sídla firmy. Společnost se snaží dosáhnout pozice největšího importéra ČR v oblasti prodeje interiérových dveří. Zaměstnává celkem 30 zaměstnanců. 21 lidí pracuje v sídle společnosti v Soběslavi jako zaměstnanci jednotlivých oddělení a truhláři, kteří dokončují úpravy dveří a zárubní. Dalších 9 zaměstnanců pracuje na pobočkách maloobchodní sítě a prodejnách Klíčo-

vých center. Celkový obrat společnosti za rok je téměř 80 mil. Kč. Celkové náklady za rok 2012 činily 79 263 393 Kč a celkové výnosy 79 491 956 Kč. Hospodářský výsledek za rok 2012 byl 228 563 Kč. Firma má certifikát č. 216/C5a/2010/0018 a Prohlášení o shodě výrobku.

STEP analýza

V rámci STEP analýzy jsem zhodnotila a definovala oblasti, které by mohly mít dopad na zvolený podnik.

- *Politické faktory*: daňová politika, legislativa, stabilita vlády
- *Ekonomické faktory*: růst cen pohonných hmot, inflace, nezaměstnanost, zahraniční měnové kurzy
- *Společenské faktory*: vzdělání obyvatel, konkurence, mobilita obyvatelstva
- *Technologické faktory*: vybavenost dílny v sídle společnosti, moderní účetní program, ochrana životního prostředí
- *Ekologické faktory*: ochrana životního prostředí

Porterův model pěti sil

Pomocí Porterova modelu pěti sil jsem analyzovala konkurenční prostředí podniku.

- *Dodavatelé*: Prüm, Hort Miroslav, J.A.P. s.r.o., VV Sklo s.r.o., TWIN s.r.o., Material & Technology s.r.o., H&B Group s.r.o.
- *Odběratelé*: SOHO Brno, IS Ostrava, Dvere Bratislava s.r.o., Dveře Praha s.r.o., Dveře CB s.r.o., Mandelli s.r.o., 3Tcz s.r.o.
- *Nové substituty*: Nelze je nijak blíže specifikovat. Staré dveře můžeme nahradit za nové, plné za prosklené a tak dále. Avšak samotný klasický produkt, kterým jsou v tomto případě dveře, nelze jiným substitutem nahradit.
- *Noví konkurenti*: Bariéry vstupu do tohoto odvětví jsou poměrně malé, pokud potenciální konkurenční podnik bude produkty prodávat. Nemusí disponovat velkými skladovacími prostory, protože zboží objedná u svého dodavatele až po obdržení závazné objednávky od zákazníka, a nemusí vynaložit vysoké náklady na nákup zboží, případně na jeho skladování. Zároveň bude komplikované vybudovat si svou pozici na trhu díky množství konkurenčních firem v odvětví. Pokud však bude chtít své produkty vyrábět, případně upravovat, stejně jako mnou vybraná firma, bariéry vstupu do odvětví budou větší. Především díky vysokým nákladům na skladování, na provoz skladu, na vybavení moderními technologiemi, které budou k výrobě či úpravě potřeba. Nově vstupující firmy se musí na začátku svého podnikání zadlužit, aby mohly začít podnikat.
- *Rivalita mezi stávajícími podniky*: Mezi největší konkurenty firmy W a Weinzettl s.r.o. patří firma SAPELI a.s. SAPELI je největším a historicky také nejstarším výrobcem dveří v Česku. Dalším konkurenční firmou je společnost SOLODOOR a.s., která byla založena v roce 1997 a v současné době je jednou z největších českých firem zabývajících se výrobou interiérových dveří a zárubní.

SWOT analýza

Silné stránky

1. Kvalita produktů
2. Nízká míra reklamací
3. Vlastní autodoprava

Slabé stránky

4. Vyšší ceny nabízeného zboží
5. Nižší podvědomí zákazníků o zahraničních značkách
6. Málo odborných školení pro nové pracovníky

Příležitosti

7. Rozšíření sortimentu
8. Nová interiérová studia

Ohrožení

9. Intervence ČNB
10. Daňové zatížení od státu

Z vyhodnocené analýzy vyplývá, že firma má ideální stav. Z výsledků je patrná strategie SO = Využití. Firma by měla využít svých silných stránek ke zhodnocení příležitostí. Její silné stránky zastupují 42,2%, které by měl podnik využít ke zhodnocení příležitostí, které jsou zastoupeny ze 35,6%.

Firma W a Weinzettl s.r.o. má ideální stav, který by firma měla mít. Velkou část tvoří silné stránky a příležitosti. Je to jedna z vedoucích firem v oblasti prodeje interiérových dveří na českém trhu. I přesto, že jí konkuruje několik větších

fírem, otevřením nových poboček rozšíří prodejní síť, která je již nyní velmi rozsáhlá, a díky tomu se dostane do podvědomí více zákazníků.

Navrhuji firmě strategii, která zrealizuje některé příležitosti pomocí využití silných stránek firmy k tomu, aby potlačila alespoň některé slabé stránky, které firmu znevýhodňují. Finančně jsem vyčíslila některé jednotlivé návrhy.

Velkou příležitostí je expandování podniku na nové trhy. Po zavedení pobočky ve Vídni, by firma mohla otevřít ještě jednu pobočku v Rakousku, následně pak prodejnu v Maďarsku a rozšířit tak svoje působení na zahraničním trhu. Tato situace ale musí být zhodnocena vedením podniku z hlediska finanční náročnosti.

V roce 2013 firma podnikla masivní investici ve výši téměř 4 miliónů korun do rozsáhlé reklamní mediální kampaně na podporu prodávané značky PRŮM, zaměřenou na televizní reklamní spoty a internetové prostředí, které v poslední době tvoří jeden z hlavních informačních zdrojů společnosti. Navrhuji reklamní kampaň na propagaci nových produktů značky LEBO, LIPLED a INVADO. Cílovou skupinou budou noví potencionální zákazníci, především ženy ve věku 30-50 let a to z toho důvodu, že budou vyhledávat a vybírat nové interiérové dveře spíše než muži. Zvolila bych využití hromadných sdělovacích prostředků a to především rádia a internetu. Doporučuji cílovou reklamu na internetových stránkách v podobě reklamních bannerů na podporovaných internetových stránkách podle koncových zákazníků. Cena vytvoření takového banneru se pohybuje kolem 1500 Kč, cena zobrazení na stránkách se odvíjí od velikosti, umístění aj., ale v intervalu mezi 10000 Kč – 20000 Kč za měsíc. Co se týče reklamního spotu v rádiu, volila bych například síť rádií KISS, kde 30 sekundový spot stojí přibližně 1000 Kč. V případě přehrávání zhruba 4 krát až 5 krát denně během 14 dnů by taková reklama vyšla na 71500 Kč (zahrnuje 1500 Kč za výrobu spotu).

Firma by také mohla vystavovat své zboží na interiérových výstavách, kde má větší šanci své produkty ukázat i zákazníkům, kteří v danou chvíli interiérové dveře neshánějí, ale do budoucna by mohli u firmy nákup uskutečnit. Nevidí tak dveře jen na obrázku, v reklamní podobě, ale potenciální zákazníci si mohou produkty rovnou vyzkoušet, případně se alespoň dozvědí, že firma s touto nabídkou vůbec existuje. Cena za pronájem plochy, případné náklady na výstavbu stánku se odvíjí od velikosti pronajatého prostoru, místa konání a prestiže výstavy. Nelze ji tedy blíže specifikovat.

Vzhledem ke konkurenčnímu prostředí je potřeba uplatnit strategie k udržení dobré pozice na trhu. Firma může využít sezónnosti a v době většího prodeje poskytnout cenové výhody. Například při koupi zboží v určité hodnotě poskytnout slevu ve výši $x\%$, která bude nižší než celkový rabat, tím bude stále udržen zisk. Slevy je možné také odstupňovat podle výše hodnoty objednaného zboží. Díky sníženým cenám za kvalitní produkty se zvýší poptávka a celkový obrát. Může využít akce formou dárků za nákup v určité hodnotě tak, aby byla zachována ziskovost.

Co se týče platební neschopnosti odběratelů, která firmu velice finančně zatěžuje, doporučuji následující zavedení pevnějších a lépe kontrolovatelných pravidel v oblasti platební morálky partnerů a prodejců firmy. Při objednání zakázky obchodní oddělení vystaví fakturu na zálohu v určité výši z požadované částky, kterou prodejce uhradí před objednáním u společnosti PRŮM. Zbývá hodnota bude doplacena při převzetí zboží. Znamenalo by to vysokou finanční náročnost pro samotné odběratele, kteří by museli platit určité částky předem. Další možností, jak v horším případě čelit neplacení vystavených faktur, navrhuji připsání dodatku do kupní smlouvy či faktury: „*Zboží je až do úplného uhrazení kupní ceny majetkem prodávajícího.*“. Pokud odběratel za zboží v řádném termínu nezaplatí, firma může požadovat vrácení zboží a to i soudní cestou.

Objednání zboží probíhá tak, že prodejce uskuteční přes internet či telefon objednávku, po které se ve firmě zpracuje cenová nabídka, a ta je následně odeslána zpět. I při drobných změnách se celá cenová nabídka ve firmě přepracovává. Proto navrhuji pro tento proces vytvoření elektronických ceníků a následně elektronické zpracování cenových nabídek, které ušetří zaměstnancům čas. Ten mohou využít efektivněji pro další potřebné činnosti. Prodejce vyplní do předem připraveného elektronického formuláře zboží, které požaduje, případně provede jednotlivé další úpravy, a cenovou nabídku tak zpracuje sám. Poté ji odešle do firmy W a Weinzettl s.r.o., kde zboží ihned objedná u dodavatele.

Co se týká finančních nákladů, vytvoření elektronických ceníků a formulářů objednávek vyjde dle mého odhadu na cca 10000 – 15000 Kč. Firma následně uspořádá školení (k používání nových elektronických ceníků a objednávkových formulářů) pro jednotlivé prodejce, na které vynaloží náklady ve výši mzdy a cestovného pro školícího pracovníka. Prostory pro školení má v osobním vlastnictví v Soběslavi. Ostatní náklady, jako cestovní náhrady a jiné, si prodejci uhradí každý samostatně.

4 Závěr

Cílem byla analýza vnějšího prostředí firmy W a Weinzettl s.r.o., jejíž hlavní činností je import a prodej interiérových dveří. Provedla jsem 3 analýzy, díky kterým jsem došla k závěrečné strategii.

Porterův model dokázal, že se firma pohybuje na obvyklém konkurenčním trhu. Konkuruje jí několik velkých firem, které pro ni však nejsou významnou hrozbou. Firma si dobře udržuje svou pozici na a má předpoklady k tomu, že v budoucnu bude úspěšnější a bude mít větší tržní podíl.

V rámci hodnocení STEP analýzy jsem určila nejvýznamnější faktory, které na firmu působí. Politické, ekonomické, sociální, technologické a ekologické faktory jsem následně zhodnotila podle významnosti a dopadu na společnost.

Ve SWOT analýze jsem určila silné a slabé stránky podniku, příležitosti a ohrožení. Na základě výsledků této analýzy by bylo pro firmu vhodné zvolit strategii SO = využití. Podnik by měl využít svých silných stránek ke zhodnocení příležitostí.

V diskuzi jsem tuto strategii využila a navrhla několik řešení, které by firmě přinesly větší zisky a efektivnější využití času. Tyto návrhy by mohla firma použít pro tvorbu své budoucí strategie.

Literatura

- Dedouchová, M. (2001). *Strategie podniku*, Praha: C. H. Beck.
- Donnelly, J. H., Gibson, J. L., Ivancevich, J. M. (2004). *Management*, Praha: Grada Publishing.
- Malcolm, E., Hindle, K., Rollaston, C., Tudor, D. (2010). *Business analysis*, British Informatics Society Limited.
- Grasseová, M. a kol. (2010). *Analýza podniku v rukou manažera*, Brno: Computer Press, a.s.
- Jeffs, Ch. (2008). *Strategic management*, Londýn: SAGE Publications.
- Jirásek, J. A. (2003). *Strategie (Umění podnikatelských vítězství)*, Praha: Professional publishing.
- Keřkovský, M., Vykypěl, O. (2003). *Strategické řízení (teorie pro praxi)*, Praha: C. H. Beck.
- Lednický, V. (2006). *Strategické řízení*, Ostrava: Pepronis.
- Porter, M. E. (1994). *Konkurenční strategie (metody pro analýzu odvětví a konkurentů)*, Praha: Victoria Publishing, a.s.
- Rolínek, L. a kol. (2003). *Teorie a praxe managementu*, České Budějovice, ZF JU.
- Sedláčková, H. (2000). *Strategická analýza*, Praha: C. H. Beck.
- Srpová, J., Řehoř, V. a kolektiv (2010). *Základy podnikání (teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů)*, Praha: Grada Publishing, a.s.
- Smída, F. (2003). *Strategie v podnikové praxi*, Praha: Professional publishing.
- Tichá, I., Hron, J. (2002). *Strategické řízení*, Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta.
- Truneček, J. a kol. (1995). *Management I*, Praha: VŠE v Praze.
- Truneček, J. a kol. (1999). *Management v informační společnosti*, Praha: VŠE v Praze, fakulta.
- Veber, J. a kol. (2009). *Management (základní, moderní manažerské přístupy, výkonnost a prosperita)*, Praha: Management Press.
- Weinzettlová, N. (2014). *Analýza vnějšího prostředí vybraného podniku (bakalářská práce)*. České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.

Analýza vnitřního prostředí vybraného podniku

Monika Votavová

Abstrakt: *Hlavním cílem je zhodnotit současnou situaci podniku pomocí vybraných analýz vnitřního prostředí a navrhnout optimální strategii, která by zlepšila jeho postavení na trhu. Pozornost byla zprvu zaměřena na oblast interního auditu zdrojů, neboť každý podnik má pouze omezené množství lidských zdrojů, technického vybavení, kapitálu a manažer se tyto zdroje musí snažit co nejefektivněji rozdělit. V úvodu je zhodnocena organizační struktura společnosti, určení jejího typu a výhod. K přístupu řízení toho nejdůležitějšího, co podniky mají, tedy pracovní síly, které pomáhají k dosažení cílů, slouží oblast řízení lidských zdrojů. Přínosem analýzy této oblasti bylo zjištění, že tato oblast má vynikající úroveň v rámci odměňování, motivování a hodnocení pracovníků. Velikost poskytovaných mezd je na velmi dobré úrovni. Na druhé straně je potřebné vylepšit poskytování informací zaměstnancům, zvýšit intenzitu realizování jazykových kurzů a obsazovat na vedoucí pozice mladší kvalitní zaměstnance. Posledním sledovaným zdrojem společnosti je provozně technické zařízení. Společnost má dostatečné vybavení pro zajištění práce svým zaměstnancům, ale souvislosti se získáváním zakázek a rozšířením pracovní náplně je možné nepatrné rozšíření. Naopak pro finanční rozhodování je velice důležitá znalost finanční situace společnosti získaná pomocí finanční analýzy, která odhalila slabé stránky společnosti, kdy nejnebezpečnější stránkou se jeví narušená finanční rovnováha, tedy nedostatek peněžních prostředků k úhradě závazků. V návaznosti na to je podnik ovlivněn svou vyšší zadlužeností a snižující se výnosností vlastního kapitálu. Pro lepší rozvoj by se měl podnik snažit zastavit další pokles rentabilit a snížit míru krytí majetku cizími zdroji. Proto vzhledem k těmto výsledkům je potřebné pečlivě zvážit další zadlužení. V závěru je zpracovaná SWOT analýza, pomocí které se podařilo určit strategii, která říká, že by se společnost měla zaměřit na využití silných stránek a získání existujících příležitostí, zároveň tak odstraní své slabé stránky a ohrožení a dostane se tak v budoucnu do lepší situace.*

Klíčová slova: analýza vnitřního prostředí · podnik · stavebnictví · finanční analýza · SWOT analýza

1 Úvod

Každý podnikatelský subjekt by měl pravidelně vyhodnocovat svou situaci a analyzovat výsledky svých činností. Jednotlivé výsledky v určitých oblastech je nutné vyhodnotit a porovnat s konkurenčními podniky v odvětví, přitom je důležité nejen zvolit správné ukazatele, ale i způsob měření a trend jejich vývoje. Veškeré další rozhodování je potřeba těmto výsledkům přizpůsobit, aby byl podnik nadále schopný uspět v oblasti konkurenceschopnosti.

Cílem je zhodnotit situaci podniku pomocí analýz vnitřního prostředí a navrhnout strategii, která by zlepšila jeho postavení na trhu. První část příspěvku se zaměřuje na teoretické vyměření základních pojmů, které souvisejí s daným tématem. Uveden je popis jednotlivých vybraných metod analýz vnitřního prostředí, začínající analýzou vnitřních zdrojů. Pro další rozhodování je nutná znalost finanční situace, která musí být podložena finanční analýzou.

V oblasti teorie i praxe se vyskytuje celá řada způsobů, jak definovat pojem finanční analýza. Grünwald a Holečková (2009) uvádějí, že finanční analýza posuzuje fungování mechanismu financí podniku podle stavu a vývoje finanční situace. Současně také šíří názor, že finanční analýza v praxi vychází z vyzkoušených postupů než z teoretických základů. Kislíngrová a Hnilica (2008) však tvrdí opak a to, že finanční analýza v žádném případě není pouze aplikace několika dobře známých postupů a metod, ale spíše cyklem, kdy se v každém kroku může objevit nějaká souvislost, která nám poskytne informace podnik vidět jinak a přinutí nás nějaké předchozí kroky přehodnotit. Dále i výběr ukazatelů by neměl zahrnovat všechny předepsané typy, ale pouze ty, které jsou pro pochopení situace podniku podstatné.

Nakonec je věnována pozornost SWOT analýze. Jedná se o prospěšný nástroj pro rozhodování a pochopení závislosti mezi společností a jejím prostředím, zaměřený na charakteristiku klíčových faktorů ovlivňujících strategické postavení podniku. (Pahl & Richter, 2007)

Pro vypracování praktické části byly využity informace ze stavební firmy SWIETELSKY stavební s.r.o., jejíž činnost je zaměřena na poskytování stavebních služeb zejména v oboru dopravních a inženýrských staveb a ve všech oborech pozemního stavitelství. Je součástí rakouského koncernu a na českém trhu působí od roku 1992 se sídlem v ČB.

2 Materiál a metodika

Na začátku bylo nutné prostudovat si dostatečné množství potřebné literatury a získání obrazu o možnosti použití vybraných metod analýz. Přínosné pro mne byly informace a interní dokumenty poskytnuté pracovníky sledovaného podniku. V poslední řadě jsem využila i vlastní zkušenosti, neboť jsem ve společnosti delší dobu pracovala.

Zprvu je pozornost věnována internímu auditu zdrojů, tj. organizační struktura, určení typu a výhod. V rámci oblasti řízení lidských zdrojů je zhodnocen vývoj počtu zaměstnanců, objasněny důvody klesající trendu, vzdělanostní struktura a vybrané personální činnosti. Přínosem je zjištění, zda má společnost dostatek kvalitních zaměstnanců, jak probíhá vzdělávání a proč dochází k neustálému snižování počtu. V závěru je uveden vývoj průměrných mezd a jeho porovnání s průměrnými mzdami ve stavebnictví zjištěné na ČSÚ. Posledním sledovaným zdrojem je technické zařízení, za účelem zjištění, zda má společnost dostatečné vybavení pro zajištění prací zaměstnancům a navržené možné rozšíření.

Analýza podnikových financí je nejčastěji realizována pomocí finanční analýzy. Jednotlivé finanční ukazatele jsou zhodnoceny jak z hlediska efektivnosti rozvoje, tak z hlediska efektivnosti řízení, tedy porovnání jejich vývoje s vývojem ukazatelů v oboru stavebnictví. Je provedena vertikální analýza, která sleduje podíl složek účetních výkazů k základní hodnotě. Všechna data vycházejí z účetních výkazů společnosti SWIETELSKY stavební, s.r.o. vždy k 31. 3. za hospodářské období 2009/2010 – 2012/2013 a v případě porovnání s oborovým průměrem byly zdrojem pro výpočet účetní výkazy vybraných stavebních společností, které se řadí mezi vzájemné konkurenty působící v ČR. Potřebné částky pro výpočet jsou počítány jako celkové sumy jednotlivých položek účetních výkazů daných společností.

Ukazatele jsou rozděleny do čtyř skupiny pro co nejlepší zhodnocení finanční situace společnosti. Jedná se o ukazatele rentability dle metody Scholleové (2012) (ROA - rentabilita celkového kapitálu, ROE – rentabilita vlastního kapitálu, ROS – rentabilita tržeb) aktivity dle Synka a Kisligerové (2010) a Růčkové (2008) (obrat aktiv, obrat zásob, doba obratu zásob, pohledávek a závazků), zadluženosti (celková zadluženost, koeficient samofinancování, míra zadluženosti a úrokové krytí) a likvidity podle Knápkové, Pavelkové & Štekra (2013) (běžná, pohotovost a okamžitá likvidita).

Při výpočtech bylo potřebné použít sekundární údaje, tj.: **Krátkodobé závazky** (krátkodobé závazky + bankovní úvěry krátkodobé + krátkodobé finanční výpomoci), **EBIT** (HV před zdaněním + nákladové úroky) a **Tržby** (tržby za prodej zboží + tržby za prodej vlastních výrobků a služeb + tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu + tržby z prodeje cenných papírů a podílů).

V závěru je zpracována SWOT analýza, pomocí které je možné zhodnotit jak silné a slabé stránky podniku v oblasti interních vlivů, tak příležitosti a ohrožení, které na podnik působí z vnějšku. Na základě takto zjištěných údajů je navržena optimální strategie a návrhy změn pro zlepšení efektivitu řízení.

3 Výsledky

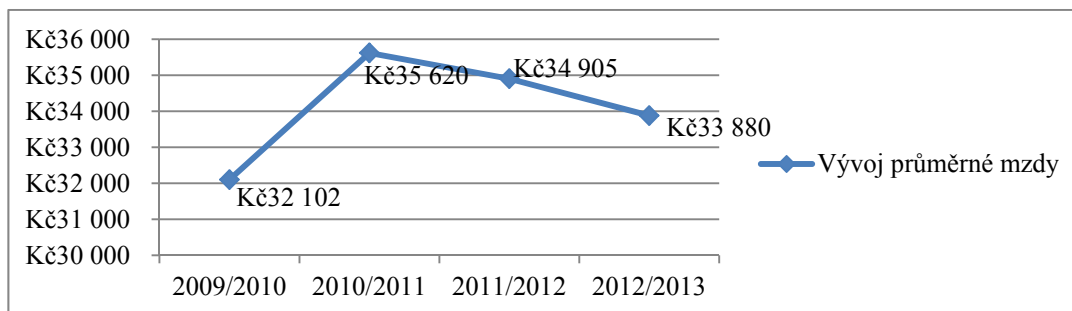
3.1 Interní audit zdrojů

Organizační struktura – Jedná se o funkcionální a divizní, tedy hybridní strukturu. V případě funkcionální struktury došlo k rozdělení na jednotlivé úseky podle jejich činnosti. Výhodou je rozvoj kvalifikace pracovníků na jednotlivých odděleních a úspora nákladů díky specializaci. Nevýhodou však může být pomalejší rozhodování a nejasný přínos jednotlivců k výsledku. V organizaci jsou tvořeny divize odpovědné za výrobu a prodej na určitém území, tedy divizní geografická struktura. Cílem je snížit zátěž vedení firmy a zvýšit motivaci nižších úrovní divizí. Výhodou je efektivní využití zdrojů a mezi nevýhody můžeme řadit menší inovační aktivitu, problémy při alokaci zdrojů a možnost vzájemné konkurence divizí. Tento typ struktury je dlouhodobě využíván, kdy výhody převažují nad zápory, proto není třeba změn.

Lidské zdroje - Průměrný počet pracovníků k 31. 3. 2013 je 945. Za sledované období se snížil jejich počet o 168 pracovních sil. Důvodem snižování zaměstnanců byla jejich nadbytečnost, kdy se ve společnosti zhoršovala hospodářská situace a nebyla schopna zajistit práci pro své pracovníky. Tento pokles se týkal především dělnických pracovníků a pracovníků přijatých na základě dohod. Nadbytečnost je také spojena s redistribucí zbývajících pracovníků a ve výjimečných případech došlo k stimulaci dřívějšího odchodu.

Za dobře odvedenou práci poskytuje společnost k pravidelně vypláceným výdělkům odměny, které jsou závislé na osobním ohodnocení nadřazenými. Účelem je zvyšovat produktivitu práce, tvorba týmů a delegování pravomocí.

Na následující obrázku 1 je uveden vývoj průměrných mezd v podniku za sledované období. Pokles v roce 2011/2012 byl zčásti způsoben vysokou základnou z předcházejícího roku, kdy byly vypláceny vysoké roční odměny, třinácté platy a prémie za dokončení velkých akcí. Dále byly vypláceny podobné odměny, jen v menším rozsahu.

Obrázek 1 Vývoj průměrné mzdy společnosti

Zdroj: interní data, vlastní úprava

Dle ČSÚ průměrná mzda ve stavebnictví za rok 2010 činí 28 734 Kč a za rok 2011 do ke zvýšení na 29 206 Kč. Při porovnání s průměrnými mzdami společnosti můžeme konstatovat, že společnost oceňuje své zaměstnance velmi dobře.

Provozně technické zařízení - Přehled technického zařízení je uveden v seznamu technických zařízení, který je součástí Příručky jakosti systému QMS. Ze seznamu vyplývá, že společnost je vybavena pro práce, na které je certifikována.

3.2 Finanční analýza

Analýza rentability

ROA a ROE v prvních dvou sledovaných letech dosahovali lepších hodnot než průměr oboru, který však pokles vykazoval mírnějším tempem a proto ač byla firma zisková, v posledních sledovaných letech byly zjištěny poměrně nízké hodnoty. Důvodem byl výrazně se snižující zisk. ROA je všech letech nižší než ROE, firma neumí efektivně využívat cizí zdroje. Úroková míra dle údajů od společnosti činí z dlouhodobých úvěrů 5 %. Tato hodnota je v poledních dvou letech vyšší než ROA, to znamená, že aktiva firmy nejsou schopna vyprodukovat tolik, kolik vyžadují splátky z úvěrů a bankovní úvěry se pak stávají pro společnost nebezpečné. Díky tomuto se snižuje ROE použitím kapitálu cizího.

Hodnota **ROS** stejně jako u předešlých ukazatelů klesá. Tento ukazatel by měl vykazovat spíše rostoucí tendenci, proto lze předpokládat, že ani v ostatních ukazatelích nebude situace dobrá. Na druhé straně tyto poklesy bylo možné vzhledem na hospodářskou situaci ve stavebnictví předvídat.

Analýza aktivity

Díky ukazateli **obratu aktiv** můžeme dojít k závěru, že společnost efektivně využívá svou majetkovou vybavenost, hodnota ukazatele by dle literatury měla být minimálně rovna jedné, což společnost v každém roce převyšovala.

Společnosti mají zájem na zvyšování počtu obrátek, což obvykle vede ke zvyšování zisku. Hodnota ukazatele **obratu zásob** sice zaznamenala pokles, ale vzhledem k obchodnímu roku 2011/2012 můžeme říci, že potenciál pro zvyšování zisku existuje.

Doba obratu zásob má kolísavé výsledky, avšak společnost s nimi může být spokojena. Veškeré snížení této hodnoty bere jako pozitivní stav, neboť v zásobách váže méně finančních zdrojů.

Tabulka 1 Doba obratu pohledávek a závazků - porovnání s oborem

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Doba obratu pohledávek obor (P / (T/360))	127,67	136,76	140,67	171,14
Doba obratu pohledávek (P / (T/360))	69,12	58,62	56,95	55,01
Odchylka od oboru	-58,55	-78,14	-83,72	-116,15
Doba obratu závazků obor (KZ / (T/360))	138,75	127,03	133,9	145,84
Doba obratu závazků podnik (KZ / (T/360))	51,57	52,58	49,9	51,82
Odchylka od oboru	-87,18	-74,45	-84	-94,02

Zdroj: Výroční zprávy společností, vlastní úprava

Analýza zadluženosti

Obečně je možno říci, že **doba obratu závazků** by měla být delší než **doba obratu pohledávek**, aby nebyla narušena finanční rovnováha ve firmě. Z analýzy vyplývá, že doba obratu pohledávek v celém sledovaném období převyšuje dobu obratu závazků a společnost se díky tomu dostala do platební neschopnosti. Dlužníci jsou dlouhodobým problémem českého stavebnictví, dochází ke zpožděným úhradám faktur, tudíž platební morálka v tomto odvětví je jedna z nejhorších a společnost může být z části spokojena, že nedosahuje zjištěných průměrných hodnot.

Financování majetku z cizích zdrojů je poměrně vysoké. Po celé sledované období se **celková zadluženost** pohybovala nad doporučenou hodnotou (30 – 60 %) v průměru s hodnotou 65 %. Při porovnání s hodnotami oboru se celková zadluženost snižuje rychlejším tempem a tento ukazatel je větší v průměru o 10 %.

Křivka celkové zadluženosti kopíruje křivku **míry zadluženosti**. Jejich průběh, tak i hodnocení je totožné. Pokud nezačne společnost vytvářet dostačující zisk, nebude schopna splatit závazky. Jako pozitivum můžeme brát výsledek míry zadluženosti, který se postupně snižuje, neboť se snižuje hodnota cizích zdrojů a společnost se postupně oddlužuje.

Ukazatel **úrokového krytí** vykazuje klesající trend, mezi hospodářskými roky 2010/2011 a 2011/2012 klesl z původních 77,51 na 21,94. Situace je opět způsobena značným poklesem zisku. S touto hodnotou může být společnost spokojena, jak říká teorie, dostačující pro podnik je pokrytí úroků ziskem minimálně třikrát.

Analýza likvidity

Hodnoty **běžné a pohotové likvidity** vykazovaly víceméně doporučenou hodnotu. Společnost by se měla zaměřit na zlepšení **okamžité likvidity**. Krátkodobé závazky ve sledovaných letech postupně klesají, avšak schopnost je splatit ihned je velice nízká a to v průměru 0,05. V posledním roce hodnota dosáhla svého maxima 0,14, což i vzhledem k doporučené hodnotě (0,2 – 0,6) je stále málo. Při porovnání s výsledky z oboru se společnost pohybuje daleko pod průměrem, který byl 0,35.

Výsledky finanční analýzy a následné doporučení

- Pro lepší rozvoj podniku se snažit zastavit další pokles rentabilit a snížit míru krytí majetku cizími zdroji. Ve sledovaném období rentabilita celkového a vlastního kapitálu dosahovala nízkých hodnot a byla zjištěna vyšší zadluženost podniku.
- I přes fakt, že zadluženost podniku se rok od roku pomalu snižuje, vyšší zadluženost je slabou stránkou společnosti. Vzhledem k tomu bych doporučila i nadále pečlivě zvažovat další zadlužení a v případě nového úvěru sledovat úrokovou sazbu, snažit se tedy získat úvěry co nejlevnější.
- Pokusit se zkrátit dobu splatnosti odběratelských faktur po dobu splatnosti faktur od dodavatelů, tedy snažit se ujednat lepší smluvní podmínky s odběrateli.
- Společnost nebude schopna platit své závazky, pokud nezačne zvyšovat zisk a pohotové peněžní prostředky. Ukazatel okamžité likvidity vykázal alarmující hodnoty.

3.3 SWOT analýza

Výsledkem SWOT analýzy je strategie využití. Jedná se o ideální stav označovaný jako SO pozice, kdy v podniku převažují silné stránky (vysoká certifikace, znalost jména firmy, dlouhodobé zkušenosti, úspěchy a ocenění, vysoká technická a profesní vybavenost a dobré řízení lidských zdrojů) a zároveň existuje v okolí dostatek příležitostí (vypisování zakázek, stabilní vláda, nepředvídatelné události a krach konkurenčních firem). Na základě této strategie by mělo dojít k vývoji nových metod a možností, jak rozvinout silné stránky a tím získat možné příležitosti.

Návrhy změn

- Firma získala mnoho certifikátů, které jsou pokladem o plnění standardů. V rámci toho je možné rozšíření např. o certifikaci systému jakosti v oboru pozemních komunikací (SJ-PK), systému managementu kvality v procesech svařování (ČSN EN ISO 3834-2:2006) či způsobilosti výrobce svařování betonářské oceli (ČSN EN ISO 17 660-1).
- Zúčastnila se také několika soutěží za své působení a o její znalosti není pochyb, neboť patří k velkým stavebním společnostem v ČR. Za rok 2013 se účastní soutěže o nejlepší investiční záměr v roce 2013 – TOP INVEST 2013 či soutěže TOP stavební firma, neboť další vyhraná soutěž posílí její pozici na trhu.
- Přesto, že je firma vybavena pro práce, na které je certifikována, bych doporučila nepatrné rozšíření. Např. nákup silniční frézy se šířkou záběru cca 2 m používaná při rekonstrukci asfaltových povrchů. Firma vlastní frézy pouze o záběru 0,5 m. Dále je možné pořízení většího finišeru s pevnou stahovací lištou na pokládku dlouhých úseků

s neměnnou šířkou, tj. dálnice a letiště. V současné době probíhá příprava na realizace výběrového řízení 4 úseků dálnice D3 od Veselí nad Lužnicí po Úsilné a seznam technického zařízení je k nabídkám přikládán, proto by se nákup jevil užitečným.

- Oblast řízení lidských zdrojů má vynikající úroveň a všeobecně zvyšující se nezaměstnanost je pozitivní stav, mohou nastat obavy ze ztráty zaměstnání, což může zlepšit snahu zaměstnanců vyvíjet lepší pracovní nasazení. Pracovníci jsou informováni systémem SWIET-INFO, ale intenzita aktualizování má často delší účinky. Následným zdlouhavým procesem vzniká informační šum, jehož následkem je protahování rozhodnutí a vážné komunikace.
- Na vedoucí pozici zaměstnávat, jak kvalitní a kompetentní zaměstnance, tak mladší pracovní síly, které by do společnosti zanesli nové myšlenky a stávající pracovníci tak mohou předat své cenné zkušenosti mladším kolegům. Společnost spolupracuje s německy mluvící zemí, proto je vhodné poskytovat jazykové kurzy u větší skupiny zaměstnanců. Zmíněný informační systém přinesl mnoho výhod, doporučila bych nadále zavádění počítačových systémů, např. účetního programu NAVISON, který by propojil všechny pobočky v Evropě. Za mé působení ve firmě probíhalo na program školení, ale pouze v ČR k tomu nedošlo vzhledem k jazykové bariéře zaměstnanců.

Výše uvedené možné zlepšení silných stránek by mělo podpořit získání existujících příležitostí. V případě jejich využití je zřejmé, že se společnost dočká kladné odezvy v rámci získávání zakázek. Měla by se zaměřit na takové zakázky, které by zajistily práci a zisk na delší dobu. Zvyšování počtu zakázek je zaznamenán při vzniku živelných událostí.

Na druhé straně firma vykazuje i slabé stránky a musí čelit případným hrozbám. Slabé stránky vykazala především finanční analýza. Minimalizovat dopad hrozeb na firmu lze pomocí určitého druhu chování. Společnost může zcela ovlivnit kvalitu poskytované služby, neboť spokojený zákazník je vždy na prvním místě. Měla by se pokusit snižovat ceny nabídek pod reálné náklady na stavbu, tj. dumpingové ceny.

4 Závěr

Společnost má v současné době silnou pozici na trhu, je dostatečně známá a má silné rozpětí silných stránek. Tato skutečnost ji přináší dostatečnou výhodu. Na druhé straně vykazuje i slabé stránky, které si více či méně uvědomuje a snaží se proti nim nějakým způsobem bojovat.

Jednotlivé vybrané analýzy společnosti odhalily několik skutečností, které byly shrnuty v předešlé kapitole. Zároveň bylo doporučeno několik alternativ na zlepšení její situace. Je nezbytné sledovat trh a výsledky analýz přizpůsobit případným změnám, aby byl podnik schopný uspět v konkurenčním boji. Odstraněním jmenovaných nedostatků dojde upevnění současné pozice společnosti a k jejímu dalšímu rozvoji.

Literatura

- Grünwald, R., & Holečková, J. (2009). *Finanční analýza a plánování podniku*. 1. vydání. Praha: Ekopress s.r.o.
- Kislingerová, E., & Hnilica, J. (2008). *Finanční analýza – krok za krokem*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck.
- Kislingerová, E. (2001). *Oceňování podniku*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck.
- Knápková, A., Pavelková, D., & Šteker, K. (2013). *Finanční analýza, komplexní průvodce s příklady*. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing a.s.
- Patra, K., & Panda, J. K. (2006). *Accounting and Finance for Managers*. 1. vydání. New Delhi: Sarup & Sons Publishers.
- Růčková, P. (2008). *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing a.s.
- Scholleová, H. (2012). *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s.
- Synek, M., & Kislingerová, E. a kol. (2010). *Podniková ekonomika*. 5. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck.
- Vochozka, M. (2011). *Metody komplexního hodnocení podniku*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s.
- Votavová, M. (2014). *Analýza vnitřního prostředí vybraného podniku* (bakalářská práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Cuřinová, P. (2011). *Stavebnictví – prosinec 2010*. ČSÚ [online]. Přístup dne 16. 11. 2013, z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/csta020711.doc>
- Cuřinová, P. (2012). *Stavebnictví – prosinec 2012*. ČSÚ [online]. Přístup dne 16. 11. 2013, z <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/csta020612.doc>
- CQS. (2014). *Sdružení pro certifikaci systému jakosti* [online]. Přístup dne 16. 11. 2013 z <http://www.cqs.cz/Normy/IRIS-International-Railway-Industry-Standard.html>
- SWIETELSKY CZ. (2014). *O společnosti*. SWIETELSKY stavební, s.r.o. [online]. Přístup dne 9. 11. 2013 z <http://www.swietelsky.cz/index.php?id=409>

Angažování zákazníků v rámci marketingového managementu podniku: metodické aspekty tvorby teoretického modelu

Petra Solarová

Abstrakt: Předkládaný příspěvek je součástí řešené disertační práce a věnuje se metodickým aspektům tvorby teoretického modelu, jenž bude aplikovat proces angažování zákazníků do marketingového managementu podniku. Základem pro tento model je transpozice teoretických a praktických poznatků o angažování zákazníků do řízení podniku. V příspěvku jsou představeny metody, které povedou k vytvoření modelu. Je důležité poznamenat, že z každé představené metody jsou pro tvorbu modelu použity pouze vybrané metodické kroky, a proto jsou metody kombinovány. Kombinace prvků vybraných výzkumných metod je ve své podstatě vytvářením vlastní metodiky. Kromě vlastní metodiky je výstupem v této fázi prvotní (pracovní) návrh modelu a typologie angažování zákazníků, jež vytváří předpoklad pro další rozvíjení modelu.

Klíčová slova: Angažování zákazníků · Marketing management · Modelování · Obsahová analýza · Zakotvená teorie

JEL Classification: M31

1 Úvod

Tematika angažování zákazníků, v anglické literatuře označovaná souslovím *customer engagement* nebo též *consumer engagement*, je definována jako „proces začleňování spotřebitelů do plánování a vypracovávání politik (...)“ (Gregory, 2007, s. 2). Takto široké vymezení pojmu dává prostor pro různorodé výklady. Obvykle se však tento pojem interpretuje jako přizvání zákazníků k aktivní participaci. Podle Forrester Consulting (2008, s. 20) je angažování zákazníků podporováno takovým podnikem, který zákazníkům dává možnost, aby se vyjádřili, a poskytuje jim příležitosti, aby se zapojili. Prakticky se tedy může jednat o (1) diskuzi se zákazníky za účelem získání námětů od nich pro zlepšení podnikových produktů a činností, dále je to (2) vyzvání, aby se zákazníci určitým způsobem sami obsloužili. Kromě toho to také může být (3) podnět, na jehož základě zákazníci získají zkušenosti a zážitky s podnikem (resp. produktem), které následně budou sloužit jako výchozí krok k podnícení zákazníků, aby vykonávali aktivity uvedené pod čísly (1) a/nebo (2).

Kromě samotné definice významu angažování zákazníků je při tvorbě modelu potřeba vzít v úvahu měnící se tržní prostředí. V souvislosti s aktuálními podmínkami na spotřebitelských trzích se v rámci marketingu hovoří o přechodu z marketingového mixu "4P" na mix "4C". Takový posun akcentuje vztahový marketing, charakteristický větší orientací na zákazníka (Chlebovský, 2005, s. 12). Rovněž chování dnešních spotřebitelů se oproti dřívějším dobám pozměnilo a vykrytalizoval tak termín "postmoderní spotřebitel", který shrnuje myšlenku, že spotřebitelé už nejsou pasivní, napať jsou připraveni vést s podnikem dialog (Wiegold a Pulizi, 2010, s. 3) a chtějí být zahrnuti do procesů podniku (Štrach, 2013, s. 59). Existenci postmoderního spotřebitele napomáhá masové využívání informačních a komunikačních technologií, obzvláště jde o web 2.0, jenž podporuje interakce (Roubal, 2010, s. 96). To jsou hybné síly, které se podílejí na konceptu angažování zákazníků.

Využití konceptu angažování zákazníků není samoúčelné. Tento koncept je potřeba vnímat jako strategii, vedoucí k dosažení lepších ekonomických výsledků podniku. Např. podle Heatha (2009, s. 62) je hlavním záměrem zlepšení obratu. Zlepšení obratu je však pouze jeden z možných cílů, které může podnik sledovat. Horáková (2003, s. 26-27) uvádí celou řadu dalších cílů, např. zisk (resp. jeho určitá výše), tržní podíl, relativní tržní podíl, množství prodaného zboží, zvýšení zákaznické základny (tj. získání dalších zákazníků), přežití, ale i sociální odpovědnost.

Cílem tohoto příspěvku je představit metodické kroky při návrhu modelu, v němž budou prezentovány vazby mezi angažováním zákazníků a marketingovým managementem podniku. Návrh se opírá o hypotézy/propozice, jež byly utvořeny na základě teoretických poznatků a rovněž na základě vlastního dosavadního výzkumu za využití sekundárních a primárních dat.

2 Materiál a metodika příspěvku

Materiálem pro tvorbu tohoto příspěvku jsou odborné publikace zaměřené na metodiku provádění výzkumů a dosavadní vlastní zkušenosti a závěry v oblasti problematiky angažování zákazníků.

Příspěvek objasňuje relevantní metodické aspekty tvorby teoretického modelu, který bude zobrazovat koncept angažování zákazníků v rámci marketingového managementu podniku. Kromě toho obsahuje návrh pracovní verze zmíněného modelu.

3 Výsledky

Protože výstupem disertační práce má být model, jenž odpovídá na výzkumnou otázku

„*Jak se využívá koncepce angažování zákazníků z hlediska obchodních podniků?*“,

je v této části věnována pozornost problematice modelování, jež slouží jako prostředek k zachycení nově vznikající teorie. Nově vznikající teorie je vytvářena pomocí vybraných aspektů obsahové analýzy a dále metody označované jako tzv. zakotvené teorie. Tato metoda představuje způsob, jak je model průběžně sestavován. Základním stavebním kamenem pro sestavování modelu jsou adekvátní data, která mají povahu jak sekundárních, tak primárních dat.

3.1 Metodické aspekty

Obrázek 1 graficky znázorňuje postup, jakým je budoucí model vytvářen. Model vychází ze získaných sekundárních a primárních dat.

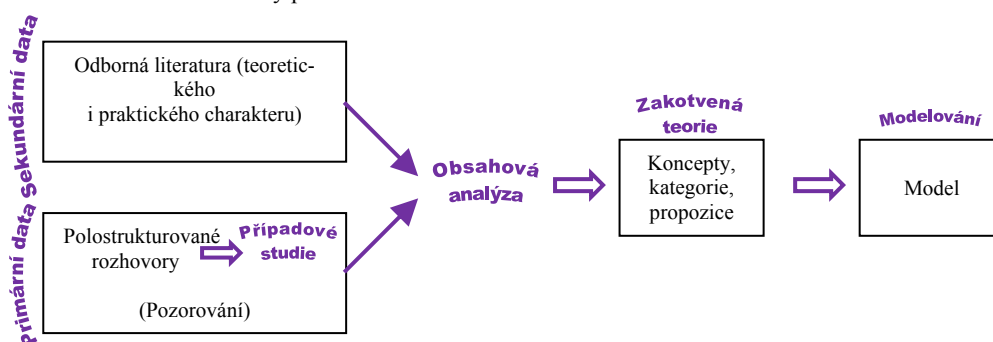
Sekundární data jsou čerpána z relevantních odborných časopisů (hlavně z časopisu Marketing&Media), z odborných elektronických newsletterů, z novinových článků a jiných vhodných materiálů (např. zákaznické magazíny). Takto získávaná data jsou používána pro komparaci praktik v oblasti angažování zákazníků.

Kromě sekundárních dat se vznikající teorie samozřejmě opírá o primární data, která jsou získávána v podnicích prostřednictvím polostrukturovaných individuálních rozhovorů s odpovědnými pracovníky. Podkladem pro tyto rozhovory je dotazník, který je vyplňován v průběhu osobního rozhovoru. Otázky jsou připravovány na základě průběžného studia teoretických poznatků a rovněž na základě praktických příkladů podniků. Dotazník totiž pro jednotlivé podniky nezůstává stále stejný, ale je pozměňován v souvislosti s množstvím již získaných poznatků a také v souvislosti s potřebou doplňování dosud nezjištěných informací tak, aby byla rozvíjena vznikající teorie. Informace, které jsou získávány pomocí polostrukturovaných individuálních rozhovorů, jsou zpracovávány do podoby jednotlivých případových studií.

Výběr podniků, ve kterých jsou rozhovory uskutečňovány, je prováděn na základě vlastního úsudku při respektování odborného profilu školicího pracoviště, kterým je Katedra obchodu a cestovního ruchu. Logicky se tedy jedná o obchodní podniky. Výběr na základě vlastního úsudku je možným způsobem a terminologicky jde o tzv. kvazireprezentativní způsob výběru vzorku (Kozel, 2006, s. 156).

Jako doplňující metoda pro získávání informací slouží pozorování. Tím je zde myšleno náhodné, předem nezamýšlené, setkání se s projevy angažování zákazníků z každodenního podnikatelského prostředí.

Obrázek 1 Metodické kroky při tvorbě nové teorie

Zdroj: vlastní zpracování

Následující řádky popisují jednotlivé metody a hlavně uvádějí specifika, která jsou zde pro účely tvorby zmiňovaného modelu brána v úvahu.

Obsahová analýza

Obsahová analýza se uplatňuje na data v textové i obrazové podobě. Je běžně zařazována mezi kvantitativní metody. Může mít však kvalitativní přesah, pokud je do analýzy zahrnuto vnímání kontextu. Kvalitativní rozměr však snižuje objektivitu (Dvořáková, 2010, s. 95-96, 98). Pro účely tvorby zmiňovaného modelu přichází v úvahu využívání kvalitativního rozměru této metody, protože jde hlavně o porozumění získaným informacím.

Zakotvená teorie

Konkrétní model, jenž bude prezentovat proces angažování zákazníků v rámci marketingového managementu podniku, je vytvářen pomocí dat, se kterými je nakládáno v souladu s vybranými principy užívanými v metodě tzv. zakotvené teorie. Tato metoda slouží k návrhu teorie v konkrétně vymezené oblasti lidského bádání. Vytvářená teorie vzniká průběžně – je zpracovávána postupně tak, jak jsou získávána data. (Hendl, 2005, s. 125)

Vytváření nové teorie začíná prvotními vágními koncepty zkoumané oblasti. Aby mohla být teorie řádně rozvíjena, je nutné průběžně shromažďovat data. Ta mohou být získávána rozličnými způsoby (např. pozorováním, dotazováním, studiem dokumentů apod.). Získaná data se následně ihned analyzují (tj. nečeká se na to, až bude sběr dat od všech zamýšlených subjektů u konce) a odvozené poznatky z těchto dat se ihned začleňují do vznikající teorie. Sběr dat je u konce teprve v tom okamžiku, kdy další data nepřinášejí do vznikající teorie nic nového. (Hendl, 2005, s. 127-128)

Zakotvená teorie je založena na kontextu objevování (context of discovery), pro které je typické „spekulativní a kreativní generování hypotéz“. Hypotézy jsou průběžně formulovány na základě získaných dat; rovněž dochází k zobecňování empirických tvrzení, integraci poznatků a k vytváření *kategorií* pro zachycení rozmanitosti zkoumaných případů. Protože se zde významně uplatňuje intuice, algoritmus při rozvíjení nových teorií je velmi obtížně zachytitelný v podobě nějakého pevně stanoveného pracovního postupu. Tento fakt implikuje určitou neprůhlednost. (Hendl, 2005, s. 126-128, 363)

Používání termínu "hypotéza" je v kontextu zakotvené teorie poněkud matoucí. Hypotézy jako takové obvykle představují měřitelné vztahy. V rámci zakotvené teorie jde však spíše o konceptuální vztahy, a tak dochází k nahrazování termínu "hypotéza" výrazem "propozice". (Hendl, 2005, s. 244-245)

Vytváření koncepcí a kategorií v nově vznikající vyžaduje užití indukce (tj. zobecňování empirických tvrzení) a rovněž abstrakci.

Modelování

Modelování je činnost, která spočívá v účelovém zjednodušení skutečnosti (Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích: Díl 3, M-R, 1997, s. 168). Model, jakožto výstup činnosti modelování, je tedy zjednodušená skutečnost. Model není z povahy věci schopen zachytit všechny detaily, ale pracuje pouze s těmi aspekty, které jsou považovány za podstatné (Molnár et al., 2012, s. 86).

3.2 Prvotní návrh modelu

Návrh modelu vychází z propozic (resp. hypotéz), utvořených na základě studia teoretických poznatků a rovněž na základě vlastního dosavadního výzkumu za využití sekundárních a primárních dat. Jedná se o následující propozice:

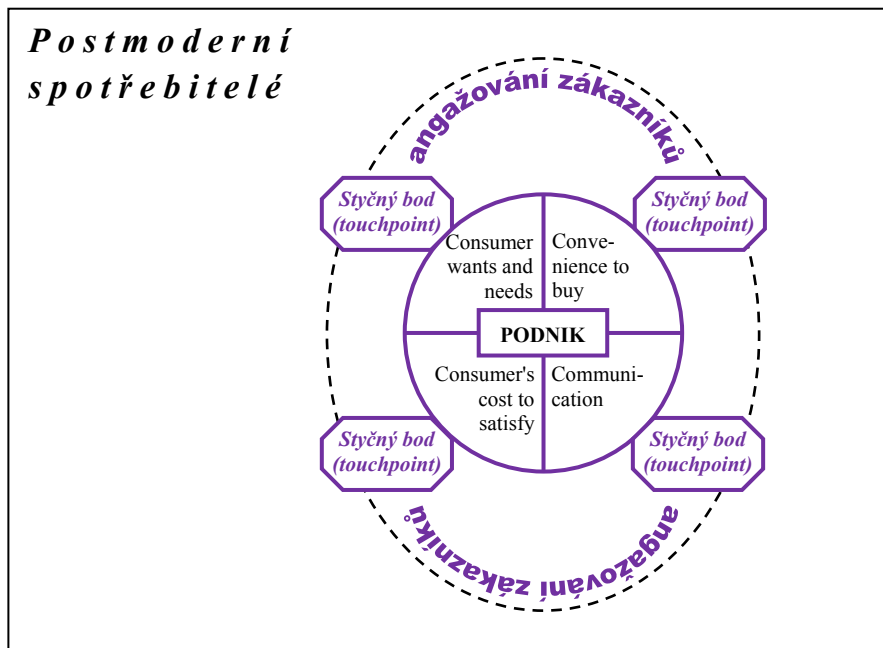
PI: Podnik vystupuje na trhu vůči zákazníkovi prostřednictvím tzv. "4C". Dochází k posunu chápání marketingového mixu, označovaného jako "4P", ke konceptu "4C". Místo produktu se uvažuje o potřebách a přáních zákazníka. Cena je chápána jako celkové náklady, které musí zákazník vydat, aby uspokojil své potřeby a přání. Není to jen vynaložená částka peněz za produkt, ale i ocenění času, který zákazník stráví cestováním za požadovaným produktem, dále je to i ohodnocení psychologického úsilí, obětovaného v souvislosti se spotřebou daného produktu. Distribuce jako další z "péček" se překlápá do úvah o pohodlí pro zákazníka. A konečně marketingová komunikace zdůrazňuje význam samotného slova komunikace jakožto dialogu mezi podnikem a zákazníkem (Lauterborn, 1990, s. 1-2). Na obrázku 2 je podnik schematicky představen v podobě kruhu, v němž jsou shrnuty jmenovaná "céčka".

P2: Podnik umožňuje kontakt se zákazníky tím, že vytváří tzv. styčné body (touchpoint). Podle Williamse (2008, s. 1) je to jakýkoliv moment, kdy dochází k interakci mezi dvěma stranami. Westenberg et al. (2010, s. 2) dále uvádí, že styčným bodem může být výrobek, služba, transakce, místo nebo zážitek či zkušenost. V představeném modelu na obrázku 2 jsou styčné body zobrazeny jako osmiúhelníky, které se jednou stranou dotýkají podniku (podnikového mixu v podobě "4C") a zbývajícími stranami míří do podnikového okolí.

P3: Rozsah angažování zákazníků závisí na tom, jak tento koncept podnik chápe. Již v úvodu je předesláno, že tento odborný pojem je velice široký a dává tedy prostor pro rozmanité výklady. Na základě dosavadního studia a výzkumu byla utvořena pracovní typologie, jakými třemi způsoby může být koncept angažování zákazníků uchopen. Jedná se o (1) diskuze se zákazníky za účelem získání námětů od nich pro zlepšení podnikových produktů a činností, dále je to (2) vyzvání, aby se zákazníci určitým způsobem sami obsloužili, a rovněž to může být (3) podnět, na jehož základě zákazníci získají zkušenosti a zážitky s podnikem (resp. produktem). Vhodné zprostředkování podnětu může sloužit jako výchozí krok k dalšímu angažování zákazníků, např. za účelem vykonávání aktivit (1) a/nebo (2). Na obrázku 2 je naznačen koncept angažování zákazníků pomocí čárkovaného oválu. Čárkování bylo zvoleno z toho důvodu, že hranice mezi tím, co se ještě dá považovat za angažování zákazníků a co již ne, je velice křehká a závisí na tom, co podnik sám považuje za angažování zákazníků. Ještě je důležité upozornit, že osmiúhelníky představující styčné body přesahují hranici, jež znázorňuje oblast angažování zákazníků. Je to z toho důvodu, že styčné body nemusí nutně sloužit jako platforma pro angažování zákazníků, obzvláště tehdy, když zákazník na ten který konkrétní styčný bod z nejrůznějších příčin nereaguje.

P4: Podnik se vyskytuje v tržním prostředí, kde figurují tzv. postmoderní spotřebitelé. Postmoderní spotřebitelé jsou ve stručnosti představeni již v úvodu tohoto příspěvku. V návrhu modelu na obrázku 2 je zvolen obdélník pro vyjádření tržního prostředí, v němž figurují zákazníci, kteří mají vlastnosti postmoderních spotřebitelů.

Obrázek 2 Návrh modelu

Zdroj: vlastní zpracování

Poznámka: "Consumer wants and needs", "Consumer's cost to satisfy", "Convenience to buy" a "Communication" představují již zmíněný mix "4C" (viz propozice P1).

4 Závěr

Využití obsahové analýzy i metody zakotvené teorie (obecně metod kvalitativního charakteru) má za následek, že zkonstruovaný výsledný teoretický model odráží subjektivní vnímání výzkumníka. Nicméně pro vývoj nové teorie, odpovídající na prezentovanou výzkumnou otázku („*Jak se využívá koncepce angažování zákazníků z hlediska obchodních podniků?*“), je použití kvalitativních metod žádoucí. (Hendl, 2005, s. 52)

S ohledem na výše zmíněnou výzkumnou otázku představený výzkum dále směřuje na detailnější a propracovanější utvoření typologie, jakými způsoby se angažování zákazníků v podnicích využívá. Tato typologie je v příspěvku naznačena. Prakticky se může jednat o (1) diskuzi se zákazníky za účelem získání námětů od nich pro zlepšení podnikových produktů a činností, dále je to (2) vyzvání, aby se zákazníci určitým způsobem sami obsloužili. Kromě toho to také může být (3) podnět, na jehož základě zákazníci získají zkušenosti a zážitky s podnikem (resp. produktem), které následně budou sloužit jako výchozí krok k podnícení zákazníků, aby vykonávali aktivity uvedené pod čísly (1) a/nebo (2).

Poděkování

Příspěvek vznikl za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Literatura

- Dvořáková, I. (2010). Obsahová analýza / formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza. *ANTROPOWEBZIN*, (2), 95-99. Retrieved June 14, 2013, from http://antropologie.zcu.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova_I-2-2010.pdf.
- Forrester Consulting (2008, September). *How Engaged Are Your Customers?* Retrieved March 20, 2013, from http://www.adobe.com/engagement/pdfs/Forrester_TLP_How_Engaged_Are_Your_Customers.pdf.
- Gregory, J. (2007, February). *Conceptualising consumer engagement: A review of the literature*. Retrieved September 26, 2012, from <http://www.hic.infoxchange.net.au/documents/items/2009/06/280548-upload-00003.pdf>.
- Heath, R. (2009). Emotional Engagement: How Television Builds Big Brands At Low Attention. *Journal of Advertising Research*, 49(1), 62-73. doi: 10.2501/S0021849909090060.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Horáková, H. (2003). *Strategický marketing* (2nd rev. ed.). Praha: Grada Publishing.
- Chlebovský, V. (2005). *CRM: Řízení vztahů se zákazníky*. Brno: Computer Press.
- Kozel, R. (2006). *Moderní marketingový výzkum*. Praha: Grada.
- Lauterborn, B. (1990, October 1). *Advertising Age*. Retrieved September 11, 2013, from http://www.rlauterborn.com/pubs/pdfs/4_Cs.pdf.
- Molnár, Z. et al. (2012). *Pokročilé metody vědecké práce*. Praha: Profess Consulting.
- Roubal, P. (2010). *Informatika a výpočetní technika pro střední školy: Teoretická učebnice*. Brno: Computer Press.
- Štrach, P. (2013). On customer's involvement and participation: make them part of your business. *Marketing Science & Inspirations*, VIII(2), 59-60.
- Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích: Díl 3, M-R (1997). Praha: Nakladatelský dům OP.
- Westenberg, E. et al. (2010, January). *The Future of Retail Touchpoints: Extending Your Reach in the Consumer Shopping Journey*. Retrieved February 17, 2014, from http://www.cisco.com/web/about/ac79/docs/pov/FutureofRetailTouchpoints_FINAL.pdf.
- Wiegold, K. & Pulizzi, J. (2010). *Engagement: Understanding It, Achieving It, Measuring It*. Retrieved December 18, 2012, from <http://www.slideshare.net/juanpittau/j42-engagementwhitepaper>.
- Williams, B. K. (2008, January 20). *Engage every Customer...One Touchpoint at a Time*. Retrieved March 13, 2014, from <http://bwenterprise.net/Images/Touchpoints.pdf>.

Customer engagement in marketing management: methodical aspects of theoretic model's creation

Petra Solarová

Abstract: *This paper is a part of the solution in the dissertation and it deals with methodical aspects of theoretic model's creation that will apply the process of customer engagement into marketing management. The basis for this model is transferring of theoretic and practical pieces of knowledge about customer engagement into company management. In this paper, there are presented some methods that will lead to model's creation. It is important to note that only chosen methodical steps from presented methods are used for creating the model, and therefore, methods are combined. Inherently, the combination of some aspects of the chosen research methods means own, relatively new and original, research method. The output (except the own method) is in this phase the first draft of the model and typology of customer engagement, that create conditions for the next model development.*

Key words: Customer engagement · Marketing management · Model · Content analysis · Grounded theory

JEL Classification: M31

Dopravní služby a jejich řízení

Bc. Ladislav Beran

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na analýzu dopravních služeb nabízených v rámci železniční osobní dopravy v České republice. Byla komparována aktuální nabídka služeb a tvorba hodnoty pro zákazníky železničních dopravců – České dráhy a.s., RegioJet a.s. a LEO Express a.s. Analyzovány dále byly podmínky makroprostředí pro provoz služeb na železnici. Výstupem analýz bylo nalezení optimální varianty pro zabezpečení dopravní obslužnosti v rámci osobní dopravy. V příspěvku byly použity analytické metody historické, logické a komparační s využitím analýzy statistických údajů.

Klíčová slova: Dopravní služby · Železniční osobní doprava · SERVQUAL metoda · SWOT analýza · Strategie

5 Úvod

„Co stojí, hnije. Silnice a železnice, to jsou tepny, jimiž probíhá život státního tělesa.“

Tomáš Baťa

Od samostatné České republiky zde nebyl žádný společensko-politický nátlak, který by byl vyvíjen na státního dopravce České dráhy, aby strategie společnosti vedla ke zlepšování služeb a k obnově vozového parku. To se ovšem záhy změnilo v roce 2011 příchodem soukromého železničního dopravce. Díky krokům Ministerstva dopravy v liberalizaci železničního trhu si cestující může na určitých trasách vybírat dopravce podle svého uvážení a finančním možnostem. Konkurenční prostředí zákonitě tlačí na snižování cen jízdného. Několik desetiletí něco nemyslitelného a nevídaného.

Železniční doprava v České republice má již neodmyslitelnou tradici a v posledních letech je v mediálním i reálném prostoru často diskutována, proto by mohla být svou aktuálností přínosem.

6 Materiál a metodika

Cílem příspěvku je zmapování trhu předních železničních dopravců a komparace aktuální nabídky služeb, ve které si vzájemně konkurují. Díky dotazníkovému šetření si čtenář vytvoří náhled a podobu reálné praxe na železnicích. Vytvořením SWOT analýz a SERVQUAL metody tento příspěvek odpoví na následně zvolené pracovní hypotézy.

- Cena je nejdůležitějším faktorem při výběru železniční přepravy.
- Zákazníci jsou spokojeni s kvalitou služeb dopravců.
- České dráhy jsou nejlépe hodnocené ve kvalitě nabízených služeb.

7 Výsledky

3.1 SWOT analýza

Na základě studia literatury, odborných publikací, časopisů, internetových článků, veřejných diskuzí a především z výsledků dotazníkového šetření byla sestavena SWOT analýza. Ta představuje analýzu silných, slabých stránek interního prostředí společnosti a analýzu příležitostí, ohrožení společnosti, která zkoumá vnější prostředí podniku.

Poté si pro účely příspěvku vybereme z jednotlivých sloupečků silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení, tři podle mého názoru nejdůležitější faktory, které obodujeme na škále (1b až 5b), přičemž (1b - nejméně důležité, 5b nejvíce důležité), přiřadíme faktorům hladinu významnosti (váha 0,1 až 0,99) a vynásobíme (váha x body). Z výsledku porovnáme vyšší hodnoty dvojic (silné stránky – slabé stránky), (příležitosti – ohrožení) a zvolíme výslednou strategii pro společnost.

Obrázek 1 SWOT analýza České dráhy a výsledná strategie

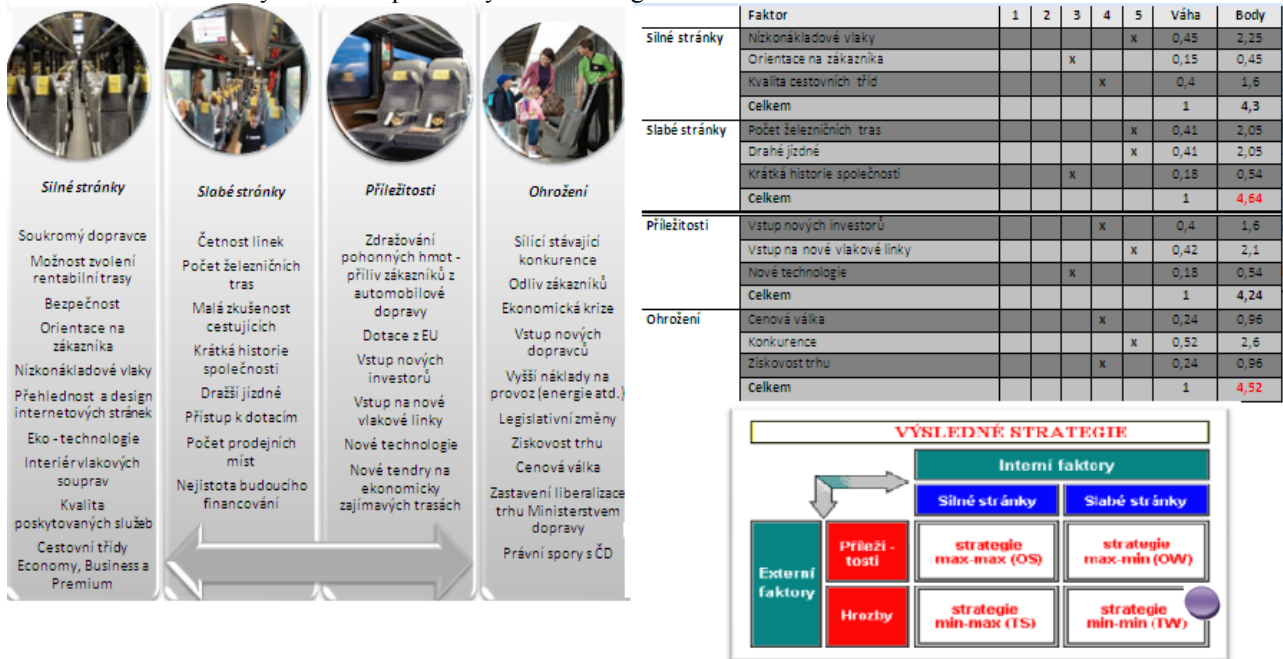
Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Obrázek 2 SWOT analýza RegioJet a výsledná strategie

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Obrázek 3 SWOT analýza LEO Express a výsledná strategie

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

3.2 SERVQUAL metoda

Cílem SERVQUAL metody bylo reálného zhodnocení a porovnání všech železničních dopravců v jednotlivých parametrech. Byly zvoleny parametry Cena, Rychlost přepravy, Četnost linek, Moderní vybavení, Kvalita nabízených služeb, Personál a Občerstvení na základě výsledků dotazníkového šetření. K určení hladiny významnosti jednotlivých faktorů od 1 (nejméně významné) do 10 (nejvíce významné) a hodnocení dopravce bodovou hranicí 1b (nejméně spokojen) – 5b (nejvíce spokojen) pomohlo taktéž dotazníkové šetření. Poté se jednotlivé váhy násobily příslušnými body a celkový výsledek SERVQUAL metody spočíval v součtu všech součinů. Nejvyšší hodnota značí nejvyšší poskytovanou službu.

Tabulka 1 SERVQUAL metoda železničních dopravců

FAKTORY	VÁHY 1-10	ŽELEZNIČNÍ DOPRAVCI - Hodnocení		
		České dráhy	RegioJet	LEO Express
Cena jízdného	9	5	4	3
Rychlost přepravy	7	5	4	3
Četnost linek (plynulost přepravy, trasa, spolehlivost)	7	5	3	2
Moderní vybavení (vozový park, pohodlí)	5	3	5	4
Kvalita nabízených služeb	6	3	5	4
Personál	4	4	5	3
Občerstvení	4	2	5	4
CELKEM		172b	180b	134b

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Tabulka 2 Příklady v praxi dospělý X student

Dopravce	Den - Čas	Jízdné (druh)	Cestovní Třída	Ukazatel kvality služeb (body)	Cena (Kč)
RegioJet České dráhy LEO Express	Pátek - 13:44	Dospělý > 26	Standart	180	295
	Pátek - 13:36	Dospělý > 26	2. třída	172	328
	Pátek - 14:06	Dospělý > 26	Economy	134	369
Dopravce	Den - Čas	Jízdné (druh)	Cestovní Třída	Ukazatel kvality služeb (body)	Cena (Kč)
RegioJet České dráhy LEO Express	Pátek - 13:44	Student < 26	Standart	180	221
	Pátek - 13:36	Student < 26	2. třída	172	289
	Pátek - 14:06	Student < 26	Economy	134	276

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

8 Závěr

ČESKÉ DRÁHY A.S.

V dotazníkovém šetření 74 % respondentů využívají služeb ČD. V celkovém srovnání všech atributů byly ČD průměrně třemi body nejlépe hodnoceny v parametrech cena jízdného, vozový park, kvalita služeb, personál a pohodlí. V parametru četnosti linek byly ČD úspěšnější a nejlépe ohodnoceny na škále 3b – 4b, což už je dáno reálnou situací na železnicích, kde státní dopravce obsluhuje většinu tras.

Na druhou stranu nejsou vůbec zákazníci spokojeni s občerstvením, které je nejvíce zastoupeno jedním bodem, což je dáno velkou rozdílností vlakových spojů, kde například v regionálních spojích není vůbec občerstvení nabízeno. Dalším negativně hodnoceným parametrem je čas, což je dáno častými zpožděními a výlukami. Respondenti byli dále velmi kritičtí v rozdílnosti úrovně nabízených služeb dle typu vlakového spoje na celostátních trasách.

Podle výsledné SWOT analýzy by se měl státní dopravce České dráhy a.s. řídit strategií maximalizace svých silných stránek (prostřednictvím četnosti a počtu vlakových spojů; v neposlední řadě také zjištěného faktu, že jako státní dopravce je dotován na několika dálkových trasách; skutečností, že si cestující nemohou zvolit na konkrétních trasách jiného dopravce) a zamezit touto velkou konkurenční výhodou a těmito skutečnostmi v boji s konkurencí, která je brána jako ten největší ohrožující faktor pro státní dopravce.

REGIOJET A.S.

16 % respondentů z dotazníkového šetření hodnotilo dopravce RegioJet a tento soukromý dopravce dosahoval zdaleka nejlepšího hodnocení v porovnání s ostatními. V attributech cena jízdného, vozový park, kvalita služeb, personál, občerstvení a pohodlí cestující nadprůměrně hodnotili na bodové škále 4b – 5b. O stupínek horší na škále 3b -4b byl ohodnocen parametr čas. Průměrného hodnocení 3b byl nejvíce označován atribut četnosti linek, což už je dáno počtem tras (Praha – Olomouc – Ostrava – Žilina), ve kterých RegioJet jezdí.

Výsledná SWOT analýza doporučila řídit se strategií maximalizace příležitostí (na základě dalších vypsanych tendrů v dálkové dopravě Ministerstvem dopravy) a využít tak a maximalizovat tím své silné stránky (poměr kvalita / cena a rozsah nabízených služeb).

LEO EXPRESS A.S.

7 % respondentů využilo služeb soukromého dopravce LEO Express. U tohoto nového dopravce je vidět celková nevyrovnanost názoru cestujících, kteří hodnotili většinou na škále 3b – 5b a to nejvíce v parametrech cena jízdného, vozový park, kvalita služeb, personál, čas, občerstvení a pohodlí. Atribut četnosti linek dopadl podobně jako u společnosti RegioJet, což je opět dáno počtem obsluhovaných tratí.

Nový soukromý dopravce si zatím buduje pozici na trhu a má ještě stále malou základnu loajálních cestujících. Do budoucnosti se ovšem může získáním dalších železničních tras stát hlavním hráčem na poličku šachovnice trhu v bitvě s ostatními železničními dopravci. Byla mu doporučena obranná strategie v minimalizaci slabých stránek (počet tras a dražší jízdné) a minimalizaci ohrožení (konkurence).

Celkové srovnání a závěry z dotazníkového šetření

V dotazníkovém šetření 200 z celkových 248 respondentů uvedlo, že faktor ceny hraje tu největší roli při výběru osobní přepravy (z nabídky automobilové, autobusové a železniční přepravy) a celkem 95 respondentů se vyslovalo pro faktor ceny, jakožto nejdůležitější faktor při volbě železniční dopravy. Podle mého názoru je to dáno ekonomickou a hospodářskou situací v České republice, kde je stále se zvyšující nezaměstnanost (leden 2014). Lidé ze svého disponibilního důchodu vybírají tu nejekonomičtější variantu přepravy.

Dalším zajímavým faktorem je faktor času a rychlosti přepravy. Celkem 61 dotázaných uvedlo faktor rychlosti přepravy, která podle mého mínění pomáhá přilákat další cestující na železnice. Uvedu příklad. V dálkové dopravě mezi Prahou hlavní nádraží - Ostrava Svinov je to přibližně autem (dle dopravní situace na D1) 3 hod. 20 min. SC Pendolino dokáže tuto trasu zvládnout za 2 hod. 59 min, což je jasným důkazem, proč mohou cestující volit spíše vlak před automobilem na této zvolené trase.

Celkem 58 % respondentů není spokojeno s nastalou situací v železniční dopravě a jsou to především zákazníci Českých drah. Zbýlých 32 % dotázaných jsou spokojeni s kvalitou služeb. Kdyby měli cestující možnost, zvolí si raději soukromého železničního dopravce, kterého ve všech případech respondenti chválí.

V celkovém srovnání všech dopravců byl nejuspěšnější soukromý dopravce RegioJet a to v pěti atributech - kvality poskytovaných služeb, spolehlivosti, zkušenostmi personálu, kvalitou podávaného občerstvení, moderním vybavením a pohodlím během cesty. České dráhy byly nejlépe ze všech ohodnoceny v ceně jízdného a v rychlosti přepravy. LEO Express nabízí občerstvení, moderní vybavení, kvalitu poskytovaných služeb a pohodlí na lepší úrovni než České dráhy.

Závěry ze SERVQUAL metody

Na základě výsledků ze SERVQUAL metody RegioJet (180b) poskytuje ty nejkvalitnější služby na trhu, což i potvrzují výsledky z dotazníkového šetření. Na druhém místě se umístily České dráhy (172b), následované LEO Expressem (134b). Na zvolené trase Praha – Ostrava (zvolena nejnižší cestovní třída dopravců) poskytuje RegioJet nejkvalitnější služby za nejnižší cenu 295 Kč pro dospělého bez slevového zvýhodnění. Pro studenta s cenovým zvýhodněním za 221 Kč je RegioJet opět nejlepší.

Pracovní hypotézy

Cena je nejdůležitějším faktorem při výběru železniční přepravy.	Hypotéza potvrzena
Zákazníci jsou spokojeni s kvalitou služeb dopravců.	Hypotéza vyvrácena
České dráhy jsou nejlépe hodnocené ve kvalitě nabízených služeb.	Hypotéza vyvrácena

Na závěr bych se chtěl zamyslet nad tím, jak bude vypadat český železniční trh za 20 let. Při zjištění, že čeští dopravci nakupují rakouské vlaky (20let staré a po modernizaci) a v ČR jsou brány jako to nejlepší u nás, je výsledek každému jasný. Teprve za dalších 20let budou české železnice z hlediska konkurenceschopnosti a kvality služeb srovnatelné a na úrovni dnešních rakouských železnic.

Odborná literatura

- Beran, L. (2014). *Dopravní služby a jejich řízení* (diplomová práce). České Budějovice: Ekonomická fakulta JU v Českých Budějovicích.
- Březina, E., & Čech, R. (2009). Interoperabilita evropského železničního systému. *Doprava: Ekonomicko-technická revue*, 51(2).
- Eisler, J. (2004). *Ekonomika dopravních služeb a podnikání v dopravě* (Vyd. 1.). Praha: Oeconomica.
- Chlaň, A., Brejcha, R., & Benediktová, M. (2009). *Dopravní systémy a hodnota pro uživatele: sborník příspěvků: Pardubice, 22.10.2009* (Vyd. 1.). Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Christopher, M. (2000). *Logistika v marketingu* (Vyd. 1.). Praha: Management Press.
- Kotler, P. (2007a). *Marketing management* (1. vyd. [i.e. 3. vyd.]). Praha: Grada.
- Kotler, P. (Ed.). (2007b). *Moderní marketing: 4. evropské vydání* (1. vyd.). Praha: Grada.
- Kučerová, L. (2008). *Historií a krajem koněspřežky = Durch die Geschichte und das Gebiet der Pferdeisenbahn*. České Budějovice: Bazilika.
- Kvizda, M. (2006). *Ekonomické dějiny železniční sítě České republiky: mýty, omyly a iluze v hospodářské politice a path dependence železných drah* (1. vyd.). Brno: Masarykova univerzita.
- Pernica, P. (Ed.). (2001). *Doprava a zasilatelství* (Vyd. 1.). Praha: ASPI.
- Schreier, P. (2009). *Příběhy z dějin našich drah: kapitoly z historie českých železnic do roku 1918* (1. vyd.). Praha: Mladá fronta.
- Škodová-Parmová, D. (2004). *Řízení služeb: přednášky* (1. vyd.). V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta.
- Štůsek, J. (2005). *Logistický management* (Vyd. 1.). Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta.
- Štůsek, J. (2007). *Řízení provozu v logistických řetězcích* (Vyd. 1.). V Praze: C.H. Beck.
- Tichá, I. (2002). *Strategické řízení* (Vyd. 1.). Praha: Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze ve vydavatelství Credit.
- Toušek, R. (2009). *Management dopravy* (1. vyd.). V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta.
- Vaněček, D. (2008). *Logistika* (3., přeprac. vyd.). V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Ekonomická fakulta.
- Zelený, L. (2004). *Rozvoj dopravy ve světě* (Vyd. 1.). Praha: Oeconomica.

Internetové zdroje

- České dráhy a.s. (2013). *Organizační struktura Českých drah*. Dostupné z http://www.ceskedrahy.cz/assets/skupina-cd/organizacni-struktura/os-cd-s-ucinnosti-od-1-10-2013_priloha-c--3-k-c-j--58-464_2013_o9-or-gr-cd.pdf
- České dráhy, a. s. | *Historie v datech*. (2014). Dostupné 13. březen 2014, z <http://www.ceskedrahy.cz/skupina-cd/historie/fistorie-v-datech/-702/>
- České dráhy, a.s. (2014). Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.cd.cz/default.htm>
- České dráhy, a.s. | *Vlakem po ČR*. (2014). Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.cd.cz/vnitrostatni-cestovani/default.htm>
- ČTK. (2013). Dotace na ztrátové rychlíky stoupají. Za kilometr České dráhy dostanou 120 korun | *byznys.ihned.cz - Zpravodajství*. Dostupné 1. duben 2014, z <http://byznys.ihned.cz/c1-60332150-dotace-na-ztratove-rychliky-stoupaji-za-kilometr-ceske-drahy-dostanou-120-korun>
- Eurostat. (2013a). *Railway transport Goods transport by rail*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tr00006&plugin=1>
- Eurostat. (2013b). *Railway transport Passengers transported*. Dostupné 25. březen 2014, z http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rail_pa_quartal&lang=en
- Formanský vůz. (2013). Dostupné 25. březen 2014, z <http://programy.mb-net.cz/mb-pravek-novovek/JT1102001.htm>
- Google. (2014). Dostupné 25. březen 2014, z <https://www.google.cz/>
- LEO EXPRESS a.s. (2013a). *Komentář k pololetním hospodářským výsledkům roku 2013*. Dostupné z <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Ladislav%20Beran/Dokumenty/Downloads/Koment%C3%A1%C5%99%20k%20pololetn%C3%ADm%20v%C3%BDsledk%C5%AFm%20spole%C4%8Dnosti%20%281%29.pdf>
- LEO EXPRESS a.s. (2013b). *Výroční zpráva 2012*. Praha. Dostupné z <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Ladislav%20Beran/Dokumenty/Downloads/LE-Vyrocnizprava-2012%20%282%29.pdf>
- LEO EXPRESS a.s. (2014). Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.le.cz/>
- LEO EXPRESS a.s. (2014). *O nás*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.le.cz/cms/71-o-nas.html>
- M04 - SWOT. (b.r.). Dostupné 28. březen 2014, z http://www.vaulton.webpark.cz/vauteorie/_method/M04_swot.html
- Marek, L. (2013). Staví se koridor, v roce 2020 má jet vlak z Prahy do Budějovic 90 minut - *iDNES.cz*. Dostupné 1. duben 2014, z http://ekonomika.idnes.cz/vlakem-z-prahy-do-budejovic-za-hodinu-a-pul-kdy-v-roce-2020-pgv-/eko-doprava.aspx?c=A130626_152004_budejovice-zpravy_mbe
- Ministerstvo životního prostředí. (2010). *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR*. Dostupné z [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_uzrizeneho_rozvoje/\\$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_uzrizeneho_rozvoje/$FILE/KM-SRUR_CZ-20100602.pdf)
- Naše vlaky - Leo Express a.s.* (2014). Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.le.cz/cms/65-nase-vlakly.html>
- Provoz na koněspřežce*. (2013). Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.railian.com/historie/cesko.html>
- RegioJet. (2014) *O nás*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.regiojet.cz/cs/o-nas/>
- RegioJet. (2014) *O třídu lepší vlaky*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.regiojet.cz/cs/index.html>
- RegioJet. (2014) *Příběh, který inspiruje*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.regiojet.cz/cs/o-nas/index.html>
- RegioJet. (2014). *Servis ve vlacích*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.regiojet.cz/cs/sluzby/>
- RegioJet a.s. (2013). *Výroční zpráva 2012*. Brno. Dostupné z http://www.regiojet.cz/opencms/export/sites/regiojet.cz/cs/o-nas/dokumenty/RJ_vyrocnizprava_2012.pdf
- Skupina ČD. (2013a). *Prezentace výsledků hospodaření Skupiny ČD za rok 2012*. Praha. Dostupné z <http://www.ceskedrahy.cz/assets/pro-investory/financni-zpravy/vyrocnizpravy/prezentace-vysledku-hospodareni-skupiny-cd-2012.pdf>
- Skupina ČD. (2013b). *Výroční zpráva Skupiny České dráhy 2012*. Praha. Dostupné z <http://www.ceskedrahy.cz/assets/pro-investory/financni-zpravy/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-skupiny-cd-2012.pdf>
- STUDENT AGENCY. (2014). *Historie společnosti*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.studentagency.cz/o-nas/profil-spolecnosti/historie-spolecnosti/>
- www.servqual.estranky.cz (2013). *Co je to SERVQUAL?*. Dostupné 25. březen 2014, z <http://www.servqual.estranky.cz/clanky/whatis.html>
- www.firmy.cz
- www.szdc.cz
- www.maps.google.com
- www.idos.cz
- www.wiki.cz

Název: **Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní**
Editor: Oddělení vědy a výzkumu Ekonomické fakulty JU v Českých Budějovicích
Vydavatel: Ekonomická fakulta Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Tisk: Nová Forma s.r.o.
Náklad 50
Počet stran 206
Vydání první

Jednotlivé příspěvky byly oponovány řešiteli projektu GAJU 149/2014/S.

Za věcnou a jazykovou správnost díla odpovídají autoři příspěvků.

